

**ERZURUM'DAKİ SURİYELİ SIĞINMACILARIN
SOSYOEKONOMİK ÖZELLİKLERİ**

Öznur ŞİMŞEK

**Yüksek Lisans Tezi
Coğrafya Anabilim Dalı
Doç. Dr. Namık Tanfer ALTAŞ
2019
Her Hakkı Saklıdır**

**T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANABİLİM DALI**

Öznur ŞİMŞEK

**ERZURUM'DAKİ SURİYELİ SIĞINMACILARIN
SOSYOEKONOMİK ÖZELLİKLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TEZ YÖNETİCİSİ
Doç. Dr. Namık Tanfer ALTAŞ**

ERZURUM - 2019

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ BEYAN FORMU

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddelerine göre hazırlamış olduğum “ERZURUM'DAKİ SURİYELİ SİĞİNMACILARIN SOSYOEKONOMİK ÖZELLİKLERİ” adlı tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

*Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim *.*

- ☐ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezimin/Raporumun makale için **altı ay**, patent için **iki yıl** süreyle erişiminin ertelenmesini istiyorum.

27.12.2019

Özür ŞİMŞEK

*** LİSANSÜSTÜ TEZLERİN ELEKTRONİK ORTAMDA TOPLANMASI, DÜZENLENMESİ VE ERİŞİME AÇILMASINA İLİŞKİN YÖNERGE**

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Lisansüstü tezlerin erişime açılmasının ertelenmesi MADDE 6– (1) Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

(2) Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.

Gizlilik dereceli tezler MADDE 7– (1) Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

(2) Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Doç. Dr. Namık Tanfer ALTAŞ danışmanlığında, Öznur ŞİMŞEK tarafından hazırlanan bu çalışma 27/12/2019 tarihinde aşağıda isimleri yazılı jüri tarafından Beşeri ve İktisadi Coğrafya Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Dr. Namık Tanfer ALTAŞ

İmza:

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Alperen KAYSERİLİ

İmza:

Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi. Mehmet RIZVANOĞLU

İmza:

Prof. Dr. Sait UYLAŞ

Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	VI
ABSTRACT	V
KISALTMALAR DİZİNİ	VI
ŞEKİLLER DİZİNİ	VII
TABLolar DİZİNİ	XI
FOTOĞRAFLAR DİZİNİ	XVI
ÖNSÖZ.....	XVII
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ VE METOTLARI

1.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ	3
1.2. ÇALIŞMA ALANI VE COĞRAFİ ÖZELLİKLERİ	4
1.3. ÇALIŞMA ALANININ SEÇİMİ	11
1.4. ARAŞTIRMA SINIRLILIKLARI	13
1.5. ARAŞTIRMA MATERYALİ VE METOTLARI.....	13
1.6. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	16

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL AÇIDAN GÖÇ OLGUSU VE GÖÇE BOYUTSAL VE HUKUKİ BAKİŞ

2.1. GÖÇ KAVRAMI.....	25
2.2. GÖÇE AİT KAVRAMLAR.....	28
2.3. ZORUNLU GÖÇ.....	31
2.4. ULUSLARARASI GÖÇ	34

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ERZURUM'DAKİ SİĞİNMACILARIN SOSYOEKONOMİK ÖZELLİKLERİ

3.1. SURİYE'DEN TÜRKİYE'YE GERÇEKLEŞEN GÖÇÜN BOYUTLARI.....	36
3.2. TÜRKİYE'DEKİ SURİYELİ SİĞİNMACILARIN HUKUKİ DURUMLARI	40

3.3. ARAŞTIRMA BULGULARI.....	46
3.3.1. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Demografik Özellikleri	46
3.3.1.1. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacı Katılımcının Cinsiyet Durumu	46
3.3.1.2. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Yaş ve Yaş Dağılımları	47
3.3.1.3. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacı Katılımcıların Medeni Durumları	48
3.3.1.4. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacı Katılımcıların Ailedeki Görevleri.....	49
3.3.1.5. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacı Katılımcıların Eğitim Durumları	49
3.3.1.6. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacı Katılımcıların Mesleki Durumları	51
3.3.1.7. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Etnik ve Mezhebi Yapıları	52
3.3.1.8. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Aile Yapısı ve Büyüklüğü	53
3.3.1.9. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Aile Profili ve Durumu.....	54
3.3.1.10. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Yasal Statüleri ve Dil Becerileri..	66
3.3.1.11. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların İkametgâh Durumları	68
3.3.1.12. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların İkamet Değişim Durumları ve İç Hareketlilik	74
3.3.1.13. Suriyeli Sığınmacıların İkamet Ettikleri Bölgelerdeki Değişimler ve Entegrasyon Çabaları.....	86
3.3.1.14. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Erzurum'u Tercih Nedenleri ve Karar Aktörleri.....	90
3.3.1.15. Erzurum Halkının Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacılara Karşı Tutumları	92
3.3.1.16. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Göç Esnasında Karşılaştıkları Sorunlar.....	94
3.3.1.17. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Göç Etme İsteklilikleri	97
3.3.1.18. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Göç Öncesi ve Sonrası Sosyoekonomik Durumları	104
3.3.1.19. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların İhtiyaç Temin Şekli ve Sıklıkları	110
3.3.1.20. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Göç ve Geri Göç Etme Nedenleri.....	114
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	119
KAYNAKÇA	130

EKLER.....	141
EK 1. İzinler	141
EK 2. Anket formu (Türkçe)	145
Ek 3. Anket Formu (Arapça)	150
ÖZGEÇMİŞ.....	155

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ERZURUMDAKİ SURİYELİ SİĞINMACILARIN SOSYOEKONOMİK
ÖZELLİKLERİ

Öznur ŞİMŞEK

Danışman: Doç. Dr. Namık Tanfer ALTAŞ

2019, 155 sayfa

Jüri: Doç. Dr. Namık Tanfer ALTAŞ

Doç. Dr. Alperen KAYSERİLİ

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet RIZVANOĞLU

Coğrafi anlamda bir mekân değişikliği olan göç, toplumun demografik yapısını değiştirmekte ve toplumsal dokuyu yeniden şekillendirmektedir. Suriye'den Erzurum'a zorunlu olarak gerçekleşen göç hareketlerinden göçmenlere uygulanacak politikaların başarılı olması ve geleceğine yönelik çıkarımların yapılabilmesi için Suriyeli sığınmacıların tanınması ve mekânsal davranışlarının analiz edilmesi gerekir. Bu amaçla, Erzurum'a gelen Suriyeli sığınmacıların demografik, sosyoekonomik niteliklerinin belirlenmesi ve hem göç ve yerleşme sürecinin anlaşılmasını hem de göçmenlerin mekânsal dağılımları ile kent kullanımlarının analiz edilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçlara ulaşmak için 2017 yılında Erzurum Merkez Yakutiye, Palandöken ve Aziziye ilçelerinde ailesiyle birlikte ikamet eden 50 Suriyeli sığınmacı ile yüz yüze yapılan mülakat yönteminden elde edilen veriler, tanımlama istatistiklerinde kullanılmıştır.

Araştırma sonuçları; 2017 yılı itibariyle örneklem olarak belirlenen sığınmacıların %78'inin Yakutiye, %16'sının Palandöken ve %6'sının Aziziye ilçelerinde ikamet ettiklerini ve ortalama ikamet sürelerinin 1,8 yıl olduğunu göstermiştir. En fazla ikamet edilen mahallerin Rabia Ana, Şükrüpaşa, Lalapaşa, Kazım Karabekir ve Yunus Emre mahalleleri olduğu belirlenmiş ve bu mekanlar için kiralara ucuz olması ve sosyokültürel entegrasyon en önemli argümanlardır. Diğer taraftan, Suriyeli sığınmacıların Erzurum'a gelme kararları üzerinde etkili olan faktörler; kendini güvende hissetme duygusu, halkın sığınmacılara karşı tutum ve tavırları ile sığınılan kentin sosyokültürel yapısının uygunluğudur. Sığınmacıların karşılaştıkları problemlerin başında ise işsizlik ve iklim şartlarına adaptasyon sorunları gelmektedir. Suriye'den Erzurum'a göç eden ve örneklem olarak belirlenen sığınmacıların %66'sının Halep ve %10'unun Şamdan geldiği tespit edilmiştir. Suriyeli sığınmacıların çocuk oranlarının fazla ve yaşlı nüfusun daha az olması, sosyokültürel entegrasyonu kolaylaştırıcı bir etki yaratabilir.

Araştırma sonuçları aynı zamanda; ülkelerine dönmeyi düşünen Suriyeli sığınmacıların oranının %80 olduğunu ve bunların ülkelerinden ayrılma kararlarında güvenlik ihtiyacı, iç savaş tehditleri, evrensel insan hakları mahrumiyeti, DEAŞ tehdidi, rejim baskısından kaynaklandığını rapor etmiştir. Sığınmacıların savaşın sona ermesi şartıyla ülkelerine geri dönme sebepleri arasında vatan özlemi ve aile efradının Suriye'de olması gelmektedir. Diğer taraftan, Suriyeli sığınmacıların ülkelerine geri dönmek istememelerinin sebepleri arasında ise savaşın biteceğine inanmamaları, Türkiye'de sosyoekonomik durumun daha iyi olması ve geçmişte ilgili kaygılar yer almaktadır. Entegrasyon ve adaptasyon sürecinin başarılı geçmesi açısından yerel halk ile sığınmacılar arasında kurulacak olan yakın irtibat ve iletişimin çok kültürlülük ve kültürel zenginliğe katkısı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Entegrasyon, Erzurum, Mülteci, Suriyeli sığınmacılar, Uluslararası ve Zorunlu göç

ABSTRACT**MASTER THESIS****SYRIAN ASYLUM SEEKERS' SOCIOECONOMIC CHARACTERISTICS IN
ERZURUM****Öznur ŞİMŞEK****Advisor: Assoc. Prof. Dr. Namık Tanfer ALTAŞ****2019, 155 pages****Jury: Assoc. Prof. Dr. Namık Tanfer ALTAŞ****Assoc. Prof. Dr. Alperen KAYSERİLİ****Asist. Prof. Dr. Mehmet RIZVANOĞLU**

Migration being a change of location in geographical sense is to change the demographic structure of the society, and to reshape their attitudes. It must be analyzed the profiles and locational behaviors of Syrian asylum seekers to be successful of the policies to be applied to migrants from the forced migration movements from Syria to Erzurum, and to be inferred for the future implications. For this aim, it was aimed to determine their demographic, socioeconomic characteristics in Erzurum, and to analyze both understanding the migration and settlement process and location distribution and urban usages of Syrian migrants. To achieve these goals, data obtained from a face-to face in survey method applied for 50 Syrian asylum seekers residing in the central districts of Yakutiye, Palandöken and Aziziye in 2017 were used in descriptive statistics.

The results of the study showed that 78%, 16% and 6% of Syrian asylum seekers resided in Yakutiye, Palandöken and Aziziye, respectively, and average residence duration was 1.8 years. It was determined that the most inhabited neighborhoods were Rabia Ana, Şükrüpaşa, Lalapaşa, Kazım Karabekir and Yunus Emre, and then the cheaper rents and sociocultural integration for these locations were the most important arguments. On the other hand, the factors impacting on the decisions of Syrian immigrants coming to Erzurum were feeling confident, the attitudes and behaviors of the aborigines towards them and the suitability of the sociocultural structure of the city. The most important problems faced Syrian refugees were unemployment and adaptation to climatological conditions. 66% and 10% of Syrian asylum seekers emigrated from Syria to Erzurum were from Halep and Sam. Their higher child rates and lower older populations could facilitate considerably the sociocultural integration.

The results of the study also reported that the rate of Syrian asylum seekers considering returning to their own countries was 80%, and that escape from their home stemmed from the security requirements, civil war threats, universal human right deprivation, DEAŞ threats and regime repressions. Among the reasons to return to home of Syrian refugees following the end of the civil war were homeland longing and their families' craving living in Syria. On the other hand, among the reasons doing not want to return to their home were the lack of belief to be ended the civil war, the better socioeconomic situation in Turkey and concerns about the past. In order to success the integration and adaptation process should not be ignored the contributions to multiculturalism and cultural wealth of the close contact and communication between the aborigines and Syrian asylum seekers.

Keywords: Integration, Erzurum, Refugee, Syrian asylum seekers, International and forced migration

KISALTMALAR DİZİNİ

AB	: Avrupa Birliği
AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
BMMYK	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
BMUSO	: Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi
DRC	: Danimarka Mülteci Konseyi
GİGM	: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
HÜGO	: Hacettepe Üniv. Göç ve Siyaset Uygulama ve Araştırma Merkezi
İGAM	: İltica ve Göç Araştırmaları Merkezi
İOM	: Uluslararası Göç Örgütü
İHEB	: İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi
Min-Max	: En Az-En Çok
N	: Örneklem Sayısı
SPSS	: Statistical Package for the Social Sciences
STÖ	: Sivil Toplum Örgütleri
TDK	: Türk Dil Kurumu
TİSK	: Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu
TL	: Türk Lirası
\$	: Dolar
TUİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UNCHR	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
YUKK	: Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu
YY	: Yüzyıl

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Araştırma Sahasının Lokasyon Haritası	5
Şekil 2. Erzurum İlinin Aylık Maksimum, Ortalama ve Minimum Sıcaklık Trendleri.....	7
Şekil 3. Erzurum İline Aylık Ortalama Düşen Yağış Miktarları (MGM, 2019)	8
Şekil 4. Erzurum İline Yağışın Mevsimlere Göre Dağılımı (MGM, 2019).....	9
Şekil 5. Geçici Koruma Altında Olan Suriyeli Sığınmacıların Yıllık Dağılımları	37
Şekil 6. Suriyeli Sığınmacıların Yoğun Oldukları İlk On İl ve Erzurum	39
Şekil 7. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacı Katılımcıların Cinsiyet Durumu	47
Şekil 8. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Yaş ve Yaş Dağılımları	47
Şekil 9. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacı Katılımcıların Medeni Durumu	48
Şekil 10. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacı Katılımcıların Ailedeki Görevleri.....	49
Şekil 11. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacı Katılımcıların Eğitim Durumları	50
Şekil 12. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacı Katılımcıların Meslek Durumları	51
Şekil 13. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Etnik Yapısı.....	53
Şekil 14. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Mezhebi Yapısı	53
Şekil 15. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Aile Yapısı ve Büyüklüğü	54
Şekil 16. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların 0-6 Yaş Arası Çocuk Sayısı	55
Şekil 17. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların 7-14 Yaş Arası Çocuk Sayısı	55
Şekil 18. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların 7-14 Yaş Arası Çocukların Eğitim Durumu.....	56
Şekil 19. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların 7-14 Yaş Çocukların Meşguliyet Durumu.....	56
Şekil 20. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların 15-25 Yaş Arası Birey Sayısı.....	57
Şekil 22. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların 15-25 Yaş Arası Bireylerin Eğitim Durumu.....	58
Şekil 23. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların 15-25 Yaş Arası Bireylerin Meşguliyet Durumu.....	58
Şekil 21. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların 26-35 Yaş Arası Birey Sayısı.....	59
Şekil 24. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların 26-35 Yaş Arası Bireylerin Eğitim Durumu.....	60
Şekil 25. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların 26-35 Yaş Arası Bireylerin Meşguliyet Durumu.....	60
Şekil 26. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların 36-49 Yaş Arası Birey Sayısı	61

Şekil 27. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların 36-49 Yaş Arası Bireylerin Eğitim Durumu.....	62
Şekil 28. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların 36-49 Yaş Arası Bireylerin Meşguliyet Durumu.....	62
Şekil 29. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların 50-65 Yaş Arası Birey Sayısı.....	63
Şekil 30. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların 50-65 Yaş Arası Bireylerin Eğitim Durumu.....	63
Şekil 31. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların 50-65 Yaş Arası Bireylerin Meşguliyet Durumu.....	64
Şekil 34. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların 65 Yaş Üstü Bireylerin Meşguliyet Durumu.....	64
Şekil 32. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların 65 Yaş Üstü Birey Sayısı	65
Şekil 33. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların 65 Yaş Üstü Bireylerin Eğitim Durumu.....	65
Şekil 35. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Cinsiyet ve Yaş Dağılımı	65
Şekil 36. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'deki Yasal Statüleri	67
Şekil 37. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Türkçe Dilini Konuşabilme Düzeyleri	67
Şekil 38. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların İkamet Ettikleri Konut Tipleri.....	69
Şekil 39. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların İkametgâhlarının Mülkiyet Durumu...	69
Şekil 40. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Erzurum'da İkamet Etme Süreleri (2017 Yılı).....	71
Şekil 41. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Aylık Konut Kiraları (2017 Yılı)	71
Şekil 42. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların İkamet Ettikleri Mahalleler	73
Şekil 43. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların İkamet Ettikleri İlçeler	74
Şekil 44. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Oturdıkları Evleri Değişim Durumu.....	75
Şekil 45. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Oturdıkları İlk Konutlarına Geliş Yılları	75
Şekil 46. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Oturdıkları İlk Konutların Bulunduğu Mahalleler.....	76
Şekil 47. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Oturdıkları İkinci Konutlara Geliş Yılları	77

Şekil 48. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Oturdıkları İkinci Konutların Bulunduğu Mahalleler	78
Şekil 49. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Oturdıkları İlk Konutları Değiştirme Nedenleri	80
Şekil 50. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Oturdıkları 3., 4. ve 5. Konutlara Geliş Yılları	81
Şekil 51. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Oturdıkları 3., 4. ve 5. Konutlara Geliş Yerleri	81
Şekil 52. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Oturdıkları 3., 4. ve 5. Konutların Bulunduğu Mahalleler	82
Şekil 53. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların 2., 3. ve 4. Konutlarından Ayrılma Nedenleri	83
Şekil 54. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Oturmak İstedikleri Bir Semt Var mı?	85
Şekil 55. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Oturmak İstedikleri Semtler	85
Şekil 56. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Bulundukları Semtlere Taşındıktan Sonra Çevrede Bir Değişiklik Olup Olmadığı	87
Şekil 57. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Erzurum'a İlk Geliş Yılları	88
Şekil 58. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Uyum Sorunu Yaşama Durumu	89
Şekil 59. Suriyeli Sığınmacıların Erzurum'a Göç Etmelerinde Sorunlarla Karşılaşma Durumu	94
Şekil 60. Erzurum'daki Sığınmacıların Sorunlarının Çözümüne Yardımcı Olan Organizasyonlardan Faydalanma	97
Şekil 61. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Sorunlarının Çözümüne Yardımcı Olan Organizasyonlar	97
Şekil 62. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'de Gördükleri Başka İller	98
Şekil 67. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Başka Bir İle Göç Etme İstekliliği	98
Şekil 63. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Gördükleri İlk İllerin Dağılımı	99
Şekil 64. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Gördükleri İkinci İllerin Dağılımı	100
Şekil 65. Suriyeli Sığınmacıların Erzurum İli Dışında Gördükleri Üçüncü İllerin Dağılımı	101
Şekil 66. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Gördükleri İlk Üç İllerin Dağılımı ...	101
Şekil 68. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Başka Bir İle Göç Etme İstekliliği ...	103

Şekil 69. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Göç Etmek İstemelerinin Nedenleri .	103
Şekil 70. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Gelmiş Oldukları Suriye'deki Şehirleri	104
Şekil 71. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Suriye'deki İkametgâhlarının Bulunduğu İlçe/Kasaba Benzeri Yerleşim Alanları	105
Şekil 72. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Suriye'deki Ortalama Aylık Harcamaları ve Dağılımları	106
Şekil 73. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların İstihdam Durumları	107
Şekil 74. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacı-ların İstihdam Edildikleri Mesleki Durumları	107
Şekil 75. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Aylık Ortalama Harcamalarının Dağılımı.....	108
Şekil 76. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Çalışma Yerlerinde Diğer Yabancı Uyrukluların Çalışma Durumu.....	109
Şekil 77. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Çalışma Yerlerinde Yabancı Uyrukluların Dağılımı	109
Şekil 78. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların İhtiyaç Temin Şekilleri.....	111
Şekil 79. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Devlet Yardımlarından Haberdar Olması	111
Şekil 80. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Devletten Aldıkları İlk Üç Hizmet Durumu.....	111
Şekil 81. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Kullandıkları Isı Kaynakları.....	112
Şekil 82. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Sağlık Hizmetlerini Temin Ettikleri Birimler	112
Şekil 83. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Yardım Temin Sıklıkları	113
Şekil 84. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Savaş Biterse Geri Dönme Durumu .	116

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1. Türkiye’deki Göçmenlerin Sayıları.....	33
Tablo 2. Dünyada En Fazla Mültecinin Bulunduğu Ülkeler	34
Tablo 3. Suriyeli Mültecilerin Yaşadığı Ülkeler	37
Tablo 4. Türkiye’de Geçici Koruma Altında Olan Sığınmacı Suriyelilerin En Fazla Yaşadıkları İllerdeki Sayıları ve İl Nüfuslarına Göre Oranları (2019)	39
Tablo 5. Erzurum’daki Suriyeli Sığınmacı Katılımcıların Cinsiyet Durumu.....	46
Tablo 6. Erzurum’daki Sureli Sığınmacı Katılımcıların Yaş ve Yaş Dağılımları.....	47
Tablo 7. Erzurum’daki Suriyeli Sığınmacı Katılımcıların Medeni Durumu.....	48
Tablo 8. Erzurum’daki Suriyeli Sığınmacı Katılımcıların Ailedeki Görevleri	49
Tablo 9. Erzurum’daki Suriyeli Sığınmacı Katılımcıların Eğitim Durumları.....	50
Tablo 11. Erzurum’daki Suriyeli Sığınmacıların Etnik Yapısı	52
Tablo 12. Erzurum’daki Suriyeli Sığınmacıların Dini ve Mezhebi Yapısı	52
Tablo 13. Erzurum’daki Suriyeli Sığınmacıların Aile Yapısı ve Büyüklüğü	53
Tablo 14. Erzurum’daki Suriyeli Sığınmacıların 0-6 Yaş Aralığındaki Çocuk Sayısı ..	54
Tablo 15. Erzurum’daki Suriyeli Sığınmacıların 7-14 Yaş Arası Çocuk Sayısı.....	55
Tablo 16. Erzurum’daki Suriyeli Sığınmacıların 7-14 Yaş Arası Çocuklarının Eğitim Durumu.....	55
Tablo 17. Erzurum’daki Suriyeli Sığınmacıların 7-14 Yaş Arası Çocukların Meşguliyetleri.....	56
Tablo 18. Erzurum’daki Suriyeli Sığınmacıların 15-25 Yaş Arası Birey Sayısı	57
Tablo 19. Erzurum’daki Suriyeli Sığınmacıların 15-25 Yaş Arası Bireylerin Eğitim Durumu.....	57
Tablo 20. Erzurum’daki Suriyeli Sığınmacıların 15-25 Yaş Arası Bireylerin Meşguliyetleri.....	58
Tablo 21. Erzurum’daki Suriyeli Sığınmacıların 26-35 Yaş Arası Birey Sayısı	59
Tablo 22. Erzurum’daki Suriyeli Sığınmacıların 26-35 Yaş Arası Bireylerin Eğitim Durumu.....	59
Tablo 23. Erzurum’daki Suriyeli Sığınmacıların 26-35 Yaş Arası Bireylerin Meşguliyetleri.....	60
Tablo 24. Erzurum’daki Suriyeli Sığınmacıların 36-49 Yaş Arası Birey Sayısı	61
Tablo 25. Erzurum’daki Suriyeli Sığınmacıların 36-49 Yaş Arası Bireylerin Eğitim Durumu.....	61

Tablo 26. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların 36-49 Yaş Arası Bireylerin Meşguliyetleri.....	62
Tablo 27. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların 50-65 Yaş Arası Birey Sayısı	62
Tablo 28. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların 50-65 Yaş Arası Bireylerin Eğitim Durumu.....	63
Tablo 29. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların 50-65 Yaş Arası Bireylerin Meşguliyetleri.....	63
Tablo 30. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların 65 Yaş Üstü Birey Sayısı	64
Tablo 31. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların 65 Yaş Üstü Bireylerin Eğitim Durumu.....	64
Tablo 32. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların 65 Yaş Üstü Bireylerin Meşguliyetleri.....	64
Tablo 33. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Yasal Statüleri.....	66
Tablo 34. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Türkçe Dilini Konuşabilme Düzeyleri	67
Tablo 35. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların İkamet Ettikleri Konut Tipleri	68
Tablo 36. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların İkametgâhlarının Mülkiyet Durumu.....	69
Tablo 37. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Erzurum'da İkamet Süreleri	70
Tablo 38. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Aylık Konut Kiraları	70
Tablo 39. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların İkamet Ettikleri Mahalleler	72
Tablo 40. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların İkamet Ettikleri İlçeler (2017 Yılı) ...	73
Tablo 41. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Oturdıkları Konutları Değiştirme Durumları	75
Tablo 42. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Oturdıkları İlk Konutlarına Geliş Yılları	75
Tablo 43. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Oturdıkları İlk Konutların Bulunduğu Mahalleler.....	76
Tablo 44. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Oturdıkları İkinci Konutlara Geliş Yılları	77
Tablo 45. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Oturdıkları İkinci Konutların Bulunduğu Mahalleler.....	78
Tablo 46. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların İlk Konutları Değiştirme Nedenleri ..	79

Tablo 47. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Oturdıkları 3., 4. ve 5. Konutlara Geliş Yılları	80
Tablo 48. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Oturdıkları 3., 4. ve 5. Konutlara Nereden Geldikleri	81
Tablo 49. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların 3., 4. ve 5. Konutların Bulunduğu Mahalleler.....	82
Tablo 50. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların 2., 3. ve 4. Konutlarından Ayrılma Nedenleri	83
Tablo 51. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların İkamet Bölge Tercihlerinde Etkili Faktörler	84
Tablo 52. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Oturmak İstedikleri Bir Semtin Olması	84
Tablo 53. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Oturmak İstedikleri Semtler	85
Tablo 54. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Bulundukları Semtlere Taşındıktan Sonra Çevrede Bir Değişiklik Olup Olmadığı	86
Tablo 55. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Oturdıkları Bölgelerde Meydana Gelen Değişimler.....	87
Tablo 56. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Erzurum'a İlk Geliş Yılları.....	88
Tablo 57. Suriyeli Sığınmacıların Erzurum'da İkamet Süreleri.....	88
Tablo 58. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Uyum Sorunu Yaşama Durumu.....	89
Tablo 59. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Oturdıkları Bölgelerde Uyum Sorunları	90
Tablo 60. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Erzurum'da Yaşamak İçin Tercih Nedenleri	91
Tablo 61. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Erzurum'u Tercih Kararlarında Kimler Etkili Olmuştur.....	92
Tablo 62. Erzurum Halkının Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacılara Karşı Algılanan Olumlu Tavırları.....	92
Tablo 63. Erzurum Halkının Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacılara Karşı Algılanan Olumsuz Tavırları	93
Tablo 64. Suriyeli Sığınmacıların Erzurum'a Göç Etmelerinde Sorunlarla Karşılaşma Durumu.....	94

Tablo 65. Suriyeli Sığınmacıların Erzurum’a Göçü Sırasında Karşılaştıkları Sorunlar	95
Tablo 66. Erzurum’daki Suriyeli Sığınmacıların Karşılaştıkları Sorunların Çözümüne Yardımcı Olan Organizasyonlardan Faydalanma Durumları	96
Tablo 67. Erzurum’daki Suriyeli Sığınmacıların Karşılaştıkları Sorunların Çözümüne Yardımcı Olan Organizasyonlar	97
Tablo 68. Erzurum’daki Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’de Gördükleri Başka İller....	98
Tablo 69. Erzurum’daki Suriyeli Sığınmacıların Gördükleri İlk İllerin Dağılımı	99
Tablo 70. Erzurum’daki Suriyeli Sığınmacıların Gördükleri İkinci İllerin Dağılımı ..	100
Tablo 71. Erzurum’daki Suriyeli Sığınmacıların Gördükleri Üçüncü İllerin Dağılımı.....	101
Tablo 72. Erzurum’daki Suriyeli Sığınmacıların Başka Bir İle Göç Etme İstekliliği..	102
Tablo 73. Erzurum’daki Suriyeli Sığınmacıların Göç Etmek İstedikleri İller	102
Tablo 74. Erzurum’daki Suriyeli Sığınmacıların Göç Etmek İstemelerinin Nedenleri	103
Tablo 75. Erzurum’daki Suriyeli Sığınmacıların Gelmiş Oldukları Suriye’deki Şehirler	104
Tablo 76. Erzurum’daki Suriyeli Sığınmacıların Suriye’deki İkametgâhlarının Bulunduğu İlçe/Kasaba Benzeri Yerleşim Alanları	105
Tablo 77. Erzurum’daki Suriyeli Sığınmacıların Suriye’deki Aylık Ortalama Gelir ve Harcamaları	106
Tablo 78. Erzurum’daki Suriyeli Sığınmacıların İstihdam Durumları.....	107
Tablo 79. Erzurum’daki Suriyeli Sığınmacıların İstihdam Edildikleri Mesleki Durumları	108
Tablo 80. Erzurum’daki Suriyeli Sığınmacıların Aylık Ortalama Gelir ve Harcamaları *	108
Tablo 81. Erzurum’daki Suriyeli Sığınmacıların Çalıştıkları İş Yerlerinde Diğer Yabancı Uyrukluların Çalışma Durumu	109
Tablo 82. Erzurum’daki Suriyeli Sığınmacıların Çalıştıkları İş Yerlerindeki Yabancılar	110
Tablo 83. Erzurum’daki Suriyeli Sığınmacıların İhtiyaçlarının Temin Şekilleri.....	110
Tablo 84. Erzurum’daki Suriyeli Sığınmacıların Devlet Yardımlarından Haberdar Olmaları.....	110

Tablo 85. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Devletten Aldıkları İlk Üç Hizmet Durumu.....	111
Tablo 86. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Meskenlerin Isıtılmasında Kullandıkları Isı Kaynakları.....	112
Tablo 87. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Sağlık Hizmetlerini Temin Ettikleri Birimler	113
Tablo 88. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Yardım Temin Sıklıkları.....	113
Tablo 89. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Ülkelerinden Ayrılma Nedenleri	114
Tablo 90. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Savaş Biterse Geri Dönme Durumu.....	115
Tablo 91. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Savaş Biterse Ülkelerine Dönme Nedenleri	116
Tablo 92. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Savaş Bitimiyle Ülkelerine Geri Dönmek İstememelerinin Nedenleri	117

FOTOĞRAFLAR DİZİNİ

Fotoğraf 1. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların İkamet Ettikleri Konutların Dış	
Mekân Görüntüleri	70
Fotoğraf 2. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların İkamet Ettikleri Konutların Dış	
Mekân Görüntüleri	70
Fotoğraf 3. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların İkamet Ettikleri Konutların İç	
Mekân Görüntüleri	72
Fotoğraf 4. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların İkamet Ettikleri Konutların İç	
Mekân Görüntüleri	72
Fotoğraf 5. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların İkamet Ettikleri Konutların İç	
Mekân Görüntüleri	79
Fotoğraf 6. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların İkamet Ettikleri Konutların İç	
Mekân Görüntüleri	79

ÖNSÖZ

Suriye’de 15 Mart 2011’de patlak vermiş olana kriz, dünyanın en büyük nüfus hareketi olmuş ve Türkiye’yi en çok mülteci alan ülke konumuna getirmiştir. Suriye ile güçlü tarihi, kültürel ve komşuluk bağları olan Türkiye, toplu göç hareketlerinin başladığı tarihten itibaren krizden etkilenen Suriye vatandaşları için kurtarıcı bir aktör olmuştur.

Türkiye’ye gelen sığınmacılar ilk aşamada sadece sınır illerinde ve kamplarda ikamet etmişlerdir. İç savaşın uzaması ile kamp sayısı yetersiz kalmış, kamplardan ayrılarak süreç içerisinde sayılarındaki büyük oranla artışla birlikte ülkenin neredeyse tamamına dağılmalarına neden olmuştur. Bu bağlamda, Türkiye’yi bir çıkış kapısı olarak gören Suriyeli sığınmacıların Erzurum’daki yerleşim deneyimlerini anlamak ve Erzurum’a yerleşmeleri ile birlikte kentsel mekânları nasıl şekillendirdiklerini araştırmak açısından Erzurum’a göç etmiş Suriyelileri doğrudan hedef alan ilk çalışma olması önem taşımaktadır.

“Erzurum’daki Suriyeli sığınmacıların sosyoekonomik özellikleri” isimli bu araştırmanın gerçekleştirilmesinde, ayrıntılı değerlendirmeleriyle büyük destek gördüğüm tez danışmanım sayın Doç. Dr. Namık Tanfer ALTAŞ’a, tez taslağını review ederek görüş bildiren Prof. Dr. Mete ALİM’e, çalışmanın farklı aşamalarında yardımlarını esirgemeyen Dr. Öğr. Üyesi M. Tuncer RIZVANOĞLU’na, görüş ve önerileri ile çalışmaya önemli katkılar sunan Prof. Dr. Yavuz TOPCU’ya, alan araştırması esnasında bizlere eşlik eden kuzenim Yusuf Enes BİNGÖL’e, tercümanlık görevi ile bizlere kolaylık sağlayan Abdullah Bey ve Hibe Hanım’a, sivil toplum örgütlerinden bize yardımcı olan uzman arkadaşlara ve alan araştırmasında anketlere katılarak verilerini paylaşan bütün katılımcılara, desteklerinden cesaret aldığım aileme ve arkadaşlarıma sonsuz teşekkürlerimi arz ederim.

Erzurum – 2019

Öznur ŞİMŞEK

GİRİŞ

Çeşitli sebeplerle bir yerden başka bir yere göç eden insanlar, aynı yerde kalmayı tercih ettikleri gibi devamında başka yerlere de hicret etmek durumunda kalmışlardır. Bu bağlamda, Türkiye'ye bakılacak olursa jeopolitik açıdan değerlendirildiğinde hem kalınan hem geçilen hem de başka yerler için çıkış noktası olabilen bir yer olarak ön plana çıkmaktadır. Bunlar; kaynak ülke, transit ülke ve hedef ülke olarak ifade edilmektedir. Tarih boyunca göç hareketliliğinin diğer coğrafyalara nazaran daha yoğun yaşandığı yerler de mevcuttur. Bu coğrafyaların başında, Türkiye Cumhuriyeti gelmektedir. 911 km sınır komşumuz Suriye'de 2011 yılında husule gelen ve tesirini komşu coğrafyalarda hissettiren bir çatışma olarak Suriye iç savaşının Türkiye'ye doğrudan yansımaları olmuş ve neticede çok yoğun bir göç dalgası, Türkiye'ye doğru hareket etmiştir.

Suriye savaşı dokuzuncu yılına girerken, yabancı göçmenlerin dramının halen devam ediyor olması, gelecek açısından ciddi endişeler barındırmaktadır. Türkiye'de, şu ana kadar 3.649.750 geçici koruma altında bulunan Suriyeli sığınmacıların ilk olarak geldiklerin yerlerin %98'inin sınır illere ve yakın kentlere göç ettiği rapor edilmiştir (Göç İdaresi, 2019). Gelmeye devam eden sığınmacı ve mülteciler, göç ettikleri kentlerde çeşitli düzeylerde uyum sorunları yaşamakta ve bir takım kentsel değişimlere yol açmaktadır.

Türkiye, etrafındaki ülkelere göre daha istikrarlı bir yapıya sahip olduğundan komşu ülkeler için çekim merkezi olmakla birlikte, Avrupa'ya yakınlığı nedeniyle transit ülke konumundadır. Yaşadığımız coğrafya sığınma geleneğine sahip, kültürel zenginliği olan, doğu ve batı arasında köprü vasfı taşıyan bir merkez konumundadır.

Göçler, etkileri ve özellikleri açısından incelendiğinde coğrafi, tarihi ve sosyo-ekonomik boyutlara sahip bir olaylar örgüsü olduğunu görmek mümkündür. Göçe kaynaklık eden mekânlardaki değişiklikler kadar göç edilen mekânlardaki değişiklikler de etki sahasının çok yönlü ve güçlü olduğunu göstermektedir (Koca, 2005: 81). Nitekim UNCHR¹ 2018 raporuna göre; 2018 yılında savaş, zulüm ve çatışmalardan ötürü zorla yerlerinden edilen kişi sayısı 70 milyon 800 bin kişiye ulaşmıştır. Yine söz

¹ https://www.iom.int/sites/default/files/country/docs/china/r5_world_migration_report_2018_en.pdf, erişim tarihi: 10.08.2019

konusu rapora göre; dünyada en fazla Suriyeli grupların bulundukları yerleri değiştirmek zorunda oldukları görülmüştür.

Arap Baharı ile birlikte değişim talep eden içtimai hareketlerin Suriye'ye sığraması ile iç savaş başlamıştır. Buna ilaveten savaşın dokuzuncu yılına girerken hala çözüme kavuşmamış olması, mevcut ve gelecekteki durumu gittikçe ciddi hale getirmekte ve göç dalgası halen devam etmektedir (Kaypak ve Bimay, 2016: 91). Suriye'deki güvenliğin yakın gelecekte tesis edileceği hususundaki mevcut belirsizliklerden ötürü söz konusu göç dalgasının aynı ivmeyle devam edeceği düşünülmektedir (Yazgan, Utku ve Sirkeci, 2015: 184).

Suriyeli sığınmacıların Türkiye'yi tercih etmesinin sebepleri arasında tarihi geçmiş, mekânsal yakınlık, ortak sosyokültürel yapının varlığı ve devletin tatbik ettiği göç politikaları gibi hususlar gelmektedir. Bu yüzden ilk aşamada gelenler, sınır illerinde ve kamplarda misafir edilirken, iç savaşın uzaması ile akrabalarının yanında ya da kiraladıkları evlerde kalmaya başlamışlardır (Koç, Görücü ve Akbıyık, 2015: 65). Bu itibarla bakıldığında, süreç içerisinde sığınmacıların sayılarında meydana gelen yüksek orandaki artış beraberinde ülkenin tamamına dağılmalarına sebep teşkil etmiştir. İç savaşın uzaması ve kangren halini alması ise mevcut göç hareketlerine yenilerini eklemiştir (Tunç, 2015: 36). Bu nedenlerden ötürü her ne kadar mesafe noktasında uzak olmasına rağmen Erzurum'u tercih eden Suriyeli sığınmacılar sosyal, ekonomik ve kültürel boyutlarıyla irdelenmeyi gerektirmiştir.

“Erzurum’da yaşayan Suriyeli sığınmacıların sosyoekonomik özellikleri” isimli söz konusu araştırma, dört bölümden müteşekkildir. Birinci bölüm, bu araştırmanın yapılma amacı ve önemi, araştırma alanının seçimi, araştırmanın sınırlılıkları, araştırmanın materyal ve metotları ile ilgili araştırmaları ihtiva etmektedir. İkinci bölümde, göç ve göç edenlerin kavramsal tanımları üzerine odaklanılmıştır. Üçüncü bölümde, alan araştırmasından yola çıkılarak, Erzurum’daki sığınmacıların mekânsal yoğunlaşması, demografisi ve sosyoekonomik özellikleri üzerinde durulmaktadır. Araştırmanın son bölümü ise sonuç ve önerilerden oluşmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ VE METOTLARI

1.1. ARAŞTIRMANIN AMACI ve ÖNEMİ

Coğrafi anlamda bir mekân değişikliği olan göç, toplumun demografik yapısını değiştirmekte ve toplumsal dokuyu yeniden şekillendirmektedir. Göç olgusu disiplinler arası bir konu olsa da neticede bu durumun mümkün olması için, öncelikle mekân değişikliği yapmayı gerektiren bir durumun olması ve insanların daha mümbit coğrafi ve toplumsal şartların olduğu mekânlara doğru göç etmesi hususunda zorunlu ya da zorlayıcı bir nedenin ortaya çıkması gerekmektedir. Bir diğer deyişle, önce bulunan mekânın terk edilmesi akabinde ise elverişli ve müsait coğrafyalara doğru harekete geçilmesi gerekmektedir.

Türkiye son yıllara kadar coğrafi ve stratejik konumu sebebiyle, göç hareketlerine çokça maruz kalmış ve insani boyutları nedeniyle de milyonlarca mülteciye kapılarını açmıştır (Kaypak ve Bimay, 2016: 92). Zaman içerisinde Türkiye'ye doğru olan göçmen hareketliliğinin beklenenin fevkinde artması ile Türkiye Cumhuriyeti devleti mülteci mevzuatını daha gevşek bir şekilde tatbik etmiş, buna binaen 'insani diplomasi' ve 'açık kapı politikası' gibi yaklaşımları şartlar gereği tedavüle sokmuştur (Çetinoğlu, 2019: 90). Günümüzde siyasi istikrarsızlıkların yoğun olarak yaşandığı coğrafyaları ve söz konusu coğrafyalarda yaşanan hadiselerle ilgili olarak cereyan eden göç hareketlerini dikkate aldığımızda, göçlerden ötürü meydana genel demografik ve sosyoekonomik değişimler yanında göçe maruz kalınan bölgelerde de ortaya çıkan genel toplumsal ve mekânsal değişim ve dönüşümlerin sürekli olarak tahkik edilmesi zorunluluk arz etmektedir (Tümertekin, 1977: 30).

Küreselleşmeyle birlikte ulaşım ve iletişim teknolojilerinde meydana gelen dramatik ilerlemeler, bilhassa zaman ve mekân kavramlarının muhtevalarını değiştirmiş, bu da dünya genelinde meydana gelen birçok hadisenin ya vuku bulmasına ya da mevcut olanın hızlanmasına sebebiyet vermiştir. Söz konusu hadiselerin başında ise göç olgusu gelmektedir. Göçleri çeşitli hususiyetleri açısından ülke içi göçler, zorunlu göçler ve isteğe bağlı göçler şeklinde tasnif etmek mümkündür (Doğanay, 1991: 91-92).

Mevcut çalışma ile Türkiye’yi uluslararası göçlerde bir varış ülkesi olarak gören Suriyeli sığınmacıların Erzurum’a yerleşim deneyimlerini anlamak, yerleşimcilerin belirli bir alanda toplanma eğilimi gösterip göstermediklerini tespit etmek, yerleşimcilerin Erzurum’da hangi mahallelere sıklıkla yönelim eğiliminde olduklarını belirleyerek kent içi kullanım alanlarını belirlemek, Suriyeli sığınmacıların sosyal ve ekonomik özelliklerini inceleyerek Erzurum’a yerleşmeleriyle birlikte kentsel mekânı nasıl şekillendirdiklerini ortaya koymak amaçlanmıştır.

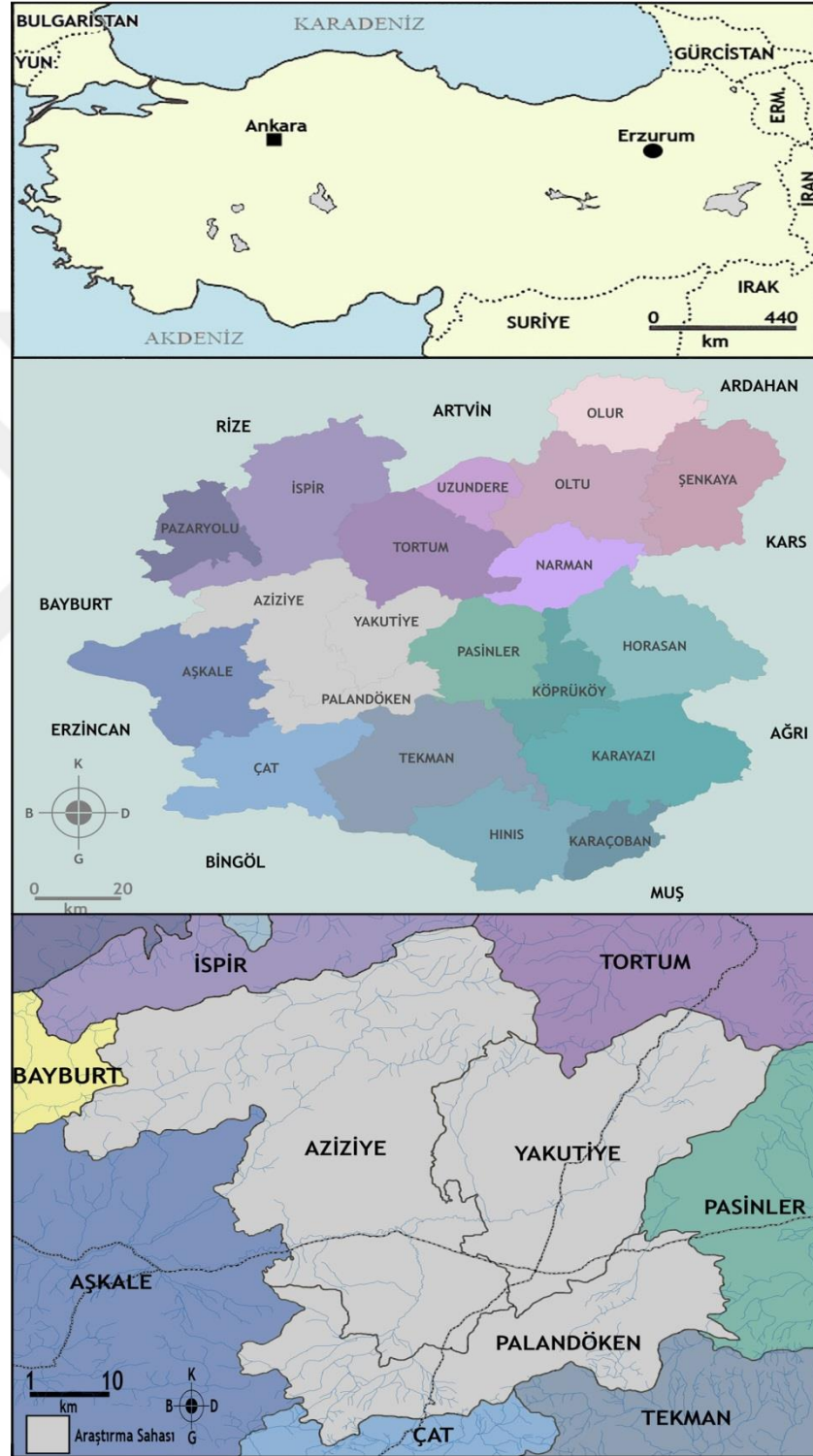
Bu çalışmanın önemi, Erzurum’a göç etmiş Suriyeli sığınmacıları doğrudan hedef alan ilk çalışma olmasıdır. Erzurum’da sayıları ve görünürlükleri gittikçe artan Suriyeli sığınmacıları, doğrudan veya dolaylı olarak konu alan sınırlı sayıdaki çalışma değerlendirildiğinde, Suriyeli sığınmacıların ilde kullandıkları alanların sorgulanmadığı görülmektedir. Her ne kadar her göç olayı kendine özgü özellikler taşısa da söz konusu göç olayını araştırmak için öncelikle göçün zaman içindeki değişimi ve genel görünümünün bilinmesi için başlangıç aşamasına ihtiyaç vardır. Bu araştırma, bu konudaki açığı gidermesi açısından dikkate değerdir.

Suriye’den Erzurum’a yönelen ve belirli bir sürede yayılım gösteren bu göç hareketinde, Erzurum hayatına eklemlenen yeni sosyal unsurun, hangi mekânsal değişimleri yarattığı ve göçmenlerin gelecekte bekledikleri ile kentteki mekânsal eğilimlerinden hareketle göçün gelecekteki yönünü sorgulayan bir çalışma bulunmamaktadır. Göçmenlere uygulanacak politikaların başarılı olması ve bu göç hareketinin geleceğine yönelik çıkarım yapılabilmesi için, Suriyeli sığınmacıların tanınması ve mekânsal davranışlarının bilinmesi gerektiği düşünülmektedir. Yapılan çalışma, hem göç ve yerleşme sürecinin anlaşılmasını hem de göçmenlerin mekânsal dağılımları ile kent kullanımlarının sonuçlarını içermesi bakımından önemlidir. Ayrıca elde edilen bulgulardan hareketle, Suriyeli nüfusun geri dönüş eğilimlerinin ne durumda olduğu ve hangi faktörlere bağlı olduğu da ölçülmüştür.

1.2. ÇALIŞMA ALANI VE COĞRAFİ ÖZELLİKLERİ

Erzurum şehri, Doğu Anadolu Bölgesi’nin Erzurum-Kars Bölümü sınırları içinde 1750-2000 m. seviyeleri arasında kurulmuş olup etrafı yüksek dağlarla (Mescit: 3.065 m, Kargapazarı: 3.045 m, Palandöken: 3.176 m, Dumlu: 3.169 m) çevrilidir. Dağlar arasındaki depresyonda yer alan şehir, Palandöken dağlarının kuzey eteklerinden

başlayarak Erzurum Ovası'na doğru yatay gelişim göstermektedir (Şekil 1). Türkiye'nin ortalama yükseltisinin 1.132 m olduğu dikkate alınırsa Erzurum'un ne kadar yüksekte kurulmuş bir şehir olduğu ve bu şehirde yaşayan insanların ne kadar zorlu bir iklim koşulları altında yaşamaya çalıştığı kolayca anlaşılabilir.

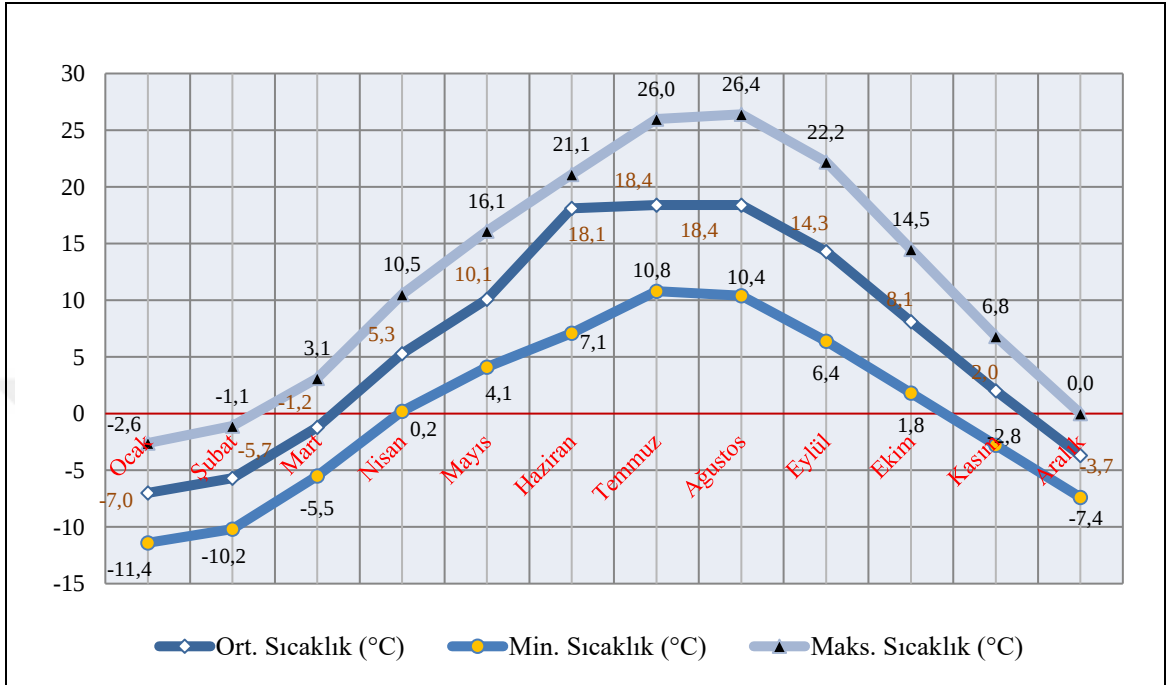
Şekil 1. Araştırma Sahasının Lokasyon Haritası (Altaş, 2019)

Erzurum şehrinin bulunduğu lokasyon, kış mevsiminde Türkiye'nin en soğuk kesimleri içinde yer almaktadır. Bölgede kış mevsiminde kuzey ve kuzeydoğudan gelen kuru-soğuk karakterli hava kitleleri yağış koşullarının ortadan kalkmasına neden olarak durgun, açık gökyüzünün görüldüğü çok soğuk günlerin yaşanmasına neden olmaktadır. Kış mevsimlerinde yüksek hava basıncının etkili olduğu günlerde dağlık kesimlerdeki kar örtüsünün etkisi ile aşırı şekilde soğuyan hava kütlesi sahada sıcaklık tersleşmesine (şehirde daha soğuk havanın etkili olması durumu) ve dolayısıyla çok soğuk hava şartları nedeniyle halkın daha fazla ısınma ihtiyaçları beraberinde hava kirliliğinin yoğunlaşmasına neden olmaktadır. Kış mevsiminde bu günlerde hava sıcaklıklarının -40°C 'lere kadar ulaştığı ve Akdeniz iklim kuşağından gelen nemli hava kütleleriyle karşılaşarak bölgede kar yağışlarının sık sık görülmesine neden olduğu çeşitli araştırmalarda rapor edilmiştir (Atalay, 1980: 262-263; Koçman, 1993: 3-4). Yaz mevsimlerinde ise güney yönünden gelen hava kütleleri sık sık saha üzerinde etkili olarak sıcaklıkların hızla yükselmesine neden olur. Geçiş mevsimlerinde ise hem kuzeyden hem de güneyden gelen hava kütleleri, bölge üzerinde sık sık nöbetleşerek yağış bırakırlar.

Araştırma sahasının iklimi, *Thorntwaite* sınıfına göre “*kurak az nemli, düşük sıcaklıkta ve su fazlası kış mevsiminde olan bir iklime sahiptir*” (Atalay, 1980: 300). 1960-2013 yılları arasındaki yıllık uzun evrede Erzurum'un sıcaklık ortalaması $5,5^{\circ}\text{C}$ olup son yıllardaki ortalama sıcaklık ise $6,1^{\circ}\text{C}$ olarak rapor edilmiştir². Doğu Anadolu Bölgesi'nin genelinde ise $4-10^{\circ}\text{C}$ arasında değişmektedir. Yıllık sıcaklık ortalamalarının Karadeniz Bölgesi'nin kıyı istasyonlarında ortalama $13-15^{\circ}\text{C}$, Trakya'da $12-15^{\circ}\text{C}$, İç Anadolu'da $12-13^{\circ}\text{C}$, Güneydoğu Anadolu'da $15-16^{\circ}\text{C}$ ve Akdeniz Bölgesi'nde $16-19^{\circ}\text{C}$ olduğu rapor edilmiştir. Dolayısıyla Doğu Anadolu Bölgesi ve Erzurum bazında sıcaklıkların oldukça düşük ortalama sahip olduğu analiz edilmiştir. Aylık sıcaklık ortalamalarına bakıldığında zaman sıcaklığının kış aylarında oldukça düşük ($-7,0$ ile $-3,7^{\circ}\text{C}$), fakat yaz aylarında ise ılıman ($18,1$ ile $18,4^{\circ}\text{C}$) olduğu görülmektedir (Şekil 2). En sıcak ay olan Ağustos ($18,4^{\circ}\text{C}$) ile en soğuk ay olan Ocak ($-7,0^{\circ}\text{C}$) ayları arasında yaklaşık $25,5^{\circ}\text{C}$ ortalama sıcaklık farkı bulunmaktadır. Bu durum Erzurum ilinde karasal iklim koşullarının hâkim olduğunu bir sıcaklık rejimini göstermektedir. Nitekim aylık sıcaklık ortalamalarında Eylül ayı başlarında belirgin olarak düşüşler başlar ve bunu izleyen Ekim ve Kasım aylarında ise ilk kar yağışları gözlenir. En soğuk aylar Aralık, Ocak ve

² <https://tr.climate-data.org/asya/tuerkiye/erzurum/erzurum-279>, erişim tarihi: 11.08.2019

Şubat ayları olarak görülse de minimum sıcaklık seyirlerinin izlendiği yılın sekiz ayında (Eylül, Ekim, Kasım, Aralık, Ocak, Şubat, Mart ve Nisan) insanların konforlu yaşayabilmesi bakımından yaşam kalitesinin olumsuz etkilendiği ortaya konulmuştur.

Şekil 2. Erzurum İlının Aylık Maksimum, Ortalama ve Minimum Sıcaklık Trendleri (MGM, 2019)

Erzurum şehrinde sıcaklığın dağılışı ise çevredeki yüksek dağlık çevrelere doğru gidildikçe düşmektedir. Şehir merkezinde nispetle dağ eteğinde kurulmuş bulunan Kayakyolu, Yunus Emre, Yenişehir ve Yıldızkent yerleşkelerinin bulunduğu Palandöken Merkez İlçe yerleşmelerinde sıcaklık birkaç derece daha düşük seyretmektedir.

Erzurum’da sıcaklıkların düşük olması, yıl içinde toplam 155 gün don olayı görülmesine neden olmaktadır. Yani yılın beş ayı (Kasım, Aralık, Ocak, Şubat ve Mart) donlu olarak geçmekte, hatta Nisan ayının dahi 10-15 günü donludur. Bu dönemlerde toprak sıcaklıkları oldukça düşüktür.

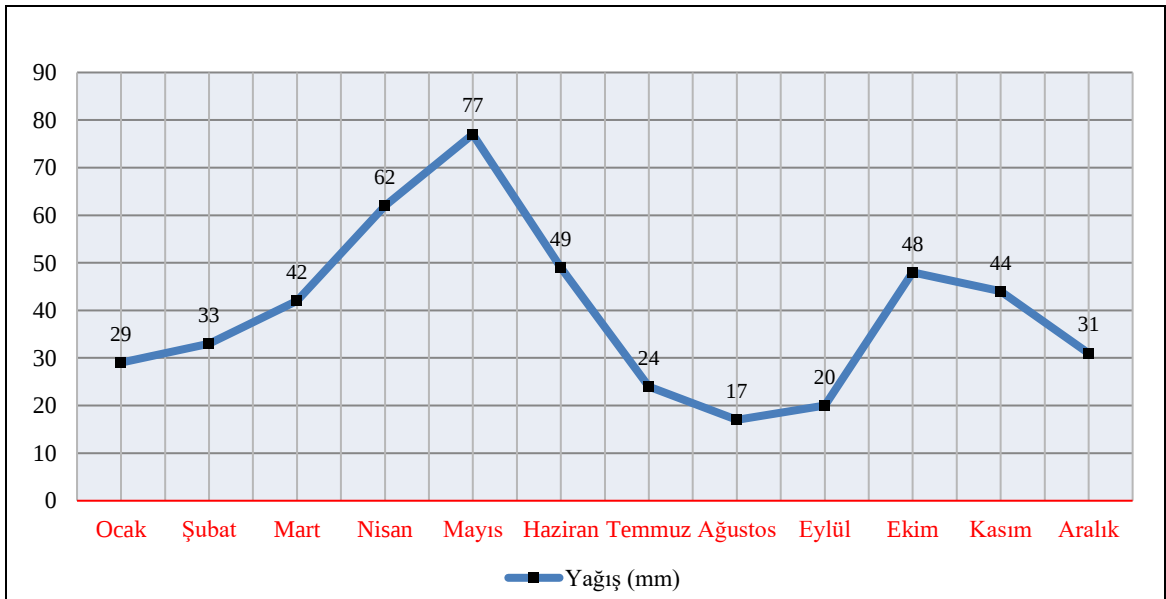
Erzurum’da rüzgârların esme frekansları ve hızlarına bakıldığında zaman hemen hemen her yönden orta ve şiddetli esen rüzgârların hâkim olduğu görülür. Özellikle kış mevsimlerinde esen rüzgârlar yaşamı olumsuz etkilemektedir. Çalışma alanında hâkim rüzgâr yönü güney ve güneybatı yönleridir. Özellikle kış mevsimlerinde Palandöken, Dumlu ve Kargapazarı dağlarından ovaya doğru soğutucu etkisi yüksek rüzgârlar esmektedir. En hızlı esen rüzgârların yönü ise güneydoğu ve güney-güneybatı

yönündendir. Bu rüzgârların etkisi karların eriyip ortadan kalkmasını takiben azalmaktadır. Bu durum ise ancak Haziran ayından sonra mümkündür.

Erzurum'da potansiyel buharlaşma miktarı, sıcaklık derecesine göre oldukça yüksektir. Yıllık ortalama buharlaşma 1.060 mm düzeyindedir. Yağışlar buharlama miktarını karşılamadığı için kış ve yaz mevsimlerinde kuru bir hava hâkim olmaktadır. Kuru havanın insanların cilt yapısı üzerinde olumsuz etkileri yanında boğaz kuruluğu ve kuru öksürük gibi sağlık problemlerinin teşekkülüne de olanak sağlamaktadır.

Erzurum ilinde açık, bulutlu ve kapalı günlerin dağılışı oldukça düzensizdir. Yılın 80 gününde gökyüzü açık, 202 günü bulutlu ve 83 günü ise kapalı geçmektedir. Açık günler sayısının yüksek olması, başlangıçta olumlu bir durum gibi görülse de durum çocukların aleyhine işlemektedir. Çünkü özellikle kış ve geçiş mevsimlerinde gökyüzünün açık olması, yüksek basınç koşullarının etkili olduğunu ve yerden başlayarak soğumanın arttığını ifade eder. Dağlık kesimlerde aşırı soğuyup ağırlaşan hava kütlesi şehre doğru akın eder ve alttaki sıcak havanın dağlık kesimdeki soğuk hava ile yer değiştirmesini sağlar. Bu durum halkın yaşam kalitesini olumsuz etkiler.

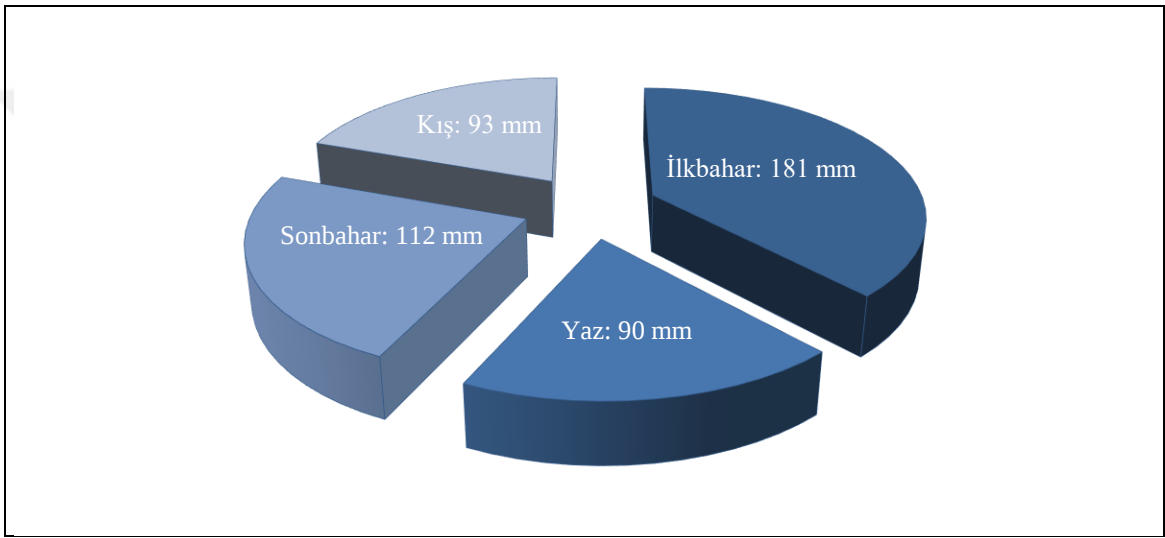
Erzurum ilinin yıllık yağış ortalaması 402,9 mm'dir. Yağışın yıl içerisindeki seyri oldukça düzensizdir (Şekil 3). Ocak ayından itibaren yağışlarda yükselme trendi gözlenirken, Mayıs ayı yağışın en yüksek olduğu aydır. Yaz mevsimi aylarında yağış eğilimi hızlı bir şekilde düşmektedir ve bu durum yazların kurak geçmesine neden olur.

Şekil 3. Erzurum İline Aylık Ortalama Düşen Yağış Miktarları (MGM, 2019)

Nispi nemin düşük olduğu yaz aylarında rüzgârın etkisi ile şehir alanında kurutucu etkisi ile öne çıkan bir hava hâkimdir. Yağışların türüne bakıldığında zaman kış mevsimlerinde kar, diğer mevsimlerde ise yağmur şeklinde yağışlar görülür.

Yağışların mevsimlere dağılışına bakıldığında en fazla ilkbahar ve sonbahar mevsimlerinde yağış düştüğü görülür (Şekil 4). Tüm mevsimler içerisinde kış yağışlarının payları önemsiz gözükmemektedir. Yağışların geçiş mevsimlerinde diğer mevsimlere nispetle fazla olmasının nedeni, hava kütlelerinin bölge üzerindeki nöbetleşmesi sırasında sık sık cephe oluşturması ile ilgilidir.

Şekil 4. Erzurum İline Yağışın Mevsimlere Göre Dağılımı (MGM, 2019)

Araştırma sahasında özellikle kış mevsimi ile ilkbahar başlarında ve sonbahar sonlarında kar yağışları oldukça etilidir. Yıllık yağışların neredeyse %45'i kar şeklindeki yağışlardan meydana gelmektedir. Kar örtüsünün kalınlığı 10-65 cm arasında değişmektedir. Dağlık kesimlerde kar örtüsü kalınlığı biraz daha fazladır. Ortalama kar yağışlı gün sayısı 65 günü bulmaktadır. Yağan karın yerde kalma süresi ise 105,1 gün olarak belirlenmiştir, fakat bu süre şehir merkezinde 53 gün kadardır. Dağlık kesimlerin uzun süre yerde kalması, şehirdeki hava sıcaklığını önemli ölçüde düşürdüğü için olumsuz yaşam koşullarına neden olmaktadır.

Sonuç olarak, Erzurum iklimini etkileyen hava tipleri ve coğrafi şartlar, bir yılın neredeyse sekiz ayında olumsuz koşullar sergilemektedir. Alan kış mevsiminde etkili olan hava kütleleri ve basınç şartları yüzünden şiddetli şekilde soğumaktadır. Şehrin üzerinde özellikle kışın yüksek basınç şartlarının egemen olmasından dolayı sıcaklık terslemesi meydana gelmektedir. Bu durum da hem havayı soğutmakta hem de hava

kirliliğinin yoğunluk arz etmesine neden olmaktadır. Ayrıca şehrin depresyon adı verilen çukur bir alanda kurulmuş olması, dağlık sahadan esen rüzgârların etkisinde kalmasına yol açmaktadır.

Coğrafi özellikler ve iklim şartları bakımından olumsuz niteliklere sahip olan Erzurum iline yerleşmeye çalışan Suriyeli sığınmacılar, alışkın oldukları iklim şartlarıyla tam bir zıtlık içerisinde olan bu bölgede hem barınma ve ısınma maliyetleri hem de giyinme ve beslenme gibi zorunlu ihtiyaçların temini bakımından olumsuz şartlarla karşı karşıyadırlar. Bu durum onların ekonomik yetersizlikler içerisinde yaşam konforlarını büyük bir oranda düşürmektedir.

Erzurum ilinde iktisadi faaliyet kollarına göre hizmet sektörü ön plandadır ve soğuk iklimi nedeniyle de sanayi bakımından az gelişmiş iller arasındadır. Bu yüzden ekonomik anlamda karşılaşılan en önemli sorunların başında işsizlik gelmektedir. Türkiye’de 2014 yılında işsizlik oranı %9,9 iken, Erzurum’da bu oran %6,6 olarak gerçekleşmiştir. Erzurum’daki işsizlik oranının Türkiye ortalamasının altında olmasının nedeni, işsiz olanların çoğunun şehirden göç etmeleridir (Altaş, 2015: 174-177).

Erzurum şehrini oluşturan ve mahalle statüsünde olup, gerçekte köy olan yerleşmelerin nüfuslarını hesaba katmadığımız da Erzurum şehrini oluşturan merkez ilçe nüfusu 2018 yılı itibarıyla 422.164 kişi olduğu ortaya çıkmaktadır. Erzurum şehrini oluşturan nüfusun %15’i Aziziye’de, %40’ı Palandöken ve %45’i Yakutiye ilçelerinde yaşamaktadır (TÜİK, 2019).

Erzurum şehrinin savunma ve ticaret fonksiyonları, şehrin kurulmasında önemli rol oynamıştır. Eski Erzurum olarak adlandırabileceğimiz Erzurum kalesi ve yakın evresinde, sık dokulu bir yapılaşma dikkati çekmektedir (Altaş, 2015: 175). Sadece kale çevresinde değil, aynı zamanda kentsel dönüşüm projeleri kapsamında boşaltılan pek çok mekân evsizlerin ve Suriyeli sığınmacılar yeri haline gelmiştir.

25. Dünya Üniversiteler Kış Oyunlarına 2011 yılında ev sahipliği yapan Erzurum, Palandöken, Konaklı ve Kandilli Kayak Merkezleri ülkemizin en donanımlı kış sporları merkezi olarak göze çarpmaktadır.

Erzurum kara, hava ve demir yolu ile yurdun her tarafına bağlanmış bulunmaktadır. Sivas-Erzincan-Erzurum-Kars yolu Horasan’dan Ağrı-Doğubayazıt-Gürbulak sınır kapısına bağlanır. Aşkale’den ayrılan bir yol E-390 karayolu ile Trabzon’a ulaşır.

1.3. ÇALIŞMA ALANININ SEÇİMİ

Suriyeli sığınmacılar iç savaştan ötürü kitlesel olarak göç etmek zorunda kalarak mekânsal, kültürel ve sosyoekonomik değişimlere maruz kaldıkları söz konusu hadiselerden radikal bir şekilde etkilenmişlerdir. Göç eden insanlar göç ettikleri bölgelere problemlerini, sıkıntılarını, fikirlerini ve kolektif hafızalarını da aynı şekilde taşımış ve bu durum göç edilen yerleri de haliyle etkilemeye başlamıştır.

Söz konusu çalışmada terk edilen bölge ile hedef iskân alanları, Erzurum arasında meydana gelen göçün güzergâhı, yapılış şekli, göçe sebep olan unsurların neler olduğu, neden Erzurum'un tercih edildiğini, müteakip zamanlarda tekrar göç etme düşüncelerinin olup olmadığı ve sığınmacıların sosyoekonomik yapıları analiz edilmiştir. Buna ilaveten elde edilen verilerden hareketle Suriyeli nüfusun geri dönme eğilimlerinin ne seviyede olduğu ölçülmeye çalışılmıştır.

Hazırlıksız ve kitleleri önüne katıp sürükleyen bir göç süreci, çatışma bölgelerine en yakın ve en emin mıntıkaya göç etmeyi mecbur hale getirirken; Suriyeli sığınmacıların Erzurum'a kadar gelmeleri basamaklı göç olgusunun bir türüne örnek teşkil etmemekte ve söz konusu hadisenin kitlesel olmadığını düşündürmektedir. Bu göç olgusunun cevabı, bu araştırma ile bulunmaya çalışılacaktır.

Erzurum'a doğru meydana gelen söz konusu göçmen akışının nedenleri ve motivasyonları hususuna ışık tutması bakımından muhtelif teorilerden biri olma özelliğini taşıyan ve konumuz açısından da ehemmiyet arz eden bir mesele olan ilişkiler ağı ve ağ teorisi şu şekilde izah edilmiştir.

“Sığınmacıların göç motivasyonları, ilişkiler ağı ve ağ teorisi (Network Theory) vasıtasıyla açıklanabilir. “İlişkiler ağı kuramının temelini; göçmenlerin göç ettikleri ülkede kurdukları, aynı zamanda göç alan ülke ile göç veren ülke arasında kurdukları sosyal ağların varlığı ve bu ağların, süregiden karşılıklı göçler üzerine olan etkisini oluşturmaktadır. Bu ağlar hemen her tür sosyal temele ve değişkene bağlı olarak kurulmuş, güçlü ve zayıf ağlar olabilir” (Çağlayan, 2006: 85). Abadan (2002), bu ağları daha genel bir bakışla şöyle tanımlamaktadır: “Göçmen ilişkiler ağı, geldikleri ülke ile yeni yerleştikleri ülkelerde eski göçmenler, yeni göçmenler ve göçmen olmayan kişiler arasında ortak köken, soydaşlık ve dostluk bağlarından oluşan kişiler arası bağlantılardır”(Abadan, 2002: 18). Wilpert'e göre ise ağ teorisi ve göçmen ağı, şu şekilde çalışmaktadır: “Öncü göçmenler öncelikle göç veren ve alan toplumları

birbirine bağlayan bir altyapı oluştururlar ve bu bağlantı göç veren toplumdaki diğer bireylere göçme olanağı sağlar. Yeni göç dalgaları, kurulmuş bu ağı harekete geçirerek, sonradan göç edenler ilk gelenlerin tecrübelerinden yararlanırlar. Zamanla göç kendi kendini devam ettiren bir hal alır’’ (İncili ve Akdemir, 2016: 125).

Suriyeli sığınmacıların göçü meselesinde de buna benzer bir durum ortaya çıkmıştır. Suriyeli sığınmacıların esasında yakın ve komşu ülkelerde sığınmacı tercih etme sebepleri arasında birtakım etnik, coğrafi, dini ve tarihi bağlar etkili olmuştur. Türkiye topraklarına gelen ilk sığınmacıların profiline bakıldığında, gelen sığınmacılar akraba ve tanıdıkları vasıtasıyla yerleşme imkânı elde ederken; müteakip süreçte gelenlerin gelen ilk şahıslarla olan irtibatlarını kullanmak suretiyle geldikleri ifade edilmektedir. Her ne kadar yakın mesafeler için yazdıklarımız doğrulanmış olsa da, uzak mesafede yer alan Erzurum ili için söz konusu tespitlerin geçerli olup olmadığı hedef kitleye uygulanan anketler üzerinden araştırılmıştır. Zaman içerisinde kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması ve haber alma imkânlarının artması, söz konusu göç hareketlerinin ortaya çıkması ve hız kazanmasını da beraberinde getirmiştir. İletişim teknolojilerinde yeni gelişmeler, göç etme potansiyeli taşıyan gruplar için bir nevi tetikleyici unsur haline gelmiştir.

İlk olarak sığınmacıların yakın bölgelerden daha fazla göç etme refleksi gösterdikleri öngörüsüyle hareket edilmiş, buna ilaveten yapılan ankette de örneklendiği üzere sadece yakın bölgelerden gelen sığınmacılar çalışmaya dahil edilmesinden ziyade daha geniş bir coğrafi alan esas alınarak analizler yapılmıştır. Bu suretle değerlendirmemizde sığınmacıların kırsal/kentsel bölgelerden göç etmiş olduklarına da yer verilecektir.

Erzurum’un üç metropol ilçelerinde yapılan çalışmada sığınmacılardan bir kısmının pasaportsuz ve kimliksiz olarak kaçak yoldan Erzurum’a gelmeleri, bu çalışmanın önemini daha da arttırmaktadır. Kısa süre müddetinde Türkiye’de büyük bir nüfus büyüklüğüne ulaşmış olan söz konusu sığınmacıların siyasi, dini, içtimai, iktisadi, kültürel ve demografik anlamda künyesini çıkarmak gerekmektedir. Bu çalışmada yerinde gözlem yapılarak doğal ortamında anketler yapıldığı için sadece sayısal değerler değil birebir iletişim halinde yakınlık sağlanmıştır. Erzurum’da Suriyeli sığınmacıların yoğun olduğu mahalleler (Lalapaşa, Şükrüpaşa, Muratpaşa, Kazım Karabekir, Yunus Emre, Rabia Ana, Hüseyin Avni Ulaş, Kurtuluş Mahalleleri gibi) tespit edildikten sonra çalışmanın yapılacağı alan sınırlandırılmıştır.

1.4. ARAŞTIRMA SINIRLILIKLARI

Göç olgusu bütün insani vetireleri içinde barındıran çok karmaşık bir yapıya sahip olduğundan siyaset bilimi, iktisat, işletme, psikoloji, sosyoloji, uluslararası ilişkiler, tıp gibi pek çok alanda Suriyeli sığınmacılar hakkında araştırmaların olması, alan literatürünün çeşitlenmesine ve zenginleşmesine katkıda bulunmuş ve bunun yanında coğrafi açıdan incelendiğinde daha karmaşık bir tablo ortaya çıkmıştır (Tatlıcıoğlu ve Apak, 2018: 230). Coğrafya bilim dalının diğer araştırmalara nazaran bu konuya az yer vermesi de durumun açıklık kazanmasını müşkül hale getirmiştir. Tezlerin yazıldığı bilim dalına göre dağılımında coğrafya bilim dalının %2,1 oranında olduğu görülmektedir (Tatlıcıoğlu ve Apak, 2018: 239).

Türkiye’de yaşayan Suriyeli sığınmacıların yoğun olduğu kentler arasında olmayan bir yerde araştırma yapıyor olmamızın sığınmacıların tanınma yüzdelerini arttırması ve bu sebep dolayısıyla da güvenlik gerekçe gösterilerek şeffaf olunmayışı, kayıt dışı olanların bunu gizlemeye çalışıp ankete yanaşmamaları, görüntüye izin alınamaması ve izin sorunları karşılaşılan güçlükler arasında yer almaktadır.

Çalışmanın sınırlılıklarını ise anketin uzun sürmesi, yüz yüze anket yaparken lisan probleminin olması, anketin mecburen mütercimlerle yapılması, güvenlik endişelerinin olması gibi sebepler teşkil etmektedir. Şehir içerisindeki sığınmacı nüfusunun sürekli değişkenlik arz etmesi ve adreslerdeki belirsizlik gibi faktörler, çalışmadaki en önemli kısıtları oluşturmaktadır.

1.5. ARAŞTIRMA MATERYALİ VE METOTLARI

Bu çalışma genel olarak nicel bir yaklaşımla gerçekleştirilmiş ve tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modellerinde geçmişte var olmuş veya halen var olan bir durum müdahale edilmeden olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2002: 77). Tarama araştırmalarında araştırma konusu ile ilgili var olan durumun fotoğrafını çekerek bir betimleme yapmak amaçlanır (Büyüköztürk vd., 2015: 177). Suriyeli sığınmacıların Türkiye’de kalış sürelerinin uzaması ve sığınan nüfusun niceliksel olarak gittikçe artması pek çok alanda çeşitli yol ve yöntemlere göre araştırma yapılmasını gerektirmiştir. Beşeri coğrafya sahasında nüfus, yerleşme ve göçler hakkında hazırlanmış çalışmalara ulaşmaya çalışılmış olup, bunlar başta sosyoloji olmak üzere

uluslararası ilişkiler, siyaset, iletişim, tarih, hukuk gibi pek çok alandaki çalışmanın nazari alt yapısının tamamlanmasına çalışılmıştır.

Bu mantıksal çerçeve içerisinde araştırmanın ana materyalini, Suriyeli sığınmacılarla yapılan anket çalışmalarından elde edilen veriler oluştururken, çeşitli kurum ve kuruluşlar ile istatistik birimlerinin kayıtları ile çeşitli araştırma makaleleri ve bildiriler, lisansüstü tezler, kitap ve araştırma raporların sonuç ve bulgularından elde edilen verilerden oluşmuştur.

Araştırma modelinin belirlenmesi ve bu model için temin edilecek verilerin nasıl, ne zaman, ne tip nitelikte ve ne büyüklükte olacağına ilişkin kararların yansıtıldığı anket formlarının hazırlanmasında dört temel unsur dikkate alınmıştır. İlk olarak; Suriyeli sığınmacıların yaş, cinsiyet, medeni durumu, eğitimi, mesleği, etnik ve mezhebi yapıları, aile büyüklüğü ve profilleri, ikamet ve yasal durumları gibi demografik özellikleri dikkate alınmıştır. İkinci olarak; Suriyeli sığınmacıların kendi ülke ve sığındıkları Erzurum'daki gelir ve harcama durumları ve dağılımları, istihdam durumları ve çeşitli zorunlu ihtiyaçların nasıl temin edildiğine ilişkin sosyoekonomik nitelikleri anketlere yansıtılmıştır. Üçüncü olarak, Suriyeli sığınmacıların kendi ülkeleri ile Erzurum'da ikamet durumları, lokal alanlar arasında iç hareketlilik durumları ve gerekçelerine ilişkin kentsel alan mekanlarını kullanım durumları belirlenmiştir. Son olarak; Suriyeli sığınmacıların göç etmeleri ve yerleştirilmeleri sürecindeki yaşanan itici ve çekici göç unsurları, geri göç olgusuna ilişkin itici ve çekici faktörler ortaya konmaya çalışılmıştır.

Dört temel ana faktöre dayalı hazırlanan araştırma anket formlarının hedef kitleye uygulanmasında çeşitli yasal ve idari izinler temin edildikten sonra, çeşitli kurum ve kuruluşların kayıt bilgileri ışığında ve çeşitli deneyimli uzmanların yardımlarıyla ulaşılan Suriyeli sığınmacılara, Türkçe ve Arapça olarak hazırlanmış anket formları üzerinden bir bayan ve bir erkek olmak üzere iki tercüman eşliğinde uygulanmıştır.

Hedef kitleye dâhil edilen her katılımcıdan önceden randevu alınmış ve görüşme sürecinde, tercüman ve iki deneyimli anketörden oluşan araştırma timi ile birlikte katılımcının yanında bulunulmuştur. Böylece hem katılımcıların anlamadıkları soruların anketin yapılma anında açıklanması hem de her katılımcının bütün soruları cevaplaması sağlanmıştır. Güvenlik ve mahremiyet nedeniyle isimleri dahil olmak üzere fotoğraf çekimi yapılmamıştır. Bazı görüşmeciler kendi durumlarını çok fazla dile getirmek

istememeleri ve güvenlik kaygıları nedeni ile ankete katılmamışlardır. Zaten sorular hazırlanırken bu konular düşünülerek özgün soru formları hazırlanmıştır. Anket sonuçları frekans (f) ve yüzde (%) kullanılarak analiz edilmiştir. Elde edilen veriler tablo ve grafiklerle sunulmuştur.

Ayrıca Suriyeli sığınmacılarla yakından ilgilenen ve saha uzmanı olan sivil toplum kuruluşlarının üyeleri ve çalışanları, Suriyeli akademisyenler, kamu kurum ve kuruluşlarının saha uzmanları (Erzurum İl Göç İdaresi, Erzurum Emniyet Müdürlüğü, Erzurum İl Aile ve Sosyal Politikalar Müdürlüğü) ile görüşmeler yapılmış ve görüşleri, tezin ilgili yerlerinde kullanılmıştır.

Anket formlarının uygulandığı örneklem büyüklüğünün hesaplanmasında uygulanan metotlar, iki aşamada gerçekleştirilmiştir. Bunlardan ilki, Suriyeli sığınmacıların sayılarının ve adres bilgilerinin temini için ilgili kurum ve kuruluşların yetkili birim ve kişileriyle görüşülerek, örneklem büyüklüğünün hesaplanmasına ilişkin verilerin temin edilmeye çalışılmasıdır. Bu kapsamda, 2012 yılında Erzurum'a gelmeye başlayan ve çalışmanın yürütüldüğü 2017 yılı sonlarında Erzurum'da kayıtlı geçici koruma altına alınmış Suriyeli sığınmacıların toplam sayısı, 512 kişiden oluşmuştur (Türkiye Göç Raporu, 2017).

2017 yılının sonunda yapılan alan araştırmasından elde edilen verilere göre, ortalama aile büyüklüğü 5,65 olarak tespit edilmiştir. Bu verilerin ışığı altında, Erzurum'a yerleştirilen Suriyeli sığınmacıların aile sayısı, 90 ($512/5,65$) olarak belirlenmiştir. Ana popülasyonun ziyaret edilebilir ve kayıtlarının temin edilebilir olması olasılığı ile tam sayım örnekleme yöntemine (Topcu, 2019: 36) göre, örnek büyüklüğü 90 hane halkı olarak belirlenmiştir. Yani tüm ailelere ulaşılması hedeflenmiştir. Ancak, Suriyeli sığınmacıların bütün kayıtlarının Erzurum İl Göç İdaresi tarafından tutulması, fakat sığınmacıların kişisel veri ve bilgilerin kullanılmasının güvenlik açısından sakıncalı olması nedeniyle ayrıntılı kayıtlarının paylaşılmaması, hedef kitleye ulaşmayı olanaksız kılmıştır.

Suriyeli sığınmacıların adres bilgileri kapsamında resmi kayıtlara ulaşamayınca ikinci yol olarak, çeşitli vakıf ve derneklerden zorunlu hizmetlerini karşılayan Suriyeli sığınmacılara ulaşılmış ve başlangıçta bu aileler ile görüşülmüş, daha sonra onların adres gösterdiği tanıdıkları ile görüşülmüş ve daha sonra o tanıdıkların işaret ettiği diğer sığınmacılar ile görüşülmüştür. Dolayısıyla araştırmada kartopu örnekleme tekniği ile

hedef kitleye ulaşılmıştır. Bazı sığınmacıların Erzurum ilinden başka şehirlere göç ettikleri ve bazılarının da güvenlik endişelerinden dolayı anketlere katılmayı reddetmeleri ile 50 Suriyeli sığınmacı aile ile çalışma gerçekleştirilmiştir. Bu örneklem grubu, resmi kayıtlara göre hesaplanan büyük grubun yaklaşık %56'sına tekabül etmektedir.

Hedef kitleden elde edilen birincil verilerin tanımlama analizinde, SPSS.20 Base (Statistical Package for the Social Sciences) İstatistik ve Microsoft Excel 2010 Programları kullanılmıştır. Suriyeli sığınmacıların demografik ve sosyoekonomik nitelikleri ile ilgili nominal karakterli değişkenlerin (cinsiyet, medeni durum, ailedeki görev, eğitim durumu, mesleki statü, ikametgah alanı, tipi ve mülkiyeti, etnik ve mezhebi yapısı gibi) *Deskriptif Analizlerde* frekans tabloları ile pasta ve çubuk grafikler kullanılmıştır.

Diğer taraftan tüketicilerin demografik ve sosyoekonomik özellikleri ile ilgili sürekli değişken niteliği taşıyan tüketicilerin yaş ve yaş grupları, gelir ve gelir grupları, toplam ve gıda harcaması ile harcama grupları, aile büyüklükleri ile Suriyeli sığınmacıların çeşitli yargılara 5'li Likert Ölçeğinde verdikleri cevapların değerlendirilmesinde, *Deskriptif Analizleri* uygulanmıştır.

1.6. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Sosyal bütünleşmenin ve huzurun saplanması için sosyolojiye ve psikolojiye, içtimai, kültürel ve dini değerler için ilahiyata, dünya çapında gerçekleşen bir hadise olduğu için uluslararası ilişkilere, Türkiye'nin kaynak, hedef ve geçiş ülkesi olması hasebiyle siyaset bilimine, nüfus hareketliliğinin iktisadi açıdan analiz edilmesi için iktisat ve işletmeye, ülke içinde yapılan kamusal hizmetlerin tespiti için tıp, eğitim bilimleri ve planlamaya, geçmiş tecrübelerden istifade etmek için tarihe ve nihai olarak bütün bunların sebep olduğu mekânsal ve coğrafi değişimi analiz etmek için coğrafi bakış açısına ihtiyaç duyulmaktadır. Pek çok alanda yapılmış araştırmalardan meydana gelen zengin literatürden istifade etmek konumuz açısından önem arz etmektedir.

Deniz (2012), çalışmasında Antalya'da yaşayan Rusları hem demografik hem de sosyoekonomik hususiyetleri açısından incelemiş ve kartopu örnekleme tekniği kullanmak suretiyle 114 katılımcı ile anketlerin yapıldığına işaret edilmiştir. Göçmenler

ve göçmenlik tecrübesinin mekanı şekillendirmede mühim bir unsur olduğu belirtilmiştir.

İltica ve Göç Araştırmaları Merkezi (İGAM)³ (2013), raporlarının merkezine temel hedefi sayıları 500.000'i aşmış olan şehir ortamlarındaki Suriyeli Mültecilerin hayat şartlarının iyileştirilmesi ve haklarının korunması konularını almaktadır. Bu rapor Şanlıurfa, Kilis, ve Gaziantep'te yapılan katılımcı gözlemlere ve yarı yapılandırılmış mülakatlara dayanmaktadır. Sivil Toplum Örgütleri (STÖ) yaşanan krizde bir aktör olarak ne oranda var olduklarının kanıtına dair tespitler yapılmaya çalışılmıştır. Üç kentte yaşayan mültecilere yapılan yardımın büyük bölümü, uluslararası STÖ'ler ile inanç temelli ulusal STÖ'ler tarafından gerçekleştirilmiş fakat STÖ'lerin merkezleri Türkiye'de olmasına rağmen Suriye topraklarına da ciddi miktarlarda yardımlar yapılmıştır. Yardımların niteliği ihtiyaç maddeleri türünde olup STÖ çalışanlarının genel olarak insani yardım ve mülteci problemleri konusunda herhangi bir eğitim almamış oldukları tespit edilmiştir. Suriye krizinin Türkiye'de siyasi bir bağlamda ele alınması, inanç temelli STÖ'leri insani aktörler olarak ön plana çıkarırken diğer STÖ'ler bu duruma kayıtsız kalmıştır. Türkiye'deki STÖ'ler birbirlerinden ilkesel olarak ayrıştıklarından, faaliyetlerinin birbirinden habersiz yürütmektedir.

Deniz (2014), araştırmasında Türkiye'nin uluslararası göç meselesindeki konumunu dönemler itibari ile ele alarak coğrafi çalışmalarda uluslararası ve yasa dışı göçe neden daha az değinildiğini tahlil etmiştir. AB devletlerinin mültecilere karşı 'giriş ve yaşama şartlarını zorlaştıran fakat sınır dışı etmeyi kolaylaştıran ve sert kanunlar ihtiva eden tedbirler almasından bahsetmiş ve ilaveten Türkiye'nin BM Uyuşturucu ve Suç Ofisinin 2006 yılında yayımladığı raporda hedef ülke pozisyonunda ilk on ülkeden biri olarak yer almasına çalışmasında yer vermiştir. Bu bağlamda göçü tamamen ortadan kaldırmanın uzun vadede mümkün olmayacağı belirtilmiştir.

Karaca ve Doğan (2014), hazırlamış oldukları çalıştay netice raporunda kamu kurum ve kuruluşlarına iletmek üzere sorun ve çözüm önerilerini de bünyesinde bulunduran noktalara dikkat çekmiş ve söz konusu raporda Türkiye'nin uzun yıllardan beri kendisine sığınan mülteciler ve çalışmak gayesiyle gelen göçmenlere yönelik olarak belirli ve düzenli bir stratejisinin olmadığı belirtilmiştir. İktisadi, içtimai, hukuki birçok

³ <https://www.igamder.org/>, erişim tarihi: 15.09.2019

konuya değinilerek neticede ortaya çıkan göç realitesi ile yaşamak mecburiyetinde kaldığı ileri sürülmüştür.

Atasoy ve Demir (2015) tarafından gerçekleştirilen Suriyeli sığınmacıların Hatay Kırıkhan'a etkileri konulu araştırmada, Kırıkhan'a göç eden sığınmacıların konut, beslenme, eğitim, sağlık, kültür ve ekonomi alanlarındaki etkileri değerlendirilmiştir. Araştırma sonuçları; Suriyeli sığınmacıların konutlarda iki veya daha fazla ailelerin birlikte kaldıkları, kiralarını ödeyemedikleri gibi nedenlere bağlı konut problemleri yanında sosyal alanların bu ek popülasyonu kaldırabilecek fiziki olanaklardan yoksun olmasının getireceği ilave yatırımların ekonomi üzerinde yaratacağı baskıların giderek artacağına işaret etmiştir. Diğer taraftan, bir kısım Suriyeli sığınmacıların ekonomik güçlerinin kötü olmasından dolayı satın aldıkları malların paralarını ödemeyerek esnafı zarara uğrattıkları, bir kısmının da kaçak yollarla bölgeye çeşitli mallar sokarak ve satarak çıktı piyasasında esnafın zarar etmesine fakat faktör piyasasında da ucuz işgücü ile yerli aktif işgünün istihdam dışı kalmalarına neden olduğuna vurgu yapılmıştır. Bu durumun da gelecekte daha büyük ekonomik kayıplara neden olabileceği belirtilmiştir.

Ekici ve Tuncel (2015), araştırmalarında insanların yaşadıkları yerlerden kopmasıyla birlikte meydana gelen ve iktisadi, içtimai, siyasi ve kültürel sahalarda farklı etkileri olan göçü değişik veçhelerden incelemeye çalışmışlardır. Anadolu tarihinin bir bakıma göçler tarihi olduğunu ve iş işten geçmeden iyi yönetilen göç süreçleriyle krizlerin atlatılması gerektiğini, göçün kamu otoritesi tarafından artık deruhte edilemeyecek aşamaya gelmesi durumunda ise her yönüyle zarar olduğu ifade edilmiştir.

Erdoğan ve Ünver (2015), yapmış oldukları tahkikatta TİSK ve HÜGO işbirliğinde 12 akademisyenin katılımıyla gerçekleşen raporları sunmuşlardır. Söz konusu çalışma için ekonomisi iyi işleyen 18 kentte iş çevrelerinden 134 kanaat önderi ile yarı yapılandırılmış mülakat formu üzerinden yüz-yüze mülakatlar yapılmıştır. Mezkur rapora göre hali hazırda Türkiye'deki mevcut Suriyelilerin çok ciddi bir bölümünün kalıcı olduğunu, buna yönelik politikalar izlenmesi gerektiğini, AB ile üyelik müzakereleri yürüten bir ülkeden AB ile salt sınır politikaları üzerinden irtibat halinde olan bir ülke olma riski taşıdığını, Suriyeli akademisyenlerin desteklenmesini, Suriyelilerin dilenci olmalarına engel olunarak sağlıklı bir entegrasyonun önünün açılmasına dair tespit ve öneriler getirilmiştir.

Bayındır, Goularas ve Sunata (2015) göç fenomenini tatbik edilen göç siyaseti çerçevesinde ele alarak Ak Parti dış politikasının Türkiye mülteci rejimi üzerine tesirleri üzerinde durmuştur. Etnik kimlik (soydaşlık) üzerinden kurulan bağ, dini kimlik (Müslüman) üzerinden tanımlanmış ve göçmenlerle olan münasebeti, milli ve milletlerarası zaviyeden okuyan Ak partinin dış siyasette ve iç siyasette belli başlı ayırım noktaları olduğunu vurgulamışlardır. Türkiye göç mevzuatının kah kurumsal açıdan kah yenilikler açısından Avrupa mevzuatına muvafık hale getirildiği ve bu minvalde göçmenlere karşı liberal ve muhafazakar bir nazarla bakıldığına değinmişlerdir.

Paksoy, Koçarlan, Kılınç ve Tunç (2015), araştırmalarında Suriyeli sığınmacıların Kilis ili içerisinde yerleşmeleriyle şehrin dokusuna iktisadi, ticari ve içtimai manada tesir etmeye başladıklarına dikkat çekmiştir. Nitekim bu durumu analiz etmek gayesiyle Kilis ili sınırlarında ikamet eden, 18 yaşından büyük, esnaf, iş insanı, işçi, memur, eğitimci, sağlıkçı, emekli, ev hanımı, öğrenci gibi meslek gruplarından müteşekkil 1036 kişiye 35 soruluk bir anket yapıldığı ifade edilmiştir. Suriyelilerin kayıt dışı statüde çalışması ve düşük ücretlerde istihdam edilmesi; yerli halkın işsizlik oranının artmasına, kayıt dışı ticaretin yaygın hale gelmesine, sağlık ve belediye hizmetlerinde aksamaların olmasına, kiraların zamlanmasına ve ailevi ve içtimai hayatta olumsuzlukların yaşanmasına sebep olduğu söz konusu çalışmada ortaya konulmuştur.

Tunç (2015) tarafından yürütülen mülteci davranışları ve toplumsal etkileri konulu çalışmanın temel amacı, küresel bir nitelik araz eden mülteci davranışları ile Türkiye'ye sığınan Suriyeli mültecilerin göç alan ve kabul eden toplum duyarlılıkları bakımından karşılaştırılmasıdır. Araştırma sonuçları, Suriyeli mültecileri ile Türkiye'deki toplumun duyarlılıkları açısından bu göç hareketinin evrensel bir nitelik taşıdığı ve sosyal uyum sürecine Türkçe dil eğitimi ile başlanmasının elzem olduğu vurgulanmıştır.

Uzun (2015) çalışmasında ilk olarak Türkiye'ye gelen Suriyelilerin hukuki statüsüne değinmiş ve Türkiye'nin taraf olduğu milletlerarası sözleşmeler gereğince vuku bulan ilgili hukuk kaideleri ekonomi hukuku açısından incelenmiştir. Daha insani ve uygun bir çözüm bulmak adına Bakanlar Kurulu kararıyla (m.15(1)) getirilen geçici koruma tedbirlerinin birtakım tahditlere tabi tutulması ya da belli bir süreye mahsus olmak üzere durdurulması çerçevesinde yapılan düzenlemeler hem sığınmacılar hem de yerel halk açısından daha olumlu olarak telakki edilmiştir. Yine bu minvalde YUKK'nın 87. maddesine atfen bakıldığında sığınmacıların eve geri dönüşünün

teşvikine yönelik hem devlet hem de toplum katında gerekenlerin yapılmasına vurgu yapılmış, şayet uzun süre Türkiye’de hayatını idame ettirecekler ise onlara geçimini temin edecekleri bir ortam ve vasıflı bir fert olmaları için gereken bilginin sağlanması gerekli görülmüştür.

Aktaş (2016), araştırmasında kadın sığınmacıların sıkıntılarını ve bunun medyaya yansımalarını inceleyerek kamuoyuna krizi atlatma noktasında medyanın rolünü arttırmaya matuf olarak birtakım izahlarda bulunmuştur. Söz konusu çalışmadaki bilgiler etnografik çalışma metodu kullanılarak Kilis ilinde gerçekleştirilmiştir. Sivil toplum örgütü olan DRC’nin verilerinden yararlanılmıştır. Yapılan haberler tetkik edildiğinde medyanın Suriyelilere yönelik haberlerde dışlayıcı dil kullandığı, kadınlara mahsus olarak ise haberlerde oldukça az yer verildiği tespit edilmiştir. Suriyeli kadınlar birçok problemle baş başa kalırken yapılan haberlerin özünü getirilen kumalar ve yapılan evlilikler tazammun etmiştir. Bu durum her iki toplumun kadınları arasında negatif intibain meydana gelmesine sebep olmuştur. Kilis’te yapılan saha çalışmalarının da bu durumu doğrular mahiyette olduğu ifade edilmiştir.

Doğan ve Karakuyu (2016) tarafından yürütülen araştırmalarında Suriyeli göçmenlerin en fazla yaşadığı mekânlardan biri olan İstanbul Beyoğlu’nda ikamet eden Suriyeli göçmenlerin etnik yapıları temelinde ekonomik ve sosyokültürel niteliklerine bağlı problemleri belirlemek ve çözüm önerileri sunmayı amaçlamışlardır. Araştırma sonuçları; Suriyeli göçmenlerin yoğun bulunduğu bölgelerde yerel idare ve yönetimler, STK, Kızılay, AFAD ve çeşitli vakıfların birbirleriyle koordineli olarak onların sosyoekonomik niteliklerine göre çeşitli hizmetlerin sunumu ve mekânsal yerleşimlerinin gerçekleştirilebilmesi için iyi bir koordinasyon içerisinde çalışmalarının gerekliliğini rapor etmiştir.

Doğanay ve Demiraslan (2016), Suriye’de patlak veren iç savaş ile 13,5 milyon Suriyelinin insani yardıma muhtaç olduğu, 6.6 milyon insanın yerlerinden olduklarını ve 4.8 milyondan daha fazla Suriyeli mültecinin Suriye dışında bulunduğunu ve 2,7 milyondan daha fazla mülteciye Türkiye’nin ev sahipliği yaptığını ifade etmiştir. Türkiye’deki bu beklenmedik Suriyeli mülteci artışının birçok sosyal ve ekonomik problemleri de beraberinde getirdiğini vurgulamıştır. Bunlardan özellikle sağlık tesislerinde aşırı doluluk oranları ve çocuk bağışıklık sistemlerinin güçlendirilmesinde ilaç yetersizlikleri sağlık alanında sorunların yaşanmasına neden olurken, insanların beslenmesinde de temiz su ve gıda kaynaklarına erişim zorlukları da arz zincirinde çok

boyutlu problemlere neden olmuştur. Bu olumsuz şartlarda yaşayan mülteciler solunum, deri, gastrointestinal ve genital sistem enfeksiyonlarının yayılmasına da neden olmuşlardır.

İncili ve Akdemir (2016), Kilis'teki Suriyeli sığınmacıların zorunlu göç dalgasındaki kaynak bölgeleri ve göçe katılmış olanların demografik özelliklerini ortaya koymak ve onların göç etmesinde etkili olan faktörleri belirlemek amacıyla mevcut çalışmayı planlamıştır. Araştırmada, Suriyeli göçmenlerin göç etmelerini etkileyen faktörler indirgemeci ve ilerlemeci yöntemlerle ele alınmış, ayrıca göç hareketliliğinde motive edici ağ teoremi kullanılmıştır. Araştırma sonuçları; Suriyeli sığınmacıların çocuk sayısının fazla olması ve aile olarak göç etmeleri sığınmacı sayısını artırdığını, bunların %70'inin şehirler gelerek şehir yaşamına kolayca adapte olduklarını ortaya koymuştur. Ayrıca, Suriyeli sığınmacıların göç etmelerinde en etkili faktörlerin iç savaş ile gelen çatışmalar ve ekonomik durumlarının kötü olması, ön plana çıkmıştır. Sığınmacıların Kilis'i tercih etmelerinin en önemli sebepleri arasında coğrafi yakınlık, akraba bağlarının bulunması ve ekonomik durumlarının kötü olmasından dolayı uzak mesafelere ulaşabilecek durumlarının mevcut olmamasıdır.

Kaypak ve Bımay (2016), kaleme aldıkları çalışmalarında, Suriyeli sığınmacıların Batman kentine iktisadi, içtimai, kültürel manada ne gibi tesirleri olduğuna ve olacağına dair değerlendirmelerde bulunmuştur. Özellikle Kürt ve Ezidi sığınmacıların en çok tercih ettiği il olması dolayısıyla Batman için, gelen sığınmacıların uyum problemi yaşadıkları ve şehir için iktisadi bir yük teşkil edecekleri şeklinde tespitlerde bulunmuşlardır.

Aydın ve Durgun (2017), Kahramanmaraş Suriyeli sığınmacıların yoğun bir şekilde göç ettikleri merkez konumunda olduğu için yerli halkın onlara karşı tavırlarını analiz ederek, politika yapıcılara bilgi sunmak amacıyla araştırmayı planlamıştır. Bu kapsamda ankete cevap veren yerli halkın Suriyeli sığınmacılara verilen yardımların yeterli olduğunu, düşük ücretle çalışarak istihdamı negatif etkilediklerini, çocuklarının sığınmacı çocuklarla birlikte eğitim almalarının doğru olmadığını, sığınmacılardan dolayı sağlık hizmetlerinden yeterince faydalanamadıklarını ve kentin belirli bölgelerinde tecrit edilmesi gerektiklerini ve sosyolojik olarak uyum problemleri ve çatışmaların yaşandıklarına işaret etmişlerdir.

Biçer (2017) araştırmasında, Kilise göç eden Suriyeli mültecilerin Türk dili ve kültürü hakkındaki görüşleri ile bu durumun günlük yaşamları üzerindeki etkilerini belirlemeyi planlamıştır. Araştırmada hedef kitle olarak 18-25 yaş aralığındaki Suriyeli sığınmacı dinamik nüfus dikkate alınmıştır. Ana popülasyon kabul edilen bu kitledeki 309 katılımcının 10 denek seçilerek, niteliksel analizler için kullanılmıştır. Araştırma sonuçları; Kilis'te yaşayan Suriyeli sığınmacıların Türk dili ve kültürü konusunda olumlu görüşlere sahip olduklarını, bunları öğrenmek için büyük çaba sarf ettiklerini ve kültürel uyum sürecinin devam ettiğini ortaya koymuştur.

İçduygu and Diker (2017), Türkiye iş piyasasında Suriyelilerin karşılaştıkları sorunları çözmek amacıyla yasal düzenlemelere yönelik değerlendirmelerde bulunarak, politika yapıcıların ilgili iş gücüne zarar verilmeden yasal çalışma haklarının sağlanması üzerine odaklanmıştır. Bunun için Suriyeli mültecilerin iş becerileri ve kabiliyetlerine göre çeşitli düzeylerde mesleki eğitimlere tabii tutulması ve onların beceri düzeylerine göre çeşitli kamu ve özel teşebbüslerde istihdamlarının temin edilmesi hem Suriyeli sığınmacıların yaşam kalitesinin artırılabilmesine hem de ulusal ekonomiye katkılar sunabileceğine işaret edilmiştir.

Sezer ve Şanlı (2017), araştırmalarında coğrafya öğretim programı esas alınarak hazırlanan ders kitaplarında, göç fenomenine nasıl yaklaşıldığını ortaya koymuştur. Tasviri araştırma metoduna göre yapılan çalışmada, doküman tekniği çerçevesinde toplanan veriler değerlendirilmiştir. Araştırma neticesinde, Türkiye'nin geçmişten günümüze göç hadiselerinin en yoğun yaşandığı ülkelerden biri olmasına rağmen coğrafya öğretim programında ve ders kitaplarının muhtevalarında yeterince yer almadığı tespit edilmiştir. Bu kapsamda göç fenomenine daha çok verilmesi, güncel göçlerin yansıtılması, göçle ilgili kavramların net ve doğru kullanımına dikkat edilmesi ve göçle ilgili kanuni düzenlemelere dair bilgiler verilmesinin gerekliliği noktasında tavsiyeler verilmiştir.

Yigit and Tatch (2017) tarafından yürütülen çalışmada, ABD hükümeti tarafından Suriyeli mültecilere verilen sığınma hakkından toplumun %50'sinin, büyük korku ve sosyolojik çatışmadan dolayı büyük rahatsızlık duyduğu vurgulanmıştır. Bu rahatsızlıkların başında yasa dışı göçler ile yasal statü anlayışlarından yoksun olmaları ve terörizmde bir artışın olabileceği ve yerli halkın işini kaybedebileceği endişeleri gelmektedir. Bu yüzden yerli ABD halkı, Suriyeli mültecilere karşı sürekli bir muhalif tutum ve davranışı içinde olacaklarını beyan etmişlerdir.

Ağır (2018), araştırmasında Suriyelilere devletin kurum ve kuruluşlarının sunduğu kamusal hizmetleri değerlendirmiştir. Çalışmada tarihi ve tasviri araştırma metodları kullanılmıştır. Türkiye'nin dünyanın en büyük 16. ekonomisi olmasına rağmen ABD'den sonra en fazla uluslararası insani yardım yapan ülke konumunda (AFAD, 2017) olduğuna atıf yapılmış ve bu ölçüde ani ve ciddi bir krizle muhatap olunmasına rağmen etkili ve verimli tedbirlerin alındığı tespit edilmiştir.

Akkaya, Çilingir ve Levent (2018), yükseköğretim gören Suriyeli sığınmacıların problemleri üzerinde birtakım tahkik ve tetkikler yapmışlardır. Suriyeli öğrenci sayısı bakımından ön sıralarda olan Yüzüncü Yıl Üniversitesi seçilmiş ve nicel ve nitel araştırma metodları birlikte kullanılarak, Suriyeli öğrencilere anket uygulanıp istatistiki ortamda analizlere tabi tutulmuştur. Ülkelerine dönecek olanlar, başka ülkelere gidecek olanlar ve Türkiye'de kalacak olanlar şeklinde tasnifler yapılmış ve nihayetinde bu kişilerin entelektüel kesimi oluşturacağından bahisle entegrasyon sürecinin hızlanmasına da katkıda bulunacağına vurgu yapılmıştır. Eğitimlerini tamamlayanların istihdam edilmesi ve sosyal hayatlarını daha kolay idame ettirmesi noktasında daha fazla ön planda olacağına dikkat çekilmiştir. Sığınmacıların kültürel kimliklerini koruyacak uygulamalardan, psiko-sosyal destek mekanizmalarından ve travma desteklerinden mahrum oldukları ortaya konulmuştur.

İnce (2018), Türkiye'ye göç eden Suriyeli göçmenlerin genel olarak Şanlıurfa'ya yöneldikleri ve yoğunlaştıklarını dikkate alarak ve bu sosyolojik dinamikleri ve bunların göç sürecindeki toplumsal karşılıklarına odaklanarak, 56 hane halkından sağlanan verilerle kantitatif analizler yapmıştır. Araştırma sonuçları; fiziksel mesafenin Suriyeli göçmenlerin Şanlıurfa'ya yoğunlaşmasını açıklamakta yetersiz kaldığına vurgu yaparak, çeşitli sınır illerindeki Suriyeli sığınmacıların sayılarıyla kanıtlamaya çalışmıştır. Bunun aksine; akraba ilişkileri, aşiret bağları, sosyal ağlar, tarihsel ve kültürel ilişkiler, coğrafi beraberlik ve etnik yapı, dil ve din benzerlikleri, Suriyeli göçmenlerin Şanlıurfa iline yoğunlaşmalarında en etkili faktörler olduğu ifade edilmiştir.

Öztürk ve Çoltu (2018), yapmış oldukları araştırmalarda Suriyeli sığınmacıların Türkiye ekonomisine tesirlerini incelemiştir. Risklerin de ve fırsatların da ekonomi için belirleyici olduğuna dikkat çekmekle beraber, söz konusu durumun Türkiye'ye ekstra maliyetler yüklediği ve kalkınmanın önünde ciddi bir engel teşkil ettiğine işaret edilmiştir. Suriye, Bahreyn, BAE, Katar, Lübnan, Suudi Arabistan ve Ürdün gibi orta doğu ülkeleri ile ticaret yapan firmaların bu ülkelere gönderdikleri malların taşıma

maliyetlerindeki artışlar sebebiyle olumsuz etkileneceği, vizelerin kaldırılmasıyla turizmde canlanmanın olduğu sınır illerindeki turizm gelirlerinin azalacağı, çarpık kentleşmenin artacağı, kayıt dışı kaçak çalışanların artacağı, haksız rekabetin olacağı, çocuk işçiliğinin artacağı, vasıfsız işgücü açığının kapanacağı ve Suriyeli küçük işletmelerin artacağı yönünde tespitlerde bulunmuştur.

Sarıkaya (2018), çalışmasında Kuran-i Kerim’de Zorunlu göç kavramının açıklanmasıyla ilgili bilgiler vermiştir. Otuzdan fazla ayetin göç eden müminler topluluğundan bahsettiğini ifade ederek göçe ilişkin ayetleri hicret öncesi, hicret ve hicret sonrası şeklinde tasnif etmiştir. Zorunlu göç ve Müslümanların hicreti arasındaki ortak noktalar tespit edilmiştir. Hicretin kendi şartları içerisinde zorunlu göç olduğu tasrih edilmiştir.

Şimşek (2018), söz konusu araştırmasında sığınmacıların sağlık, eğitim, iş ve vatandaşlık haklarına erişimine ilişkin olarak gerçekleşen entegrasyon vetiresinin bütün sığınmacılar için eşit şekilde gerçekleşip gerçekleşmediğini incelemektedir. Çalışmasını İstanbul, Gaziantep ve Hatay’da 2016 Ocak ve Aralık ayları arasında 80 mülteci ile gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış yüz yüze mülakatlar neticesinde elde edilen verilerle desteklemektedir. Tüm Suriyelilerin bahse konu haklara eşit şekilde erişemediği ve bu eşitsizliğin sosyal sınıftan kaynakladığı neticesine varılmıştır.

Demir and Aliyev (2019) tarafından yürütülen araştırmanın temel amacı, risk ve koruyucu faktörleri temel alan savaş mağduru Suriyeli sığınmacıların dirençlerini derinlemesine analiz etmektir. Bu amaç için 5 erkek ve 5 kadın 10 Suriyeli sığınmacı üniversite öğrencisi ile esnek görüşme modeli üzerinden elde edilen veriler, ana materyal olarak kullanılmıştır. Araştırma sonuçları; katılımcıların risk faktörlerinin genelde toplumsal, fakat koruyucu faktörlerin ise bireysel olduğunu rapor etmiştir. Risk faktörleri diğerlerinde güvensizlik, öfke kontrolü, karamsarlık, ekonomik zorluk, medya etkisi, ölüme tanık olma, eğitimin kesintiye uğraması, sosyal önyargı, yeni yerleşim, dil problemi, yaşam mekânlarının değişimi, aile fertlerinin ölmesi, aile dışında yaşama şeklinde sıralanmıştır. Koruyucu faktörler ise sosyal katkı, kariyer hedefleri, özgüven, öğrenme arzusu, mali durum, yerli halkın ve göçmenlerin destekleri, aile bireylerinin destekleri olarak belirlenmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL AÇIDAN GÖÇ OLGUSU VE GÖÇE BOYUTSAL VE HUKUKİ BAKİŞ

2.1. GÖÇ KAVRAMI

İnsanlık tarihi kadar eski olan göçlerin gelişen ulaşım ve iletişim şartlarının da etkisiyle, önemli değişimlerden geçmiştir. İlk zamanlarda göç olayları tabi faktörlere (coğrafi, iklim, kıtlık vs.) bağlıken günümüzde bu nedenler yerini kültürel, siyasi, iktisadi, dini, eğitim, sanayileşme vb. gibi fenomenlere bırakmıştır (Akıncı, Nergis ve Gedik, 2015: 60). Buradan hareketle geçmişten günümüze etki sahası genişleyen küreselleşmenin tesiriyle söz konusu göç fenomeni dinamik bir yapı oluşturmakta ve bu konuyla ilgili çalışmalar yapan araştırmacıların da ilgisini çekmektedir. İnsanlığın bu tecrübesini takip etmek için farklı göç tanımlarına yer vererek göç sürecine açıklık getirmek yerinde olacaktır.

Türk Dil Kurumu (TDK), Türkçe Sözlüğündeki tanımına göre göç; *“ekonomik, toplumsal veya siyasi sebeplerle bireyler ile toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret olarak”* tanımlanmaktadır.

Öncelikle göç meselesinde ihtisas sahibi kişilerin göçün tanımı ve tarifine ilişkin olarak genel bir mutabakata varamamış olması belirtilmelidir. Göç hususunda genel bir teorik çerçevenin çizilmesi açısından önem arz eden söz konusu tanım ihtilafına dikkat çektikten sonra, genel bir göç tarifine yer vermek gerekirse; göç; bir şahsın veya kitlenin tabiiyeti bulunduğu bir ülkeden veya normal ikamet ettiği bir yerden başka bir ülkeye geçme eylemi şeklinde tanımlanmaktadır (International Organization for Migration).

Ozankaya (1995) ise göçü *“bireylerin ya da toplumsal kümelerin yerleşmek üzere bir yerden başka bir yere gitmeleridir”* (Ozankaya, 1995: 62) şeklinde tanımlar. Lee (1966)’de *“göçü daimi veya yarı daimi surette yapılan ikametgah değişikliği olarak”* (Lee, 1966: 49) tanımlamıştır. Benzer bir şekilde Akkayan (1979)’da göçü *“kişilerin hayatlarının gelecekteki kısmının tamamını veya bir parçasını geçirmek üzere, tamamen veya geçici bir süre için bir mekandan diğerine yerleşmek kaydıyla yaptıkları coğrafi*

yer değiştirme olayıdır” (Akkayan, 1979: 21) şeklinde tarif eder. Buna ilaveten Boyle (1998) göçü ‘*muayyen bir zaman periyodunda iki farklı yer arasında şahısların yer değiştirmesi*’ olarak ifade etmiştir. Tekeli ise göçü olgusunu tanımlarken onun ‘‘iradi’’ olması gerektiğinin altını çizer. Ona gre G: ‘‘*belli bir zaman dilimi içinde belli bir yerleşme alanında yaşayanlardan, kendi iradeleriyle, yaşam yerlerini söz konusu yerleşme alanı dışına taşıyanların sayısıdır*’’ (Tekeli, 2011: 48). Bu tanım daha ziyade modern insan toplumları için yapılmış bir tanımdır (İncili ve Akdemir, 2016: 119).

Çalışmaya esas teşkil eden Suriye’den eşitlilkelere doğru gerçekleşen nüfus hareketleri bütünüyle şahısların iradesi hilafına olmak üzere cebri olarak gerçekleştirilmiştir. Bu durum zorunlu göçe örnektir ve söz konusu hadisenin vcoda gelmesine sebep olan faktörleri Olson (1979) *fiziken tehlike altında kalma, iktisaden yetersizlik, etnik, dini ve ideolojik mensubiyetinden ötürü işkenceye maruz kalma riski* gibi sebeplere bağlamıştır. ‘‘*Nitekim g denince öncelikle daha mreffeħ bir yaşam sürmek gibi ekonomik sebeplerle daha gelişmiş birlke ya da bölgeye giden insanlar akla gelse de, yoksulluk, çatışma, baskı ve zulüm gibi nedenler günümüzde gn diğer gerekçeleri*’’ (Tok ve Korkut, 2012: 2). Bu bahiste son olarak Doğanay (1997)’ın tanımına yer vermek gerekmekte olup, söz konusu tanım şu şekilde yapılmıştır: ‘‘*Nüfusun; devamlı yaşama bölgelerini kişisel olarak, aileler veya gruplar halinde terk edip, geçici veya sürekli olarak yaşamak amacıyla bir başka yere gitmesi hareketine, göç etmek denir*’’ (Doğanay, 1997: 172).

Suriyeli sığınmacıların göç etme davranışı göstermelerinde itici kuvvetin iç savaş olduğu düşünüldüğünde gn nedenleri itibariyle ‘‘siyasi’’, aktörlerin fazlalığı göz ünün alındığında ‘‘kitlesele’’, göç edenlerin iradesi hilafına olması itibariyle ‘‘zorunlu’’, coğrafi zaviyeden sınır değiştirme hareketi olması dolayısıyla bir ‘‘dış g’’ (BM’ye göre bir yıldan daha fazla süre ile gerçekleştirilmiş yer değiştirme ve yerleşme hareketi dış g olarak kabul edilmektedir) hareketidir (Tunç, 2015: 37).

Birleşmiş Milletler (BM) Nüfus Bürosu’nun tanımına göre g; ‘‘kişinin aslen bağlı olduğu yerden başka bir yere giderek orada kalıcı yerleşmesi ve bu suretle ikamet yerinin değişmesi’’ anlamına gelmektedir.

İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü ise göçü, ‘‘uluslararası bir sınırı geçerek veya bir devlet içinde yer değiştirmek’’ olarak tanımlanmıştır. Dolayısıyla odak

noktasına “yer değiştirme” ibaresi konulmuş ve süre, sebep ve coğrafyadan bağımsız olarak daha geniş bir çerçevede meseleye izah getirilmiştir.

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nda bahsi geçen güç kavramı ise; *“Yabancıların, yasal yollarla Türkiye’ye girişini, Türkiye’de kalışını ve Türkiye’den çıkışını ifade eden düzenli g ile yabancıların yasa dışı yollarla Türkiye’ye girişini, Türkiye’de kalışını, Türkiye’den çıkışını ve Türkiye’de izinsiz çalışmasını ifade eden düzensiz göçü ve uluslararası korumayı”* ifade etmektedir.

Beşeri coğrafya açısından g, mekânsal değişiklik, demografik açıdan göç eden kişilerin sayısal değişimi, iktisadi açıdan üretim faktörü olan emeğin bir ülkeden diğer ülkeye ya da bir ilden başka il ve ilçelere geçişi, sosyolojik açıdan yeni gelen grubun toplumla bütünleşmesi olarak ele alınmaktadır (Sevinç, Davran ve Sevinç, 2018: 71).

Clifford Jansen (1969) gn meydana getirdiği birçok komplikasyonu ve disiplinler arası bir problem olduğunu ortaya koymuştu: esasında g denen fenomen tabiatı ile coğrafidir, zira yer sathında değişen hareketleri analiz sahasına dahil eder, terk olunan yerde de gidilen yerde de birtakım değişim ve dönüşümler yaratır, demografik dokuyu yani popülasyon yapılarını etkiler, bilhassa işçi ve emekçi nüfustaki yer değiştirmelerin bölgeler arası gelir dengesizliklerine bağlı olarak ortaya çıktığı durumlar dan ötürü de ekonomiktir, devletlerin dengesiz giriş çıkışlara tahditler getirmek suretiyle genel güvenliğini temin etmesi sebebiyle siyasi bir probleme vücut verebilir, göçmenlerin mukim oldukları yerleri terk etme motivasyonları ve varılan yerdeki uyum ve entegrasyon problemlerinden ötürü de sosyal psikolojiye taalluk eder ve son olarak terk olunan ve yerleşilen yerdeki sosyal dokuyu ve yapıyı etkilemesi hasebiyle de sosyolojik bir fenomendir (Tümertekin ve zg, 2010: 291).

Nihayetinde bahsi geçen farklı tanımlardan da anlaşılacağı üzere g kavramı çok boyutlu ve kompleks bir yapı arz etmektedir. Yukarıda da değinilmiş olduğu üzere muhtelif tanımlarda gn farklı farklı tezahürlerinin olduğu ve söz konusu g hareketlerinin de buradan hareketle eşitlik gösterdiği görülmektedir. G edilen ve göçe maruz kalan toplumlar için gn yani bir yerden bir yere fiilen hareket etmenin çok çeşitli siyasi, hukuki, dini, iktisadi, idari, içtimai, kültürel ve demografik veçheleri ve tesirleri bulunmaktadır (Akıncı, Nergis ve Gediz, 2015: 61).

2.2. GÖÇE AİT KAVRAMLAR

Göç, toplumların kolektif şuurunda derin izler bırakan ve insanlık tarihi kadar eski olan bir hadisedir. Bunun yanı sıra göçün aynı zamanda toplumların sahip olduğu sosyokültürel, iktisadi ve siyasi yapısı ile de doğrudan bir irtibatı bulunmaktadır (Mutluer, 2003: 9).

UNHCR raporuna göre 2018 yılında her gün ortalama altı kişi Akdeniz'i geçmeye çalışırken hayatını kaybetti (UNHCR, 2018). Dramatik vakalara sebebiyet verse de, göç, bazen toplumlar için hayati ölçüde zaruri olabilmektedir. Göçün fazla yaşanmadığı toplumlarda dinamizm kaybolmakta ve Batı Avrupa'da gözlendiği gibi nüfusun yaşlanma problemine maruz kaldığı durumlar ortaya çıkmaktadır (Deniz, 2009: 189).

Göç sürecinin nihayete ermesine kadar geçen sürede hedef ülke ile terk olunan ülke arasında belirli aşamalardan geçilmektedir. Bunlardan biri de göçmenlerin herhangi bir niyet olmaksızın hedef ülkeye gidilen istikamette çeşitli ülkeleri bir durak olarak telakki etmesidir. Söz konusu durak olarak telakki edilen ülkelerdeki hareketlilikler transit göç olarak ifade edilmekte bu fiili gerçekleştiren kişiler ise transit göçmen olarak ifade edilmektedir (Akıncı, Nergis ve Gediz, 2015: 64). Türkiye'de mevcut konumu itibariyle ciddi anlamda bir transit ülke olma hüviyetine sahip olmaktadır.

Türkiye stratejik bir geçiş noktası olması itibariyle göçmenler için hem bir geçiş noktası hem de nihai olarak yerleşim yapılan bir coğrafyadır. Tarihi tecrübe de göstermektedir ki gelen ve gidenler göz önüne alındığında Türkiye büyük bir göç sirkülasyonunun ortasında yer almaktadır. Bu sebeplerden ötürü artık uluslararası perspektifte değerlendirmelere konu olan göç probleminin detaylı olarak tahkik edilmesi elzemdir. Göçten ötürü meydana gelen sirkülasyon ve hareketlilik göçe katılan veya katılmayan herkesi ciddi bir şekilde etkilemektedir.

Göç hareketine aktif olarak katılan bir topluluk olması sebebiyle göçmen statüsüne sahip olan kişiler, vatandaşı olduğu ülkenin korumasından yararlanmaya devam ederler ve bu yolculuğa kendi istek ve arzuları ile çıkarlar. Göçmen kabul eden ülkeler, göçmen politikalarına bağlı olarak başvuruları kabul veya reddedebilir. Bu ülkelerin, bu anlamda temel bir insan haklarından kaynaklanan sorumlulukları yoktur.

Legal yollar vasıtasıyla göçmenliğe müracaat edenlerin aksine bireylerin (göçmenin) kanunen bulunduğu ülkeyi terk ederek diğer ülkeye kanun dışı yollar

vasıtasıyla girmesi ya da kanuni yollardan girdiği halde verilen süreye riayet etmeksizin o ülkede yaşamaya ve çalışmaya devam etmesi kanuna aykırı göç (illegal immigration) olarak tarif edilebilir. İllegal yollar takip edilerek yapılan kanuna aykırı giriş, çıkış ve göçlerin maddi menfaat elde etme gayesine matuf olarak yapılması ise göçmen kaçakçılığı (migrant smuggling) olarak ifade edilmektedir (Deniz, 2014: 177).

Ülkemizde daha önceleri yurt dışından gelen göçmenler için ‘‘muhacir’’ kavramı kullanılmaktayken, bu kavramın yerini uluslararası literatürdeki ‘‘mülteci’’ kavramı almıştır.

Muhacir bu bakımdan Türkiye açısından önemli bir kavramdır. Özellikle Osmanlı İmparatorluğu’nun son döneminde Balkanlardan Türkiye’ye göç edenlere verilen ortak bir isimdir. Aynı zamanda İslam tarihinde önemli bir yer tutan hicret hadisesinde Mekke’den Medine’ye göç edenler için kullanılan bir isim olması göç konusu içerisinde yer verilmesini gerektirmektedir. Kur’an-ı Kerim sadece Allah’a ibadet etmekle emir olunan (Zariyat, 51/56) insanın bu görevini yerine getiremeyecek duruma geldiğinde hicret edebileceğini söylemiştir. Bu gerçeği ‘‘Allah yolunda hicret eden kimse yeryüzünde gidecek çok yer bulur, bolluk bulur...’’ şeklinde ifade etmiştir (Nisa, 4/100). Kur’an’da otuzdan fazla ayet, göç eden bu inanan topluluğundan bahseder. Hz. Peygamber Efendimiz Mekke fethinin ardından sürekli ve kalıcı hicretin hakikatini açıklayarak şöyle buyurmuştur: ‘‘Muhacir, Allah’ın yasak kıldığı şeylerden uzak duran kimsedir’’ (Buhari İman, 10). Bu minval üzere kadim tarihi tecrübenin ışığında bakıldığında mühim bir yere sahip olan muhacir kavramının, zaman içinde değişen göç paradigmasıyla birlikte aldığı yeni isim olan mülteci kavramının, daha yakından incelemeye tabii tutulması gerekmektedir.

Mülteci; 1951 Cenevre Sözleşmesi’ne göre mülteci; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen kişi’’ şeklinde tanımlanmaktadır (1951 Cenevre Sözleşmesi).

Mülteci göçü mecburi göçler çerçevesinde mütalaa edilen göçlerin en trajik olanı olup, mültecilerin pozisyonu diğer göçmenlerin pozisyonuna nazaran daha zayıf bir

konumda yer almaktadır. Göçün uluslararası bir problem halini alması, özel olarak 1. ve 2. Dünya Savaşları'ndan sonra herhangi iki ülkeyi aşan bir noktaya gelmesi ve BM'nin kurulmasıyla ortaya çıkmıştır. 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi mültecilerin maruz kaldığı problemlere dikkat çekilmesi mahiyetinde ilk hukuki metin olma hüviyetine sahiptir. Akabinde söz konusu sözleşmeye 1967 tarihinde Ek Protokol eklenmiş ve Türkiye, her iki belgeyi de imzalayarak, istisnai Ek Protokol'e coğrafi çekince koymak suretiyle sözleşmeye taraf olmuştur (Barkın, 2014: 336).

“1951 Cenevre Sözleşmesi” ile “1967 New York Protokolü” ne taraf devletlerin, uluslararası hukuktan doğan yükümlülükleri bulunmaktadır. Cenevre Sözleşmesi'ni imza koyan ülkeler, mülteci statüsü elde etmiş olan fertlere” oturma izni, çalışma izni ve nihayetinde vatandaşlığa kadar giden geniş haklar tanımaktadır. Uluslararası hukuk hükümleri çerçevesinde, her devletin mültecilere uluslararası koruma sağlama ve sorunlarına çözüm bulma hususunda genel mükellefiyetleri bulunmakta ve bu esasa müstenit olarak deruhte edilen sorumluluk uluslararası toplum adına Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) üzerindedir (Yıldız, 2013: 144). Söz konusu sözleşme ve ek protokol meriyete girdiğinden beri Türkiye ile Avrupa Birliği arasında göç hususunda birtakım gerginliklere sebep olmaktadır (Genç, Heck and Hess, 2018: 5).

Aynı kategoride değerlendirilen mülteciler ve sığınmacılar bazı durumlarda birbirine karıştırılabilmektedir. Mülteci ve sığınmacı kavramını birbirinden ayıran çok ince nüanslar bulunmaktadır. Bu açıdan sığınmacıyı net bir şekilde tarif etmek, konuya ilişkin olarak ortaya çıkan kafa karışıklığını izale etmek bakımından gereklilik arz etmektedir. Bu çerçevede bakıldığında sığınmacı; mülteci statüsü almaya yönelik müracaatı henüz karara bağlanmamış kişiler olarak tanımlanmakta ve aynı zamanda, henüz müracaatta bulunmamış veya müracaatı hakkında cevap bekleyen kişileri de bu statüye dahil etmek mümkün görülmektedir (İltica ve Sığınma Yönetmeliği, md.3).

Bir mülteci ya da sığınmacının hayatının ve güvenliğinin tehdit altında olduğunu kanıtlaması şartıyla kendi ülkesi haricinde başka ülkeye kanuni ya da kanun dışı yollar ile gitmesine iltica (sığınma, asylum) denilmektedir. Mülteci ve sığınmacılar sahip oldukları koruma tedbirleri açısından kanun dışı göçmene göre daha avantajlı bir noktada olup aynı zamanda sığınmacı ve mültecilere tatbik edilen idari işlemlerin sayısı noktasında kanun dışı göçmene kıyasla daha fazla alternatifi bulunmaktadır. Sığınmacı ve mültecilere geri gönderilme, topluma entegre edilme ve üçüncü ülkeye gönderilme gibi işlemler uygulanırken kanun dışı göçmene sadece geri gönderme şeklinde idari

işlem tesis edilmektedir. Şahısların yer değiştirme işlemlerinin rızaen değil de gayri iradi ve cebri işlemler vasıtasıyla yapıldığı durumlar da göç literatüründe insan kaçakçılığı olarak karşımıza çıkmaktadır. Zira bir kişinin rızası hilafına tehdit, cebir, güç, zecir, aldatma, zorla çalıştırılma, istismar ve manipülasyon gibi enstrümanlar vasıtasıyla alıkonulması, gizlenmesi, nakledilmesi ve transfer edilmesi işlemleri insan ticareti (trafficking in human) olarak tesmiye edilir ve bu fiili icra edenler ise insan taciri olarak telakki edilir (Demir ve Erdal, 2012: 40).

Son olarak göçle ilişkin kavramlara bakarken son zamanlarda sıklıkla ifade edilen “entegrasyon” kelimesine de değinmek gerekmektedir. “Entegrasyon”, doktrinde fazlasıyla tartışılan ve üzerinde ittifakın tam manasıyla temin edilemediği netameli bir kavramdır. Entegrasyon⁴, sözlük anlamı itibarıyla “bütünleşme” demektir. Entegrasyon kavramı, içinde bulunan konjonktüre ve değişen paradigmalara bağlı olarak farklı anlamlar ihtiva etmekte ve asimilasyondan çok kültürlülüğe değin yelpaze de çok farklı anlamlara karşılık gelmektedir (Unutulmaz, 2016: 139). Suriyeli sığınmacıların gittikleri ülkelerde entegrasyon ve kimlik sorunları, çeşitli sosyolojik problemlere yol açarken, Türkiye’de ise demografik yapıdaki kötüleşmeyle birlikte cereyan eden şehirleşme oranının hızlanmasına neden olmuştur.

2.3. ZORUNLU GÖÇ

Göç literatürü, göçmenleri ve göçleri göç hareketinin nispi kalıcılığına ve sebeplerine, mesafeye, geçilen sınırların tabi özelliklerine ve göçü gerçekleştiren failin karakter profiline göre farklılaştıran modellerle doludur (Bun ve Hugo, 1990: 3). Bu itibarla bakıldığında farklı göç türlerinin tasnifi ve idaresi son yıllarda gelişen ilmi literatürün mihenk taşlarından biri haline gelmiştir (Memişoğlu ve Ilgıt, 2017: 4). Bunlardan bazıları da isteğe bağlı göç ve zorunlu göçlerdir. İsteğe bağlı göçü her hangi başka bir kişi veya kurumun tesirinde kalmaksızın yapılan göç olarak tarif edilmekte ve tarih boyunca yapılan göçlerin tamamını bu göçler teşkil etmektedir. Buna mukabil kişiyi iradesi hilafına bir yerden bir yere mecbur kılan göç hareketleri ise zorunlu göç ifade edilmektedir (Tümertekin ve Özgüç, 2004: 236).

⁴ <http://sozluk.gov.tr/>, erişim tarihi: 10.07.2019.

Birleşmiş Milletler Mülteci Ajansı⁵ 2018 yılı verilerine göre; tabi afetler, iç savaşlar, devletlerarası savaşlar vb. hadiselerden ötürü 2017 yılı sonu itibariyle 70 milyon insan meskûn olduğu bölgelerden ayrılmak zorunda kalmıştır. Topyekûn olarak bu kişiler zorunlu göçmenler olarak telakki edilmektedir. Dünya sathında bir fenomen halini alan zorunlu göç, tıpkı İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki kitlesel nüfus hareketliliklerinde olduğu gibi günümüzde de (Suriye İç Savaşı, Rohingya, Yemen vs.) dünyanın muhtelif yerlerinde gerçekleşmeye devam etmektedir. Ölüm, şiddet, savaşlar, fiziki tehdit algısı, güvenlik endişeleri, psikolojik buhran, ciddi iktisadi kayıplar, mülkiyet gaspları gibi amiller zorunlu göçün ortaya çıkmasında etkili olmaktadır. Zorunlu göç; ağırlayanlar, göç edenler ve göç edilen coğrafyanın mukimleri için farklı potansiyel neticeler ihtiva etmektedir (Becker and Ferrera, 2019: 1).

Savaşlar zorunlu ve kitlesel göç hareketlerinin meydana gelmesinde başat rol oynamaktadır. Söz konusu edilen kitlesel göçlerin zorunlu göç kapsamına girmesi için iki şartı gerekmekte olup bunlar; ilk olarak en az 100 bin kişinin şartların imkânsızlığı veya cebren yaşadığı yeri terk etmesi ikinci olarak ise totalde nüfusun asgari %1'inin tehlike altında kalmasıdır (Dinçer, Karaca ve Yavuz, 2013: 20).

Günümüzde kitlesel göç hareketlerinin hemen hemen tüm ülke sınırları arasında gerçekleşerek global bir hüviyete erişmesi, devletlerin bu konu üzerine birtakım makro politikalar ihdas ederek eğilmesini zorunlu kılmıştır (Gökçan, Açıkyıldız ve Ataman, 2015: 25).

UNHCR⁶ 2018 raporuna göre; 2003'ten beri her yıl ortalama 5,3 milyon insan şiddet ve çatışmalara bağlı sebeplerden ötürü yer değiştirmek zorunda kalmaktadır. 2000-2015 arası ortalama 7,6 milyon insanın muhtelif sebeplerden dolayı yer değiştirmek zorunda kaldığı ve bunun günde 20 binden fazla insana tekabül ettiği bildirilmiştir. 2003 yılından itibaren artış trendine giren yer değiştirmelerin sayısı 2016 yılında 6,9 milyona ulaşmıştır. Söz konusu yer değiştirmelerden en fazla mustarip olan ülkeler 2,2 milyon ile Yemen, 1,3 milyon ile Suriye Arap Cumhuriyeti ve 1,1 milyon ile Irak olmuştur.

Dünya genelinde her gün 37.000 kişinin yaşadığı yeri terk edip başka ülkelere göç ettiği, her beş mülteciye dördünün komşu bir ülkeye sığındığı kaydedilmiştir. Başka

⁵ <https://results.unhcr.org.tr/>, erişim tarihi: 28.08.2019

⁶ https://www.iom.int/sites/default/files/country/docs/china/r5_world_migration_report_2018_en.pdf, erişim tarihi: 10.07.2019

bir ülkeye iltica talebinde bulunan ve iltica talebi yaptıkları ülkeden karar bekleyen kişi sayısının da 3,5 milyon kişiye ulaştığı ifade edilmiştir. Gelişmiş ülkelerin mültecilerin sadece %6'sını kabul ettiği de kaydedilmiştir (Yüksek gelirli ülkelerde kişi başına ortalama 2,7; orta ve düşük gelirli ülkeler ise 5,8 mülteci). Mülteci olarak başka ülkelere sığınan ancak daha sonra kendi ülkesine geri dönen kişilerin sayısının da 2018 yılı itibarıyla 2.900.000 kişiye ulaştığı belirtilmiştir.

Raporda dünyada en fazla Suriyelilerin yerlerinden olduğu; 6,7 milyon Suriyeliyi 2,7 milyon Afgan, 2,3 milyon Güney Sudanlı, 1,1 milyon Myanmarlı, 900 bin de Somalilinin izlediği kaydedilmiştir. Mültecilerin yarısını çocukların (18 yaş altı) oluşturduğu, bunların arasında 138.000 çocuğun refakatlerinin olmadığı açıklanmıştır.

Dünyada en fazla mülteci kabul eden ülkenin Türkiye olduğu kaydedilmiştir. Toplamda yaklaşık 3.700.000 mültecinin Türkiye’de yaşadığı belirtilmiştir. UNHCR⁴ raporuna göre; Türkiye’de yaşayan kayıtlı mültecilerin ülkelere göre sıralaması, Tablo 1’de verilmiştir. UNHCR Küresel Eğilimler 2018 Raporu’nda, Türkiye’ye iltica başvurusunda bulunan kişi sayısının Suriyeliler hariç 83.800 kişiye ulaştığı kaydedilmiştir.

Tablo 1. Türkiye’deki Göçmenlerin Sayıları

Göçmen orijini	Göçmenlerin sayıları
Suriyeliler	: 3.622.400 (113.000 Suriyeli bebeğin Türkiye’de doğduğu belirtilmiştir)
Iraklılar	: 39.100 kişi
İranlılar	: 8.700 kişi
Afganlılar	: 6.600 kişi

Kaynak: UNHCR, 2018

Raporda ayrıca, Türkiye’de 615.000 resmi, 60.000 gayri resmi olmak üzere toplam 675.000 Suriyelinin ülkedeki çeşitli eğitim kurumlarında kayıtlı olduğu kaydedilmiştir. Dünyadaki mülteci sayısının bu rakamların çok daha üzerinde olduğu tahmin edilmekle beraber, hayatlarını tehlikeye atıp ölen mültecilerin hesaba katılmadığı da düşünülmelidir.

Tablo 2. Dünyada En Fazla Mültecinin Bulunduğu Ülkeler

Ülkeler	Mültecilerin sayıları
Türkiye	: 3.700.000 kişi
Pakistan	: 1.400.000 kişi
Uganda	: 1.200.000 kişi
Sudan	: 1.100.000 kişi
Almanya	: 1.100.000 kişi

Kaynak: UNHCR, 2018

2.4. ULUSLARARASI GÖÇ

*Uluslararası Göç İstatistikleri Üzerine Birleşmiş Milletler Tavsiyeleri*⁷, uluslararası göçü, uzun dönem (en az 1 yılını tamamlamış olanlar) ve kısa dönem (en az 3 aydan fazla ve 1 yıldan az) şeklinde tefrik ederek periyodik dilimler dâhilinde mukimi olduğu ülkeyi değiştirenlerin eylemi olarak tanımlamıştır. Lakin söz konusu tanımı her ülkenin kabul etmediği, süreler hususunda bazı ülkelerin farklı tanımları kabul ettiği bilinmektedir. İstilahlar, tarifler ve veri toplama metodolojileri arasında ortaya çıkan farklılıklardan ötürü, ülkeler nezdinde uluslararası göçün tanımı hususunda müşterek bir tanımın yapılması mümkün olmamaktadır.

Uluslararası göçlerin tanımlanmasına yönelik çalışmalar, küreselleşmeyle artan göç araştırmalarına paralel olarak artmıştır. Temelde göçün tanımlanması ile uluslararası göçün tanımlanması birbirine benzemektedir. Sadece uluslararası göçlerde bir ulusal sınır aşılması söz konusudur.

“Göç” olgusunun iki yüzü bulunmaktadır: Göç almak ve göç vermek. Söz konusu olgu bir uluslararası sınır aşarak başka bir ülkeye yöneldiğinde ‘uluslararası göçler’ adını alır. Uluslararası göçler, genel itibariyle uzun mesafeli göçlerdir ve bazen kıtalararası bir hüviyette de kazanabilmektedirler. Bu tür göçler daha ziyade istihdam imkanlarındaki mekânsal farklılıklarla irtibatlı bir olgu olarak ortaya çıkmaktadır (Tümertekin ve Özgüç, 2010: 291). Bununla beraber uluslararası göçler “kanuni (nizami)” ve “gayri kanuni (gayri nizami)” şeklinde ikiye ayrılmaktadır. Kanuni kanallar kullanılarak gerçekleşen ve nizami göç hareketi şeklinde de ifade edilen kanuni göç hareketlerinde, göç ettikleri ülkelerin kanunlarına uygun olarak giriş yapan ve oturma izni alan kişiler yer almaktadır (Akıncı, Nergiz ve Gedik, 2015: 63).

⁷ https://www.iom.int/sites/default/files/country/docs/china/r5_world_migration_report_2018_en.pdf, erişim tarihi: 15.11.2019

6458 sayılı Yabancılar Uluslararası Koruma Kanununa (YUKK) göre düzenli göç kavramı, yabancıların kanuni yollarla Türkiye'ye girişine, Türkiye'de kalışına ve Türkiye'den çıkışına vurgu yapmaktadır. Burada söz konusu olan, kanuni kanallar kullanılmak suretiyle gerçekleştirilen göç fiiline vurgu yapılmıştır. Mezkur kanunda düzensiz göç tanımlamasına da yer verilmiş olup bu da yabancıların kanun dışı yollarla Türkiye'ye girişi, Türkiye'de kalışı, Türkiye'de izin olmaksızın çalışması ve Türkiye'den çıkışı şeklinde ortaya koyulmuştur. Bu çerçevede düzensiz göç kavramı uluslararası koruma kavramı ile birlikte ele değerlendirilmiştir. Düzensiz göçü, yasa dışı göç olarak görmek mümkündür (YUKK, 2013: md.3/I,2) Düzensiz göç, çalışma izinlerinin çok zor şartlara tabi tutulmuş olması, göç mevzuatının eksik olması, hantal ve karmaşık bürokrasi, ilgili mevzuatın sık aralıklarla değişmesi ve uygulamada güçlükler yaşanması gibi sebeplere bağlı olarak izah edilmeye çalışmıştır.

Dolayısıyla Türkiye'nin doğu sınırını aşan düzensiz göçmenlerin ilk hedefi, sınıra yakın büyük şehirlerden Erzurum ve Van'a ulaşmaktır. Bu iki kentte yakalanmayanlar fırsat buldukça başka kentlere kaymaktadır. Türkiye'ye giriş yapan düzensiz göçmenlerin içlerindeki Suriyeli göçmenlerin oranı ilk sırada yer almakta olup, Erzurum'un doğu sınırına yakınlığından dolayı geçiş şehri konumundadır (Arınç ve Zaman, 2018: 679).

Uluslararası göç süreci, göçmenlerin göç kararı almalarından, göç ettikleri ülkeye yerleşmeleri ile ikinci ve üçüncü nesilleri de kapsayan uzun vadeli bir süreçtir. 1990'lı yıllara kadar uluslararası göçü kontrol etmeye matuf tatbik edilen politikalar, göçmenlerin "geçici" olmadığı dikkate alınınca, "entegrasyonu" da içermiştir. Ancak, bazı ülkeler için göçmen girişini kontrol etmek, entegrasyon politikalarından ziyade güvenlik sağlama kapsamında ele alınmıştır (Sole, 2004). Uluslararası göç, özellikle de düzensiz ve zorunlu göç, dünyada hem uluslararası hem de ulusal düzeyde politik gündemi oluşturan en önemli konu olmuştur. Araştırmalar, söz konusu politikaların esasını insani hassasiyetlerin değil daha çok güvenlik endişelerinin teşkil ettiği konusunda hem fikirdirler.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ERZURUM'DAKİ SIĞINMACILARIN SOSYOEKONOMİK ÖZELLİKLERİ

3.1. SURİYE'DEN TÜRKİYE'YE GERÇEKLEŞEN GÖÇÜN BOYUTLARI

Asya ve Avrupa kıtaları arasında bir köprü konumunda bulunan Türkiye Cumhuriyeti; Karadeniz'i Akdeniz'e bağlayan boğazları, Orta Asya, Kafkasya ve Orta Doğu'daki doğal enerji kaynaklarının kesiştiği noktadaki jeopolitik konumu, kültürü, yer altı ve yer üstü kaynakları, tarihi eserleri ile odak noktası olmayı sürdürmektedir (Coşkun, 2015: 11).

Doğusunda ve güneyinde çatışma ve istikrarsızlıkların yaşandığı bazı Ortadoğu ve Asya ülkeleri ile batısında refah düzeyi ve insan hakları standartları yüksek Avrupa ülkeleri arasında köprü konumundadır. Komşularındaki çatışma, siyasi ve iktisadi istikrarsızlıkların varlığı, doğu sınırlarındaki arazilerinin dağlık ve kontrolünün zor olması, Ege ve Akdeniz sahillerinin coğrafi yapısının kanun dışı geçişlere uygunluğu gibi sebepler ile Avrupa Birliği (AB) ülkelerine geçmeyi hedefleyen göçmenler için geçiş güzergâhı durumundadır. Özellikle son yıllarda artan iktisadi ve bölgesel gücüyle Türkiye, düzenli ve düzensiz göç hareketleri için çekim merkezi haline gelmiştir. 1923'te millet-devlet perspektifi merkeze alınmak suretiyle kurulan Türkiye'nin göç siyaseti de, milli birlik ve milli güvenlik hassasiyetleri dikkate alınarak dizayn edilmiştir (Seyhan, 2014: 186). Tüm bu amiller dikkate alındığında göç, Türkiye'nin iktisadi, sosyokültürel ve demografik yapısını, kamu düzeni ve güvenliğini derinden etkilemektedir (GİGM, 2017). Suriye iç savaşı neticesinde en fazla Suriyelinin Türkiye'ye göç etmiş olması ve Türkiye'deki cazip sebepler, tarihi ve kültürel nedenler ile insani boyutların ön plana alınması ile Türkiye'nin coğrafi konumunun bir neticesidir (Ağır, 2018: 114; Akkaya, Çilingir ve Levent, 2018: 440).

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğinin (UNHCR) 2 Temmuz 2018 verilerine göre, en fazla Suriyeli göçmen Türkiye'de bulunmaktadır (Tablo 3). Kara sınırlarımız içerisinde 911 km ile en uzun olan Türkiye ve Suriye sınırı, hemen hiçbir tabi engele dayanmadan belirlenmiş, bütünüyle yapay bir sınır hususiyeti taşımaktadır (Doğanay, 1997). Bu sınırın uzunluğu yanında Türkiye ile Suriye arasında tarihi, kültürel ve sosyal bağlar bulunmaktadır. İkinci sıradaki Lübnan bile Türkiye'nin üçte

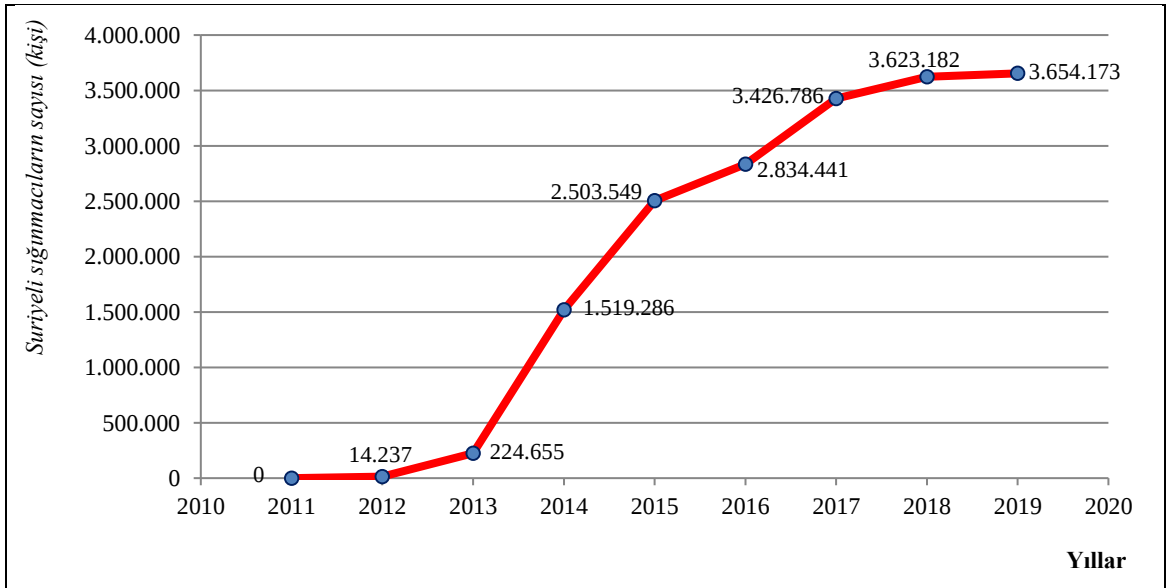
biri nispetinde Suriyeli barındırmaktadır. Ayrıca, Ürdün ve Lübnan'daki barınma merkezleri son derece sağlıklı şartlarda olmaları nedeniyle müttemadi olarak uluslararası medyada yer almaktadırlar. Türkiye'deki barınma merkezlerinde temin edilmiş olan şartlar ise BM, diğer uluslararası ve bölgesel kuruluşlar ile bu konuyla ilgili her kesimin takdirini kazanmış düzeydedir.

Tablo 3. Suriyeli Mültecilerin Yaşadığı Ülkeler

Mültecilerin bulunduğu ülkeler	Mülteci Nüfusu	Mültecilerin ülkelere dağılımı (%)
Türkiye	3.562.523	63,3
Lübnan	982.012	17,5
Ürdün	696.596	11,9
Irak	250.708	4,5
Mısır	129.507	2,3
Diğer ülkeler	33.545	0,6
Toplam	5.624.891	100,0

Kaynak: UNHCR, 2018

Türkiye'de geçici koruma altında bulunan Suriyeli sığınmacıların, 2011 yılından 22 Ağustos 2019 yılına kadarki dağılımları, Şekil 5'de verilmiştir. Suriyeli sığınmacıların geliş süreçleri analiz edildiğinde; 2012 yılında 14.237 sığınmacı bulunurken; 2013'de 224.665 sığınmacıya, 2015'de 2.503.549 sığınmacıya, 2017'de 3.426.786 sığınmacıya ve 2019 (22 Ağustos)'da 3.654.173 sığınmacıya ulaşmıştır.

Şekil 5. Geçici Koruma Altında Olan Suriyeli Sığınmacıların Yıllık Dağılımları (GİGM, 2019)

Suriyeli sığınmacılardaki bu dramatik artış trendi seyrini devam ettirmektedir. 2013 yılından 2017 yılına kadarki ortalama yıllık artış trendi %323 iken; 2017'den 2019 yılına kadarki ortalama artış trendi ise %36 olarak hesaplanmıştır. Dolayısıyla Suriyeli sığınmacıların azalarak artan bir evre olan (daha stabil hale gelen) 2015 ile 2019 dönemleri arasındaki yıllık artış oranı ise %30 olarak belirlenmiştir. Bu durum Suriyeli sığınmacıların sayısında artışın devam edeceği anlamına gelmektedir.

Diğer taraftan, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün 15 Temmuz 2018 tarihi itibarıyla yayınladığı verilerine göre, Türkiye'de 3.649.750 Suriyeli sığınmacı geçici koruma altında bulunmaktadır. Bunların %1,8'i geçici barınma merkezlerinde bulunurken, 3.585.417 Suriyeli sığınmacı barınma merkezleri dışında kalanlardır. Sonuç olarak, Türkiye'deki toplam Suriyeli sığınmacıların, Türkiye nüfusuna oranı ise %4,5 olarak belirlenmiştir (Tablo 4). Türkiye'de geçici koruma altında bulunan Suriyeli sığınmacıların %54'ü (1.977.562 kişi) erkek bireylerden oluşurken, %46'sı (1.672.188 kişi) kadınlardan oluşmaktadır (GİGM, 2019).

Suriyeli sığınmacı nüfusun en fazla bulundukları ilk on il ile Erzurum ilinde ve onların bu il nüfusları içerisindeki payları, Tablo 4 ve Şekil 6'da verilmiştir. En fazla Suriyeli sığınmacı barındıran il İstanbul (%3,64), Gaziantep (%22,05), Hatay (%27,10), Şanlıurfa (%21,05), Adana (10,76) ve onuncu sırada sığınmacı bulunduran il ise Konya (%4,94) şeklinde sıralanmıştır. Türkiye'de en az Suriyeli sığınmacı barındıran iller Bayburt 25 (%0,03), Artvin 35 (%0,02), Tunceli 54 (%0,06), Iğdır 86 (%0,04) olarak belirlenmiştir (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2019). Diğer taraftan araştırma bölgesi olan Erzurum ilinde 2017 yılında 512 Suriyeli sığınmacı (%0,07) mevcutken, 2019 yılında sığınmacı sayısı ise 1.157'ye (%10,15) yükselmiştir.

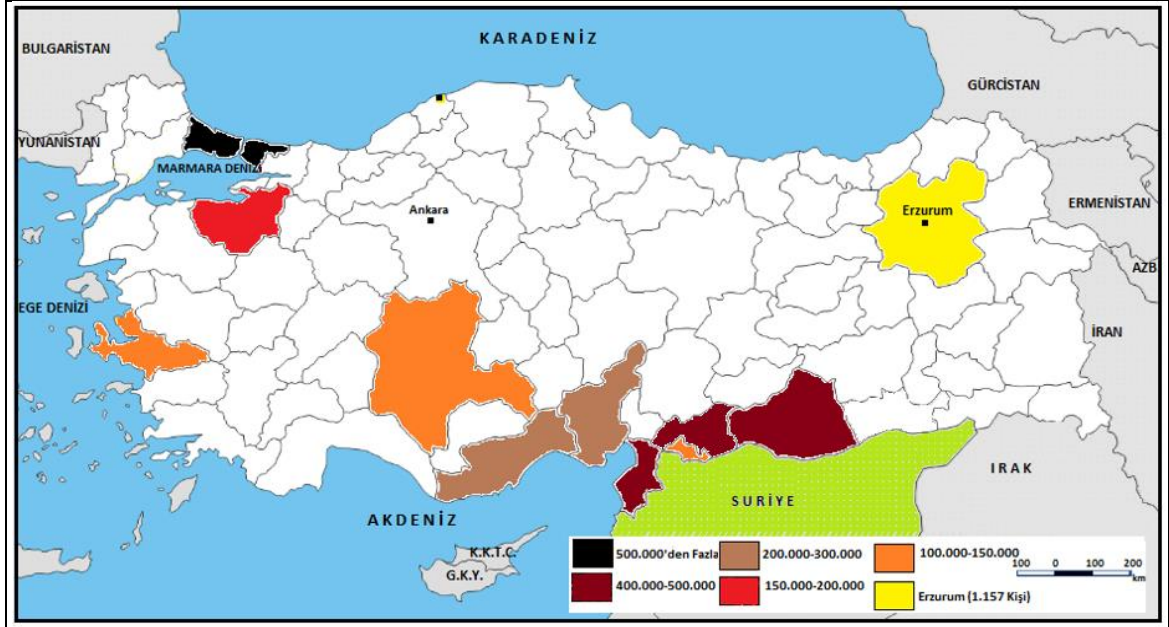
En fazla sayıda Suriyeli sığınmacının yaşadığı yer 548.476 ile İstanbul olmasına rağmen, Suriyelilerin toplam nüfus oranının en fazla olduğu il Kilis'tir. Suriye ile sınırı bulunan Mardin, Şanlıurfa, Gaziantep, Kilis, Hatay'ın oluşu ve bu sınıra yakın illerden Şanlıurfa, Gaziantep, Adana, Mersin'in coğrafi yakınlığı nedeniyle bulunuşu şaşırtıcı değildir. İktisadi açıdan düşünüldüğünde İzmir ve Bursa'nın ilk 10 il arasında sayılması da tesadüfi değildir. Güney illerimizdeki kültürel benzerlikler ve iklim şartlarının uygunluğu da düşünüldüğünde tabloyu tahlil etmek kolaylaşmaktadır. Ayrıca Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün önceki verileriyle mukayese edildiğinde Suriyeli sığınmacı sayısının toplam nüfusa oranında sürekli bir artış gözlenmektedir. Bu durum, zaman içerisinde sayılarındaki büyük orandaki artışla birlikte ülkenin neredeyse

tamamına dağılmalarına neden olmuştur. İç savaşın uzaması ise göç hareketlerini daha da artırmıştır. Bu bağlamda mesafe, iklim ve iktisadi şartlar göz önüne alındığında Erzurum'a gelen Suriyeli sığınmacıların varlığı dikkat çekicidir.

Tablo 4. Türkiye’de Geçici Koruma Altında Olan Sığınmacı Suriyelilerin En Fazla Yaşadıkları İllerdeki Sayıları ve İl Nüfuslarına Göre Oranları (2019)

İller	Sığınmacı sayısı	İllerin nüfusu	Sığınmacı sayısının illerin nüfusuna oranı (%)
İstanbul	548.476	15.067.724	3,64
Gaziantep	447.389	2,028.563	22,05
Hatay	436.350	1.609.856	27,10
Şanlıurfa	428.493	2.035.809	21,05
Adana	238.914	2.220.125	10,76
Mersin	202.503	1.814.468	11,16
Bursa	175.399	2.996.521	5,86
İzmir	145.743	4.320.519	3,37
Kilis	115.812	142.541	81,25
Konya	108.876	2.205.609	4,94
Erzurum	1.157	767.848	0,15
Türkiye	3.649.750	82.003.882	4,46

Kaynak: GİGM, 2019

Şekil 6. Suriyeli Sığınmacıların Yoğun Oldukları İlk On İl ve Erzurum (GİGM, 2019)

3.2. TÜRKİYE’DEKİ SURİYELİ SIĞINMACILARIN HUKUKİ DURUMLARI

1994 mülteci yönetmeliğine kadar yabancı meskûnların Türkiye’deki mültecilik, göçmenlik, giriş, çıkış ve kalışlarına ilişkin olarak tanzim edilmiş az sayıda hüküm bulunmamaktaydı. Bunların başında Türk etnik kimliğin merkeze alınarak tanzim edildiği 1934 tarihli İskân Kanunu gelmekteydi. Söz konusu kanun Türk kültür ve zürriyetinden gelenlere öncelik tanınarak uygulanıyordu. Bu anlamda göç meselesine daha dar bir zaviyeden ele alınıyordu. Türkiye 1951 Cenevre Anlaşması ve 1967 ilave protokolüne imza koymak suretiyle mültecilerin statüsünü ve pozisyonu daha geniş ve sarıh bir çerçevede mevzuatına dahil etmiştir. Getirilen coğrafi tahdit neticesinde Avrupa’dan gelen göçmenlere mülteci statüsü verilmiş, diğer gayri Türk ve gayri Müslim göçmenlerin mühim bir bölümü ise yabancı olarak kodlanmıştır(İçduygu,2015).

Göçmenlerin bağlı oldukları hukuki statü, hakları ve Türkiye’deki pozisyonları açısından ehemmiyet arz etmektedir. Suriyeliler ilk olarak “misafir” olarak tavsif edilmiş, akabinde mülteci olarak telakki edilmiş, fakat bu durumun uluslararası hukuk literatüründe karşılığının olmamasından ötürü (Güçtürk, 2014) farklı çareler aranmış ve 2013 tarihli Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nda (YUKK) öngörülen terim ve tariflere uygun hale getirilmeye çalışılmıştır.

YUKK’nın 61. maddesine göre mülteci; “Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında mülteci statüsü verilen kişi” olarak tanımlanmıştır.

Mezkur kanun sarıh olarak Avrupa dışından gelen yabancıların tüm kriterlere sahip olsalar dahi mülteci olarak kabul edilemeyeceklerini ortaya koymuş; buna mukabil Avrupa dışından zorunlu olarak gelen ve çeşitli sebeplerle ülkesine dönemeyen kişiler için de YUKK 62.madde de bir düzenleme getirilmiştir.

YUKK’nın “şartlı mülteci” başlıklı 62. maddesi şartlı mülteci kavramını tanımlayarak “Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı

zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında şartlı mülteci statüsü verileceğini ve üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar şartlı mültecinin Türkiye’de kalmasına izin verileceği” ortaya konulmak suretiyle Avrupa dışından Türkiye’ye gelen şahısların statülerine ilişkin mevcut boşluk doldurulmuştur.

Türk hukuk terminolojisinde yer alan mültecilik tanımlaması, uluslararası mülteci hukukundaki tanımlamaya nazaran farklılıklar göstermektedir. Uluslararası mülteci hukukunda sığınmacı statüsü geçici bir durum olup, şartların oluşması üzerine mülteci statüsüne dönüşürken; Türk hukukunda sığınmacı olarak kabul edilen kişinin mülteci olması sadece Avrupa topraklarından gelenlere münhasır bir hak olup bunun haricindeki coğrafyalardan gelenler için geçerli bir hak değildir (Başak, 2011: 6). Buradan hareketle bakıldığında Türkiye’de var olan Suriyeli sığınmacıların mülteci statüsünü kazanması mümkün olmayıp Türkiye’de kazandıkları sığınmacı statüsünün de uluslararası hukuk kapsamında herhangi bir geçerliliği yoktur. Şartlı mülteci ise üçüncü ülkeye gidecek olan kişilerin geçici statüsüne verilen isimdir.

Türk hukuk mevzuatında yabancılara ilişkin olarak tanzim edilmiş en kapsamlı ve dikkate değer düzenleme Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunudur⁸ ve bu kanun mülteciliğe ilişkin net bir tanım yapmış ve bu hususta zihinlerde yer alan soru işaretlerini izale etmiştir.

Yine bu meyanda uluslararası hukukta mültecilik ile ilgili çeşitli tanımlamalar yapılmış ve bu bağlamda BM İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’nin 14. maddesinde; “herkesin zulüm altında başka ülkelere sığınma ve sığınma olanaklarından yararlanma hakkı vardır” ifadesine yer verilmiştir.

Türkiye ilk olarak krizin bölgede kendini iyice hissettirdiği Ekim 2011’de Suriye’deki şiddetten kaçanları can ve mal kapılarını en aza indirmek gayesiyle hızlı bir prosedür tatbik ederek içeriye alacağını taahhüt etmiş ve akabinde bu durumu nihayetinde “geçici koruma” ile ilgili yasal bir hüviyete kavuşturmuştur (Kirişçi, 2014: 11). Söz konusu geçici koruma (temporary protection), 1951 Sözleşmesinde mültecilere

⁸ <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6458.pdf>, erişim tarihi: 12.08.2019

ilişkin olarak yer alan ve “bireysel” durumun aksine ülkeden “kitlesel” kaçışlar halinde devreye girmesi beklenen bir hukuki tanım olarak geliştirilmiştir. Mevzu bahis statü Türkiye’ye gelen Suriyelere uygulanmaktadır (Kılıç, 2014: 9). Geçici koruma statüsünün verildiği gruplar veya şahıslar muhtelif güvenlik endişelerinden ötürü ev sahibi ülkeye girme veya o ülkede kalma hakkını sınırlı bir süreye mahsus olmak üzere almaktadır (Rygiel, Baban ve Ilcan, 2016: 316).

Ekim 2011’de İçişleri Bakanlığı’nın aldığı karar ile ivedilik arz eden meselelerde ve ani ve kitlesel nüfus akınları gibi hadiselerin vuku bulması durumunda gündeme gelen “geçici koruma statüsü” Türkiye’de kayıt olan Suriyeli sığınmacılara verilmiştir.

Geçici koruma statüsü ile Suriyelilere sınırsız kalış, zorla geri gönderilmemeye karşı koruma ve acil ihtiyaçlara yanıt veren kabul, düzenlemelere erişimi içerecek şekilde koruma ve yardım sağlanmıştır (Orhan ve Gündoğar, 2015: 7). Söz konusu geçici koruma uluslararası hukuk ve ilke ve teamülleri göz önünde bulundurulmak suretiyle sahanın gerçekleri esas alınarak yürürlüğe girmiştir.

Bu çalışma süreci sonunda 30/03/2012 tarihinde “Türkiye’ye Toplu Sığınma Amacıyla Gelen Suriye Arap Cumhuriyeti Vatandaşlarının ve Suriye Arap Cumhuriyetinde İkamet Eden Vatansız Kişilerin Kabulüne ve Barındırılmasına İlişkin Yönerge”⁹ İçişleri Bakanlığı tarafından yürürlüğe konulmuştur. Kitlesel sığınma durumlarında ortaya çıkan acil koruma ihtiyacının karşılanması amacıyla sığınılan ülkeye erişimin sağlanması, zulüm riski olan yere geri göndermeme ilkesinin gözetilmesi ve insan haklarına uygun temel asgari standartların sağlanması olarak nitelendirilen geçici koruma, yönergenin ruhunu oluşturmaktadır (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2017).

Uluslararası koruma çeşitlerinden biri olan geçici koruma, ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen ve haklarında ferdi olarak uluslararası koruma statüsü belirleme işlemi yapılamayan yabancılara sağlanan bir uluslararası koruma çeşididir. Bu hususa 1990’larda Kosova ve Bosna krizleri gibi mülteci krizleri sırasında da birçok Avrupa devleti tarafından meriyete sokulmuş bir uygulama olması bakımından geçici koruma meselesi örnek teşkil etmektedir

⁹ <https://www.goc.gov.tr/turkiye-de-gecici-koruma>, erişim tarihi: 12.08.2019

Bu kapsamda yapılan kanuni düzenlemelere bakıldığında karşımıza çıkan Türkiye'nin ilk iltica yasası ise, Nisan 2013 de yayınlanmış olan 6458 no'lu Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'dur (YUKK)¹⁰. Nisan 2014 itibariyle bu yasa kapsamında Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün (GİGM) kurulmasıyla birlikte YUKK tam olarak yürürlüğe girmiş bulunmaktadır.

Türk göç ve mülteci hukuku mevzuatı dikkate alındığında, mülteci ve sığınmacılara ilişkin yeni hükümler getiren YUKK, yabancıların Türkiye'ye girişleri, kalışları ve çıkışları ile Türkiye'den koruma talep eden yabancılara sağlanacak korumanın kapsamına ve uygulamasına ilişkin usul ve esasları ve İçişleri Bakanlığı'na bağlı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklarını düzenlemektedir.

GİGM ise tüm yabancılar, uluslararası koruma (mülteci, şartlı mülteci, ikincil koruma sahibi statüsü sahibi kişiler) ve geçici koruma altındaki kişilerden sorumlu olan kurum olması dolayısıyla göç alanına ilişkin politika ve stratejileri uygulamak, bu konularla ilgili kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamak, yabancıların Türkiye'ye giriş ve Türkiye'de kalışları, Türkiye'den çıkışları ve sınır dışı edilmeleri, uluslararası koruma, geçici koruma ve insan ticareti mağdurlarının korunmasıyla ilgili iş ve işlemleri yürütmek üzere faaliyetlerde bulunmaktadır (Yonca, 2014: 28).

Türkiye'ye kitlesel olarak giriş yapan Suriyeli sığınmacıların hak ve sorumluluklarını sarıh bir şekilde ortaya koyan ve teminat altına alan bir yönetmelik olması bakımından 2014 yılında çıkarılan “Geçici Koruma Yönetmeliği”¹¹ ne kadar Türkiye 'deki sığınmacılar herhangi bir hukuki statüye sokulmaktan çok hükümet kararı doğrultusunda yaşamlarını sürdürmüşlerdir. Söz konusu yönetmelik birtakım belirsizlikleri ortadan kaldırmıştır ve bu hususta Türkiye'deki Suriyelilerin tabi oldukları kanuni hükümler aşağıda açıklanmıştır.

2014 tarih ve Nsayılı “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun “Geçici Koruma” başlıklı 91. maddesinin 1 ve 2. fıkrasında; “ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma sağlanabilir şeklinde 1. fıkra ifadeler yer alırken 2. fıkra ise “bu kişilerin Türkiye'ye kabulü,

¹⁰ <https://www.goc.gov.tr/gigm-mevzuati>, erişim tarihi: 10.08.2019

¹¹ <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/10/20141022-15-1.pdf>, erişim tarihi: 10.08.2019

Türkiye’de kalışı, hak ve yükümlülükleri, Türkiye’den çıkışlarında yapılacak işlemler, kitlesel hareketlere karşı alınacak tedbirlerle, ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar arasındaki işbirliği ve koordinasyon, merkez ve taşrada görev alacak kurum ve kuruluşların görev ve yetkilerinin belirlenmesi, Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir” hükmüne yer vermiştir.

Yine bu kapsamda 22 Ekim 2014 tarihinde yürürlüğe giren “Geçici Koruma Yönetmeliği” marifetiyle Türkiye’deki Suriyelilerin hukuki durumları vuzuha kavuşmuş ve mevzuattaki belirsizlik bu münasebetle ortadan kaldırılmıştır.

Buradan hareketle bakıldığında yönetmeliğin birinci maddesinde yönetmeliğin amacı; ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen yabancılardan 6458 sayılı kanununun 91. maddesi çerçevesinde, uluslararası koruma talebi bireysel olarak değerlendirmeye alınamayanlara sağlanabilecek geçici koruma işlemlerinin usul ve esasları ile bu kişilerin Türkiye’ye kabulü, Türkiye’de kalışı, hak ve yükümlülükleri, Türkiye’den çıkışlarında yapılacak işlemleri, kitlesel hareketlere karşı alınacak tedbirleri ve ulusal ve uluslararası kuruluşlar arasındaki işbirliğiyle ilgili hususlara işaret edilmiştir.

Yönetmeliğin ikinci maddesinde ise geçici koruma; ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak veya bu kitlesel akın döneminde bireysel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen ve uluslararası koruma talebi bireysel olarak değerlendirmeye alınamayan yabancılara sağlanan koruma olarak tarif edilmiştir.

Bahse konu yönetmelik ile Türkiye, Suriye uyruklu yabancılara; açık sınır politikası ile ülke topraklarına koşulsuz kabul; geri göndermeme ilkesinin istisnasız uygulanması, ülkeye kaçak giriş nedeniyle cezalandırılmama ve gelen kişilerin temel ihtiyaçlarının karşılanması hususlarını garanti ederek “geçici koruma” temin etmiştir. Nihai olarak bu mevzuat çerçevesinde Türkiye’deki Suriyeliler “Geçici Koruma Altında Bulunan Yabancılar” olarak hukuki bir statü kazanmışlardır ve böylelikle Türkiye tarafından teşkil edilen “Geçici Koruma Rejimi”, sınırlardan geçiş yapan ani ve çok sayıda mülteci ile ilgilenmeye yönelik uluslararası standartlara da uygun hale gelmiştir (UNHCR, 2017).

Suriyelilere sağlanmış olan bu geçici korumanın sonlandırılmasına ise yönetmeliğin 11. maddesi mucibince Bakanlar Kurulu yetkili kılınmıştır. Bu yönetmelik ayrıca sığınmacıların Türkiye'ye gelişlerinden Türkiye'de yararlanılacakları hizmetlere kadar geniş bir açıklamaya yer vermektedir. Dolayısıyla muayyen bir süreye mahsus olmak üzere geçici olarak Türkiye'ye gelmiş olan sığınmacıların bugün için ülkede bulun hukuki durumlarıyla ilgili herhangi bir boşluk söz konusu değildir (Ağır, 2018).

Bu hukuki tedbirlere ek olarak, bir takım sosyal tedbirlerin de gündeme alınması gerekli olduğu gibi Türk halkının da Suriyelilere bakış açısı iyileştirilmelidir. Bu bağlamda “kamu güvenliğini açısından bazen Suriyeli sığınmacıların sınır dışı edilmesi kararı” olumlu bir adım olarak yorumlanmaktadır (Uzun, 2015: 119).

Özetle mülteci ve sığınmacı kavramları modern döneme ait tanımlar olup hukuki statülerdir. “Suriyeli” kavramını herhangi bir göç terminolojisine yer vermeden kullanmanın, yerleşilen mekanı tam manasıyla belli etmeme anlamına geleceği ve buradan hareketle söz konusu Türkiye'ye yerleşen kişiler için ‘sığınmacı’ ibaresinin kullanımının mevcut bağlam için daha uygun olacağı ortaya konulmalıdır. ‘Göçmen’ kavramının da mevcut durumun karakteristiğine uygun olmadığı belirtilmelidir.

Savaşın başladığı ilk dönemlerde “misafirlik” statüsüyle Türkiye'ye kabul edilen Suriyeliler YUKK ve 2014'te çıkarılan “Geçici Koruma Yönetmeliği” ile geçici koruma statüsünü elde etmiş ve bu “geçici koruma altındaki yabancılar ifadesi” çok uzun olup ve sadece meselenin hukuki yönüne taalluk ettiği için çalışmada ‘sığınmacı’ ifadesini bilhassa “Türkiye'ye sığınan kitle” anlamında kullanmayı uygun gördük. Sığınmacılar ülkelerinden kovulmuş bir kitle olmayıp bilakis gayri iradi ve cebri olarak ülkelerinden çıkmak zorunda kalan ve arkalarında binlerce yaralı ve şehit bırakmış mazlum bir kitledir.

Anadolu ve Osmanlı coğrafyası asırlardan beri mazlumların sığınağı olmuş ve bu vaziyet bir gelenek halini almıştır. 15.yy'da engizisyon zulmünden kaçan Yahudiler, 19.yy'da işgalden kaçan Leh'ler, Balkanlar, Kafkasya ve Arap coğrafyasında yığın halinde Anadolu'ya gelenlerin varlığı meseleye kanıt teşkil etmektedir.

3.3. ARAŞTIRMA BULGULARI

3.3.1. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Demografik Özellikleri

Farklı kültür, etnik köken ve mezhepsel inanışların bulundukları çeşitli ülkelere göç yoluyla sığınan sığınmacıların veya geçici koruma sağlanan ailelerin sosyokültürel entegrasyonun sağlayabilmesi için onların demografik ve sosyoekonomik yapılarının analiz edilmesi ve entegrasyonu sağlayabilecek tedbirlerin zamanında alınabilmesi zorunluk arz etmektedir. Bu konsept içerisinde Erzurum'da geçici koruma sağlanan Suriyeli sığınmacıların demografik ve sosyoekonomik özelliklerinin belirlenmesi ve yaşadıkları bölgelerde yaşam kalitelerinin iyileştirilmesine yönelik tedbirlerin alınabilmesi amacıyla, bu çalışma planlanmıştır.

3.3.1.1. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacı Katılımcının Cinsiyet Durumu

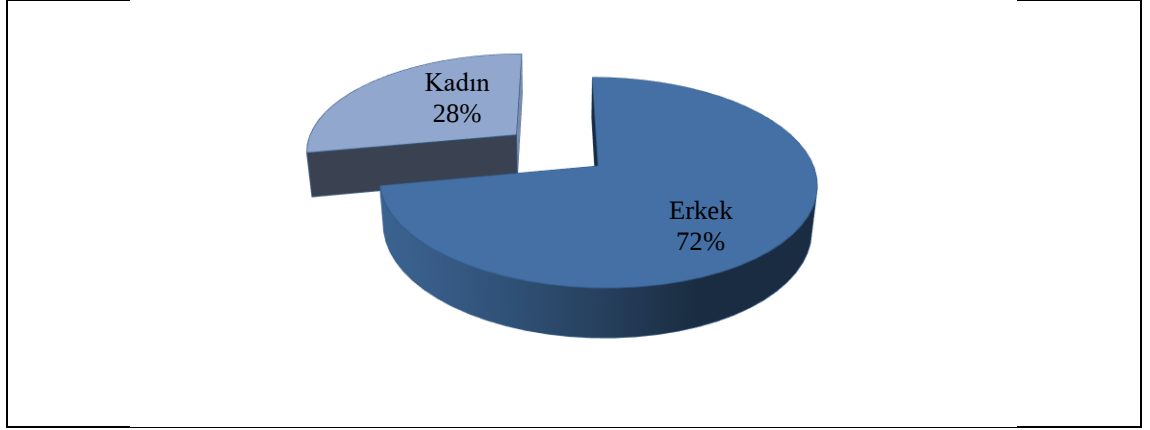
Katılımcı Suriyeli sığınmacıların demografik yapılarından cinsiyetle ilgili dağılımları, Tablo 5 ve Şekil 7'de verilmiştir. Suriyeli sığınmacılarından araştırmaya katılan katılımcıların %72'si erkek ve %28'i kadınlardan oluşmuştur. Ankete cevap veren sığınmacıların büyük bir çoğunluğu erkelerden oluşmaktadır. Bu durum erkelerin sosyal ve ekonomik olgularda daha etkili karar verici aktörler olduğunu göstermektedir.

Doğan ve Karakuyu (2016), İçduygu ve Diker (2017) ve Bulut, Akın ve Karakaya (2018) tarafından yürütülen çalışmalarında, erkeklerin kadın popülasyonundan daha fazla olduğuna işaret ederek, mevcut araştırmanın sonuçlarını desteklemiştir. Özellikle coğrafi uzaklık ile erkek popülasyon yoğunluğu arasında anlamlı bir korelasyonun mevcut olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 5. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacı Katılımcıların Cinsiyet Durumu

Cinsiyet	Frekans	%
Erkek	36	72
Kadın	14	28
Toplam	50	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

Şekil 7. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacı Katılımcıların Cinsiyet Durumu

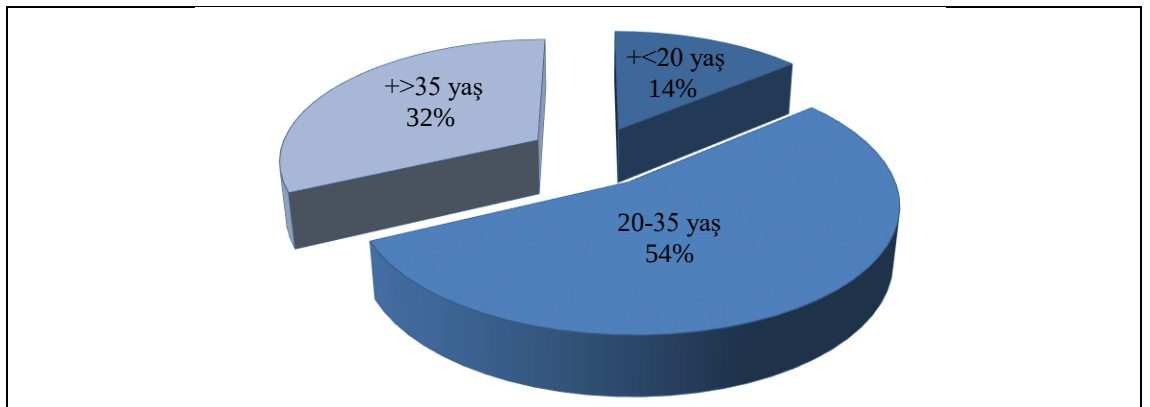
3.3.1.2. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Yaş ve Yaş Dağılımları

Sığınmacı Suriyeli katılımcıların yaş ve yaş dağılımı ile ilgili veriler, Tablo 6 ve Şekil 8'de verilmiştir. Katılımcıların yaş ve yaş dağılımları; 20 yaşından küçük, 20-35 yaş aralığı ve 35 yaşından büyük olan bireyler olarak gruplandırılmıştır (Kotler and Armstrong, 2011). Bu yaş gruplarının toplam kitle içerisindeki payları sırasıyla %14, %54 ve %32 olarak hesaplanmıştır. 20 yaşından küçük, 20-35 yaş aralığı ve 35 yaşından büyük olan bireylerin yaş ortalamaları 18.29, 27.44 ve 39.56 yaş olarak analiz edilmiştir.

Tablo 6. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacı Katılımcıların Yaş ve Yaş Dağılımları

Yaş grupları	Ortalama	N	%
+<20 yaş	18,29	7	14
20-35 yaş	27,44	27	54
+>35 yaş	39,56	16	32
Toplam	30,04	50	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

Şekil 8. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Yaş ve Yaş Dağılımları

Yoğunluk arz eden yaş grubunun 20-35 yaş aralığı olduğu ve bunların aktif iş gücü olarak kullanım olanaklarının ve sürelerinin oldukça yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Suriyeli sığınmacıların aktif nüfusunun %40-60 aralığında yoğunlaştığı çeşitli araştırma sonuçlarında ortaya konulmuştur (MPI, 2015; Doğan ve Karakuyu, 2016; Aydın ve Durgun, 2017; Bulut, Akın ve Karakaya, 2018). Diğer taraftan katılımcıların %14'ü 20 yaş altında olup, Türkçeyi daha etkin kullandıkları belirlenmiştir. Bu yüzden diğerlerinin yerine cevap verebilen ve medyadan da Türkçe programları takip eden erkek ve kadın popülasyonu temsil etmektedir.

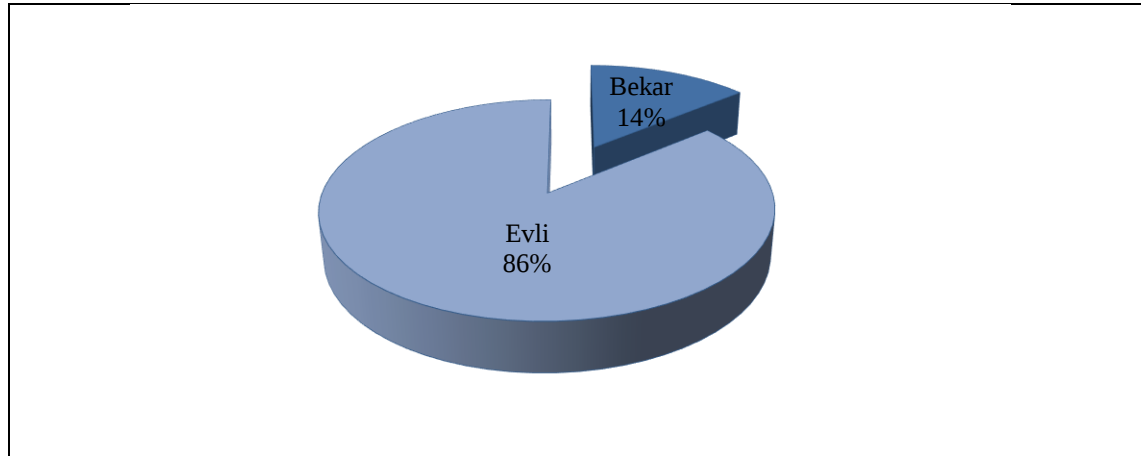
3.3.1.3. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacı Katılımcıların Medeni Durumları

Sığınmacı Suriyeli katılımcıların medeni durumu ile ilgili veriler, Tablo 7 ve Şekil 9'da verilmiştir. Katılımcıların %14'ünün bekâr ve %86'sının evli olduğu belirlenmiştir. Dolayısıyla Erzurum'a sığınmış olan sığınmacı katılımcıların genel olarak, evli ve aile bireyleri ile birlikte yaşadıkları ifade edilebilir. Bu durum gerek dinsel inançlar ve gerekse göç alan toplumun kültürel bakış açısından dolayı, evlilik oranlarının çok yüksek olduğu çeşitli araştırma sonuçları tarafından da teyit edilmiştir (Doğan ve Karakuyu, 2016; Aydın ve Durgun, 2017).

Tablo 7. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacı Katılımcıların Medeni Durumu

Medeni durum	Frekans	%
Bekâr	7	14
Evli	43	86
Toplam	50	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

Şekil 9. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacı Katılımcıların Medeni Durumu

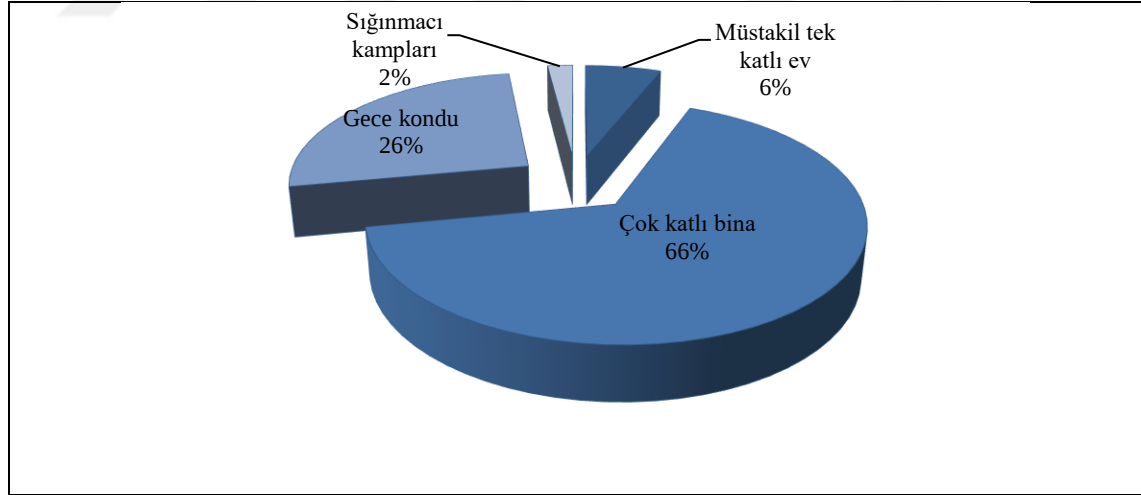
3.3.1.4. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacı Katılımcıların Ailedeki Görevleri

Suriyeli sığınmacılardan ankete katılanların ailedeki görevleri, Tablo 8 ve Şekil 10'da verilmiştir. Ankete katılan sığınmacılardan %64'ü aile reisi olup, %20'si eşlerden oluşmaktadır. Ailenin erkek çocuklarının ankete katılım oranları %4 ve kız çocukların katılım oranı ise %12 olarak hesaplanmıştır. Dolayısıyla erkek bireylerin katılım oranları %68 iken, kadın bireylerin katılım oranları %32'dir. Genel olarak aile reisi ve erkek çocuklar, çeşitli işlerde çalışarak ailenin geçimine katkı verirken, kadınlar ise ev içi işlerle meşgul olmakta ve nadiren ekonomik katkılar sunmaktadır.

Tablo 8. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacı Katılımcıların Ailedeki Görevleri

Ailedeki görev	Frekans	%
Aile reisi (koca)	32	64
Aile reisinin eşi	10	20
Erkek çocuk	2	4
Kız çocuk	5	12
Toplam	50	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

Şekil 10. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacı Katılımcıların Ailedeki Görevleri

3.3.1.5. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacı Katılımcıların Eğitim Durumları

Suriyeli sığınmacı katılımcıların eğitim durumlarına ilişkin veriler, Tablo 9 ve Şekil 11'de verilmiştir. Suriyeli sığınmacılar kendi ana dillerinde aldıkları eğitim ile Türkiye'de aldıkları eğitimler dikkate alınarak, eğitim durumları değerlendirilmiştir. Okur-yazar olmayan sığınmacıların oranı %38, herhangi bir okula gitmemiş fakat okur-

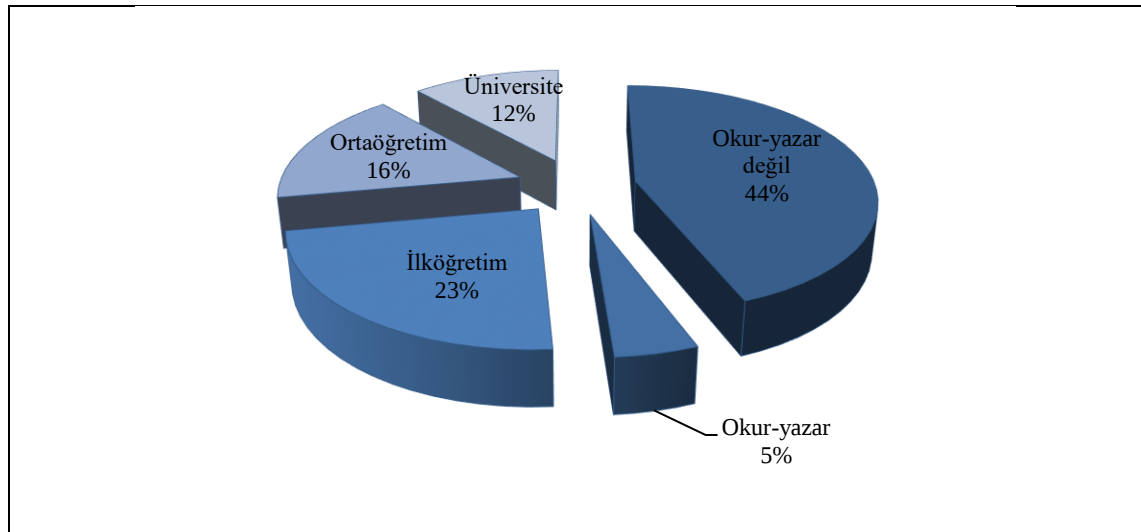
yazar olanların oranı %4, ilköğretim mezunlarının oranı %20 olarak belirlenmiştir. Düşük düzeyde eğitime sahip ve eğitilmiş olmayan kişilerin oranı %62'dir.

Diğer taraftan, ortaöğretim mezunlarının oranı %14, üniversite mezunlarının oranı %10 ve lisansüstü mezunlarının oranı ise %14 olarak belirlenmiştir. Bu kategorideki katılımcılar içerisinde yüksek eğitilmiş ve kalifiye teknik elemanların temin edilebilir olma olasılığı %25'ler düzeyindedir. Dolayısıyla Erzurum'a sığınmış olan sığınmacıların çok önemli bir kısmı eğitimsiz ve kalifiye nitelik arz etmeyen bireylerden oluşmaktadır (Tablo 9). Mevcut çalışmanın sonuçları; Atasoy ve Demir (2015), MPI (2015), Doğan ve Karakuyu (2016), Aydın ve Durgun (2017), Bulut, Akın ve Karakaya (2018) ve Ateş ve Yavuz (2017) tarafından yürütülmüş olan araştırmaların sonuçlarına paralellik arz etmektedir.

Tablo 9. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacı Katılımcıların Eğitim Durumları

Eğitim durumu	Frekans	%
Okur-yazar değil	19	38
Okuma-yazma biliyor	2	4
İlköğretim mezunu	10	20
Orta öğretim mezunu	7	14
Üniversite mezunu	5	10
Lisansüstü mezunu	7	14
Toplam	50	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

Şekil 11. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacı Katılımcıların Eğitim Durumları

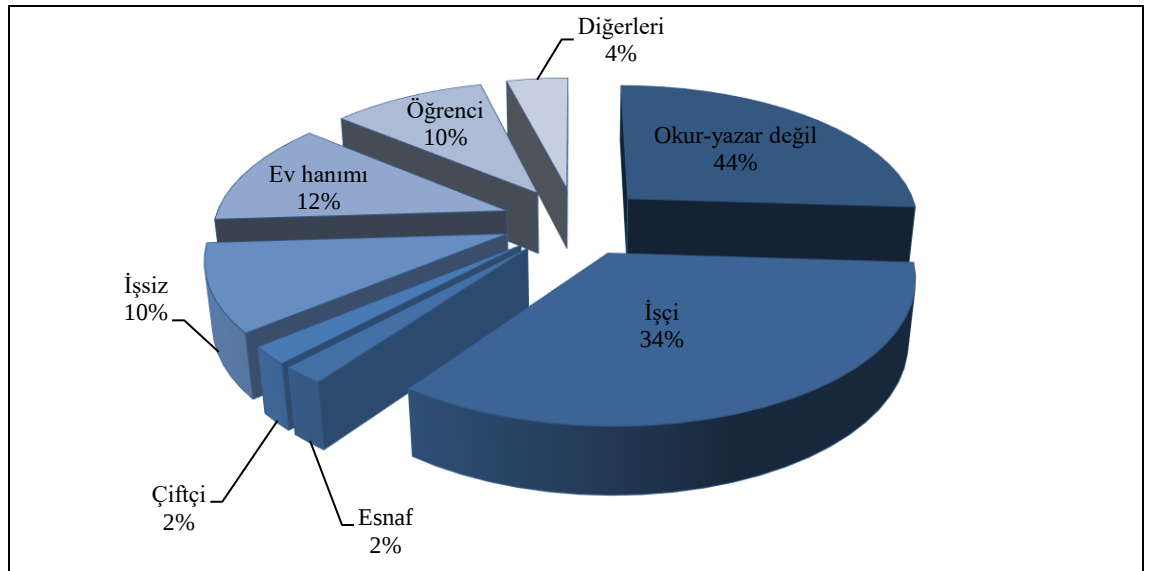
3.3.1.6. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacı Katılımcıların Mesleki Durumları

Suriyeli sığınmacıların mesleki statülerine ilişkin veriler, Tablo 10 ve Şekil 12'de sunulmuştur. Üniversite'de İlahiyat ve Edebiyat Fakültelerinde istihdam edilmek üzere sözleşmeli olarak çalışan akademik personelinde içinde bulunduğu memurlar, toplam kitlenin %26'sını oluşturmuştur. Diğer taraftan çeşitli hizmet sektörleri ile tarım işletmelerinde işçi olarak çalışanlar ile bireysel işletme ortaklıklarına katılanlar da dikkate alındığında bu oranı %38'lere ulaşmaktadır. Benzer şekilde, ayakkabı boyacısı, seyyar satıcı, taşıyıcı gibi diğer meşguliyetlerin oranı ise %4 olarak belirlenmiştir.

Tablo 10. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacı Katılımcıların Mesleki Durumları

Meslek durumu	Frekans	%
Memur	13	26
İşçi	17	34
Esnaf	1	2
Çiftçi	1	2
İşsiz	5	10
Ev hanımı	6	12
Öğrenci	5	10
Diğerler	2	4
Toplam	50	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

Şekil 12. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacı Katılımcıların Meslek Durumları

Aktif olarak ekonomik hayata katılmayan, fakat ev hanımı ve öğrenci olarak fonksiyon icra edenlerin oranı %22 iken, herhangi bir işte istihdam edilmeyenler

%10'luk nispete sahiptir. Dolayısıyla sığınmacı katılımcıların yaklaşık %30'u, ekonomik katma değer yaratma niteliklerinden oldukça yoksundur.

Mevcut araştırmadaki mesleki statülerin dağılımları ve aralarındaki ilişkiler; MPI (2015), Doğan ve Karakuyu (2016), Aydın ve Durgun (2017), Ateş ve Yavuz (2017) tarafından yürütülmüş olan araştırma sonuçlarıyla uyumlu olup, güçlü bir şekilde benzerlik göstermektedir.

3.3.1.7. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Etnik ve Mezhebi Yapıları

Suriyeli sığınmacıların etnik yapıları dikkate alındığında, Arap etnik kökenden gelenlerin oranı %78, Türkmen kökenli olanlar %14 ve Kürt etnik kökenine sahip olanlar ise %8 olarak tespit edilmiştir (Tablo 11 ve Şekil 13). Dolayısıyla Suriyeli sığınmacıların etkin kökenleri bakımından Araplar, hedef popülasyon demografisinde önemli bir paya sahiptir. Diğer taraftan bu katılımcıların dini ve mezhebi durumları analiz edildiğinde ise, tamamının Sünni olduğu anlaşılmaktadır (Tablo 12 ve Şekil 14). Bu yüzden bütün etnik kökenlere sahip katılımcılar, Sünni mezheplerine sahiptirler.

Doğan ve Karakuyu (2016) tarafından İstanbul Beyoğlu'nda yürütülen çalışmada Araplar %31, Türkmenler %34 ve Kürtler %35'lik dağılımla etnik yapıları ortaya konulmuştur. Diğer taraftan Sünnilerin %80'ler düzeyinde olması ve Yezidi, Alevi, Şii, Süryani ve Dürzi mezheplerinin de belirli düzeyde (%1-7 aralığında) mevcut olduğu rapor edilmiştir. Fakat Uludağ (2016) tarafından yürütülen etnik odaklı araştırmada ise Arapların %60 ve Türkmenlerin ise %40'luk pay aldığını ortaya koymuştur.

Tablo 11. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Etnik Yapısı

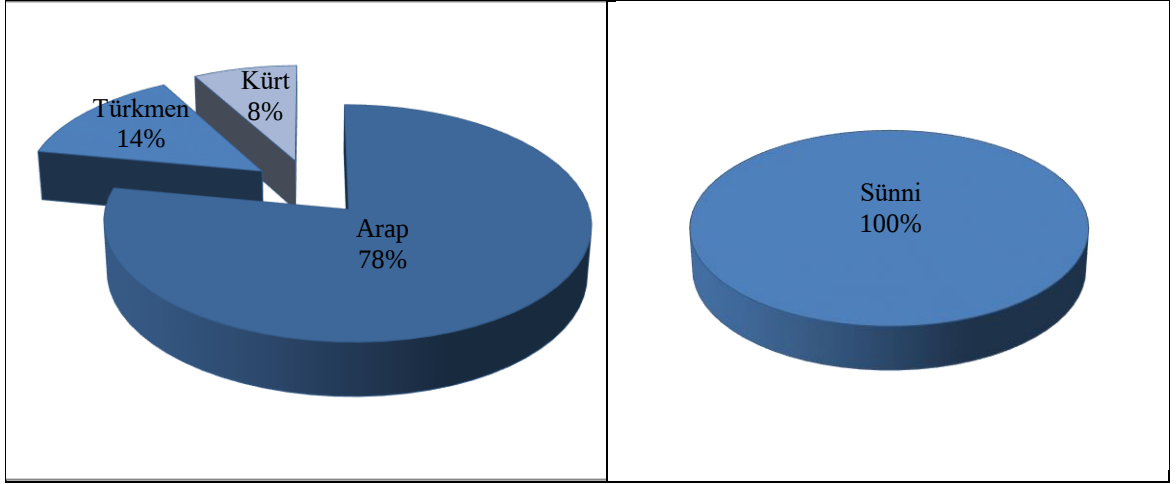
Etnik yapı	Frekans	%
Arap	39	78
Türkmen	7	14
Kürt	4	8
Toplam	50	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

Tablo 12. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Dini ve Mezhebi Yapısı

Mezhebi yapı	Frekans	%
Sünni	50	100
Toplam	50	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

Şekil 13. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Etnik Yapısı

Şekil 14. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Mezhebi Yapısı

Suriyeli sığınmacıların etnik ve mezhep profillerine rağmen, mevcut araştırmada Arap etnik yapısının daha yüksek ve diğer etnik yapıların daha düşük olması ile sığınmacıların tamamının Sünni olması; bölgenin sosyoekonomik ve kültürel yapısı ile metropolden uzak çoğu mezhepleri barındıramayan bir yaşam mekânı olmasından kaynaklanıyor olabilir. Ya da mültecilerin o bölgelere ulaşabilme ve yaşamlarını idame ettirebilme güç ve kudretine sahip olamamaları ve farklı mezhep gruplarıyla çatışmaların yaşanabilmesi olasılığından kaynaklanabilir.

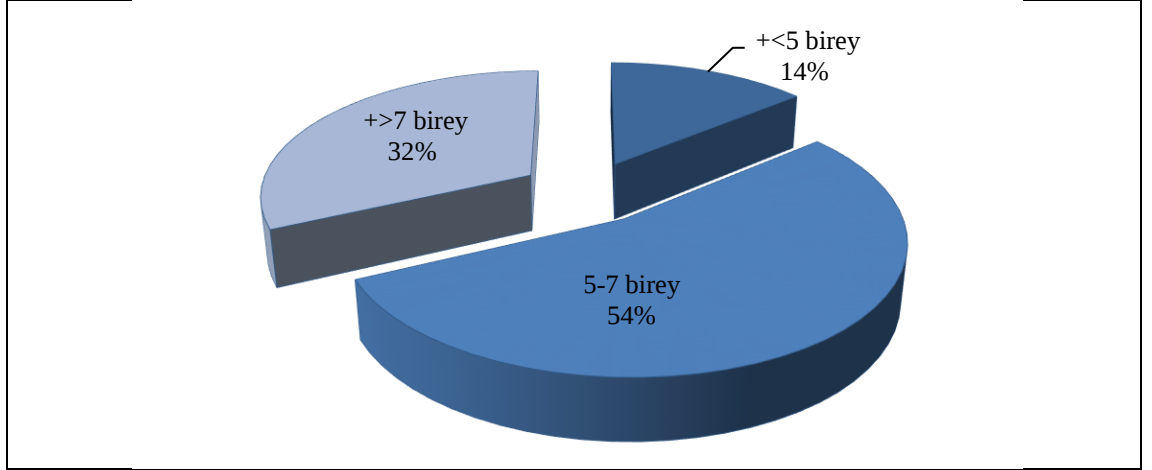
3.3.1.8. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Aile Yapısı ve Büyüklüğü

Suriyeli sığınmacıların aile yapısı ve büyüklüğü, Tablo 13 ve Şekil 15'de sunulmuştur. Beş bireyden küçük çekirdek aile yapısında olan hane halklarının ortalama büyüklüğü 3,36 birey olup, toplam popülasyonun %26'sına tekabül etmektedir. Benzer şekilde, 5-7 bireyli büyük ailelerin ortama büyüklüğü 5,59 birey ve toplam kitlenin %58'ini oluşturmaktadır. Diğer taraftan, yedi bireyden daha büyük geniş aile benzerliği gösteren ailelerin ortalama büyüklüğü 9,37 birey ve örneklem kitleye oranı %16'dır.

Tablo 13. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Aile Yapısı ve Büyüklüğü

Aile yapısı	Ortalama	Frekans	%
+<5 birey	3,36	13	26
5-7 birey	5,59	29	58
+>7 birey	9,37	8	16
Toplam	5,64	50	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

Şekil 15. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Aile Yapısı ve Büyüklüğü

MPI (2015) ve Doğan ve Karakuyu (2016) tarafından yapılan araştırmalarda, Suriyeli sığınmacıların en fazla yoğunlaştıkları birey sayısının 5-8 aralığında olduğu ve grup oranının %61 düzeyinde olduğu rapor edilmiştir. Bu oranlar, Erzurum'daki Suriyeli sığınmacıların nispetine oldukça yakın olup, Suriyeli sığınmacıların ortalama aile büyüklüğü 6 birey olarak hesaplanmıştır.

3.3.1.9. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Aile Profili ve Durumu

Suriyeli sığınmacıların 0-6 yaş aralığındaki çocuk sayısı, Tablo 14 ve Şekil 16'da verilmiştir. 0-6 yaş aralığında hiç çocuğu olmayan ailelerin toplam kitle içerisindeki oranı %32 ve çocuğu olanların oranı ise %68 olarak hesaplanmıştır. Ancak 0-6 yaş aralığında tek, iki ve üç çocuğa sahip olan ailelerin toplam kitle içerisindeki oranları, sırasıyla %81, %17 ve %2 olarak belirlenmiştir.

Tablo 14. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların 0-6 Yaş Aralığındaki Çocuk Sayısı

Çocuk sayısı	0-6 yaş erkek çocuk		0-6 yaş kız çocuk		Toplam	
	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%
0 birey	14	28	18	36	32	32
1 birey	26	52	29	58	55	55
2 birey	9	18	3	6	12	12
3 birey	1	2	-	-	1	1
Toplam	50	100	50	100	100	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

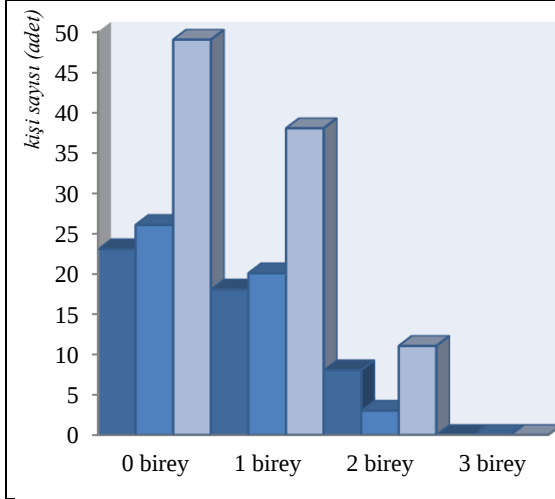
Diğer taraftan 7-14 yaş aralığında hiç çocuğu olmayanların toplam kitle içerisindeki payı %49 iken, bu yaş grubunda çocuğa sahip ailelerin oranı ise %51'dir. 7-14 yaş

aralığında bir, iki ve dört çocuğa sahip olanların oranları sırasıyla %75, %22 ve %3 olarak hesaplanmıştır (Tablo 15 ve Şekil 17).

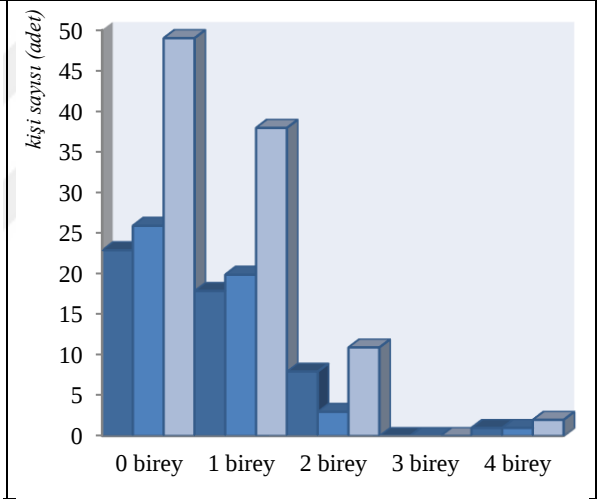
Tablo 15. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların 7-14 Yaş Arası Çocuk Sayısı

Çocuk sayısı	7-14 yaş erkek çocuk		7-14 yaş kız çocuk		Toplam	
	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%
0 birey	23	46	26	52	49	49
1 birey	18	36	20	40	38	38
2 birey	8	16	3	6	11	11
3 birey	0	0	0	0	0	0
4 birey	1	2	1	2	2	2
Toplam	50	100	50	100	100	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

Şekil 16. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların 0-6 Yaş Arası Çocuk Sayısı

Şekil 17. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların 7-14 Yaş Arası Çocuk Sayısı

Suriyeli sığınmacıların 7-14 yaş aralığında çocukların eğitim durumları, Tablo 16 ve Şekil 18'de verilmiştir. 7-14 yaş aralığında okur-yazar olmayan, okula gitmemiş ancak okur-yazar, ilköğretim döneminde olan çocuklara sahip ailelerin toplam kitle içerisindeki payları sırasıyla %9, %24 ve %67 olarak belirlenmiştir.

Tablo 16. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların 7-14 Yaş Arası Çocuklarının Eğitim Durumu

Eğitim durumu	Frekans	%
Okur-yazar değil	3	9
Okur-yazar	8	24
İlköğretim	22	67
Toplam	33	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

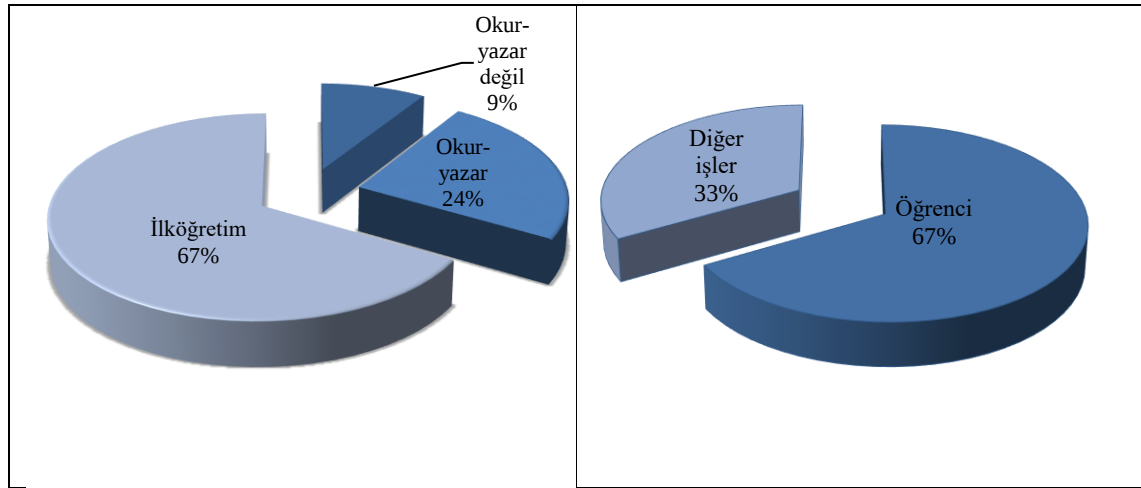
7-14 yaş aralığında ilköğretim çağına olmasına rağmen, öğrenim görmeyen sığınmacı çocukların oranı %33 olarak hesaplanmıştır. Bu grupta yer alan çocukların %67'si öğrenci olarak meşguliyetlerini sürdürürken, %33'ü de çeşitli kayıt gerektirmeyen sokak satıcılığı, araç camı yıkama, ebeveynler yanında ya da çeşitli işletmelerde yardımcı gibi işlerle meşgul oldukları belirlenmiştir (Tablo 17 ve Şekil 19).

Çalışmak zorunda kalan Suriyeli göçmen çocuklar, çeşitli sorunlarla baş başa kalmaktadır. Kış mevsimlerinde sokakta çalışan çocukların sayısında belirgin bir azalma gözlemlenirken, özellikle diğer mevsimlerde sığınmacı çocukların sayıları artmakta ve geçici işlerde çalışmaktadırlar (Harunoğulları, 2016: 42). Erzurum'daki Suriyeli sığınmacı aileler, çocuklarının eğitim masraflarını karşılayamadıklarını ve okula devam etmelerinin kendileri için büyük bir lüks olduğu da beyan edilmiştir.

Tablo 17. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların 7-14 Yaş Arası Çocukların Meşguliyetleri

Meşguliyet durumu	Frekans	%
Öğrenci	22	67
Diğer işler	11	33
Toplam	33	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

Şekil 18. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların 7-14 Yaş Arası Çocukların Eğitim Durumu

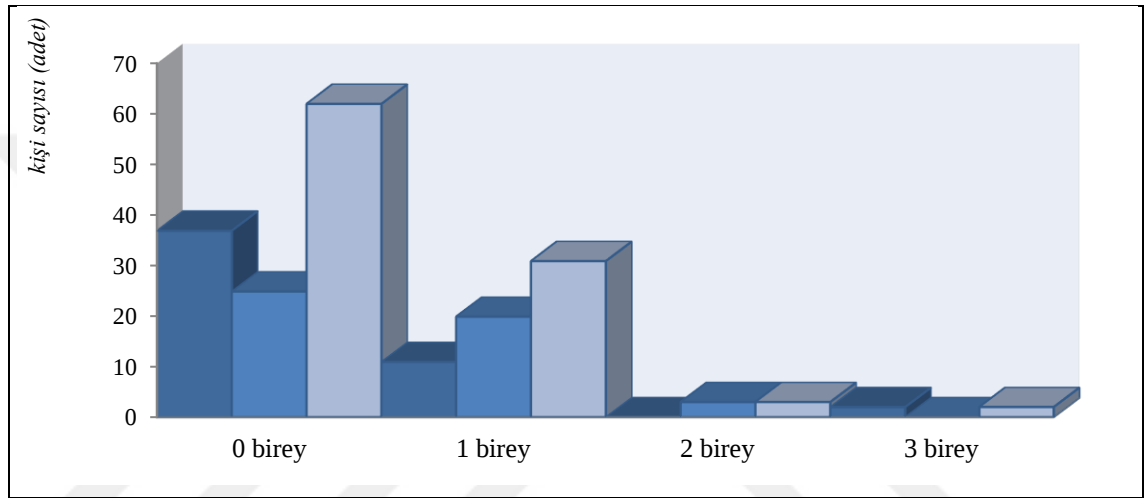
Şekil 19. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların 7-14 Yaş Çocukların Meşguliyet Durumu

Suriyeli sığınmacıların 15-25 yaş aralığındaki bireylerin sayısı, Tablo 18 ve Şekil 20'de gösterilmiştir. 15-25 yaş aralığında hiçbir bireye sahip olmayan ailelerin oranı %62'dir. Bu yaş aralığında bir, iki ve üç bireylere sahip olan ailelerin toplam kitle içerisindeki oranları; sırasıyla %82, %8 ve %10'dur.

Tablo 18. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların 15-25 Yaş Arası Birey Sayısı

Birey sayısı	15-25 yaş arası erkekler		15-25 yaş arası kadınlar		Toplam	
	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%
0 birey	37	74	25	50	62	62
1 birey	11	22	20	40	31	31
2 birey	0	4	3	6	3	3
3 birey	2	0	2	4	4	2
Toplam	50	100	50	100	100	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

Şekil 20. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların 15-25 Yaş Arası Birey Sayısı

Suriyeli sığınmacıların 15-25 yaş aralığında okur-yazar olmayan, okula gitmemiş ancak okur-yazar, ilköğretim mezunu, ortaöğretim mezunu ve yükseköğretim mezunu olan bireylerin toplam kitle içerisindeki payları; sırasıyla %29, %7, %36, %25 ve %3 olarak analiz edilmiştir (Tablo 19 ve Şekil 21). Erzurum'da sığınmacı olarak yerleştirilen 15-25 yaş aralığındaki aktif iş gücü potansiyeli yüksek olan Suriyeli sığınmacıların %36'sı eğitimsiz ve %36'sı da ilköğretim mezunlarından oluşmaktadır.

Tablo 19. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların 15-25 Yaş Arası Bireylerin Eğitim Durumu

Eğitim durumu	Frekans	%
Okur-yazar değil	8	29
Okur-yazar	2	7
İlköğretim	10	36
Ortaöğretim	7	25
Üniversite	1	3
Toplam	28	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

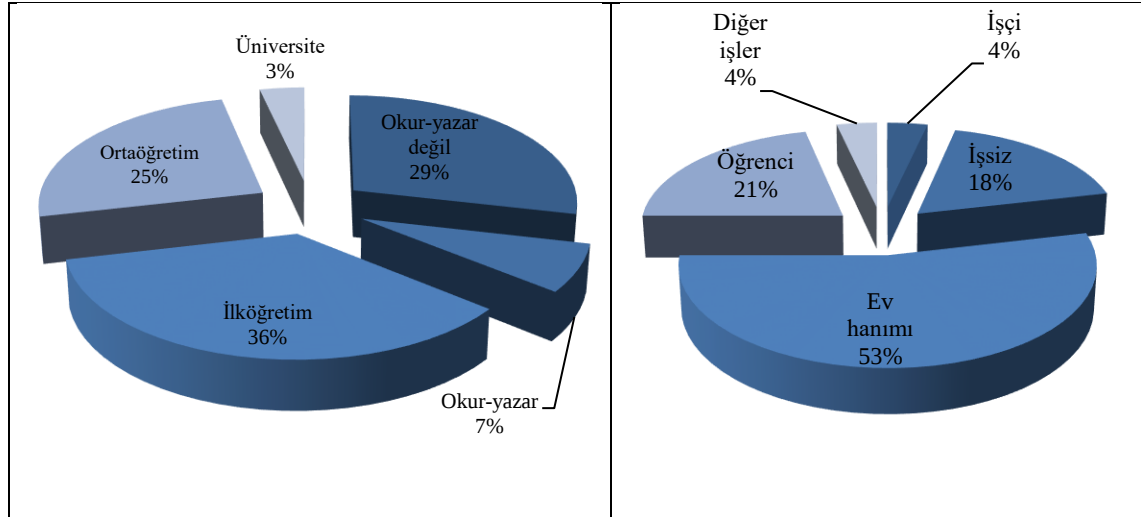
Ancak bu sığınmacıların %28'i ortaöğretim ve üniversite mezunlarından oluşmaktadır. Dolayısıyla teknolojik ve bilişim tekniklerini kullanabilen kaliteli beşeri sermaye teşekkülü olanakları oldukça düşük ve ihtiyaç duyulan Türkçe dilini kullanabilme becerilerindeki yetersizliklerle de bu oran daha da düşebilmektedir.

15-25 yaş aralığındaki bireylerin mesleki statüleriyle ilgili veriler, Tablo 20 ve Şekil 22'de gösterilmiştir. Aktif işgücü niteliği taşıyan bu gruptaki sığınmacıların ekonomik katkı sağlayan işçi olarak ve diğer işlerde istihdam oranları %8, ekonomik katkısı olmayan ancak milli gelir bakımından istihdam kabul edilen ev hanımlarının oranı %53, istihdam dışı planlanan öğrenci oranlarının %21 ve işsizlerin oranının %18 olduğu analiz edilmiştir.

Tablo 20. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların 15-25 Yaş Arası Bireylerin Meşguliyetleri

Meşguliyet durumu	Frekans	%
İşçi	1	4
İşsiz	5	18
Ev hanımı	15	53
Öğrenci	6	21
Diğer işler	1	4
Toplam	28	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

Şekil 22. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların 15-25 Yaş Arası Bireylerin Eğitim Durumu

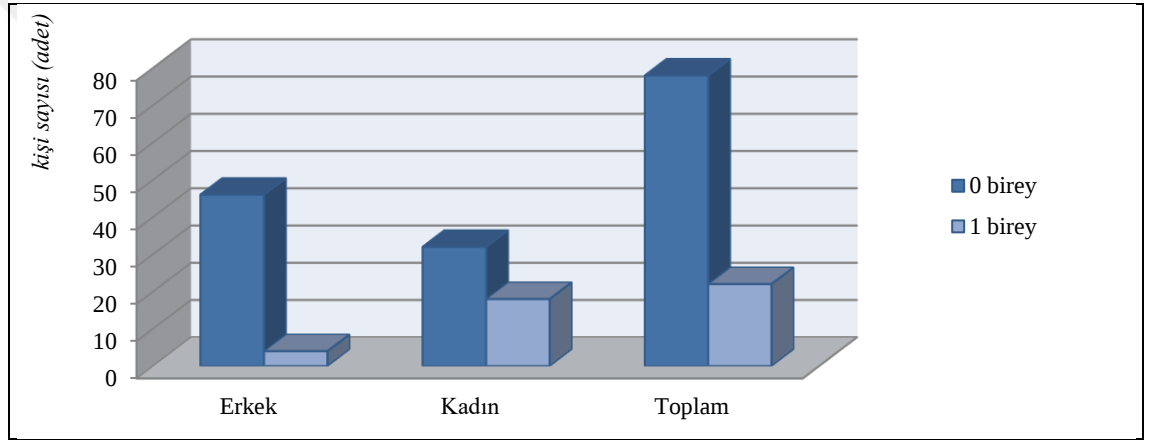
Şekil 23. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların 15-25 Yaş Arası Bireylerin Meşguliyet Durumu

Suriyeli sığınmacıların 26-35 yaş aralığındaki bireylerin sayısı, Tablo 21 ve Şekil 23’de verilmiştir. 26-35 yaş aralığında hiçbir bireye sahip olmayan ailelerin oranı %78’dir. Bu yaş aralığında bir bireye sahip olan ailelerin toplam kitle içerisindeki oranı %22’dir.

Tablo 21. Erzurum’daki Suriyeli Sığınmacıların 26-35 Yaş Arası Birey Sayısı

Birey sayısı	26-35 yaş arası erkekler		26-35 yaş arası kadınlar		Toplam	
	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%
0 birey	46	92	32	64	78	78
1 birey	4	8	18	36	22	22
Toplam	50	100	50	100	100	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

Şekil 21. Erzurum’daki Suriyeli Sığınmacıların 26-35 Yaş Arası Birey Sayısı

Suriyeli sığınmacıların 26-35 yaş aralığında okur-yazar olmayan, okula gitmemiş ancak okur-yazar, ilköğretim mezunu, ortaöğretim mezunu ve yükseköğretim mezunu olan bireylerin toplam kitle içerisindeki payları; sırasıyla %33, %5, %24, %29 ve %9 olarak analiz edilmiştir (Tablo 22 ve Şekil 24).

Tablo 22. Erzurum’daki Suriyeli Sığınmacıların 26-35 Yaş Arası Bireylerin Eğitim Durumu

Eğitim durumu	Frekans	%
Okur-yazar değil	7	33
Okur-yazar	1	5
İlköğretim	5	24
Ortaöğretim	6	29
Üniversite	2	9
Toplam	21	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

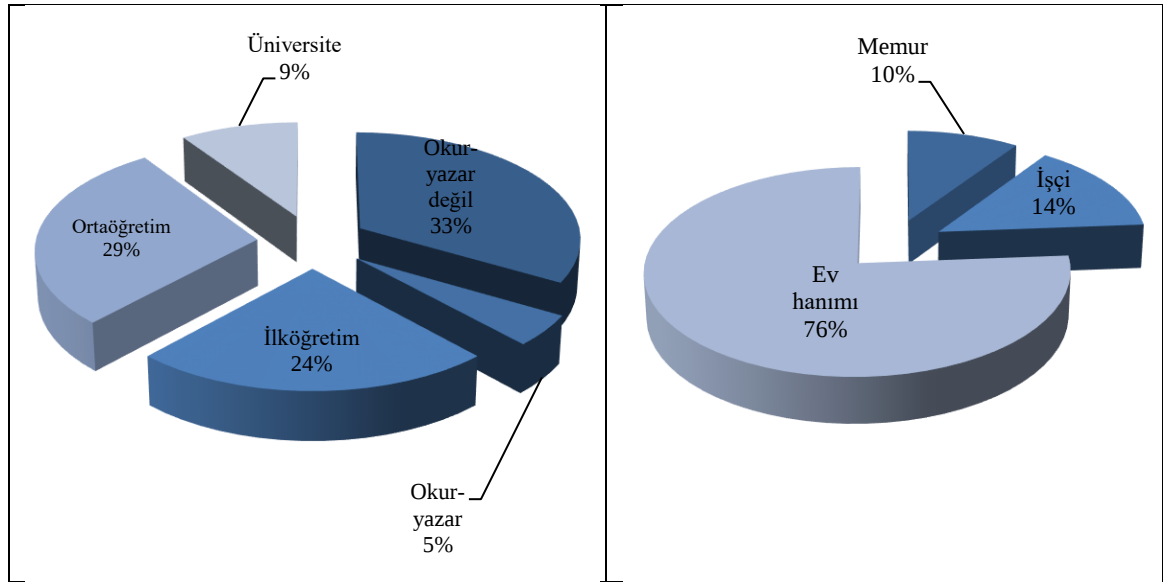
Erzurum’da sığınmacı olarak yerleştirilen 15-25 yaş aralığındaki demografik dağılıma benzer şekilde, bu yaş grubunda da aktif işgücü potansiyeli yüksek olan Suriyeli sığınmacıların %38’i eğitimsiz ve %24’ü de ilköğretim mezunlarından oluşmaktadır. Bunlara karşılık, bu sığınmacıların %38’i ortaöğretim ve üniversite mezunlarından oluşmaktadır.

26-35 yaş aralığındaki bireylerin mesleki statüleriyle ilgili veriler, Tablo 23 ve Şekil 25’de gösterilmiştir. Aktif işgücü niteliği taşıyan bu gruptaki sığınmacıların ekonomik katkı sağlayan işçi ve memurların oranları %24, ekonomik katkısı olmayan ev hanımlarının oranı %76 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 23. Erzurum’daki Suriyeli Sığınmacıların 26-35 Yaş Arası Bireylerin Meşguliyetleri

Meşguliyet durumu	Frekans	%
Memur	2	10
İşçi	3	14
Ev hanımı	16	76
Toplam	21	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

Şekil 24. Erzurum’daki Suriyeli Sığınmacıların 26-35 Yaş Arası Bireylerin Eğitim Durumu

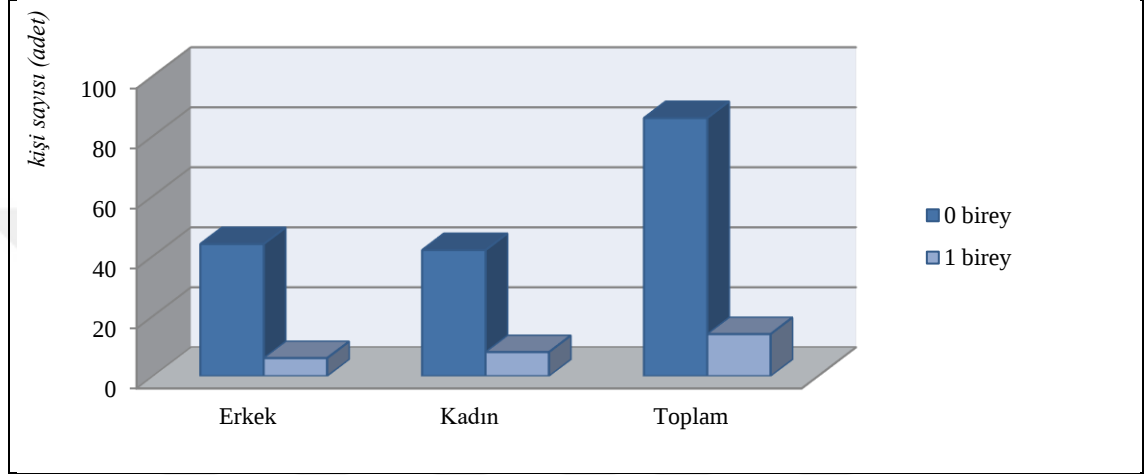
Şekil 25. Erzurum’daki Suriyeli Sığınmacıların 26-35 Yaş Arası Bireylerin Meşguliyet Durumu

Suriyeli sığınmacıların 36-49 yaş aralığındaki bireylerin sayısı, Tablo 28 ve Şekil 22’de gösterilmiştir. 36-49 yaş aralığında hiçbir bireye sahip olmayan ailelerin oranı %86’dır. Bu yaş aralığında bir bireye sahip olan ailelerin toplam kitle içerisindeki oranı %14 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 24. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların 36-49 Yaş Arası Birey Sayısı

Birey sayısı	36-49 yaş arası erkekler		36-49 yaş arası kadınlar		Toplam	
	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%
0 birey	44	88	42	84	86	86
1 birey	6	12	8	16	14	14
Toplam	50	100	50	100	100	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

Şekil 26. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların 36-49 Yaş Arası Birey Sayısı

Suriyeli sığınmacıların 36-49 yaş aralığında okur-yazar olmayan, ilköğretim mezunu, ortaöğretim mezunu ve yükseköğretim mezunu olan bireylerin toplam kitle içerisindeki payları; sırasıyla %33, %17, %33 ve %17 olarak analiz edilmiştir (Tablo 25 ve Şekil 27). Bu yaş grubunda da aktif işgücü potansiyeli yüksek olan Suriyeli sığınmacıların %33'ü eğitimsiz ve %17'si ilköğretim mezunlarından oluşmaktadır. Bunlara karşılık, bu sığınmacıların %50'si ortaöğretim ve üniversite mezunlarından oluşmaktadır.

Tablo 25. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların 36-49 Yaş Arası Bireylerin Eğitim Durumu

Eğitim durumu	Frekans	%
Okur-yazar değil	2	17
İlköğretim	4	33
Ortaöğretim	2	17
Üniversite	4	33
Toplam	12	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

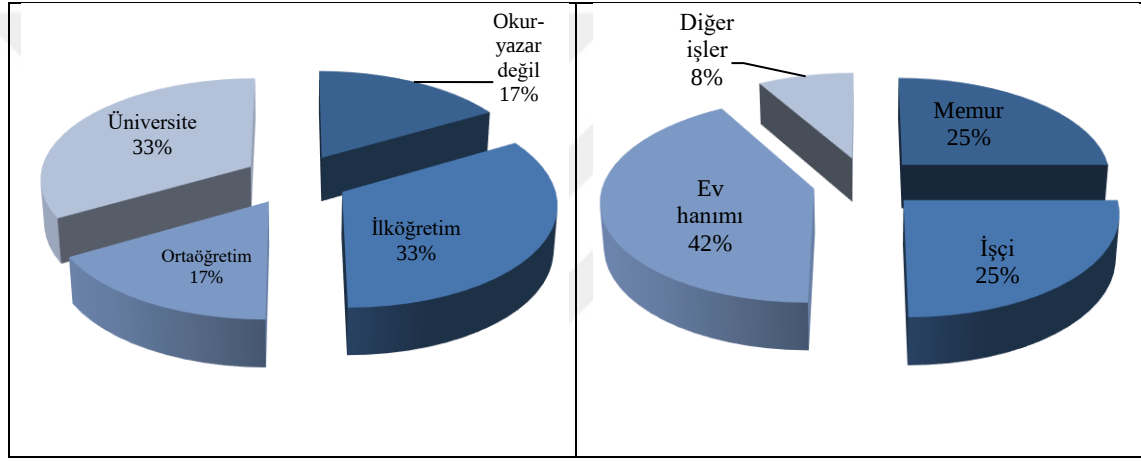
36-49 yaş aralığındaki bireylerin mesleki statüleri, Tablo 26'da sunulmuştur. Aktif işgücü niteliği taşıyan bu gruptaki sığınmacıların ekonomik katkı sağlayan işçi,

memur ve diğer işlerde çalışanların oranları %58, ekonomik katkısı olmayan ev hanımlarının oranı ise %42 olarak ortaya konmuştur.

Tablo 26. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların 36-49 Yaş Arası Bireylerin Meşguliyetleri

Meşguliyet durumu	Frekans	%
Memur	3	25
İşçi	3	25
Ev hanımı	5	42
Diğer işler	1	8
Toplam	12	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

Şekil 27. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların 36-49 Yaş Arası Bireylerin Eğitim Durumu

Şekil 28. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların 36-49 Yaş Arası Bireylerin Meşguliyet Durumu

Suriyeli sığınmacıların 50-65 yaş aralığı ile 65 yaşından büyük aile bireyleri toplam popülasyonun sadece %4'üne tekabül etmektedir (Tablo 27 ve Tablo 30 ile Şekil 29 ve Şekil 32). Dolayısıyla aile profilinde 50 yaş üzerindeki kadın ve erkeklerin dağılımları %2 ile eşit bir dağılım sergilerken, genel olarak eğitimsiz olup (Tablo 28 ve Tablo 31), kadınların tamamı ev hanımı ve erkekler ise işsiz olarak kategorize edilmiştir (Tablo 29 ve Tablo 32).

Tablo 27. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların 50-65 Yaş Arası Birey Sayısı

Birey sayısı	50-65 yaş arası erkekler		50-65 yaş arası kadınlar		Toplam	
	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%
0 birey	48	96	49	98	97	97
1 birey	2	4	1	2	3	3
Toplam	50	100	50	100	100	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

Tablo 28. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların 50-65 Yaş Arası Bireylerin Eğitim Durumu

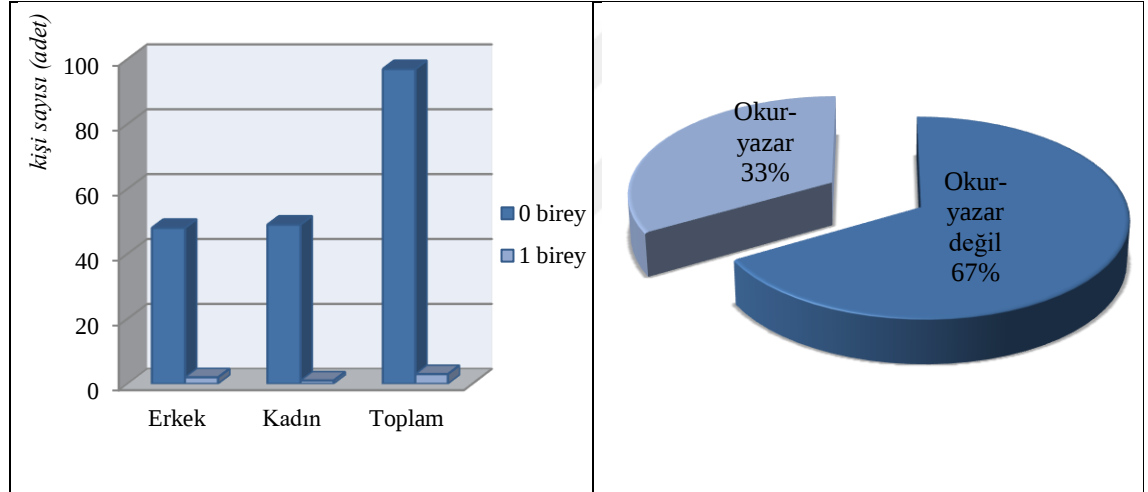
Eğitim durumu	Frekans	%
Okur-yazar değil	2	67
Okur-yazar	1	33
Toplam	3	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

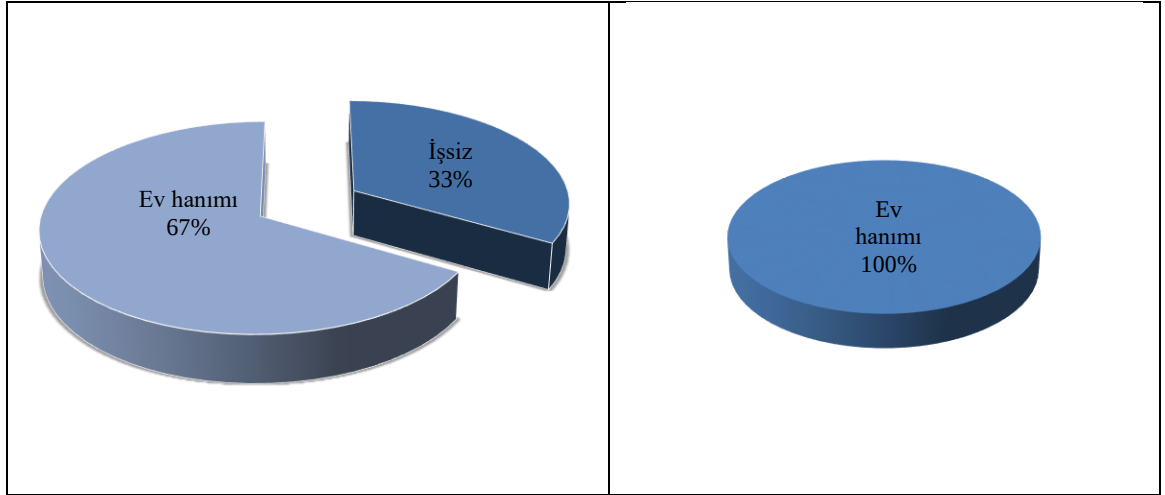
Tablo 29. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların 50-65 Yaş Arası Bireylerin Meşguliyetleri

Meşguliyet durumu	Frekans	%
İşsiz	2	67
Ev hanımı	1	33
Toplam	3	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

Şekil 29. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların 50-65 Yaş Arası Birey Sayısı**Şekil 30.** Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların 50-65 Yaş Arası Bireylerin Eğitim Durumu

Dolayısıyla 50 yaş üzerindeki popülasyonun hem oranın düşük hem de aile bütçelerine bir katkılarının bulunmamasından dolayı, bunların yaşam şartlarının iyileştirilmesi yönünde barınma, sağlık ve bakım için mümkün olan devlet desteklemeleri yapılmalıdır. Verimli zaman geçirme aktiviteleri düzenlenerek, yaşlı bireylerin sosyal yaşama katılımının sağlanması zorunluluk arz etmektedir (Cüce, 2018: 242).

Şekil 31. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların 50-65 Yaş Arası Bireylerin Meşguliyet Durumu

Şekil 34. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların 65 Yaş Üstü Bireylerin Meşguliyet Durumu

Tablo 30. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların 65 Yaş Üstü Birey Sayısı

Birey sayısı	50-65 yaş arası erkekler		50-65 yaş arası kadınlar		Toplam	
	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%
0 birey	50	100	49	98	99	99
1 birey	0	0	1	2	1	1
Toplam	50	100	50	100	100	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

Tablo 31. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların 65 Yaş Üstü Bireylerin Eğitim Durumu

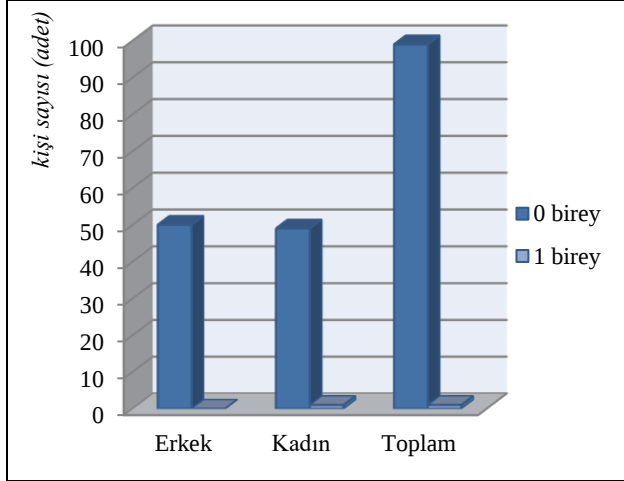
Eğitim durumu	Frekans	%
Okur-yazar değil	1	100
Toplam	1	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

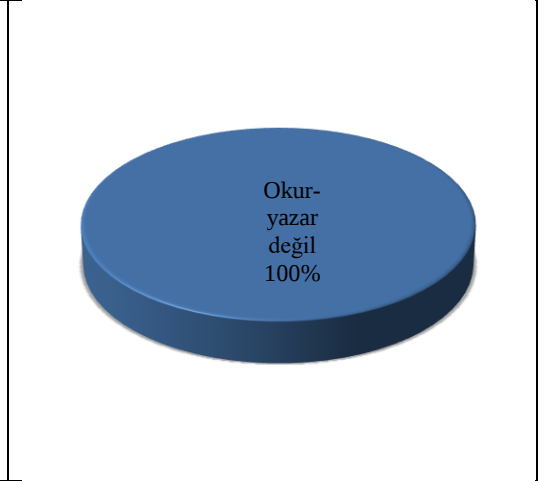
Tablo 32. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların 65 Yaş Üstü Bireylerin Meşguliyetleri

Meşguliyet durumu	Frekans	%
Ev hanımı	1	100
Toplam	1	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

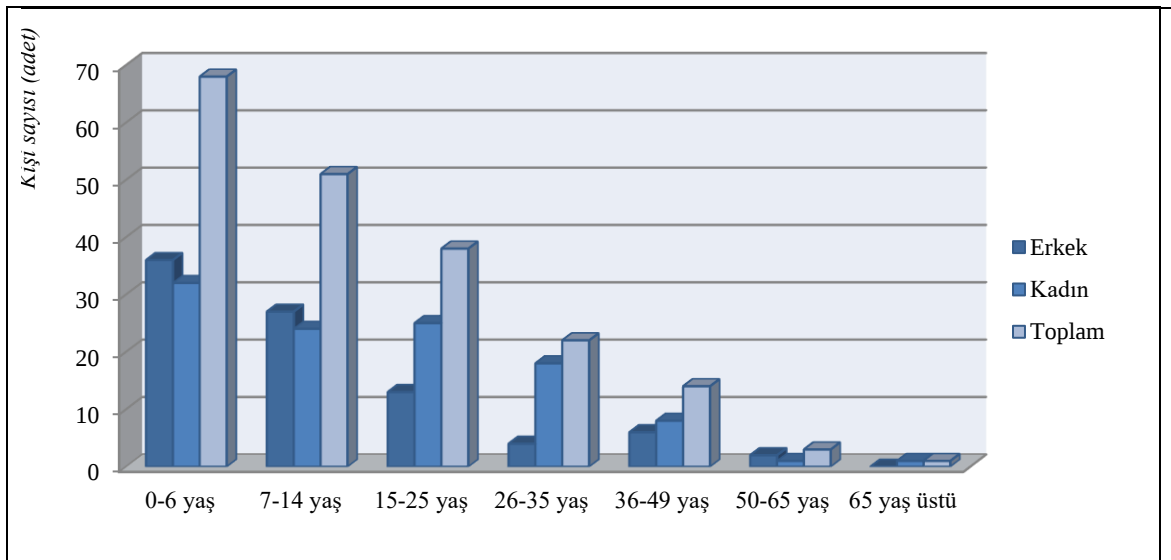
Şekil 32. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların 65 Yaş Üstü Birey Sayısı

Şekil 33. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların 65 Yaş Üstü Bireylerin Eğitim Durumu

Suriyeli sığınmacıların yaş ve cinsiyet durumu özet olarak Şekil 35'de gösterilmiştir. Verimli ve aktif olarak kullanılabilen 15-49 yaş aralığındaki nüfus dağılımında kadınlar erkeklere göre daha fazla yoğunluk sergilemekte ve bu grubun genel nüfus içerisindeki oranı ekonomik hayata henüz katkı veremeyen çocuk nüfusundan yüksek ancak yaşlı nüfustan fazladır.

Alan çalışmasının yürütüldüğü hedef kitle olan 50 hane halkı dikkate alındığında, toplam aile bireyleri ve ankete katılanlar da birlikte değerlendirildikleri zaman, katılımcılardan 124 birey erkek (%51) ve 123 birey ise kadın (%49) ve toplamda 247 birey belirlenmiştir.

Şekil 35. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Cinsiyet ve Yaş Dağılımı

Suriyeli sığınmacıların aile profilleri ve aile büyüklükleri birlikte değerlendirildiği zaman, 0-6 yaş ve 7-14 yaş aralıklarındaki çocuk sayısı ana popülasyon üzerinde büyük bir yoğunluğa sahip olup, bu durum çeşitli araştırma sonuçları ile de desteklenmiştir (MPI, 2015; Doğan ve Karakuyu, 2016). Bu araştırmalarda da çocuk sayısının ortalama 4-6 arasında fakat bazı ailelerde özellikle Arap ve Kürt ailelerde 15 ve üzerinde çocuğun mevcut olması (%14), çocuk sayısında dramatik bir yoğunluğun olduğunu ortaya koymaktadır. Bu sığınmacıların genel olarak İstanbul, Ankara, İzmir gibi metropollere dağıldığı da rapor edilmektedir. Diğer taraftan Türkiye, UNİCEF tarafından dünyanın en fazla sığınmacı çocuklara ev sahipliği yapan ülkesi olarak ilan edilmiştir (İlgaz, 2019: 95).

3.3.1.10. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Yasal Statüleri ve Dil Becerileri

Suriye sığınmacıların Türkiye'deki yasal statüleri ve dil becerileri konularındaki veriler, Tablo 33 ve Tablo 34 ile Şekil 36 ve Şekil 37'de verilmiştir. Suriyeli sığınmacıların %86'sı geçici koruma, %10'u çifte vatandaş, %2'si yenilenen oturma izni ve %2'si kaçak olarak, Türkiye'deki yasal statülere sahiptir.

Tablo 33. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Yasal Statüleri

Yasal statü	Frekans	%
Çifte vatandaş	5	10
Geçici koruma	43	86
Yenilenen oturma izni	1	2
Kaçak	1	2
Toplam	50	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

Suriyeli sığınmacıların en büyük kısmı, belirli bir süre için Türkiye Cumhuriyetinin koruması altında olan geçici koruma statüsündeki kitleleri oluşturmuştur. Bu kitlelerin kendi ülkelerinde yaşam şartlarının normale dönmesi durumunda, kendi ülkelerine dönme arzularında olduklarını beyan etmişlerdir.

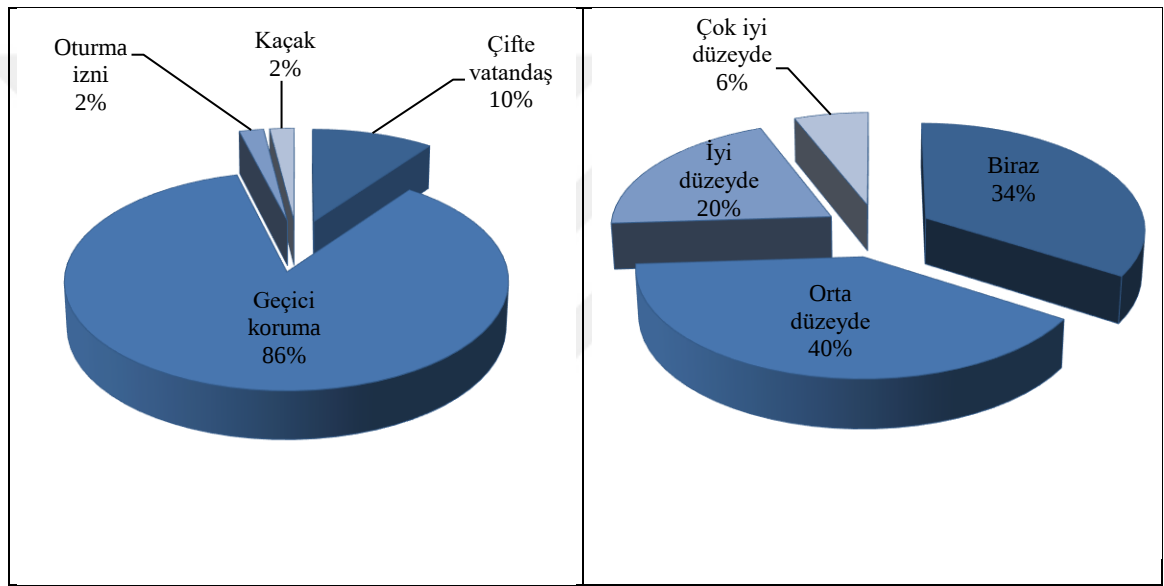
Diğer taraftan, Suriyeli sığınmacıların Türkçe dilini kullanabilme becerilerine bakıldığı zaman, orta düzeyde Türkçe dilini kullana bilme becerilerinin %40, biraz konuşuyor olabilme düzeylerinin %34, iyi ve çok iyi düzeyde Türkçe dilini kullanabilme becerilerinin ise sırasıyla %20 ve %6 olduğu belirlenmiştir (Tablo 34 ve Şekil 37). Dolayısıyla Suriyeli sığınmacıların Türkçe dilini iyi düzeyde kullanarak,

toplumla iletişim kurabilme becerilerinin yüksek olduğu kitlenin %25’ler düzeyinde olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 34. Erzurum’daki Suriyeli Sığınmacıların Türkçe Dilini Konuşabilme Düzeyleri

Dil düzeyi	Frekans	%
Biraz konuşabiliyor	17	34
Orta düzeyde konuşabiliyor	20	40
İyi düzeyde konuşabiliyor	10	20
Çok iyi düzeyde konuşabiliyor	3	6
Toplam	50	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

Şekil 36. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'deki Yasal Statüleri

Şekil 37. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Türkçe Dilini Konuşabilme Düzeyleri

Suriyeli sığınmacılar konusunda yapılmış çeşitli araştırmalarda, sığınmacıların en fazla sıkıntı çektikleri konuların başında Türkçe dilini kullanabilme kabiliyetlerinin düşük olduğu ve bu yüzden de iletişim sıkıntıları yaşadıklarından dolayı ekonomik, kültürel ve sosyal yaşantıya katılım oranlarının düşük olduğunu beyan etmişlerdir (MPI, 2015; Tunç, 2015; Doğan ve Karakuyu, 2016; Aydın ve Durgun, 2017; Ateş ve Yavuz, 2017; Dağdeviren ve Mermutlu, 2017).

Suriyeli sığınmacıların günlük hayatlarında Türkçe dilini kullanamamasından kaynaklı sıkıntılarını dile getiren Rabia Ana Mahallesi'nde ikamet eden 50 yaşındaki Suriyeli erkek sığınmacının beyanları şu şekildedir:

“Suriye’yi çok özliyorum, savaş olmasaydı ülkemi asla terk etmezdim. Savaşın bir an önce bitmesini dört gözle bekliyorum. Ailemiz kalabalık (2 eşim var ve 10 kişiyiz),

burada iş bulamıyorum fakat insanlar çok saygılı. Sadece üç çocuğum biraz Türkçe biliyor, onlar çalışıyor, fakat bir tanesini evlendirdik, o da boyacılık yapıyor ve biri de çok küçük. Türkler ile iletişim kuramıyoruz, çünkü dil bilmiyoruz. Sadece Suriye'den tanıdıklarımız ve buraya göç etmiş olan kişilerle görüşüyoruz”.

Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacılar, Türkçe dilini bilmedikleri için iş bulmakta ve sosyal yaşantıda çekingen davranmakta olup birbirlerine yakın yerlerde oturmayı tercih etmektedirler. Ancak gençler, topluma katılmak istemekle beraber bunu nasıl gerçekleştireceklerini bilemediklerinden sessiz kalmaktadırlar.

3.3.1.11. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların İkametgâh Durumları

Erzurum iline yerleştirilen sığınmacıların ikamet ettikleri konutların tipi ve mülkiyeti durumları ile ilgili veriler, Tablo 35 ve Tablo 36 ile Şekil 38 ve Şekil 39'da verilmiştir. Suriyeli sığınmacıların ikamet ettikleri on katlı binalar, gece kondular, müstakil tek katlı ev ve sığınmacı kampı diye ifade edilen kamu misafir haneleri ya da çeşitli kamu yurtlarında ikametlerin toplam konutlardaki ikametlere oranları sırasıyla %66, %26, %6 ve %2 olarak belirlenmiştir.

Tablo 35. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların İkamet Ettikleri Konut Tipleri

Konut tipi	Frekans	%
Müstakil tek katlı ev	3	6
Çok katlı bina	33	66
Gece kondu	13	26
Sığınmacı kampları	1	2
Toplam	50	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

Suriyeli sığınmacıların kaldıkları çok katlı bina (%66) olarak tanımlanan konutların iki katlı ve yığma yapım tekniği ile inşa edilmiş basit yapıdaki konutları teşkil etmektedir (Kayserili, 2011: 120). Genelde bu binaların dış cepheleri bakımsız ve dökülmüş durumda olup, iç kısımları ise kötü durumdadır. Diğerlerine göre daha iyi durumda olan binalarda ise oda sayısı az ve ev eşyasının hemen hemen olmadığı konutlardır.

Müstakil tek katlı evler ise kenar semtlerde yer alan, oda sayısı az ve hijyenik olmayan konutlardır. Diğer taraftan çatısı, penceresi ve kapısı olmayan konutlarda da çok yoksul olan sığınmacıların kaldıkları da gözlenmiştir. Çok katlı binaların genelde bodrum ve giriş katları yoğunluk arz ederken, gece kondu olarak tabir edilen konutlar

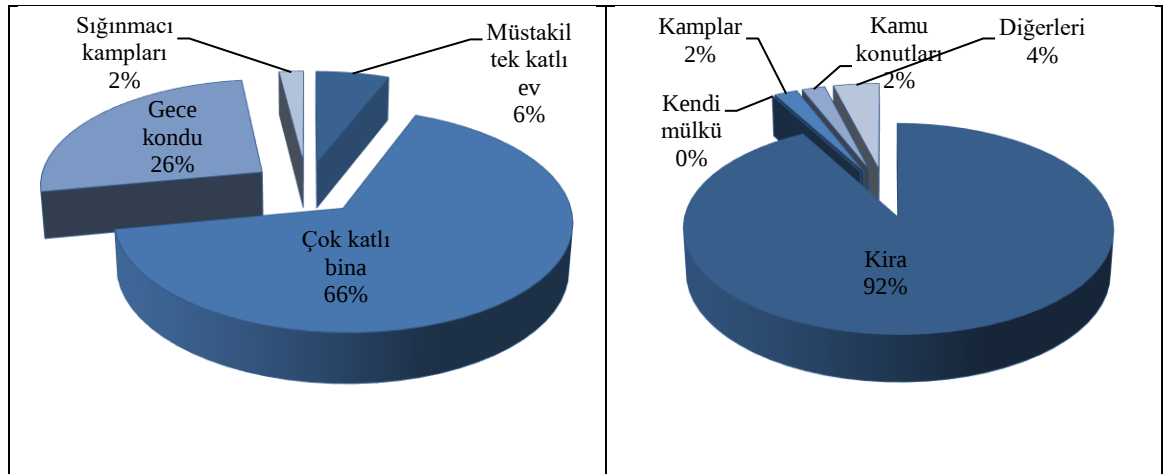
ise daha çok varoşlarda bakımsız ve harabe kategorisinde değerlendirilebilen konut tiplerini oluşturmaktadır.

Sığınmacı kampı şeklinde mülakat veren katılımcıların kastettikleri konutlar ise daha çok kamu lojman, misafirhane ve yurtlarından teşekküldür. Suriyeli sığınmacıların bu konutlardaki mülkiyet durumları analiz edildiği zaman; %92'sinin kiracı, %4'ünün akrabalarının yanına geçici olarak sığındıkları, %4'ünün kamu destekli alanlarda herhangi bir ücret ödemedi kaldıkları ifade edilmiştir (Tablo 36).

Tablo 36. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların İkametgâhlarının Mülkiyet Durumu

Mülkiyet durumu	Frekans	%
Kira	46	92
Kendi mülkü	0	0
Sığınmacı kampları	1	2
Ücretsiz kamu konutları	1	2
Diğerleri (akraba veya yerleşik aile yanı)	2	4
Toplam	50	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

Şekil 38. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların İkamet Ettikleri Konut Tipleri

Şekil 39. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların İkametgâhlarının Mülkiyet Durumu

Erzurum'a ilk olarak 2012 yılında yerleştirilen sığınmacıların, Erzurum'da ikamet sürelerine ilişkin veriler, Tablo 37 ve Şekil 40'da sunulmuştur. 2017 yılı sonu itibariyle elde edilen verilere göre; sığınmacıların %56'sının 1-3 yıl arasında, %22'sinin üç yıldan fazla ve %22'sinin de bir yıldan daha az bir süredir, Erzurum'da ikamet ettiklerini beyan etmişlerdir.

Genel olarak Suriyeli sığınmacıların Erzurum'daki mevcut konutlarındaki ikamet süreleri, 2017 yılı sonu itibariyle ortalama olarak 1,8 yıl (1 yıl 9,5 ay) olduğu belirtilirken, üç yıldan daha fazla ikamet edenlerin 3,82 yıl (3 yıl 10 ay) olduğu fakat bir yıldan daha az ikamet etmekte olanların ise 0,5 yıl olduğu analiz edilmiştir (Tablo 37).

Suriyeli sığınmacıların ikamet ettikleri evlerin dış mekân görüntüleri, Fotoğraf 1 ve Fotoğraf 2'de verilmiştir.

Fotoğraf 1. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların İkamet Ettikleri Konutların Dış Mekân Görüntüleri

Fotoğraf 2. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların İkamet Ettikleri Konutların Dış Mekân Görüntüleri

Tablo 37. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Erzurum'da İkamet Süreleri

İkamet süreleri	Ortalama	Frekans	%
+<1 yıl	0,50	11	22
1-3 yıl arası	1,52	28	56
+>3 yıl	3,82	11	22
Toplam	1,80	50	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

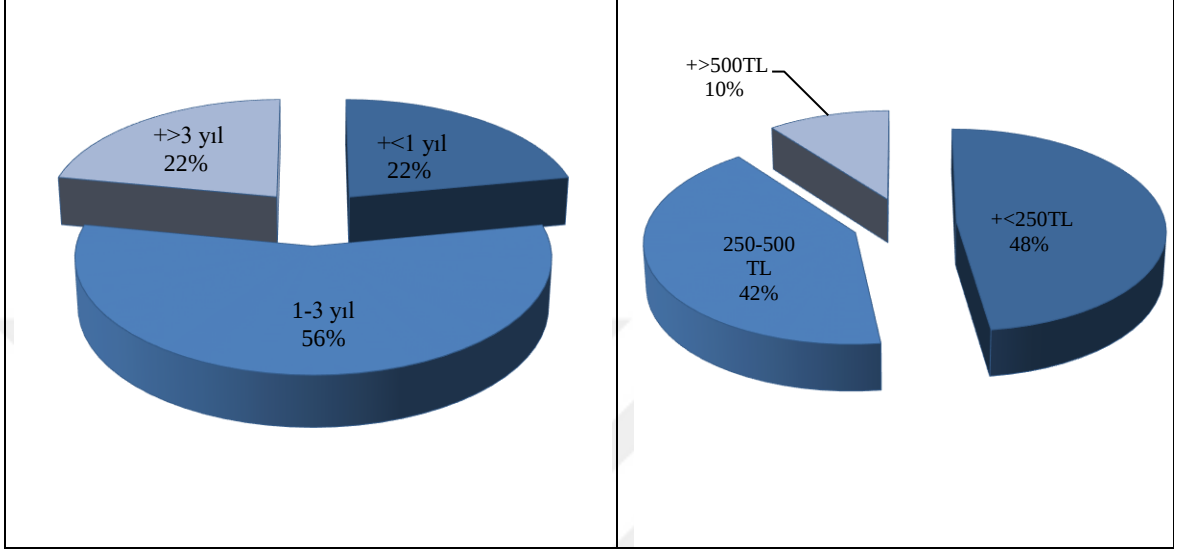
Tablo 38. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Aylık Konut Kiraları (2017 Yılı İtibariyle)

Konut kirası	Ortalama	Frekans	%
+<250 TL/ay	204,57	23	46
250-500 TL/ay	437,50	20	40
+>500 TL/ay	590,00	5	14
Toplam	351,70	48	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

Suriyeli sığınmacıların kira harcama grupları ile 2017 yılı sonu itibariyle ortalama aylık kira karşılıkları ve dağılımları, Tablo 38 ve Şekil 41'de verilmiştir. Suriyeli

sığınmacıların aylık ortalama 205 TL ile 250 TL'den daha az kira harcaması yapanlar %46, ortalama 438 TL aylık kira ile 250-500 TL aralığında harcamaya yapanlar %40 ve aylık ortalama 590 TL kira harcaması altında 500 TL'den fazla kira ödemesi yapanların oranı ise %14 olarak hesaplanmıştır.

Şekil 40. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Erzurum'da İkamet Etme Süreleri (2017 Yılı)

Şekil 41. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Aylık Konut Kiraları (2017 Yılı)

Suriyeli sığınmacıların ikamet durumları ve konut kiralari konusunda yapılmış araştırma sonuçlarına göre; ortalama olarak aylık kira harcamasının 500 TL altında olanların oranı %70-80'ler, 500-1000 TL arasında kira ödeyenlerinin oranının %15-20, fakat daha yüksek kira ödeyenlerin oranlarının ise %1-2 düzeyinde olduğu rapor edilmiştir (Atasoy ve Demir, 2015; MPI, 2015; Tunç, 2015; Doğan ve Karakuyu, 2016; İncili ve Akdemir, 2016; Aydın ve Durgun, 2017; Ateş ve Yavuz, 2017; Dağdeviren ve Mermutlu, 2017).

Suriyeli sığınmacıların çoğu birikimlerini tükettikleri ve düzenli bir gelire de sahip olmadıkları için kira harcamalarını kısmak zorunda kalmaktadırlar. Bu yüzden de düşük kira geliri olan varoşlarda bakımsız ve boş konutları tercih etmektedirler. Yaşam tarzı olarak iller arası yer değiştirme şeklinde dilencilik yapan sığınmacıların ise genelde 250 TL altındaki konutları tercih ettikleri belirlenmiştir. %14'lük kesim (500 TL üzerinde kira harcaması yapanlar) ise yüksek değerli meskenlerde kalmakta olup, bunlar düzenli geliri olan ve istihdam olanaklarına sahip kitleleri oluşturmaktadır. Bunların çalışma koşulları iyileştirilebilirse, daha yüksek kiralı konutlara geçme istekliliğinde olan kitleyi teşkil etmektedir.

Suriyeli 20 yaşında erkek sığınmacının konut ve kiralari konusundaki düşünceleri, görüşmeler esnasında şu şekilde beyan edilmiştir:

“Konut kiralalarının çok pahalı olmasından dolayı genelde ucuz evleri tercih etmek zorunda kalıyoruz. Bu yüzden ikamet ettiğimiz evler bakımsız ve soğuk oluyor. Özellikle de kiralari ucuz olan semtleri tercih ediyoruz”.

Suriyeli sığınmacıların ikamet ettikleri evlerin iç mekân görüntüleri, Fotoğraf 3 ve Fotoğraf 4’de verilmiştir.

Fotoğraf 3. Erzurum’daki Suriyeli Sığınmacıların İkamet Ettikleri Konutların İç Mekân Görüntüleri

Fotoğraf 4. Erzurum’daki Suriyeli Sığınmacıların İkamet Ettikleri Konutların İç Mekân Görüntüleri

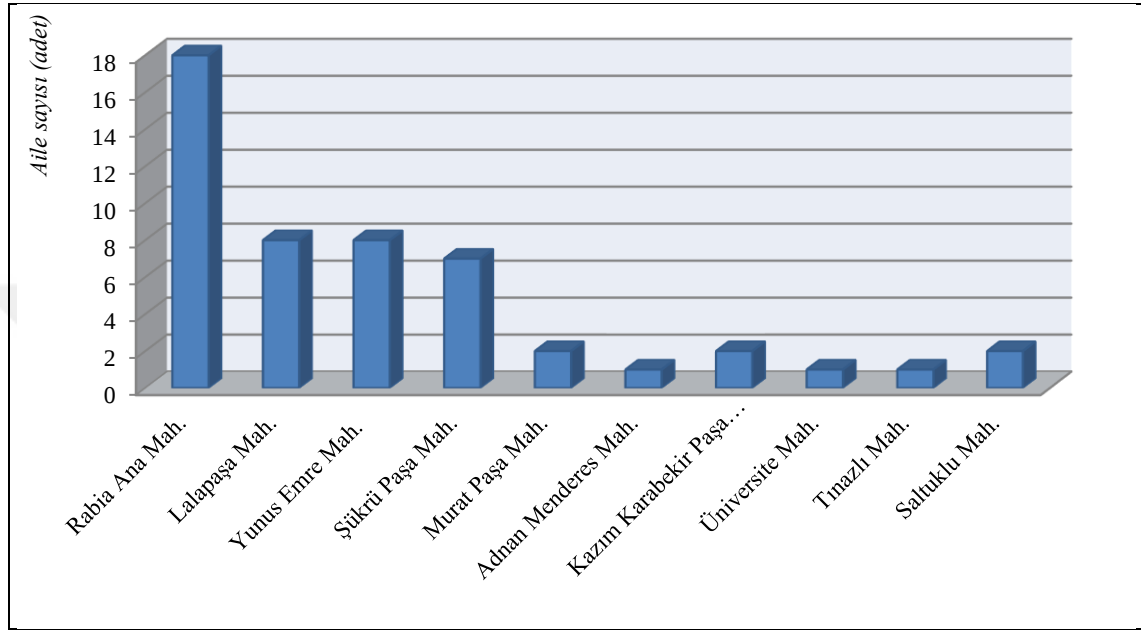
Tablo 39. Erzurum’daki Suriyeli Sığınmacıların İkamet Ettikleri Mahalleler (2017 Yılı)

Mahalleler	Frekans	%
Rabia Ana Mah.	18	36
Lalapaşa Mah.	8	16
Yunus Emre Mah.	8	16
Şükrüpaşa Mah.	7	14
Muratpaşa Mah.	2	4
Adnan Menderes Mah.	1	2
Kazım Karabekir Mah.	2	4
Üniversite Mah.	1	2
Tınazlı Mah.	1	2
Saltuklu Mah.	2	4
Toplam	50	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

Suriyeli sığınmacıların mevcut durumda (2017 yılı sonu itibariyle) ikamet ettikleri mahallelerin isimleri ve dağılımları, Tablo 39 ve Şekil 42’de verilmiştir. Suriyeli

sığınmacıların ikamet için en fazla tercih ettikleri mahalleler; %36 ile Rabia Ana Mahallesi, %16 ile Lalapaşa ve Yunus Emre Mahalleleri, %14 ile Şükrüpaşa Mahallesi yoğunluk arz etmiştir. Diğer taraftan %4 ile Muratpaşa, Kazım Karabekir ve Saltuklu Mahalleleri ılımlı düzeyde, fakat diğerleri de düşük düzeyde ikamet oranlarına sahiptir (Tablo 39 ve Şekil 42).

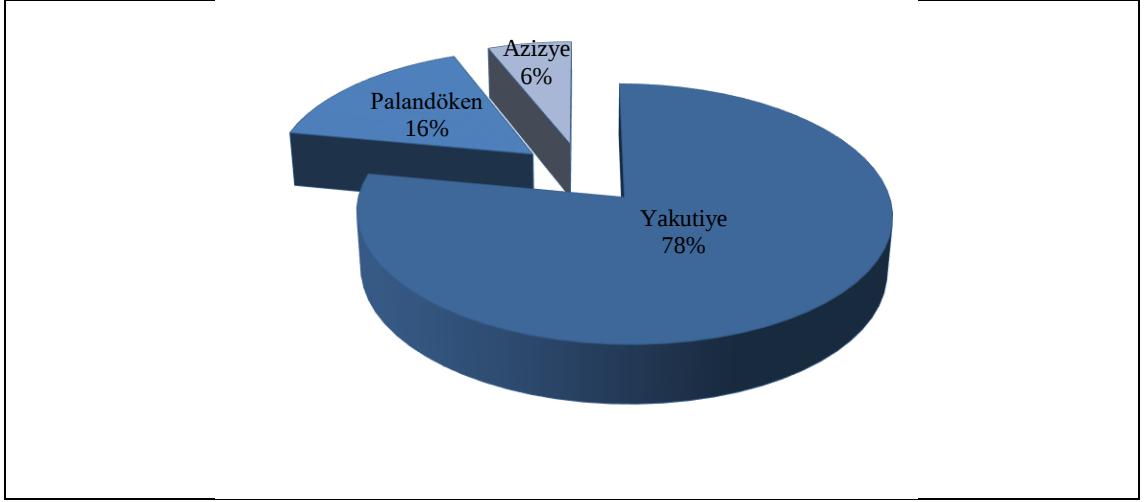
Şekil 42. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların İkamet Ettikleri Mahalleler

Geçici koruma altında olan Suriyeli sığınmacıların 2017 yılı itibarıyla ikamet ettikleri ilçeler ve dağılımları, Tablo 40 ve Şekil 43'de sunulmuştur. Toplam sığınmacı kitlelerinin %78'i Yakutiye, %16'sı Palandöken ve %6'sı da Aziziye İlçelerinde kümelenmişlerdir. Yakutiye İlçesinin iş, eğitim, sağlık, alış-veriş gibi günlük zorunlu aktivitelerin merkezi konumunda olması, en fazla tercih edilmesine neden olmuştur. Erzurum'a gelen Suriyeli sığınmacıların şehrin bütün ilçelerine heterojen bir yapıda dağılımları, daha çok düşük kirali konutların bulunduğu mekanlar ile tanıdık Suriyeli soydaşlarının kümelenedikleri bölgeler yoğunluk arz etmektedir.

Tablo 40. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların İkamet Ettikleri İlçeler (2017 Yılı)

İlçeler	Frekans	%
Yakutiye	39	78
Palandöken	8	16
Aziziye	3	6
Toplam	50	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

Şekil 43. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların İkamet Ettikleri İlçeler

3.3.1.12. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların İkamet Değişim Durumları ve İç Hareketlilik

Suriyeli sığınmacıların gelmiş oldukları ülkelerde hükümetler tarafından geçici koruma statüsünde çeşitli bölge ve illerde ikamet ettirilmelerinde yerli halk ile sığınmacılar arasında çeşitli boyutlarda entegrasyon ve iletişim sorunları yaşanabilmekte ve sığınmacıları başka konut, mahalle, ilçe ve illere doğru harekete zorlayabilmektedir. Bu kapsamda, Suriyeli sığınmacıların ilk oturdukları konut, mahalle ve ilçelerden başka konut, mahalle ve ilçelere hareket etmelerinin zamanları, kalış süreleri, nedenleri gibi itici veya çekici motivasyon unsurları, bu bölümde analiz edilmiştir. Erzurum'a göç eden Suriyeli sığınmacıların heterojen bir yapıda olmalarından dolayı; ekonomik, politik, sosyal ve kültürel farklılıklarına dayalı olarak konut seçimi ve değişimlerinde farklı tutum ve davranışlar sergilemektedirler.

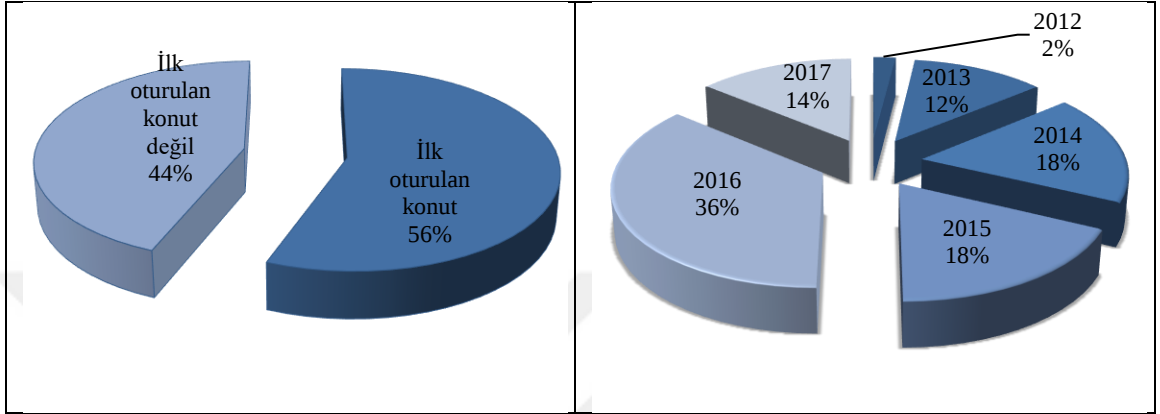
Suriyeli sığınmacıların ikamet ettikleri konutların ilk ikametgah konutları olup olmadığı, Tablo 41 ve Şekil 44'de gösterilmiştir. Suriye sığınmacıların Erzurum'a ilk gelişlerindeki yerleştikleri konutlarda ikamet etmeye devam edenlerin oranı %56, farklı konutlara taşınmış olanların oranı ise %44 olarak hesaplanmıştır.

Genelde konutlarını değişen Suriyeli sığınmacılar; sosyokültürel uyumsuzluklar ve dil problemlerinden dolayı yerli halkla iletişim kuramamakta ve kendi tanıdıkları soydaşlarının bulundukları semtlere iç göç yoluyla ulaşmakta ve göç hareketliliği başlatmaktadır. Bu durum çeşitli araştırmalar da analiz edilmiştir (Atasoy ve Demir, 2015; İncili ve Akdemir, 2016).

Tablo 41. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Oturdıkları Konutları Değişirme Durumları

Konutun değişim durumu	Frekans	%
İlk oturulan konut	28	56
İlk oturulan konut değil	22	44
Toplam	50	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

Şekil 44. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Oturdıkları Evleri Değişim Durumu**Şekil 45.** Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Oturdıkları İlk Konutlarına Geliş Yılları

Diğer taraftan Suriyeli sığınmacıların ilk konutlarına geliş yılları analiz edildiği zaman (Tablo 42 ve Şekil 45), Erzurum'da ikamet ettikleri ilk konutlarına 2012 yılında gelenler %2, 2013 yılında gelenler %12, 2014 ve 2015 yılında gelenler %18, 2016 yılında gelenler %36 ve 2017 yılında gelenler ise %14 olarak belirlenmiştir.

Tablo 42. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Oturdıkları İlk Konutlarına Geliş Yılları

İlk konutlara geliş yılları	Frekans	%
2012	1	2
2013	6	12
2014	9	18
2015	9	18
2016	18	36
2017	7	14
Toplam	50	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

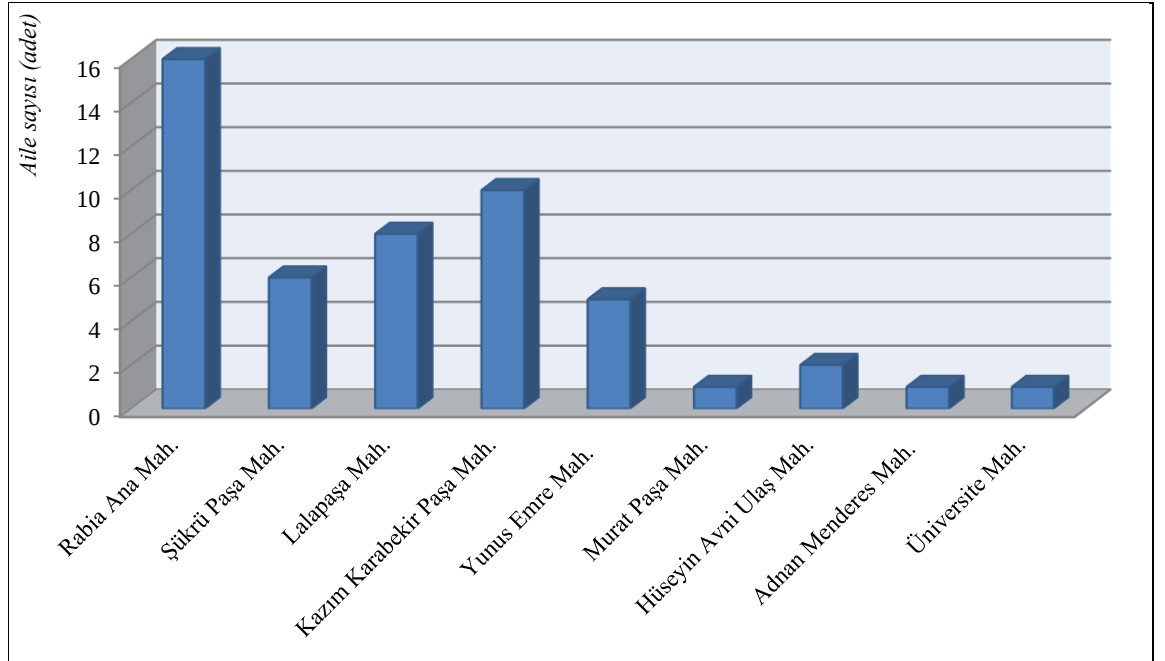
Bu durum Suriyeli sığınmacıların artan orandaki bir ivme ile göç eğilimlerinin arttığını ve gelecekte bu sayının daha yüksek düzeylere ulaşacağına işaret etmektedir. Günümüzde Erzurum ilinde ikamet eden sığınmacıların oranı iki yılda %100 artmıştır (GİGM, 2019).

Suriyeli sığınmacıların Erzurum’da oturdukları ilk konutların bulunduğu mahalle ve dağılımları, Tablo 43 ve Şekil 46’da verilmiştir. Suriyeli sığınmacıların ilk konutlarının en yoğun olduğu mahalleler; Rabia Ana, Kazım Karabekir, Lalapaşa, Şükrüpaşa ve Yunus Emre Mahalleleri (%32-10) iken, ılımlı düzeyde yoğunluk arz eden mahalle ise %4 ile Hüseyin Avni Ulaş Mahallesidir. Diğer taraftan %2 ile Muratpaşa, Adnan Menderes ve Üniversite Mahalleleri, Suriyeli sığınmacıların en az yoğunlaştığı mahalleler olarak belirlenmiştir.

Tablo 43. Erzurum’daki Suriyeli Sığınmacıların Oturdukları İlk Konutların Bulunduğu Mahalleler

İlk konutların bulunduğu mahalleler	Frekans	%
Rabia Ana Mah.	16	32
Şükrüpaşa Mah.	6	12
Lalapaşa Mah.	8	16
Kazım Karabekir Mah.	10	20
Yunus Emre Mah.	5	10
Muratpaşa Mah.	1	2
Hüseyin Avni Ulaş Mah.	2	4
Adnan Menderes Mah.	1	2
Üniversite Mah.	1	2
Toplam	50	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

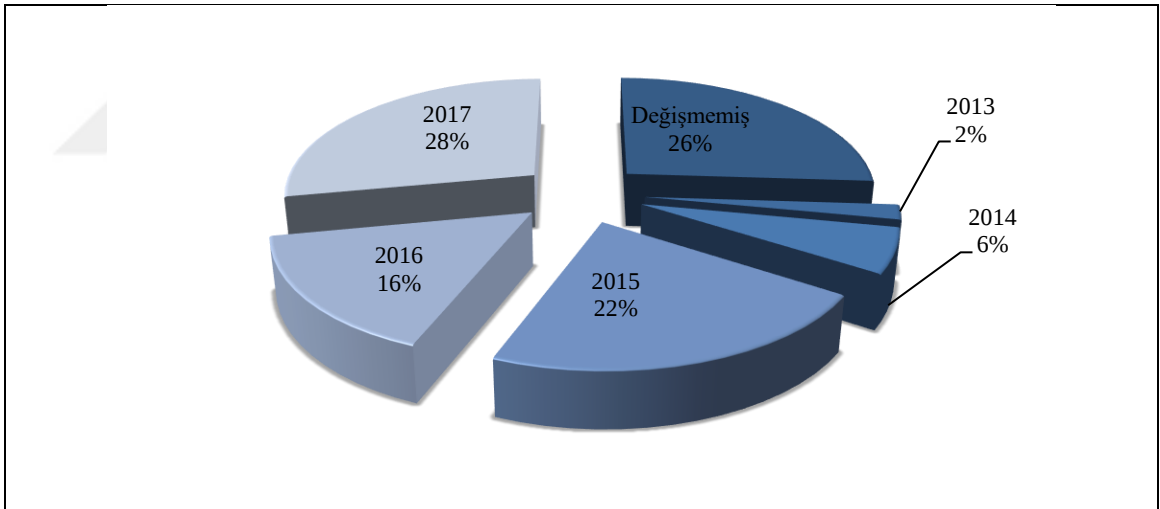
Şekil 46. Erzurum’daki Suriyeli Sığınmacıların Oturdukları İlk Konutların Bulunduğu Mahalleler

Suriyeli sığınmacıların Erzurum’da ikamet ettikleri ikinci konutlara geçiş yılları ve dağılımları, Tablo 44 ve Şekil 47’de verilmiştir. Katılımcıların %26’sının ilk konutlarını değişmediği, %2’sinin 2013, %6’sının 2014, %22’sinin 2015, %16’sının 2016 ve %28’inin 2017 yıllarında ikinci konutlarına geçtikleri analiz edilmiştir. Dolayısıyla Suriyeli sığınmacıların %74’ü ilk oturdukları konutlarını değiştirmişlerdir.

Tablo 44. Erzurum’daki Suriyeli Sığınmacıların Oturdukları İkinci Konutlara Geçiş Yılları

İkinci konutlara geçiş yılları	Frekans	%
Değişmemiş	13	26
2013	1	2
2014	3	6
2015	11	22
2016	8	16
2017	14	28
Toplam	50	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

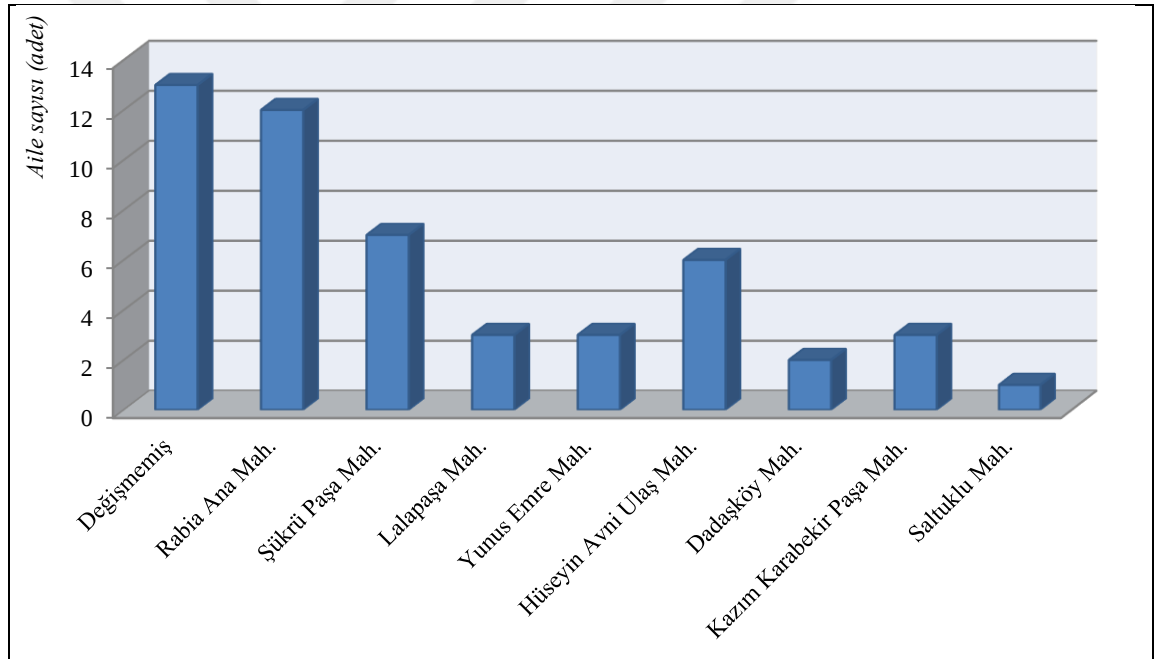
Şekil 47. Erzurum’daki Suriyeli Sığınmacıların Oturdukları İkinci Konutlara Geçiş Yılları

İlk konutlarını değiştiren Suriyeli sığınmacıların %24’ü Rabia Ana Mahallesi’ne, %14’ü Şükrüpaşa Mahallesi’ne, %12’si Hüseyin Avni Ulaş Mahallesi’ne taşınmıştır. Bunları Lalapaşa, Yunus Emre, Kazım Karabekir, Dadaşköy ve Saltuklu Mahalleleri takip etmiştir (Tablo 45 ve Şekil 48).

Tablo 45. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Oturdıkları İkinci Konutların Bulunduğu Mahalleler

İkinci konutların bulunduğu mahalleler	Frekans	%
Değişmemiş	13	26
Rabia Ana Mah.	12	24
Şükrüpaşa Mah.	7	14
Lalapaşa Mah.	3	6
Yunus Emre Mah.	3	6
Hüseyin Avni Ulaş Mah.	6	12
Dadaşköy Mah.	2	4
Kazım Karabekir Mah.	3	6
Saltuklu Mah.	1	2
Toplam	50	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

Şekil 48. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Oturdıkları İkinci Konutların Bulunduğu Mahalleler

Suriyeli sığınmacıların ilk konutlarını değiştirme nedenleri ve dağılımları, Tablo 46 ve Şekil 49'da verilmiştir. Sığınmacılar tarafından ilk konutların değiştirilmesinde etken olan faktörlerin başında %16 ile oturulan konutun satılma kararı, %12 ile büyük ailenin yanından mecburi ayrılış ve oturulan evin yıkım kararı, %10 ile konutun ısıtılama problemi ve %8 ile çevre şartlarının çok kötü olması nedenleri yoğunluk arz etmiştir.

Suriyeli sığınmacıların ikamet ettikleri evlerin iç mekân görüntüleri, Fotoğraf 5 ve Fotoğraf 6’da verilmiştir.

Fotoğraf 5. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların İkamet Ettikleri Konutların İç Mekân Görüntüleri

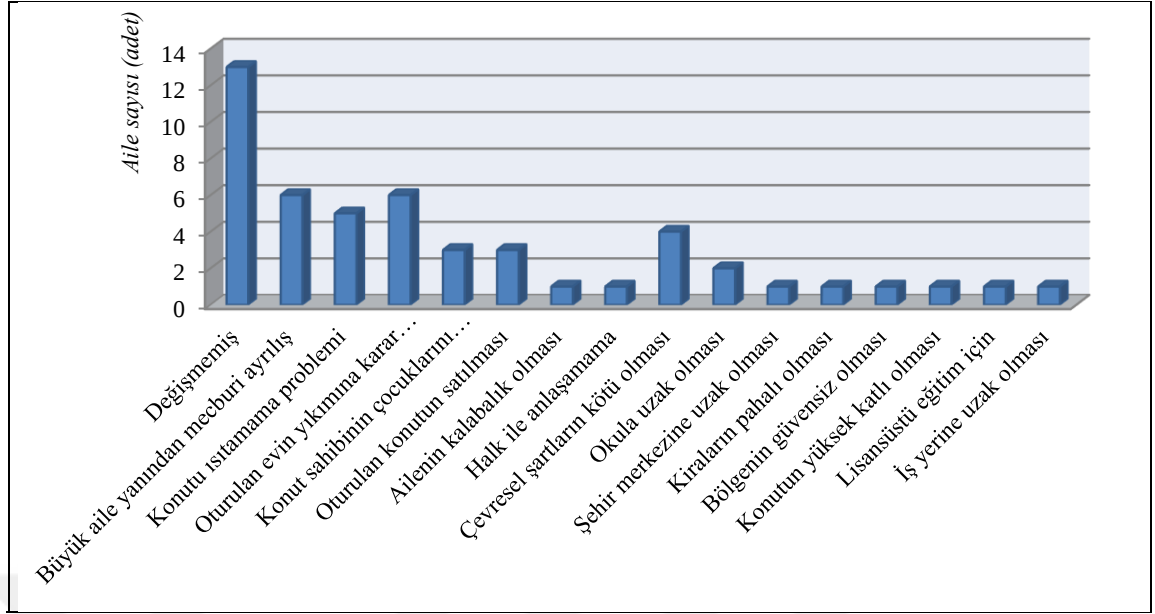

Fotoğraf 6. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların İkamet Ettikleri Konutların İç Mekân Görüntüleri

Tablo 46. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların İlk Konutları Değiştirme Nedenleri

İlk konutu değiştirme nedenleri	Frekans	%
Değişmemiş	13	26
Büyük aile yanından mecburi ayrılış	6	12
Konutu ısıtamama problemi	5	10
Oturulan evin yıkımına karar verilmesi	6	12
Konut sahibinin çocuklarını evlendirmesi	3	6
Oturulan konutun satılması	3	16
Ailenin kalabalık olması	1	2
Halk ile anlaşamama	1	2
Çevresel şartların kötü olması	4	8
Okula uzak olması	2	4
Şehir merkezine uzak olması	1	2
Kiraların pahalı olması	1	2
Bölgenin güvensiz olması	1	2
Konutun yüksek katlı olması	1	2
Lisansüstü eğitim için	1	2
İş yerine uzak olması	1	2
Toplam	50	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

Şekil 49. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Oturdıkları İlk Konutları Değiştirme Nedenleri

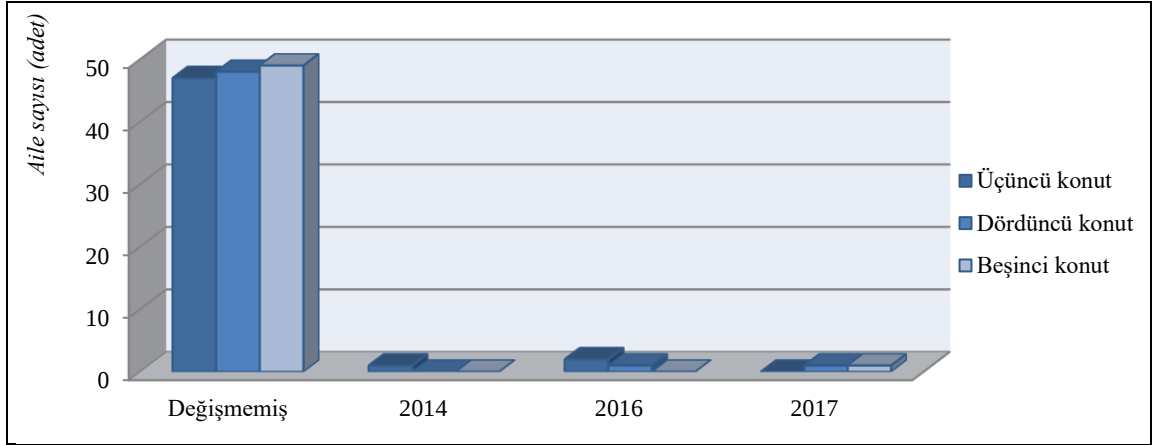
Diğer taraftan %6 ile konut sahibinin çocuklarını evlendirmesi nedeni ile kiracının çıkarılması ve %4 ile okula uzak olması ılımlı düzeydeki nedenler iken; %2 ile şehir merkezine ve iş yerine uzak olması, yerli halk ile anlaşama, bölgenin güvensiz olması, yüksek katlı olması, kiraların pahalı olması gibi düşük yoğunluktaki nedenlerden kaynaklanmıştır.

Suriyeli sığınmacıların Erzurum'daki 3., 4. ve 5. konutlara geliş yılları, Tablo 47 ve Şekil 50'de verilmiştir. İkinci veya birinci konutlarını değiştirmeyerek üçüncü, dördüncü ve beşinci konuta geçmeyenlerin oranlarının toplam kitle içerisindeki oranı sırasıyla % 94, %96 ve %98 olarak belirlenmiştir. 2014, 2016 ve 2017 yıllarında üçüncü konuta geçenlerin oranı %2, %4 ve %0 iken, dördüncü konuta geçenlerin oranları %0, %2 ve %2, aynı zamanda beşinci konuta geçenlerin oranları ise %0, %0 ve %2 olarak belirlenmiştir.

Tablo 47. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Oturdıkları 3., 4. ve 5. Konutlara Geliş Yılları

Geliş yılları	Üçüncü konut		Dördüncü konut		Beşinci konut	
	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%
Değişmemiş	47	94	48	96	49	98
2014	1	2	-	-	-	-
2016	2	4	1	2	-	-
2017	-	-	1	2	1	2
Toplam	50	100	50	100	50	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

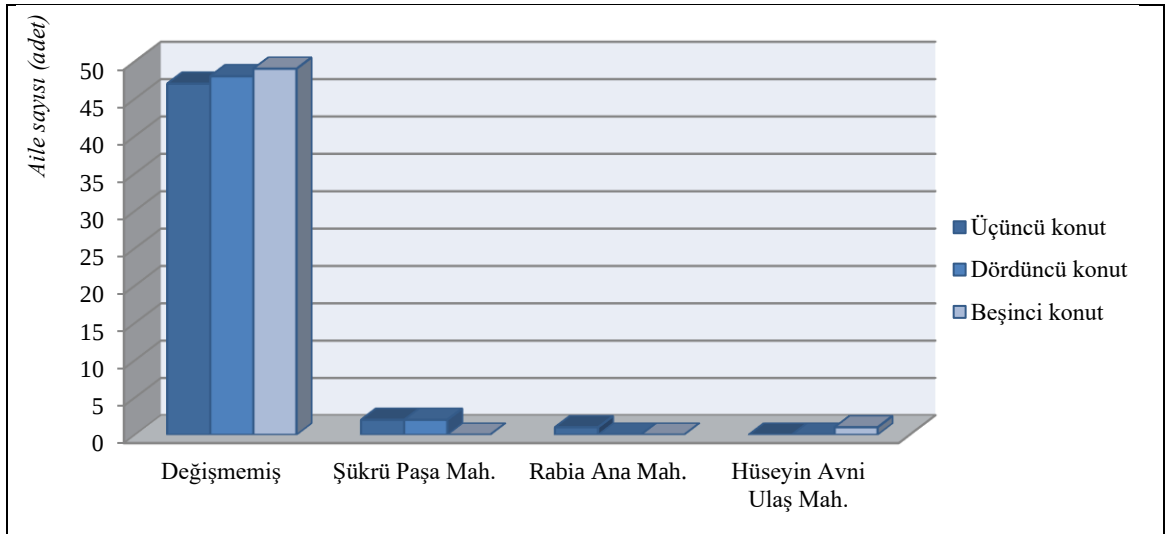
Şekil 50. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Oturdıkları 3., 4. ve 5. Konutlara Geliş Yılları

Suriyeli sığınmacıların üçüncü, dördüncü ve beşinci konutlara nereden geldikleri ve dağılımları, Tablo 48 ve Şekil 47'de verilmiştir. Üçüncü konutlara taşınanların %4'ü Şükrüpaşa Mahallesi'nden, %2'si Rabia Ana Mahallesi'nden gelmişlerdir.

Tablo 48. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Oturdıkları 3., 4. ve 5. Konutlara Nereden Geldikleri

Mahalleler	Üçüncü konut		Dördüncü konut		Beşinci konut	
	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%
Değişmemiş	47	94	48	96	49	98
Şükrüpaşa Mah.	2	4	2	4	-	-
Rabia Ana Mah.	1	2	-	-	-	-
Hüseyin Avni Ulaş Mah.	-	-	-	-	1	2
Toplam	50	100	50	100	50	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

Şekil 51. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Oturdıkları 3., 4. ve 5. Konutlara Geliş Yerleri

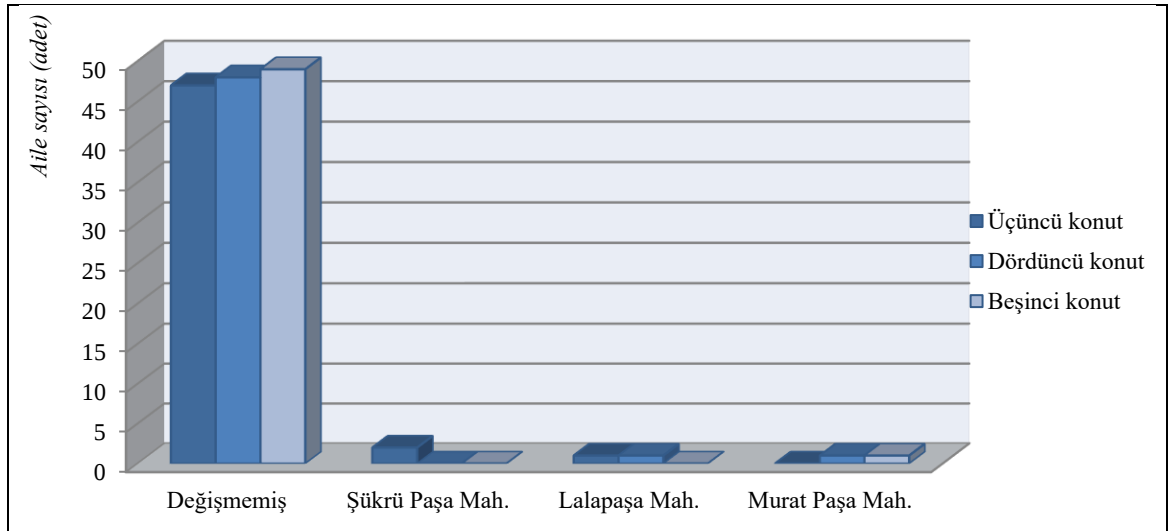
Dördüncü konuta taşınanların ise %4'ü Şükrüpaşa Mahallesi'nden gelirken, beşinci konuta taşınanların %2'si de Hüseyin Avni Ulaş Mahallesi'nden gelmiştir. Toplam kitlenin ortalama %95'i üçüncü, dördüncü ve beşinci konutlara geçiş yapmamıştır.

Suriyeli katılımcıların taşınmış bulundukları üçüncü, dördüncü ve beşinci konutların bulunduğu mahalleler ve dağılımları Tablo 49 ve Şekil 52'de sunulmuştur. Sığınmacıların taşındıkları üçüncü konutların bulunduğu mahaller, Şükrüpaşa (%4) ve Lalapaşa (%2) Mahalleleri; dördüncü konutların bulunduğu mahalleler, Lalapaşa (%2) ve Muratpaşa (%2) Mahalleleri; beşinci konutların bulunduğu mahalleler ise Muratpaşa (%2) Mahallesi'dir.

Tablo 49. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların 3., 4. ve 5. Konutların Bulunduğu Mahalleler

Mahalleler	Üçüncü konut		Dördüncü konut		Beşinci konut	
	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%
Değişmemiş	47	94	48	96	49	98
Şükrüpaşa Mah.	2	4	-	-	-	-
Lalapaşa Mah.	1	2	1	2	-	-
Muratpaşa Mah.	-	-	1	2	1	2
Toplam	50	100	50	100	50	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

Şekil 52. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Oturdukları 3., 4. ve 5. Konutların Bulunduğu Mahalleler

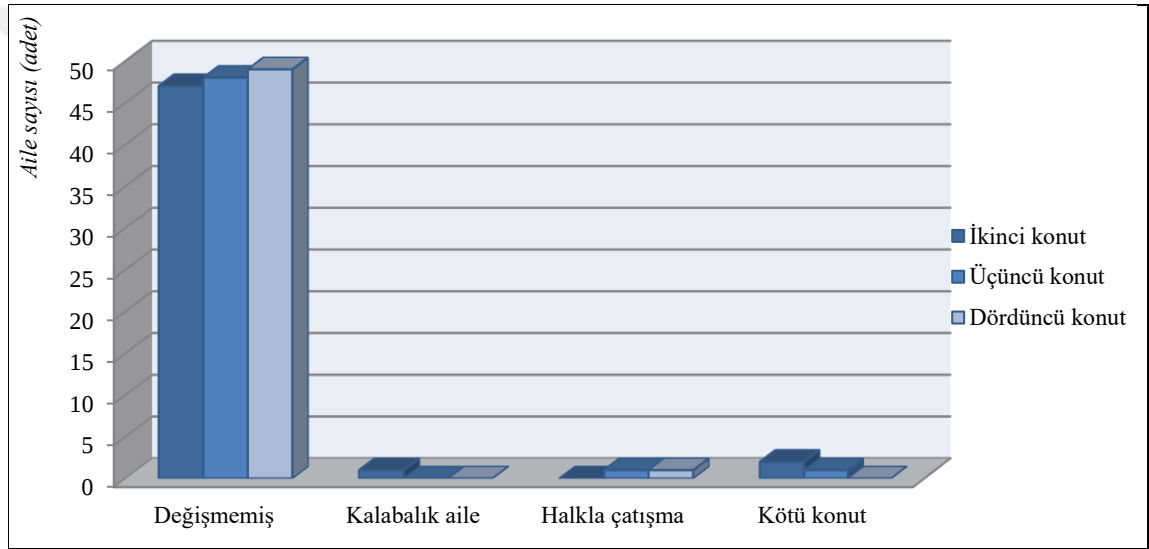
Suriyeli sığınmacıların üçüncü konutlardan ayrılma nedenleri arasında %2 ile ailenin kalabalık olması ve %4 ile konutun durumunun kötü olması yer almaktadır. Diğer taraftan dördüncü konuttan ayrılma nedenleri arasında %2 ile yerli hakla

anlaşamama ve konutların durumlarının kötü olması gelirken, beşinci konuttan ayrılma nedenleri arasında %2 ile yerli halkla anlaşamama gelmektedir (Tablo 50 ve Şekil 53).

Tablo 50. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların 2., 3. ve 4. Konutlarından Ayrılma Nedenleri

Nedenler	Üçüncü konut		Dördüncü konut		Beşinci konut	
	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%
Değişmemiş	47	94	48	96	49	98
Aile kalabalık	1	2	-	-	-	-
Halkla anlaşamama	-	-	1	2	1	2
Konutun durumu kötü	2	4	1	2	-	-
Toplam	50	100	50	100	50	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

Şekil 53. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların 2., 3. ve 4. Konutlarından Ayrılma Nedenleri

Suriyeli sığınmacıların ikamet ettikleri mevcut konumlarındaki ikamet bölgelerini tercih etmeleri üzerinde etkili olan faktörler, Tablo 51'de listelenmiştir. 5'li Likert Ölçeği (1: hiç önemli değil ve 5: çok önemli skala değerlerine sahip olarak) dikkate alınarak, Suriyeli sığınmacıların ikamet ettikleri bölgeleri tercih etmeleri üzerinde daha güvenli bir çevre olması (3,86), ev kiralарının düşük olması (3,78) ve sosyal yapının daha iyi olması (3,52) faktörleri en önemli faktörler iken; arkadaşlarının yanında kalmak, akrabalarına yakın olmak, okula yakın olması, Suriyeliler tarafından tercih edilmesi ve ulaşım olanaklarının daha iyi olması faktörleri ise ikinci düzeyde önem arz eden faktörler olarak analiz edilmiştir.

Tablo 51. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların İkamet Bölge Tercihlerinde Etkili Faktörler

<i>Faktörler</i>	<i>Ortalama*</i>
Suriyeliler tarafından tercih edilmesi	2,72
Akrabalarına yakın olması	3,06
Arkadaşlarının yanında kalmak	3,34
Ev kiralarının düşük olması	3,78
Güvenli bir çevre olması	3,86
Sosyal yapının daha iyi olması	3,52
Ulaşım olanaklarının iyi olması	2,64
Okula yakın olması	2,86
Sağlık hizmetlerine kolay ulaşım	2,28
Devletin zorunlu yönlendirmesi	1,34
İlgili bölgede devlet desteklerinden faydalanma	1,60
Vakıf ve dernek olanaklarından faydalanabilme	1,70
Diğer yabancı uyruklulara yakın olma	1,80

*5'li Likert Ölçeği dikkate alınarak değerlendirilmiştir.

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

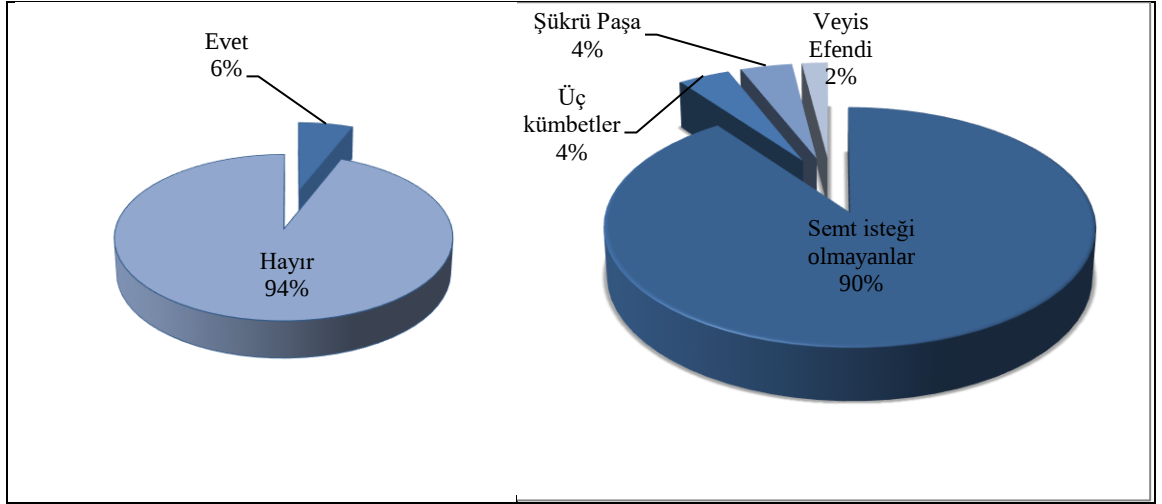
Diğer taraftan, sığınmacıların mevcut konumlarında ikamet etmeleri üzerinde sağlık hizmetlerine kolay ulaşım, diğer yabancı uyruklulara yakın olma, ilgili bölgede vakıf ve dernekler ile devlet desteklerinden faydalanma olanaklarının yüksek olması faktörleri önemsiz olarak ifade edilirken, devletin zorunlu yönlendirmesi faktörü ise hiç önemli olmayan faktör olarak belirlenmiştir.

Suriyeli sığınmacıların daha geniş bir bölgede oturmak istedikleri sent isteklerine olumlu cevap verenlerin oranı %6, olumsuz cevap verenlerin oranı ise %94 olarak belirlenmiştir (Tablo 52 ve Şekil 54). Dolayısıyla Suriyeli sığınmacıların belirli bir semti tercih etmemelerinin yüksek oranlarda olması bulundukları semtlerden memnuniyetlerinin bir göstergesi olarak kabul edilebilir veya bulundukları ilden çok fazla bir beklentilerinin olmaması ya da semtler arasında fazla bir farkın mevcut olmamasından kaynaklanabilir.

Tablo 52. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Oturmak İstedikleri Bir Semtin Olması

Semt istekliliği	Frekans	%
Evet	3	6
Hayır	47	94
Toplam	50	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

Şekil 54. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Oturmak İstedikleri Bir Semt Var mı?

Şekil 55. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Oturmak İstedikleri Semtler

Suriyeli sığınmacıların Erzurum'da oturmak istedikleri semt istekleri olmayanlar %90 iken, Üç Kümbetler (%4), Şükrüpaşa (%4) ve Rabia Ana (%2) ile toplamda %10 olarak semt isteklerini ifade etmişlerdir (Tablo 53 ve Şekil 51).

Tablo 53. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Oturmak İstedikleri Semtler

Semt isimleri	Frekans	%
Semt isteği olmayanlar	45	90
Üç kümbetler mevki	2	4
Şükrüpaşa Mevki	2	4
Rabia Ana Mevki	1	2
Toplam	50	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

Genel olarak Suriyeli sığınmacıların oturdukları konutları değişimleri üzerinde en etkili faktörlerin ekonomik ve sosyokültürel faktörler ile dil iletişimine dayalı entegrasyon eksikliklerinin neden olduğu belirtilmiştir. Bu konuda yapılan çalışmalarda da benzer bulgulara rastlanılmıştır (Atasoy ve Demir, 2015; İncili ve Akdemir, 2016; Aydın ve Durgun, 2017; Tulum, Sevim ve Tulum, 2017). Bu yüzden sığınmacılar, daha ucuz kirali konutların bulundukları semtler ile kendilerinin iletişim kurabilecekleri soydaşlarının bulundukları mekânlara doğru bir hareketlilik sergilemişlerdir. Bu konuda, 33 yaşındaki Suriyeli sığınmacı bir kadının deklere ettiği ifadeler şu şekildedir:

“Dört yıl önce Erzurum’a geldik ve eşim bir dağıtım şirketinde uzun saatler ve zor şartlarda çalışıyor. Kazanmış olduğu paranın önemli bir kısmı kira harcamalarına gidiyor. Şu anda oturduğumuz ev, dördüncü evimiz ve daha önce daha kalabalık bir

evde daha az bir kira ile birkaç aile birlikte oturuyorduk. Fakat bugün eşimin işi dolayısıyla ayrı bir evde oturuyoruz ama yine de kiralar çok yüksek. Dolayısıyla daha az kira harcaması yaptığımız semtlerdeki evleri mecburen tercih ediyoruz”.

3.3.1.13. Suriyeli Sığınmacıların İkamet Ettikleri Bölgelerdeki Değişimler ve Entegrasyon Çabaları

Suriyeli sığınmacıların yerleştirildikleri veya yerleştikleri bölgelerde, yerel yönetimler ya da yerli halk tarafından yapılan fiziki değişiklikler ve sığınmacı halkla entegrasyon sürecinde çeşitli pozitif veya negatif olguların yaşanma olasılıkları mümkündür. Bu amaçla Suriyeli sığınmacılara karşı halkın tutum ve davranışları, çeşitli soru ve skala ölçekleri ile değerlendirilmiştir.

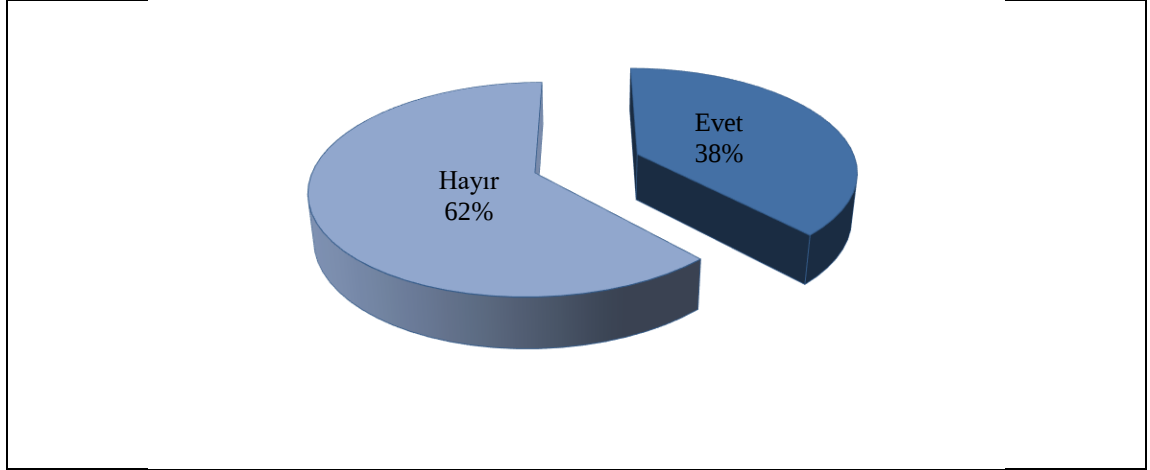
Suriyeli sığınmacıların Erzurum’da bulundukları semtlere taşındıktan sonra, çevrede bir değişikliğin olup olmadığı sorusuna; evet bir değişiklik oldu diyenlerin oranı %38, hayır bir değişiklik olmadı diyenlerin oranı ise %62’dir (Tablo 54 ve Şekil 57). Dolayısıyla Suriyeli sığınmacıların oturdukları bölgeler de çok önemli bir değişiklik olmadığı hem bu oranlardan hem de değişikliklerin önem ölçeklerinden anlaşılmaktadır.

Suriyeli sığınmacıların taşındıkları çevrelerde değişiklik olmamasının ana nedenleri arasında, Erzurum’un fazla göç almaması ve fiziki olanakları zorlayacak bir sığınmacı popülasyonun mevcut olmamasıdır. Bu dönemde Erzurum’da ikamet eden Suriyeli sığınmacıların toplam sayısı, 512 kişi düzeydedir (GİGM, 2017). Yoğun göç alan Gaziantep, Kilis, Şanlıurfa, Hatay, İstanbul, İzmir, Mersin, Adana gibi illerde fiziki olanakların yetersizliği nedeniyle yerel ve idari kamu kurumları, Vakıflar ve Dernekler yoğun bir çaba içerisinde.

Tablo 54. Erzurum’daki Suriyeli Sığınmacıların Bulundukları Semtlere Taşındıktan Sonra Çevrede Bir Değişiklik Olup Olmadığı

Değişiklik oldu mu?	Frekans	%
Evet	19	38
Hayır	31	62
Toplam	50	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

Şekil 56. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Bulundukları Semtlere Taşındıktan Sonra Çevrede Bir Değişiklik Olup Olmadığı

Suriyeli sığınmacıların ikamet bölgelerinde meydana gelen değişikliklerin önem düzeylerinin ölçülmesinde 5'li Likert Ölçeği kullanılarak, önem düzeylerinin ortalamaları ve standart sapmaları (SD), Tablo 51'de verilmiştir. Suriyelilerin ikamet bölgelerinde değişiklik olduğunu ifade eden Suriyeli sığınmacılar için en önemli değişikliklerin Suriyelilerin sayısında artış (3,42), önemli olmayan değişikliklerin ise yabancı uyrukluların sayısında artış (1,89) ve o bölgelerde güvenlik tedbirlerinin artırılması (1,68) olarak belirlenmiştir. Fakat hiç önemli olamayan değişikliklerin ise hastalık oranlarında artış, yerli halkın o bölgeden taşınması ve o bölgede çevre düzenlemesi yapılması olarak analiz edilmiştir.

Daha önce yapılmış analiz sonuçlarına göre Suriyeli sığınmacılar için kurulmuş olan kampların bulundukları illerde yaşam koşullarını etkilemediği, ancak sığınmacıların en yoğun olduğu illerde işsizlik oranı, fiyat artışları ve barınma maliyetlerinde gibi bölgesel ekonomik göstergeler arasında anlamlı ilişkiler test edilmiştir (Türkcan, 2017: 788).

Tablo 55. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Oturdukları Bölgelerde Meydana Gelen Değişimler

<i>Değişimler</i>	<i>Ortalama*</i>	<i>Frekans</i>
Çevre düzenlemesinin yapılması	1,47	19
Yabancı uyruklu sayısında artış	1,89	19
Suriyeli sayısında artış	3,42	19
Güvenlik tedbirlerinin artırılması	1,68	19
Yerli halkın o bölgeden taşınması	1,26	19
Hastalık oranlarında artış	1,16	19

*5'li Likert Ölçeği dikkate alınarak değerlendirilmiştir.

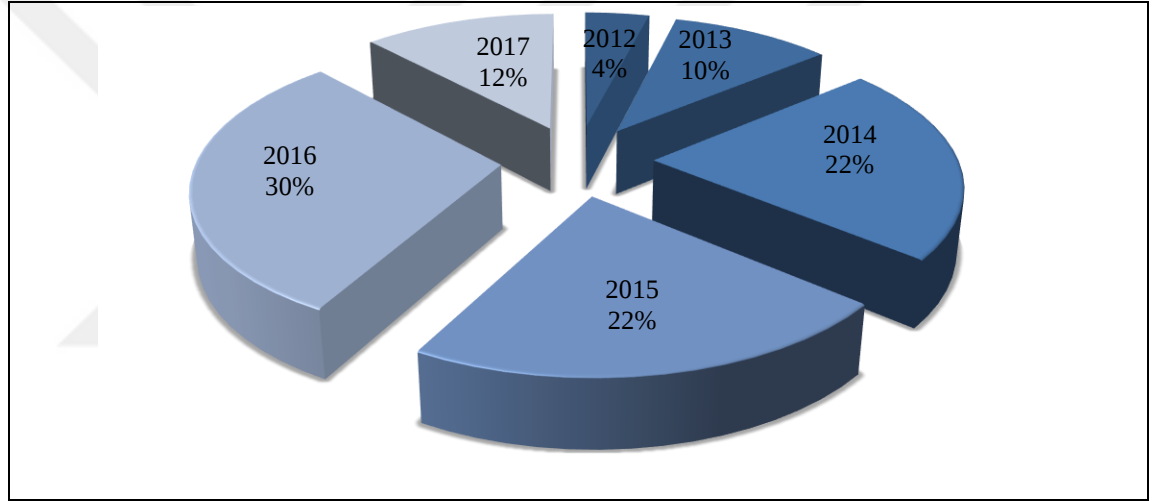
Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

Suriyeli sığınmacıların Erzurum iline ilk geliş yılları ile Erzurum'da ikamet süreleri, Tablo 56 ve Şekil 57 ile Tablo 53'de verilmiştir.

Tablo 56. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Erzurum'a İlk Geliş Yılları

Geliş yılları	Frekans	%
2012	2	4
2013	5	10
2014	11	22
2015	11	22
2016	15	30
2017	6	12
Toplam	50	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

Şekil 57. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Erzurum'a İlk Geliş Yılları

Suriyeli sığınmacıların %4'ü 2012, %10'u 2013, %22'si 2014 ve 2015, %30'u 2016 ve %12'si 2017 yıllarında Erzurum'a ilk olarak gelmişlerdir (Tablo 56). Suriyeli sığınmacıların 2017 yılı sonu itibariyle Erzurum ilindeki ikamet süreleri ortalama 2 yıl 3 ay olarak (27 ay) olarak hesaplanmıştır (Tablo 57).

Tablo 57. Suriyeli Sığınmacıların Erzurum'da İkamet Süreleri

Süre	Ortalama
İkamet süresi (ay)	26,80
İkamet süresi (yıl)	2,24

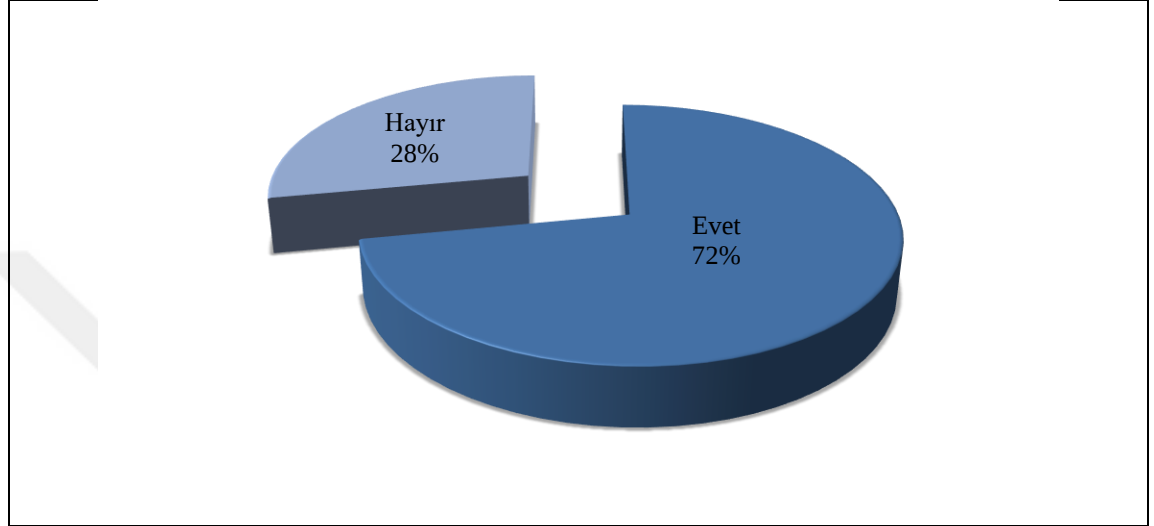
Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

2012 yılında ilk olarak Erzurum'a gelen Suriyeli sığınmacıların ortalama kalış süreleri 2,24 yıl olmuş ve bunların %72'sinin uyum sorunu yaşadığı ve %28'inin ise uyum sorunu yaşamadıklarını beyan etmişlerdir (Tablo 58 ve Şekil 58).

Tablo 58. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Uyum Sorunu Yaşama Durumu

Uyum sorunu	Frekans	%
Evet	36	72
Hayır	14	28
Toplam	50	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

Şekil 58. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Uyum Sorunu Yaşama Durumu

2012 ile 2017 yılı sonu itibariyle, Suriyeli sığınmacıların bulundukları bölgelerde uyum sorunları yaşamalarına neden olan faktörler ve ölçüm sonuçları, Tablo 59'da verilmiştir. Suriyeli sığınmacıların ikamet ettikleri bölgelerde yaşadıkları uyum sorunları, 5'li Likert Ölçeğine göre; işsizlik sorunu (3,95), doğal şartlara uyum adaptasyonu sorunu (3,61) ve yeteri gelir elde edilememesi (3,50) önemli sorunlar olarak belirlenirken; dil sorunu, bürokratik sorunlar ve kiralara ödenememesi ile ilgili sorunlar daha az önemli uyum sorunları olarak belirlenmiştir. Diğer taraftan önemsiz uyum sorunları; konut kiralama ve yetersizliği, eğitim ve sosyokültürel uyumsuzluk ve kendini dışlanmış hissi olarak sıralanmıştır. Hiç önem arz etmeyen uyum sorunları ise çarşı-pazar, ibadethane ve hastane yetersizliği şeklinde belirlenmiştir.

Mevcut araştırmanın bu sonuçlarını destekler nitelikte olan araştırmalarda, Atasoy ve Demir (2015), İncili ve Akdemir (2016), Ağır (2017), Ateş ve Yavuz (2017), Aydın ve Durgun (2017), Bulut, Akın ve Karakaya (2018) ve Şimşek (2018) tarafından mültecilerin entegrasyon sürecinde sağlık, çalışma, eğitim ve barınma faktörleri önemli belirleyici entegrasyon araçları olduğunu ve dil ile kültür faktörlerinin ise kolaylaştırıcı faktörler olduğuna işaret etmiştir. Fakat bu faktörlerden ekonomik faktörler ile dil

uyumuna bağılı sosyokültürel faktörler, büyük önem arz eden değişkenler olarak mevcut araştırmada da analiz edilmiştir. Bu faktörlerin kısa sürede iyileştirilmesi mültecilerin yaşam kalitesi ve sosyolojik bütünleşme bakımından büyük önem arz etmektedir.

Tablo 59. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Oturdıkları Bölgelerde Uyum Sorunları

<i>Uyum sorunları</i>	<i>Ortalama*</i>	<i>Frekans</i>
Dil sorunu	2,67	36
Bürokratik sorunlar	2,61	36
Yeteri gelir elde edememe	3,50	36
İşsizlik sorunları	3,95	36
Sosyokültürel uyumsuzluk	1,56	36
Kendini dışlanmış hissetme	1,55	36
Doğal şartlara uyum sorunu	3,61	36
Konut kiralama sorunu	2,31	36
Eğitimde uyum sorunu	1,89	36
İbadethanelerin yetersizliği	1,19	36
Hastanelerin yetersizliği	1,18	36
Kiraları ödeyememe	2,58	36
Konut yetersizliği	1,70	36
Çarşı-pazar yetersizliği	1,28	36

*5'li Likert Ölçeği dikkate alınarak değerlendirilmiştir.

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

3.3.1.14. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Erzurum'u Tercih Nedenleri ve Karar Aktörleri

Suriye'de derinleşen iç savaş nedeniyle, en uzun sınır hattına sahip ve en kısa sürede ulaşılabilir ülke olan Türkiye'ye yoğun bir sığınma gerçekleştirilmiştir. Bu sığınmacılar öncelikle sınır illerine yakın kamplarda tutulduktan sonra, belirli illere yönlendirilmişlerdir. Bu yönlendirmelerde karar aktörleri olarak çeşitli birey ve kurumlar fonksiyon icra etmişlerdir. Gerek bu karar birimlerinin gerekse sığınmacıların çeşitli düzeylerde bilgi kaynaklarını kullanarak, belirli illeri tercih etmişlerdir.

Uluslararası göç hareketleri incelendiği zaman, genellikle göçmenlerin sanayi kentlerini tercih ettikleri belirtilmiştir. Erzurum'un böyle bir niteliği olmadığı halde tercih edilmesinin nedenleri merak konusu olmuştur. Bu amaçla araştırmada bu konuya yer verilmiştir. Suriyeli sığınmacıların Erzurum ilini tercih etmeleri ve bu tercihlerinde etkili olan karar birimleri, Tablo 60 ve Tablo 61'de verilmiştir. 5'li Likert Ölçeğine göre; Suriyeli sığınmacıların Erzurum ilini tercih etmelerinde kendini güvende hissetme (4,50) en önemli faktör iken, yerli halkın yaklaşımı (3,94) ve sosyokültürel uyum (3,50) önemli faktörler olarak belirlenmiştir.

Tablo 60. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Erzurum'da Yaşamak İçin Tercih Nedenleri

<i>Tercih faktörleri</i>	<i>Ortalama*</i>	<i>Frekans</i>
Başka yere gitme imkânı olmadı	1,90	50
Yakınlarımla burada yaşaması	3,38	50
Bürokratik yasal engellerle karşılaşmak	1,62	50
Daha önce buraya gelenler önerdi	3,32	50
Baskı ile burada yaşamayı kabul ettim	1,30	50
Burada biri ile evlendim	1,14	50
Sosyokültürel yapının uygunluğu	3,50	50
Ekonomik yapının uygunluğu	2,94	50
Eğitim imkanları	3,06	50
Sağlık hizmetlerinden faydalanma olanakları	2,68	50
Güvenlik/korku endişesi	3,36	50
Devletin yönlendirmeler	1,58	50
Halkın yaklaşımı	3,94	50
Kendilerini güvende hissetme	4,50	50

*5'li Likert Ölçeği dikkate alınarak değerlendirilmiştir.

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

Diğer taraftan Suriyeli sığınmacıların yakınlarının Erzurum'da olması, güvenlik endişesi, daha önce Erzurum'a gelenlerin önerileri, eğitim olanakları, ekonomik yapının uygunluğu ve sağlık hizmetlerinden faydalanma olanakları faktörleri ise nötr (ılımlı) düzeyde önemli faktörlerdir. Suriyeli sığınmacıların Erzurum ilini tercihlerinde önemsiz faktörler; başka illere gitme imkânı olmadı, bürokratik yasal engellerle karşılaşmak ve devlet yönlendirmeleri olarak sıralanmıştır. Fakat hiç önem arz etmeyen faktörler ise baskı altında ikameti kabul ettim ve bu ilde evlilik yaptım faktörleridir (Tablo 60).

Suriyeli sığınmacıların yaşamış oldukları iç savaş dramından dolayı, ilk olarak sınır ülkelerine ve daha sonra ise kendilerini güvende hissetme duygusuyla sınırdan uzak kentlere doğru iç göç olgusu altında hareket ettikleri belirtilmiştir (Sağlam ve Kanbur, 2017). Bu kapsamda, Erzurum'a gelen sığınmacıların kendilerini güvende hissettikleri ve yerli halkın insani yaklaşımları ve sosyokültürel uyum beklentileri ana belirleyici faktörler olarak belirlenmiştir.

Suriyeli sığınmacıların Erzurum'u tercih etmelerinde en önemli kararı kendileri (4,70) ve aileleriyle (4,06) birlikte verilen kararlardan oluşurken; akrabalar, Suriyeli diğer tanıdıkları ile arkadaşları tarafından verilen kararlar ise ikinci dereceden önem arz eden aktör kararlarıdır. Diğer taraftan verilen kararlar üzerinde önemsiz atfedilen karar aktörleri ise Türk vatandaşları, aracı kişi veya kurumlar, diğer yabancı uyruklular olarak belirlenmiştir (Tablo 61).

Tablo 61. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Erzurum'u Tercih Kararlarında Kimler Etkili Olmuştur

<i>Tercih faktörleri</i>	<i>Ortalama*</i>	<i>Frekans</i>
Kendi kararım	4,70	50
Aile kararı	4,06	50
Akraba kararı	3,48	50
Arkadaşlar	2,96	50
Suriyeliler	3,04	50
Türk vatandaşları	2,38	50
Aracı kişi/kurumlar	1,72	50
Yardım almadım	1,72	50
Diğer yabancı uyruklular	1,52	50

*5'li Likert Ölçeği dikkate alınarak değerlendirilmiştir.

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

3.3.1.15. Erzurum Halkının Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacılara Karşı Tutumları

Erzurum halkının hiç tanımadıkları, kültürel ve sosyal farklılıkların mevcut olduğu, hayat tarzlarının farklı, ekonomik konjonktürde rakip olarak kabul ettikleri, demografik yapıda meydana gelmesi muhtemel kaygılara karşın dini ve mezhebi benzerlik ve duygusal yaklaşımlarla, Suriyeli sığınmacılara karşı çeşitli tutum ve tavır içerisinde olmaları sosyolojik olguların bir sonucudur. Bu yüzden Erzurum yerli halkının Suriyeli sığınmacılara karşı çeşitli olumlu ve olumsuz tutum ve davranışlar, Tablo 62 ve Tablo 63'de özetlenmiştir.

Tablo 62. Erzurum Halkının Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacılara Karşı Algılanan Olumlu Tavırları

<i>Olumlu tavırlar</i>	<i>Ortalama*</i>	<i>Frekans</i>
Halkın yardım sever olması	4,28	50
Aynı etnik köken ve mezhep mensubu olma	3,62	50
Adaptasyon sağlayan çocuk ve genç nüfusun olması	3,64	50
Daha ucuz istihdam olanağı	3,02	50
Çok kültürlülük ve toplumsal kaynaşma	3,22	50
Ekonomik hareketlilik	2,06	50

*5'li Likert Ölçeği dikkate alınarak değerlendirilmiştir.

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

Erzurum halkının Suriyeli sığınmacılara karşı algılanan olumlu tavırları arasında en önemli faktörler; halkın yardım sever olması (4,28), adaptasyon sağlama potansiyeli yüksek çocuk ve genç nüfusun olması (3,64) ve benzer etnik köken ve mezhep mensubu olma (3,62) iken; ılımlı düzeyde motivasyon sağlayan çok kültürlülük ve toplumsal kaynaşma ve daha ucuz istihdam olanaklarıdır. Diğer taraftan yerli halkı olumlu

davranışa iten nedenlerden önemsiz olanı ise ekonomik hayata hareketlilik katmalarıdır (Tablo 62).

Diğer araştırma sonuçlarında da Suriyeli sığınmacılara karşı yerli halkın yardım sever olması, aynı dinsel inancı paylaşmaları, iş gücü piyasasına daha ucuz işgücü temini, toplumsal kaynaşma olguları ve ekonomik canlılıktan dolayı bakış açılarının daha pozitif olduğu rapor edilmiştir (Atasoy ve Demir, 2015; İncili ve Akdemir, 2016; Aydın ve Durgun, 2017; Bulut, Akın ve Karakaya, 2018; Mermutlu ve Celayir, 2017).

Erzurum halkının Suriyeli sığınmacılara karşı algılanan olumlu tavırlarına karşı bazen de algılanan olumsuz tavır içerisinde olabilmektedirler. Bu kısımda ise yerli halkın Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacılara karşı algılanan olumsuz tavırlara yönelten etkili faktörler; iş bulamama ve gelirin düşmesi kaygısı, yerli halkın iş kaybetme kaygısı, çocuk işçiliğinde artış, kayıt dışı nüfus ve ekonomi teşkili, haksız rekabet, güvenlik kaygısı, sosyokültürel kaygılar, ekonomik ve demografik kaygılar, sosyal çatışma ve buhran kaygıları olarak sıralanmıştır. Benzer şekilde daha az önem arz eden kaygılar ise çarpık yapılanma, gayri resmi evlilikler/hukuki statünün korunamaması ve salgın hastalık olarak belirlenmiştir (Tablo 63).

Tablo 63. Erzurum Halkının Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacılara Karşı Algılanan Olumsuz Tavırları

<i>Olumsuz tavırlar</i>	<i>Ortalama*</i>	<i>Frekans</i>
Sosyokültürel kaygılar	1,88	50
Demografik kaygılar	1,72	50
İş bulamama ve gelir kaybı kaygısı	2,26	50
Ekonomik kaygılar	1,74	50
Salgın hastalık kaygısı	1,26	50
Güvenlik kaygıları	1,92	50
Gayri resmi evlilikler/hukuki statünün korunamaması	1,34	50
Kayıt dışı nüfus ve ekonomi teşkili	1,96	50
Sosyal çatışma ve buhran kaygıları	1,66	50
Çarpık yapılanma	1,34	50
Çocuk işçiliğinde artış	2,00	50
Haksız rekabet	1,94	50
Yerli halkın iş kaybetme kaygısı	2,04	50

*5'li Likert Ölçeği dikkate alınarak değerlendirilmiştir.

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

Mevcut araştırma sonuçlarına benzer şekilde daha önce yapılmış araştırmalarda da rapor edildiği üzere yerli halkın en yüksek düzeyde kaygı duyduğu konuların başında istihdam olanaklarını kaybetme ya da işlerinden olma ve güvenlik kaygıları bunların

başında gelmektedir. Ayrıca toplumsal çatışma, kültürel uyumsuzluk ve sağlık sorunları da dikkate değer sorunlar olarak ele alınmıştır (Atasoy ve Demir, 2015; İncili ve Akdemir, 2016; Budak ve Demir, 2017; Cihan ve Bilgin, 2017; Kızmaz ve Döner, 2017; Tan, 2017).

Diğer taraftan yapılmış çeşitli araştırmalarda, Suriyeli sığınmacıların Türkiye’deki çeşitli asayiş olaylarına katıl oranlarının 2014-2017 yılları arasında yıllık ortalama olarak %1,32 olduğu beyan edilmiştir. Ayrıca 2017 yılında Suriyeli sığınmacıların karıştıkları suç olaylarının önceki yılın ilk altı ayına göre %5’lik bir azalma olduğu da rapor edilmiştir (Özdemir, 2017: 117).

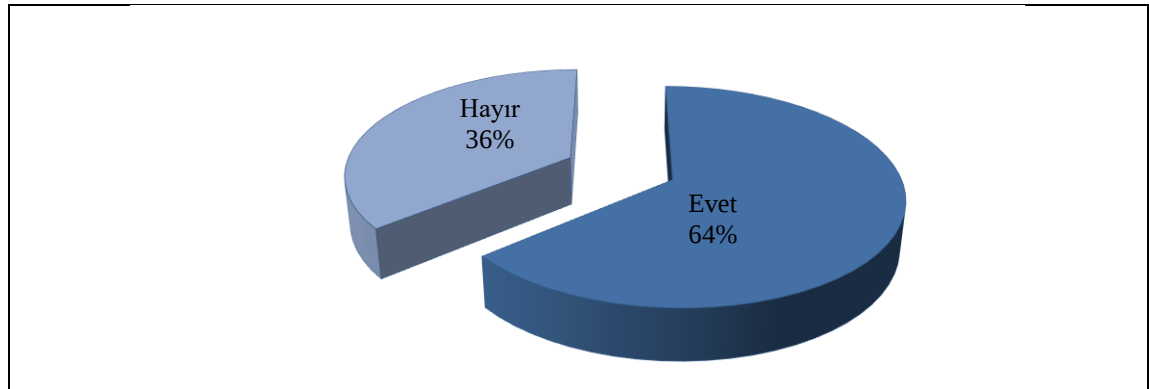
3.3.1.16. Erzurum’daki Suriyeli Sığınmacıların Göç Esnasında Karşılaştıkları Sorunlar

Suriyeli sığınmacıların Erzurum’a göç etmeleri sırasında bürokratik, bireysel, kamusal ve çevresel etmenlere bağlı olarak çeşitli sorunlarla karşı karşıya olduklarını beyan eden sığınmacıların oranı %58 iken, her hangi bir sorunla karşılaşmadıklarını ifade edenlerin oranları ise %42’dir (Tablo 64 ve Şekil 59).

Tablo 64. Suriyeli Sığınmacıların Erzurum’a Göç Etmelerinde Sorunlarla Karşılaşma Durumu

Göç ederken sorun yaşama	Frekans	%
Evet	32	58
Hayır	18	42
Toplam	50	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

Şekil 59. Suriyeli Sığınmacıların Erzurum’a Göç Etmelerinde Sorunlarla Karşılaşma Durumu

Suriyeli sığınmacıların Erzurum’a göç etmeleri sürecinde karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunların önem düzeyleri, Tablo 65’de sunulmuştur. Suriyeli sığınmacıların Erzurum’a göç sürelerinde karşılaştıkları en önemli problem iş bulmakta zorluk

yaşamaları (3,41) iken, ikinci düzeyde karşılaştıkları problemler ise iklim ve çevre şartlarına uyum sorunu, çalışma ve oturma izni almakta sorunlar, ev bulmak ve kiralamadaki zorluklar olarak tespit edilmiştir.

Diğer taraftan daha az önemli problemler ise arkadaş bulmakta sorunlar, Türk kültürü ve yemeklerine uyum sorunu, vize almakta sorunlar, bürokratik engeller, yerli halkın ön yargılı yaklaşımları ve sosyokültürel çevreye uyum zorlukları olarak sıralanmıştır. Araştırma bölgesinde kültürel entegrasyon uyumsuzlukların etki oranlarının düşük olması, mekânsal ayrışma ve ötekileşme gibi sorunların daha az olacağı ve ayrıca toplam yerli nüfus içerisinde sığınmacı oranının düşük olması da bu sorunları minimize edecektir (Sönmez, 2016: 392).

Tablo 65. Suriyeli Sığınmacıların Erzurum’a Göçü Sırasında Karşılaştıkları Sorunlar

<i>Sorunlar</i>	<i>Ortalama*</i>	<i>Frekans</i>
Bürokratik engeller	1,69	32
Vize işlemlerinde sıkıntılar	1,85	32
Çalışma ve oturma izninde problemler	2,88	32
İş bulmakta zorluk yaşadım	3,41	32
Ev bulmakta/kiralamakta zorluk yaşadım	2,78	32
İklim koşulları ile çevre şartlarına alışmada zorluk	3,19	32
Ön yargılarla birey olarak kabulde zorluk yaşadım	1,69	32
Sosyal ve kültürel çevreye uyum problemleri	1,56	32
Arkadaş bulmakta zorluk yaşadım	2,06	32
Türk kültürü ve yemeklerinde zorluk yaşadım	1,88	32

*5’li Likert Ölçeği dikkate alınarak değerlendirilmiştir.

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

Suriyeli sığınmacıların Erzurum’a göç etmelerinde karşılaştıkları problemlerin benzerleri, diğer illere (İstanbul, Gaziantep, Şanlıurfa, Elazığ, Malatya, Kilis gibi) göç ederken ve yerleşirken karşı karşıya oldukları sorunlara benzerlik gösterdiği çeşitli araştırmalarda ifade edilmiştir (Atasoy ve Demir, 2015; Tunç, 2015; Doğan ve Karakuyu, 2016; İncili ve Akdemir, 2016; Uludağ, 2016; Ağır, 2017; Bulut, Akın ve Karakaya, 2018; Canan, 2017; Çelik, Bilbay ve Aksungur, 2017; Yaman ve Önalp, 2017). Bu araştırmalarda da Suriyeli sığınmacıların mutlak olarak ekonomik olarak geçim, konut temini ve kira harcamalarının karşılanamaması ve ilgili yasal izin ve kimlik sorunlarına yönelik problemlerin yoğunluk arz ettiği raporlanmıştır. Suriyeli sığınmacıların göç esnasında, ikamet bölgelerine ilk geliş dönemlerinde ve Erzurum’da ikamet ettikleri dönemlerde karşılaştıkları sorunların çözümüne yardımcı olan

kurumlardan faydalananların oranı %48, faydalanmayanların oranı ise %52 olarak hesaplanmıştır (Tablo 66 ve Şekil 60).

Tablo 66. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Karşılaştıkları Sorunların Çözümüne Yardımcı Olan Organizasyonlardan Faydalanma Durumları

Organizasyonlardan faydalanma	Frekans	%
Evet	24	48
Hayır	26	52
Toplam	50	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

Suriyeli sığınmacıların karşılaştıkları çeşitli sorunların çözümüne yardımcı olan kurum ve vakıfların dağılımları, Tablo 67 ve Şekil 61'de sunulmuştur. Sığınmacıların çeşitli sorunlarına yardımcı olan vakıf ve kurumların arasında Ebu İshak Vakfı %33, Vuslat Vakfı %25, Kızılay kurumu %21, THY %17 ve Kültür Eğitim Vakfı %4'lük paylara sahiptir.

Uluslararası göç hareketlerinde tek bir karar ve uygulama mercii olmadığından göç yönetimi yerine göç yönetişimi kavramına daha sık rastlanır (Kahraman ve Tanıyıcı, 2018: 242). Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye ilk giriş yapmaya başladıkları tarih olan Nisan 2011'de hükümet, AFAD'ı yetkili kurum olarak belirlemiştir. Daha sonra 18 Mayıs 2015 tarihinde yabancılarla ilgili tüm iş ve işlemleri Göç İdaresi Genel Müdürlüğü yetki devri yoluyla üstlenmiştir. Uluslararası yardımlar hakkında ise AFAD, ilgili bakanlıklarla beraber Türkiye Kızılay Derneği, ilçe kaymakamlıkları bünyesindeki sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları başta olmak üzere ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile valiliklerle doğrudan işbirliği yapabilmektedir.

Türkiye'de Suriyeli sığınmacılar konusunda baştan itibaren en fazla mesai harcayan sivil toplum kuruluşlarının inanç temelli kuruluşlar olduğu göze çarpmaktadır (Kahraman ve Tanıyıcı, 2018: 246). Erzurum'daki Suriyeli sığınmacılar konusunda da aynı durum söz konusu olmakla beraber, yardımların ilk yıllarda daha yoğun olduğu göze çarpmaktadır.

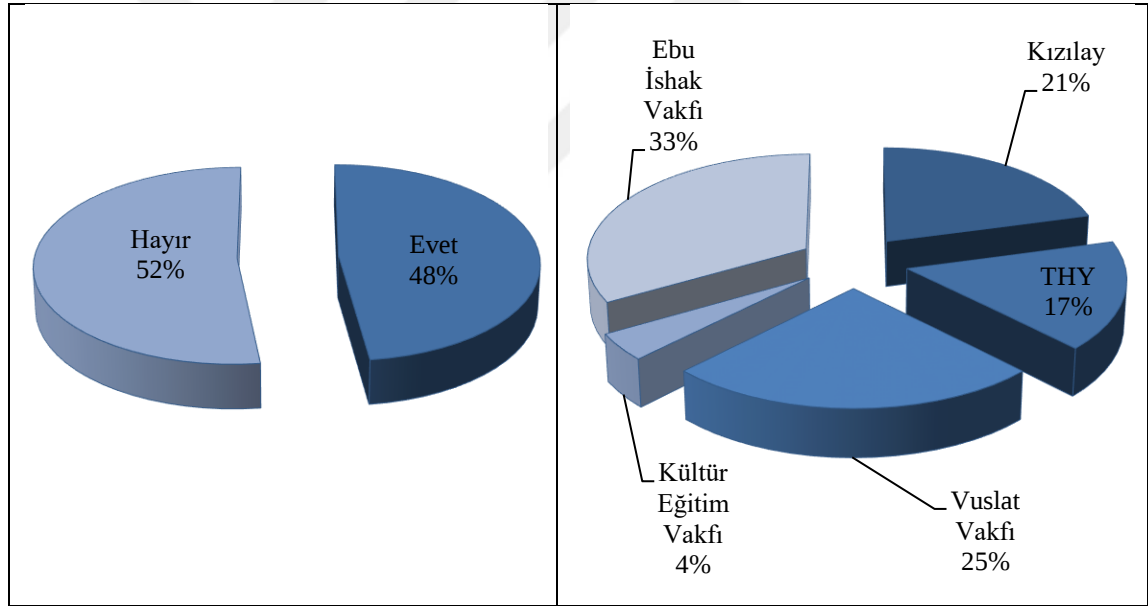
Suriyeli göçmenlerin bulundukları illerdeki yardım kurum ve kuruluşları, onların çeşitli ihtiyaçlarının temininde çok önemli fonksiyonlar icra etmişlerdir. Bu fonksiyonel icralarla onların gıda, barınma, sağlık, eğitim gibi zorunlu ihtiyaçlarını ya doğrudan ya da dolaylı olarak karşılamış ve onların yaşam kalitelerine olumlu katkıda bulunmuşlardır. Bu katkılar çeşitli araştırmalarda, nakdi ve ayni olarak onlara

sunulduğu ve sosyolojik problemlerin çözümüne önemli katkılar sağladığı belirtilmiştir (Atasoy ve Demir, 2015; Tunç, 2015; Doğan ve Karakuyu, 2016; İncili ve Akdemir, 2016; Uludağ, 2016; Bulut, Akın ve Karakaya, 2018; Budak ve Demir, 2017; Mermutlu ve Celayir, 2017; Özcan ve Gültekin, 2017; Tulum, Sevim ve Tulum, 2017).

Tablo 67. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Karşılaştıkları Sorunların Çözümüne Yardımcı Olan Organizasyonlar

Organizasyonlar	Frekans	%
Kızılay	5	21
Türk Hava Yolları (THY)	4	17
Vuslat Vakfı	6	25
Kültür Eğitim Vakfı	1	4
Ebu İshak Vakfı	8	33
Toplam	24	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

Şekil 60. Erzurum'daki Sığınmacıların Sorunlarının Çözümüne Yardımcı Olan Organizasyonlardan Faydalanma

Şekil 61. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Sorunlarının Çözümüne Yardımcı Olan Organizasyonlar

3.3.1.17. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Göç Etme İsteklilikleri

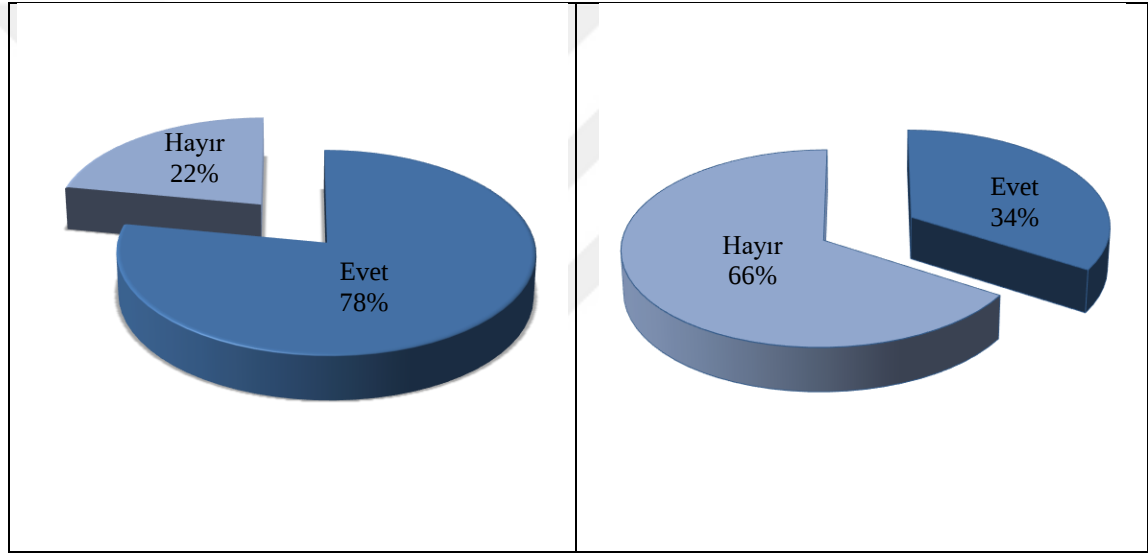
Suriyeli sığınmacıların çeşitli sorunlarının çözümleri ile tatmin ediliş edilmemeleri, onların yaşam bölgeleri dışında diğer illere yönelip yönelmemelerinde temel etken olmaktadır. Sorunlarına çözüm bulamayan ve ihtiyaçlarını tatmin edemeyen sığınmacılar hem diğer illerdeki akraba ve çevrelerinden hem de çeşitli iletişim yolları ile başka iller hakkında bilgi toplamaya ve çözüm sunan bölgelere doğru bir iç

hareketliliğin doğmasına da neden olmaktadır. Bu mantıksal çerçevede kapsamında, Suriyeli sığınmacıların Erzurum ili dışında başka illeri görüp-görmediklerine yönelik soruların cevapları Tablo 68 ve Şekil 62’de verilmiştir. Erzurum ili dışından başka illeri ziyaret eden sığınmacıların oranı %78’dir.

Tablo 68. Erzurum’daki Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’de Gördükleri Başka İller

Türkiye’de görülen başka iller var mı?	Frekans	%
Evet	39	78
Hayır	11	22
Toplam	50	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

Şekil 62. Erzurum’daki Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’de Gördükleri Başka İller

Şekil 67. Erzurum’daki Suriyeli Sığınmacıların Başka Bir İle Göç Etme İstekliliği

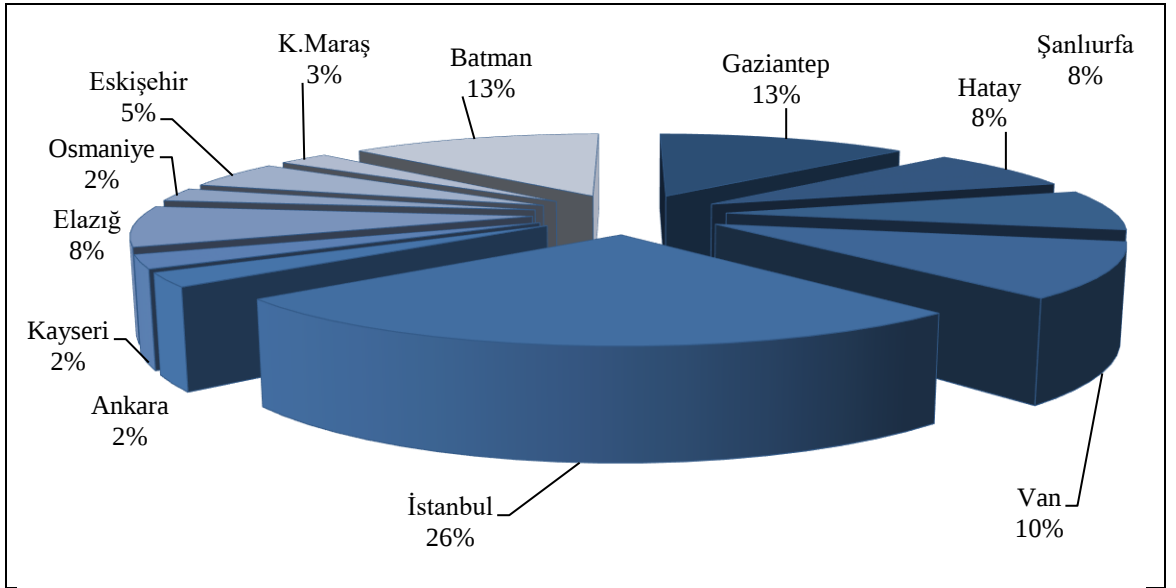
Suriyeli sığınmacıların %26’sı İstanbul, %13’ü Gaziantep ve Batman, %10’u Van, %8’i Hatay, Şanlıurfa ve Elazığ, %5’i Eskişehir, %3’ü ise Ankara, Kayseri, Osmaniye ve Kahramanmaraş illerini ilk ziyaret ettikleri iller olarak ifade etmişlerdir (Tablo 69 ve Şekil 67).

Suriyeli sığınmacıların ikinci olarak ziyaret ettikleri iller ise Tablo 70 ve Şekil 64’de listelenmiştir. En fazla ziyaret edilen ikinci iller %22 ile Gaziantep, %19 ile İstanbul, %11 ile Van, %7 ile Şanlıurfa, Konya, Elazığ ve Batman iken, en az ziyaret edilen iller ise %4 ile Ankara, Eskişehir, Mersin, Kilis ve Ağrı illeri olmuştur.

Tablo 69. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Gördükleri İlk İllerin Dağılımı

İlk görülen iller	Frekans	%
Gaziantep	5	13
Hatay	3	8
Şanlıurfa	3	8
Van	4	10
İstanbul	10	26
Ankara	1	3
Kayseri	1	3
Elazığ	3	8
Osmaniye	1	3
Eskişehir	2	5
Kahramanmaraş	1	3
Batman	5	13
Toplam	39	100

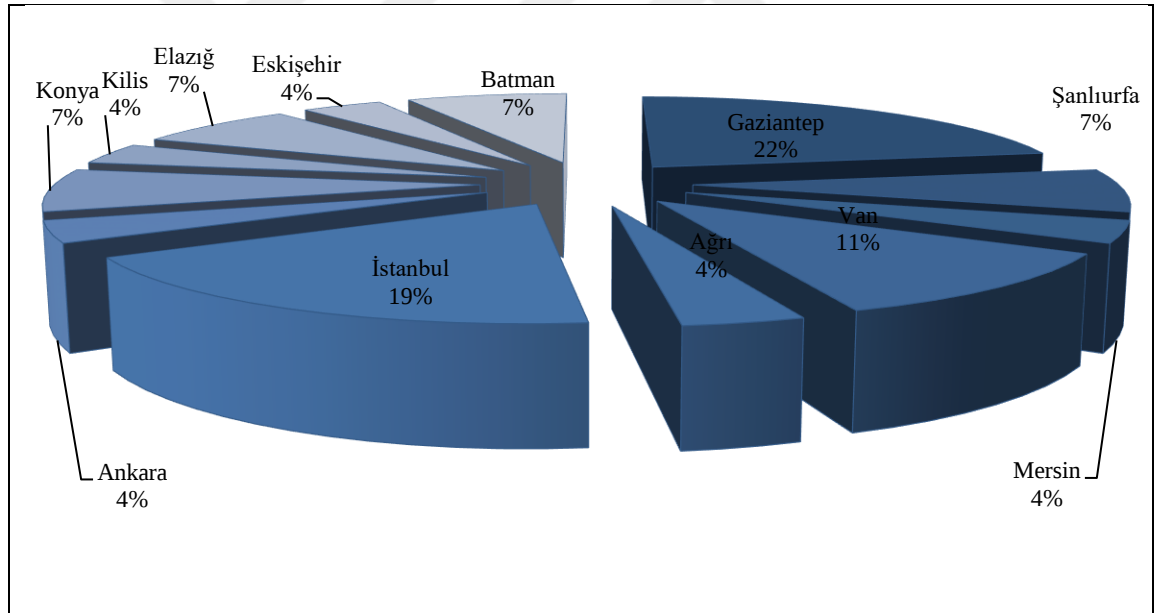
Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

Şekil 63. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Gördükleri İlk İllerin Dağılımı

Tablo 70. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Gördükleri İkinci İllerin Dağılımı

İkinci görülen iller	Frekans	%
Gaziantep	6	22
Şanlıurfa	2	7
Mersin	1	4
Van	3	11
Ağrı	1	4
İstanbul	5	19
Ankara	1	4
Konya	2	7
Kilis	1	4
Elazığ	2	7
Eskişehir	1	4
Batman	2	7
Toplam	27	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

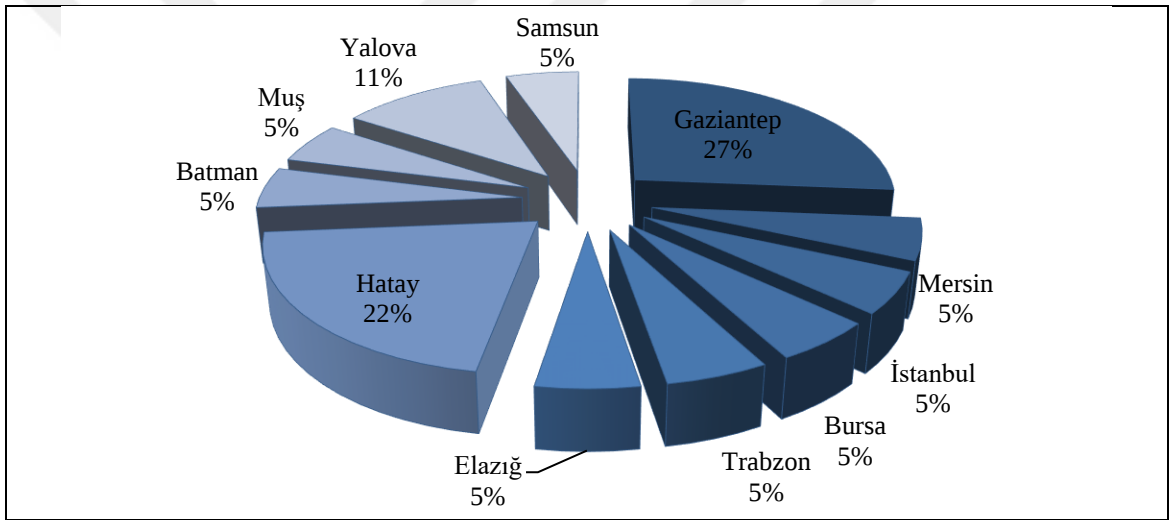
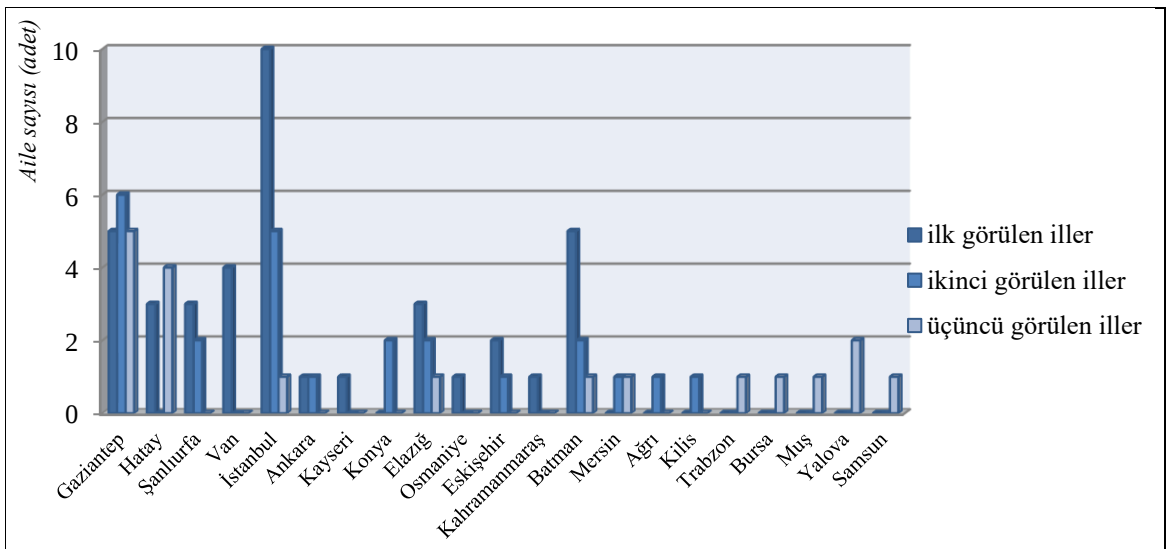
Şekil 64. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Gördükleri İkinci İllerin Dağılımı

Suriyeli sığınmacıların üçüncü sırada en çok ziyaret ettikleri iller %27 ile Gaziantep, %22 ile Hatay, %11 ile Yalova illeri olurken; % 5 ile üçüncü sırada an az ziyaret edilen iller ise İstanbul, Bursa, Trabzon, Samsun, Mersin, Elazığ ve Muş illeri olmuştur (Tablo 71 ve Şekil 65).

Tablo 71. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Gördükleri Üçüncü İllerin Dağılımı

Üçüncü görülen iller	Frekans	%
Gaziantep	5	27
Mersin	1	5
İstanbul	1	5
Bursa	1	5
Trabzon	1	5
Elazığ	1	5
Hatay	4	22
Batman	1	5
Muş	1	5
Yalova	2	11
Samsun	1	5
Toplam	19	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

Şekil 65. Suriyeli Sığınmacıların Erzurum İli Dışında Gördükleri Üçüncü İllerin Dağılımı**Şekil 66.** Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Gördükleri İlk Üç İllerin Dağılımı

Suriyeli sığınmacıların Erzurum dışında başka bir ile göç etme isteklilikleri, Tablo 72 ve Şekil 67’de analiz edilmiştir. Başka bir ile göç etmek isteyen Suriyeli sığınmacıların oranı %34 olarak belirlenmiştir.

Tablo 72. Erzurum’daki Suriyeli Sığınmacıların Başka Bir İle Göç Etme İstekliliği

Göç etme istekliliği	Frekans	%
Evet	17	34
Hayır	33	66
Toplam	50	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir.

Erzurum ilinden göç etmek isteyen Suriyeli sığınmacıların %29’u Trabzon, %18’i İstanbul ve Gaziantep illerini daha yüksek nispetlerde tercih ederken; %6’lık paylarla Hatay, Mersin, Konya, Kayseri, Bursa ve Antalya illeri de tercih edilmektedir (Tablo 73 ve Şekil 68).

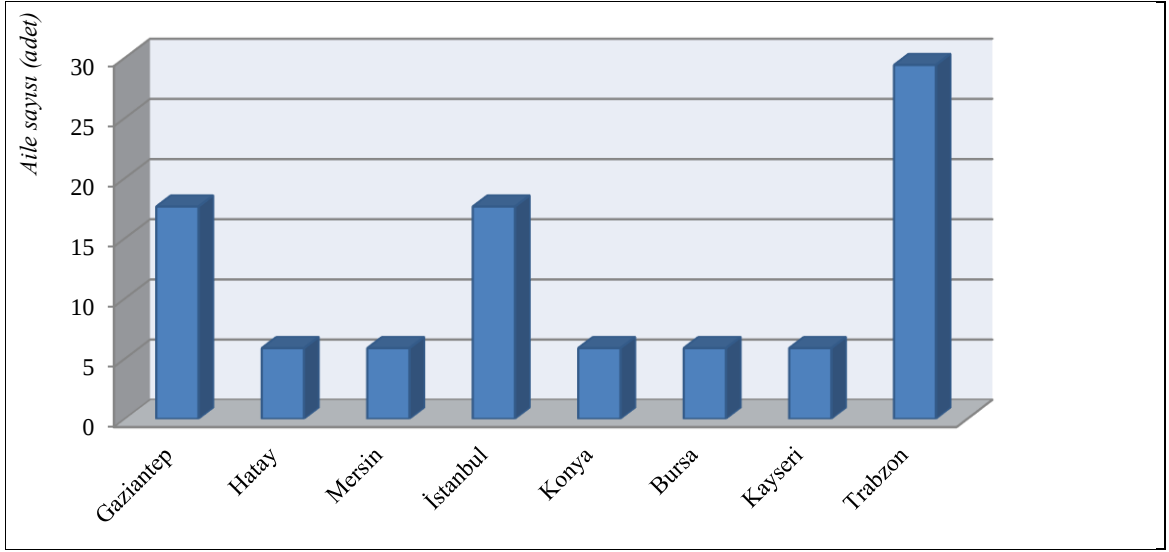
Tablo 73. Erzurum’daki Suriyeli Sığınmacıların Göç Etmek İstedikleri İller

Göç etmek istenen iller	Frekans	%
Gaziantep	3	18
Hatay	1	6
Mersin	1	6
İstanbul	3	18
Konya	1	6
Bursa	1	6
Kayseri	1	6
Trabzon	5	29
Antalya	1	6
Toplam	17	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

Suriyeli sığınmacıların Erzurum ilinden başka bir ile göç etmek istemesinin nedenleri ve dağılımı, Tablo 74 ve Şekil 69’da verilmiştir. Suriyeli sığınmacıların %41’i iş olanaklarının yetersizliğinden, %35’i doğal şartların kötü ve zorlayıcı olmasından ve %24’ü de akrabalarının o bölgelerde olmasından kaynaklandığını beyan etmişlerdir.

Suriyeli göçmenlerin göç ettikleri alanlardan başka alanlara iç göç yoluyla göç etmelerinin temel nedenleri arasında ekonomik ve sosyolojik nedenler ilk sıralarda yer alırken, doğal şartlara uyum sorunları da, çeşitli araştırma sonuçlarında belirtilmiştir (Atasoy ve Demir, 2015; Tunç, 2015; Doğan ve Karakuyu, 2016; İncili ve Akdemir, 2016; Ağır, 2017; Bulut, Akın ve Karakaya, 2018).

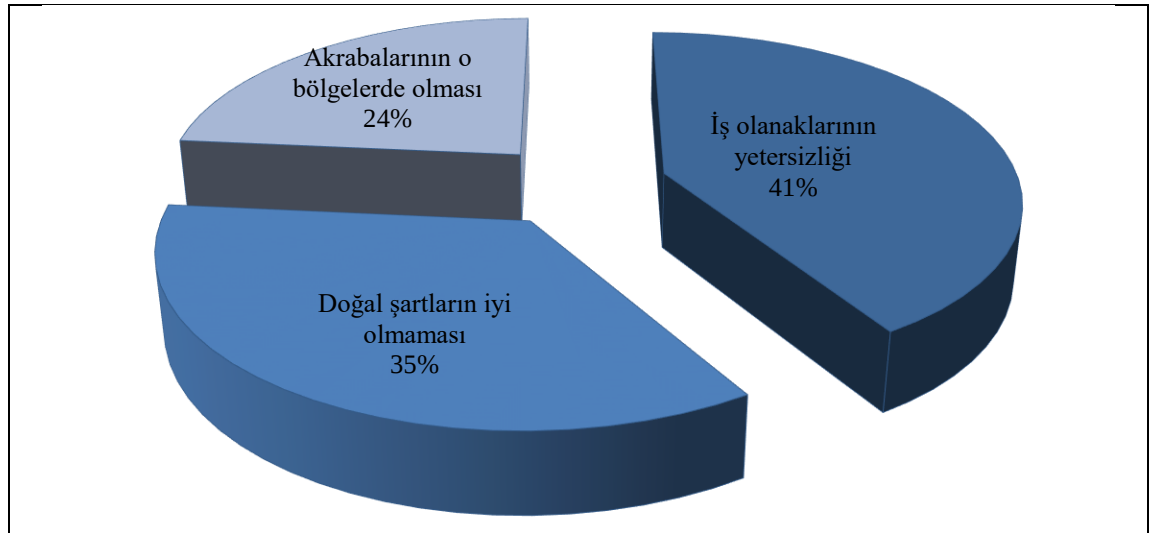

Şekil 68. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Başka Bir İle Göç Etme İsteekliliği

Tablo 74. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Göç Etmek İstemelerinin Nedenleri

Göç etmek istemelerinin nedenleri	Frekans	%
İş olanaklarının yetersizliği	7	41
Doğal şartların iyi olmaması	6	35
Akrabalarının o bölgelerde olması	4	24
Toplam	17	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

Şekil 69. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Göç Etmek İstemelerinin Nedenleri

3.3.1.18. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Göç Öncesi ve Sonrası Sosyoekonomik Durumları

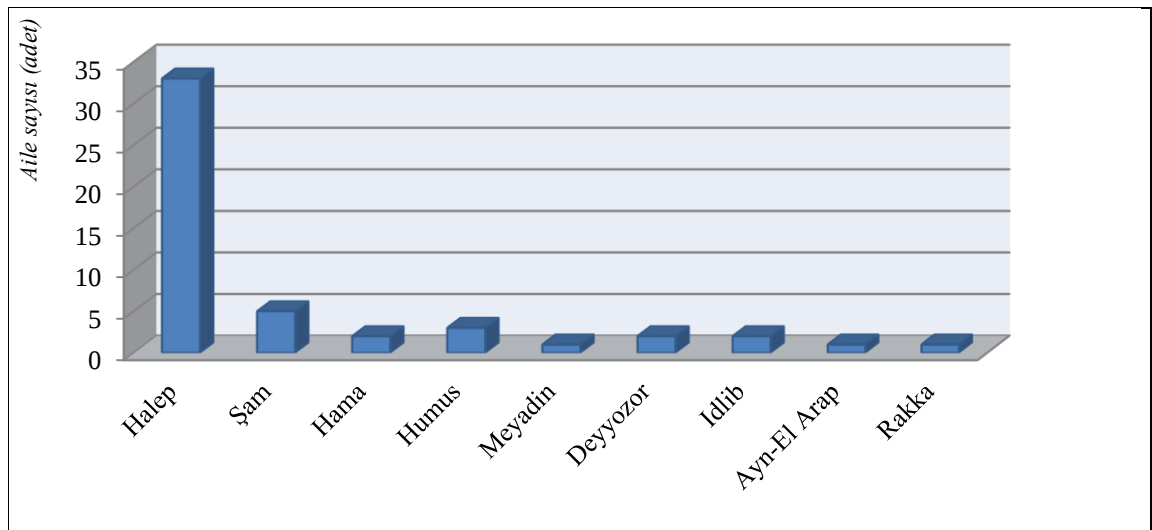
Suriyeli sığınmacıların göç etmeden önceki ve sonraki yaşam merkezleri ve şartları ile aylık gelir ve harcama dağılımları, onların yaşam standartları ve refah düzeylerinde ne yönde bir değişimin olduğunun en önemli göstergelerindendir. Bu yüzden göç öncesi ve sonrası, Suriyeli sığınmacıların yaşam merkezleri ve gelir ile gider dağılımları analiz edilmeye çalışılmıştır.

Suriyeli sığınmacıların kendi ülkelerindeki yaşam merkezleri ve dağılımları, Tablo 75 ve Şekil 70'de gösterilmiştir. Erzurum'a göç eden sığınmacıların %66'sı Halep ve %10'u Şam, şehirlerinden en yoğun göç eden sığınmacılar olarak analiz edilmiştir.

Tablo 75. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Gelmiş Oldukları Suriye'deki Şehirler

Suriye'deki şehirler	Frekans	%
Halep	33	66
Şam	5	10
Hama	2	4
Humus	3	6
Meyadin	1	2
Deyr ez-Zor	2	4
Idlib	2	4
Ayn-El Arap	1	2
Rakka	1	2
Toplam	50	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

Şekil 70. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Gelmiş Oldukları Suriye'deki Şehirleri

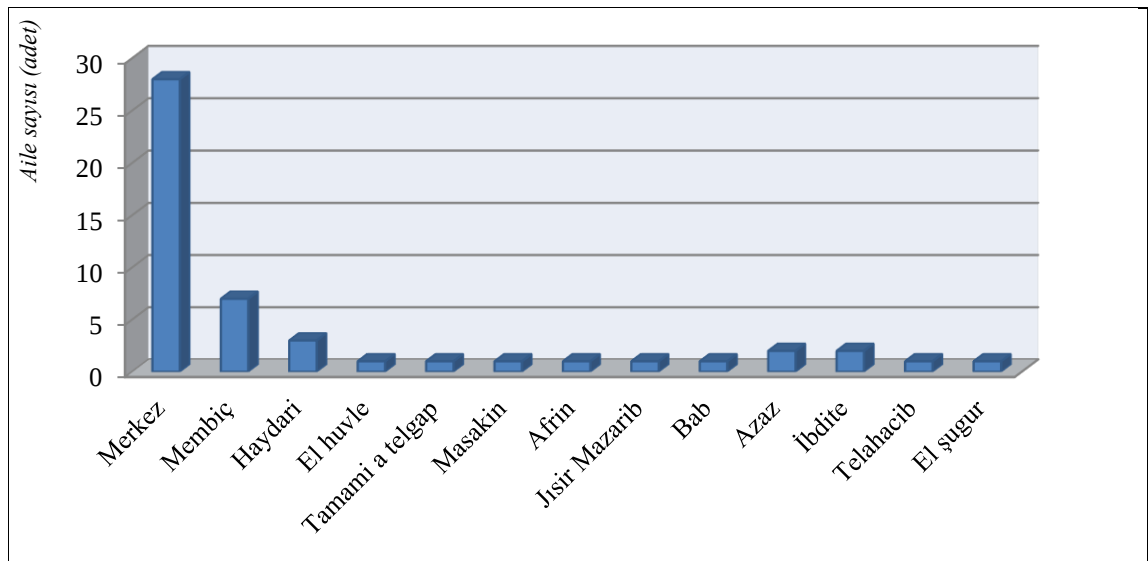
Benzer şekilde ılımlı düzeyde sığınmacıların %6'sı Humus, %4'ü Hama, %4 Deyr ez-Zor, %4'ü Idlib Şehirlerinden göç ederken; %2'lik düşük nispetlerde ise Meyadin, Ayn-El Arap ve Rakka illerinden Erzurum'a göç olmuştur (Tablo 75).

Erzurum'daki Suriyeli sığınmacıların Suriye'deki ikametgahlarının bulunduğu ilçe/kasaba benzeri yerleşim yerlerine ilişkin veriler ise, Tablo 76 ve Şekil 71'de verilmiştir.

Tablo 76. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Suriye'deki İkametgâhlarının Bulunduğu İlçe/Kasaba Benzeri Yerleşim Alanları

Suriye'deki yerleşim alanları	Frekans	%
Merkez	28	56
Membiç	7	14
Haydari	3	6
El Huvle	1	2
Tamami A Telgap	1	2
Masakin	1	2
Afrin	1	2
Jısir Mazarib	1	2
Bab	1	2
Azaz	2	4
İbdite	2	4
Telahacib	1	2
El Şugur	1	2
Toplam	50	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

Şekil 71. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Suriye'deki İkametgâhlarının Bulunduğu İlçe/Kasaba Benzeri Yerleşim Alanları

Suriyeli sığınmacıların yoğun olarak %56'sı ilçe şehir merkezleri ve %14'ü Membiç'den gelmişlerdir. Diğer taraftan ılımlı düzeyde %6'sı Haydari ve %4'er nispetlerde Azaz ve İbdite'den, ancak %2'serlik düşük paylarda ise El Huvle, Tamami el Telgap, Masakin, Afrin, Jısir Mazarib, Bab, Telahacip ve El Şugur köylerinden göç etmişlerdir (Tablo 76).

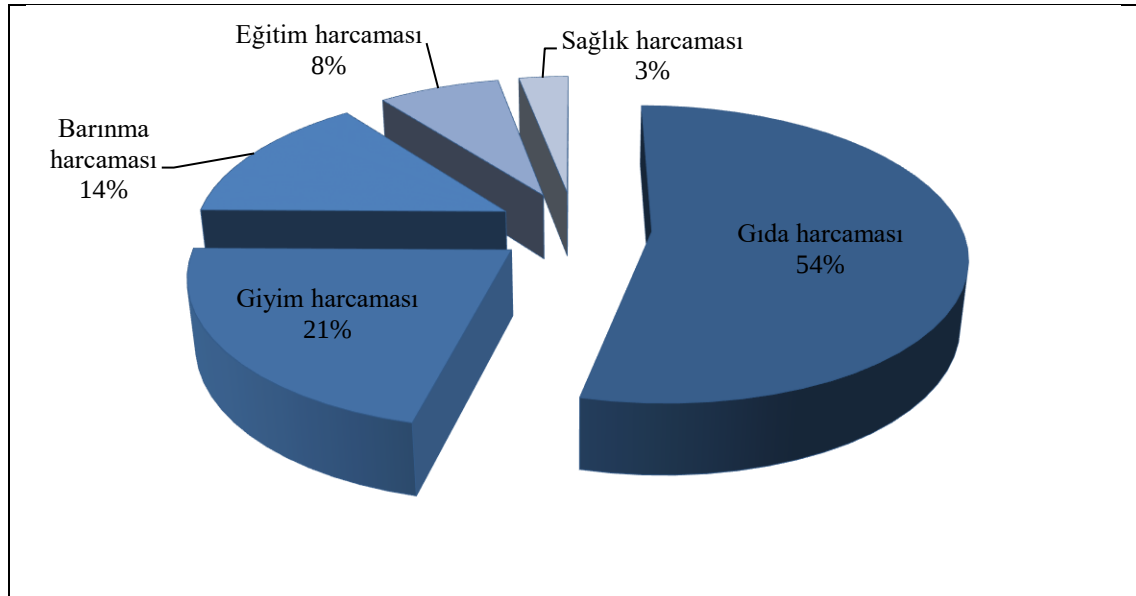
Suriyeli sığınmacıların sosyoekonomik durumlarına ilişkin diğer önemli bir gösterge de, onların gelir ve harcama dağılımı düzeyleridir. Suriye sığınmacıların kendi ülkelerinde aylık gelir ve harcama dağılımları, Tablo 77 ve Şekil 72'de gösterilmiştir.

Tablo 77. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Suriye'deki Aylık Ortalama Gelir ve Harcamaları*

<i>Aylık ortalama gelir ve harcama</i>	<i>Ortalama</i>	<i>%</i>	<i>Maksimum</i>
Aylık gıda harcaması (TL)	695	54	2 000
Aylık giyim harcaması (TL)	277	21	1 000
Aylık barınma harcaması (TL)	186	14	1 000
Aylık eğitim harcaması (TL)	96	8	500
Aylık sağlık harcaması (TL)	39	3	500
Toplam aylık ortalama harcama (TL)	1 375	100	4 000
Aylık ortalama gelir (TL)	1 828	100	5 000

*Veriler \$ olarak toplanmış ve verilerin işlendiği 2018 Ağustos başlarında ortalama kur değeri, 5 TL/\$ olarak alınmıştır.

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

Şekil 72. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Suriye'deki Ortalama Aylık Harcamaları ve Dağılımları

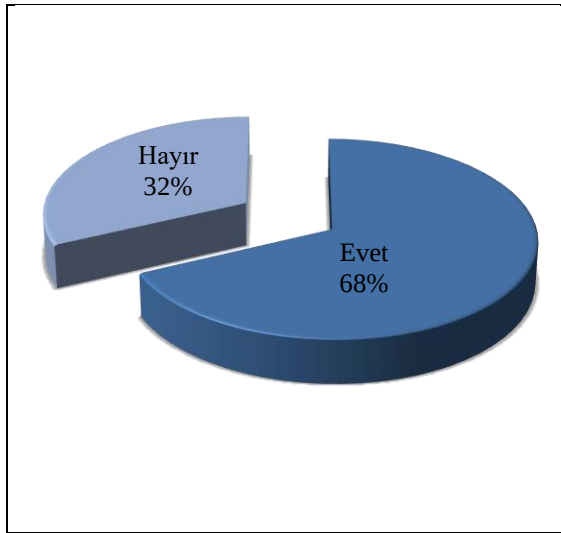
Hedef kitleden toplanan gelir ve harcama verileri, dolar üzerinden alınmış ve verilerin istatistik programlara aktarılmasında o günkü (Ağustos 2018) aylık kur ortalaması olan 5 TL/\$ dikkate alınmıştır. Suriyeli sığınmacıların ortalama aylık gelirleri 1.828 TL olup, en düşük 500 TL ve en yüksek 5.000 TL olarak belirlenmiştir. Buna karşılık aylık ortalama toplam harcamaları 1.375 TL olup; bunun %54'ü gıda, %21'i giyim, %14'ü barınma, %8'i eğitim, %3'ü sağlık harcamaları olarak hesaplanmıştır (Tablo 77).

Suriyeli sığınmacıların Erzurum'a gelerek, aktif iş gücü durumunda olan aile bireylerinin istihdam durumları, Tablo 78 ve Şekil 73'de verilmiştir. Suriyeli sığınmacıların %68'i Erzurum'da çeşitli alanlarda istihdam edilerek; bunların %35'i memur, %50'si işçi ve %15'i ise diğer işlerde (seyyar satıcı, taşıyıcı, gibi günlük işler) istihdam edilmiştir (Tablo 78 ve Şekil 74).

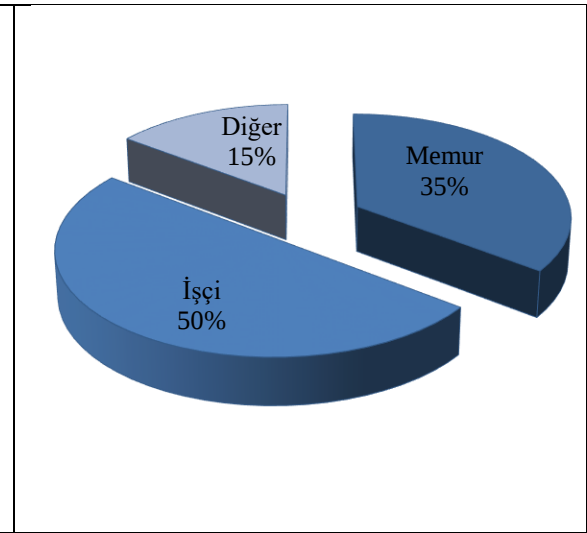
Tablo 78. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların İstihdam Durumları

İstihdam edilme	Frekans	%
Evet	34	68
Hayır	16	32
Toplam	50	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

Şekil 73. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların İstihdam Durumları

Şekil 74. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların İstihdam Edildikleri Mesleki Durumları

Tablo 79. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların İstihdam Edildikleri Mesleki Durumları

İşler	Frekans	%
Memur	12	35
İşçi	17	50
Diğerleri	5	15
Toplam	34	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

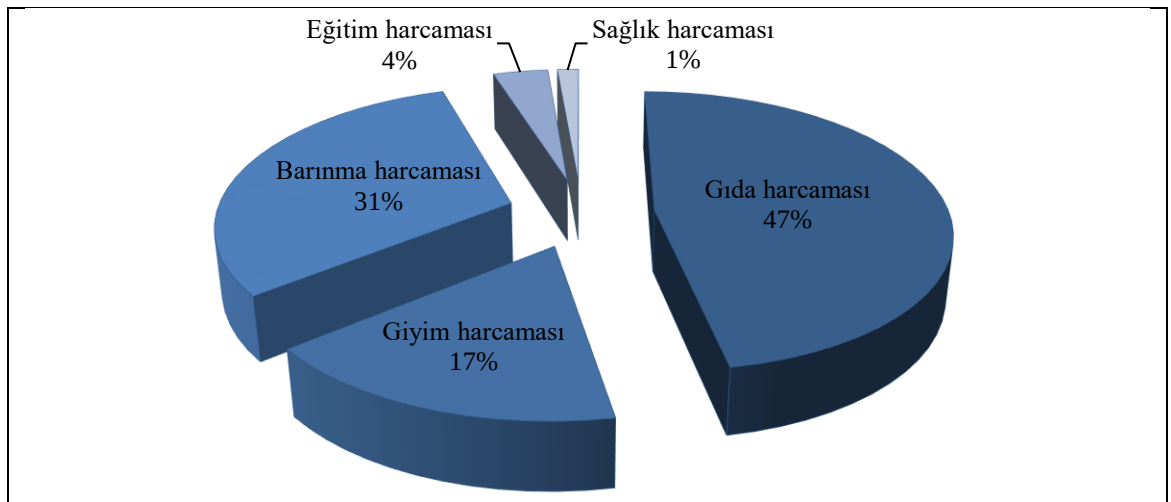
Erzurum'daki Suriyeli sığınmacıların istihdam durumları ve elde ettikleri gelirler ve harcama durum ve dağılımları, Tablo 79 ve Şekil 75'de verilmiştir. Dolar üzerinden elde edilen veriler, Ağustos 2018 aylık kur ortalaması olan 5 TL/\$ dikkate alınarak, analizlere tabii tutulmuştur.

Tablo 80. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Aylık Ortalama Gelir ve Harcamaları*

<i>Aylık ortalama gelir ve harcama</i>	<i>Ortalama</i>	<i>%</i>	<i>Maksimum</i>
Aylık gıda harcaması (TL)	518	47	1 700
Aylık giyim harcaması (TL)	188	17	600
Aylık barınma harcaması (TL)	340	31	700
Aylık eğitim harcaması (TL)	39	4	500
Aylık sağlık harcaması (TL)	15	1	200
Toplam aylık ortalama harcama (TL)	1 152	100	3 300
Aylık ortalama gelir (TL)	976	100	2 500

*Veriler \$ olarak toplanmış ve verilerin işlendiği 2018 Ağustos başlarında ortalama kur değeri, 5 TL/\$ olarak alınmıştır.

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

Şekil 75. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Aylık Ortalama Harcamalarının Dağılımı

Suriyeli sığınmacıların Erzurum'daki ortalama aylık gelirleri 976 TL olup, en düşük 500 TL ve en yüksek 2.500 TL olarak belirlenmiştir. Buna karşılık aylık ortalama

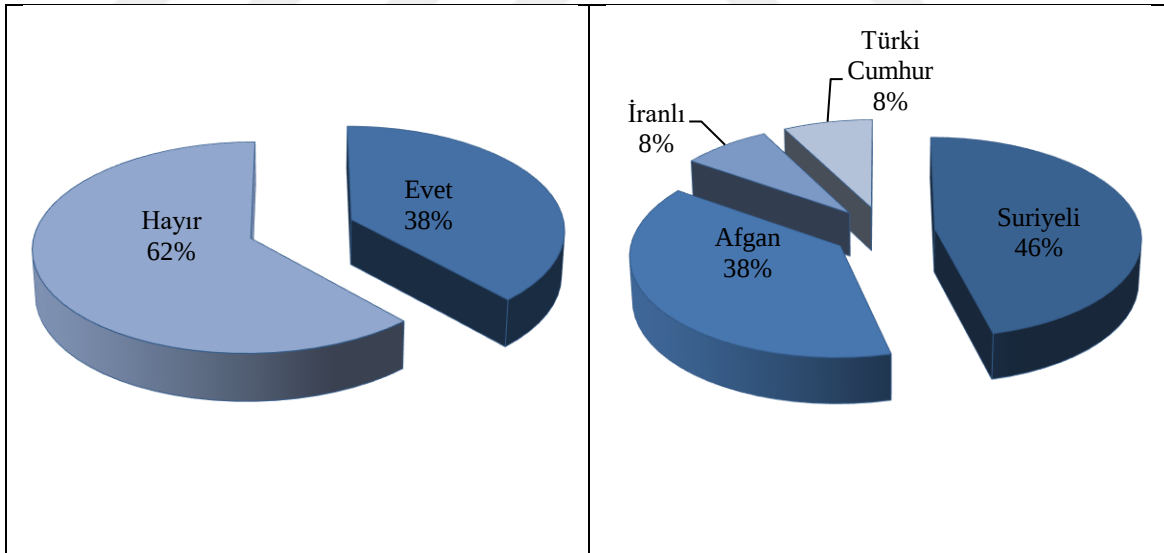
toplam harcamaları 1.152 TL olup; bunun %47'si gıda, %17'si giyim, %31'i barınma, %4'ü eğitim, %1'i sağlık harcamaları olarak hesaplanmıştır (Tablo 80 ve Şekil 75). Suriyeli sığınmacıların göç ettikleri Erzurum'da, doğal olarak barınma masrafları dışındaki bütün harcama gruplarında bir düşüş gözlenmiştir.

Suriyeli sığınmacıların istihdam edildikleri kurum-kuruluşlar ile çeşitli işletmelerde yabancı uyruklu göçmenlerin istihdam edilme oranları da %38 olarak hesaplanmıştır. Bunlar içerisinde %46 ile Suriyeliler, %38 ile Afganlılar, %8 ile İranlılar ve %8 ile Türki Cumhuriyetlerinden soydaşlarımızdan oluşmaktadır (Tablo 81 ve Tablo 82).

Tablo 81. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Çalıştıkları İş Yerlerinde Diğer Yabancı Uyrukluların Çalışma Durumu

Diğer yabancı uyrukluların çalışması	Frekans	%
Evet	13	38
Hayır	21	62
Toplam	34	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir.

Şekil 76. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Çalışma Yerlerinde Diğer Yabancı Uyrukluların Çalışma Durumu

Şekil 77. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Çalışma Yerlerinde Yabancı Uyrukluların Dağılımı

Tablo 82. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Çalıştıkları İş Yerlerindeki Yabancılar

Yabancıların uyrukları	Frekans	%
Suriyeli	6	46
Afgan	5	38
İranlı	1	8
Türki Cumhuriyetlerinden	1	8
Toplam	13	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

3.3.1.19. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların İhtiyaç Temin Şekli ve Sıklıkları

Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisine göre insanoğlu öncelikle fizyolojik ve güvenlik ihtiyaçlarını karşıladıktan sonra sosyal, saygı, başarma, bilme ve anlama, estetik gibi ihtiyaçlara yönelmektedir. En temel ve zorunlu olan fizyolojik ihtiyaçların hızlı bir şekilde temin edilmesi zorunluluk arz etmektedir.

Dolayısıyla Suriyeli sığınmacıların zorunlu ihtiyaçlarının temininde kendi bireysel satın alma davranışlarının (%42) yanında, vakıf ve dernekler (%22), devlet destekleri (%26) ve yerli halkın yardımları (%10) ile tedarik edilme yoluna da gidilmiştir (Tablo 83 ve Şekil 78).

Tablo 83. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların İhtiyaçlarının Temin Şekilleri

İhtiyaçların temin şekilleri	Frekans	%
Satın alarak	21	42
Vakıf ve derneklerden	11	22
Devlet desteklerinden	13	26
Yerli halkın yardımlarından	5	10
Toplam	50	100

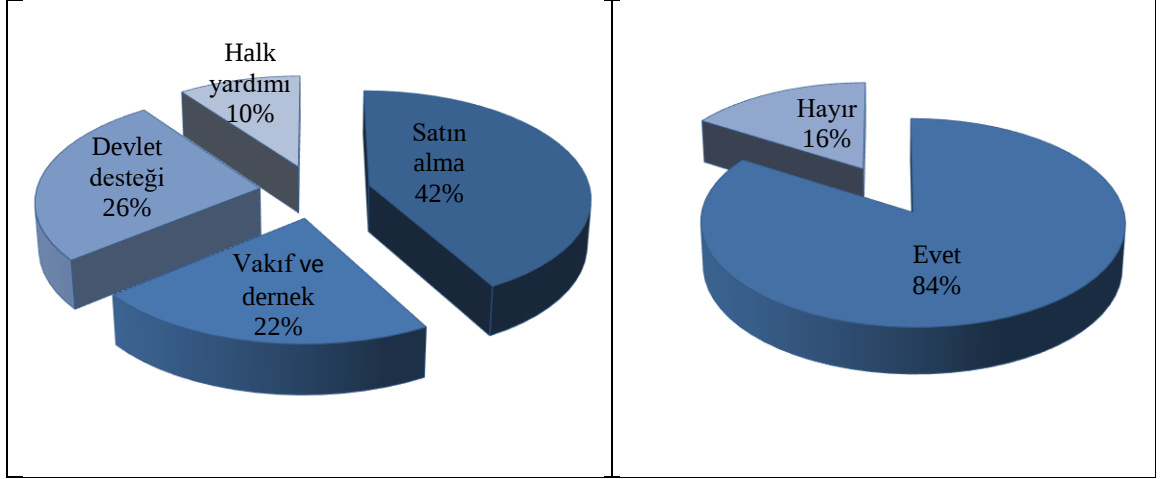
Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

Suriyeli sığınmacıların ihtiyaçlarının temin yollarından biri olan devlet desteklerinden haberdar olanların oranları %84 (Tablo 84 ve Şekil 79) olup, bu yardımlardan faydalanmayanların oranı ise %16'dır.

Tablo 84. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Devlet Yardımlarından Haberdar Olmaları

Haberdar olma durumları	Frekans	%
Evet	42	84
Hayır	8	16
Toplam	50	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

Şekil 78. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların İhtiyaç Temin Şekilleri

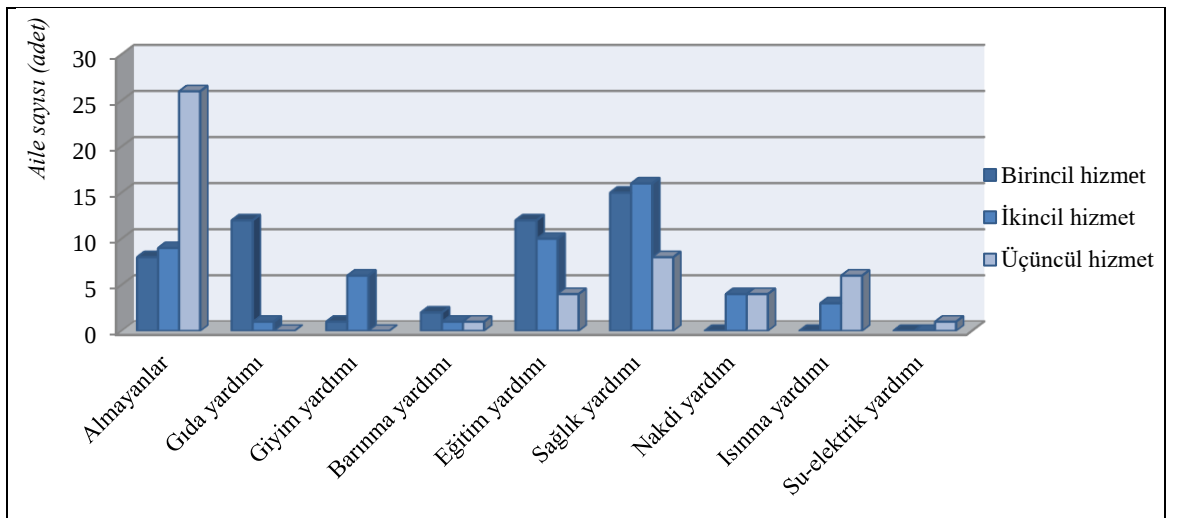
Şekil 79. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Devlet Yardımlarından Haberdar Olması

Devlet yardımlarından faydalanan Suriye sığınmacıların talep ettikleri ilk üç hizmetlerin dağılımları, Tablo 85 ve Şekil 80'de verilmiştir.

Tablo 85. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Devletten Aldıkları İlk Üç Hizmet Durumu

Hizmet grupları	Birincil hizmet		İkincil hizmet		Üçüncül hizmet	
	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%
Almayanlar	8	16	9	18	26	52
Gıda yardımı	12	24	1	2	-	-
Giyim yardımı	1	2	6	12	-	-
Barınma yardımı	2	4	1	2	1	2
Eğitim yardımı	12	24	10	20	4	8
Sağlık yardımı	15	30	16	32	8	16
Nakdi yardım	-	-	4	8	4	8
Isınma yardımı	-	-	3	6	6	12
Su-elektrik yardımı	-	-	-	-	1	2
Toplam	50	100	50	100	50	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

Şekil 80. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Devletten Aldıkları İlk Üç Hizmet Durumu

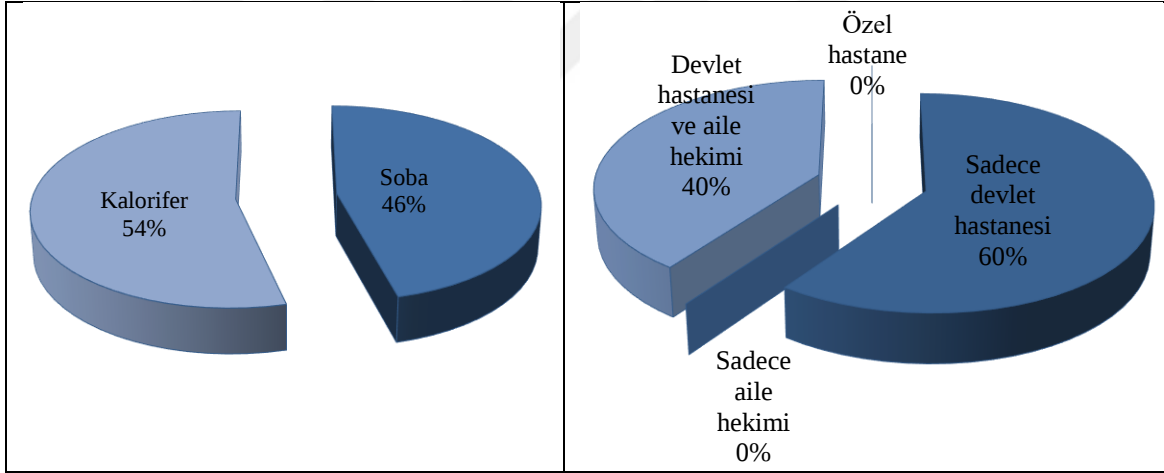
Birincil hizmet olarak; %30 ile sağlık, %24 ile gıda ve eğitim yardımları ön plana çıkmıştır. İkincil hizmet olarak; %32 ile sağlık, %20 ile eğitim ve %12 ile giyim yardımları yoğunluk arz ederken; üçüncül yardım olarak %16 ile sağlık, %12 ile ısınma ve %8 ile eğitim ve nakdi yardımlar üzerine odaklanılmıştır.

Devlet yardımlarından faydalanan Erzurum'daki Suriye sığınmacıların ikametgâhlarının ısıtılmasında kullanılan ısı kaynakları, Tablo 86 ve Şekil 81'de verilmiştir. Suriyeli sığınmacıların %46'sı soba ve %54'ü kalorifer ısı kaynaklarını kullanmıştır.

Tablo 86. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Meskenlerin Isıtılmasında Kullandıkları Isı Kaynakları

Isı kaynakları	Frekans	%
Soba	23	46
Kalorifer	27	54
Toplam	50	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

Şekil 81. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Kullandıkları Isı Kaynakları

Şekil 82. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Sağlık Hizmetlerini Temin Ettikleri Birimler

Devlet yardımlarından faydalanan Suriye sığınmacıların sağlık hizmetlerini temin ettikleri birimlerin dağılımları, Tablo 87 ve Şekil 82'de belirtilmiştir. Suriyeli sığınmacıların %60'ı sadece devlet hastanelerinden, %40'ı hem devlet hastaneleri hem de aile hekimlerinden hizmet almaktadır. Sadece aile hekimlerini ve özel hastaneleri tercih eden hedef kitleye rastlanmamıştır.

Tablo 87. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Sağlık Hizmetlerini Temin Ettikleri Birimler

Sağlık hizmeti birimleri	Frekans	%
Sadece devlet hastaneleri	30	60
Sadece aile hekimleri	-	-
Devlet hastaneleri ve aile hekimleri	20	40
Özel hastaneler	-	-
Toplam	50	100

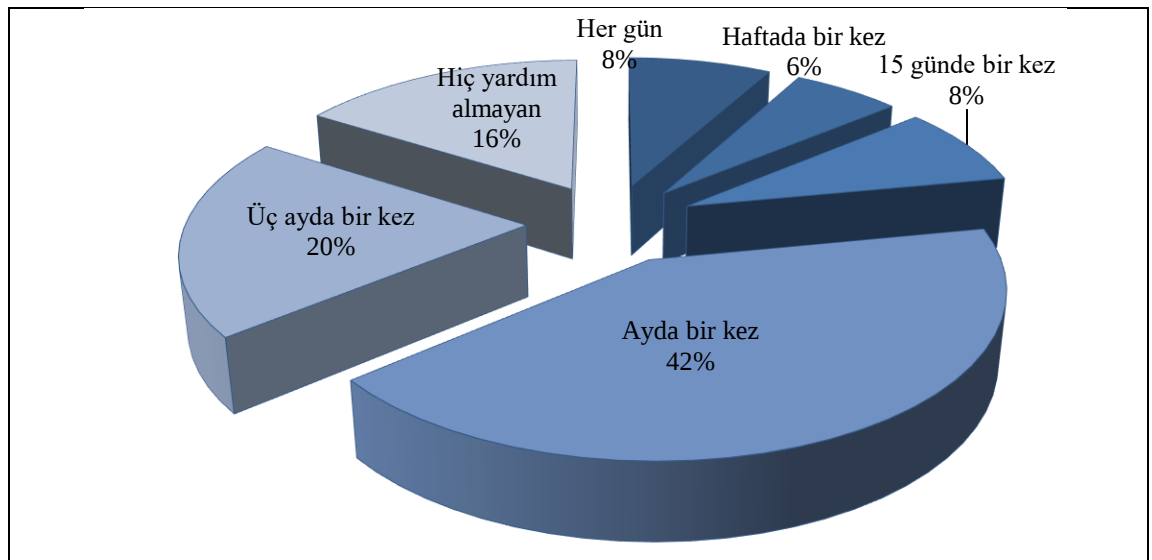
Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

Devlet yardımlarından faydalanan Suriye sığınmacıların hizmet temin sıklıkları Tablo 88 ve Şekil 79'da gösterilmiştir. Hiç yardım almayanların oranı %16 iken; ayda bir kez yardım alanlar %42, üç ayda bir kez alanlar %20, on beş günde bir kez ve her gün yardım alanlar %8 ve haftada bir kez alanlar ise %6 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 88. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Yardım Temin Sıklıkları

Yardım temin sıklıkları	Frekans	%
Her gün	4	8
Haftada bir kez	3	6
On beş günde bir kez	4	8
Ayda bir kez	21	42
Üç ayda bir kez	10	20
Hiç yardım almayan	8	16
Toplam	50	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir.

Şekil 83. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Yardım Temin Sıklıkları

3.3.1.20. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Göç ve Geri Göç Etme Nedenleri

Suriyeli sığınmacıların ülkelerinde yaşanan iç savaş nedeni ile Türkiye'ye sığınmaları ve Erzurum'a geçici koruma nedeniyle gelmelerinin nedenleri, Tablo 89'da ortaya konulmuştur. 5'li Likert Ölçeği üzerinden değerlendirilen Suriyeli sığınmacıların ülkelerinden ayrılış nedenlerinin skor değerleri (1: hiç önemli değil, 3: ılımlı düzeyde nötr bir önem ve 5: çok önemli)'ne göre; Erzurum'da geçici koruma altına alınan Suriyeli sığınmacıların ülkelerinden ayrılmalarının en önemli nedeni DEAŞ tehdidi (4,80), güvenlik ihtiyacı ve iç savaş tehditleri (4,78), evrensel insan haklarından mahrum olma (4,66) ve yerel rejim baskısı (4,56) olarak belirlenmiştir. Diğer taraftan Suriyeli sığınmacıların ülkelerinden ayrılmasını zorunlu kılan faktörlerden mezhep çatışması (3,08) iken; etnik çatışmalar, yeteri gelir elde edememe ve işsizlik problemleri de önemsiz faktörler olarak analiz edilmiştir.

Tablo 89. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Ülkelerinden Ayrılma Nedenleri

<i>Sığınmacıların ülkelerinden ayrılma nedenleri</i>	<i>Ortalama*</i>	<i>n</i>
Güvenlik ihtiyacı	4,78	50
İç savaş tehditleri	4,78	50
İşsizlik	1,80	50
Yeteri gelir temin edememe	1,84	50
Etnik çatışmalar	1,92	50
Mezhep çatışması	3,08	50
Rejim baskıları	4,56	50
Evrensel insan haklarından mahrum olma	4,66	50
DEAŞ tehdidi	4,88	50

*5'li Likert Ölçeği dikkate alınarak değerlendirilmiştir.

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

Mevcut araştırmadan elden bulgulara benzer şekilde, diğer araştırmalarda da Suriyeli sığınmacıların ülkelerini terk etmelerinde en önemli nedenler arasında iç savaşla birlikte baş gösteren DEAŞ tehdidi ve rejim baskıları altında insan hakları mahrumiyeti altında güvenlik ihtiyacının hasıl olması en önemli faktörlerken, ekonomik nedenler ve mezhep çatışmaları çok daha az önem arz eden faktörler arasında yer aldığı rapor edilmiştir (Atasoy ve Demir, 2015; İncili ve Akdemir, 2016; Aksoy ve Akman, 2017; Budak ve Demir, 2017; Sağlam ve Kanbur, 2017; Şengün ve Kapusızoğlu, 2017; GİGM, 2019).

Suriyeli sığınmacıların kendi ülkelerini bırakarak başka ülkelere sığınmaları konusunda verdikleri beyanatlar şu şekildedir:

“Suriye’de bulunduğumuz mahallenin her tarafı defalarca bombalandı. Enkazda olsa kalmaya devam eden bizler, tekrar tekrar enkaz alanlarının bombalanması sonucunda ülkemizi terk etmekten başka çaremiz kalmadı”.

“Suriye’de ünlü bir ağırlama mekânı sahibi bir işletmeciyim. Yağmur gibi yağdırılan bombalar altında savunmak için hiçbir imkân ve araç-gereçlere sahip olmadığımızdan dolayı, eşimi ve çoluk çocuğumu alarak her şeyi orada olduğu gibi bırakmak zorunda kaldım”.

“Suriye’de her gün DEAŞ tehditleri ile karşı karşıya idik. Annem DEAŞ tarafından kaçırıldı ve diğer aile üyelerimde sık sık tehdit ediliyordu. Annem şu anda DEAŞ’ın elinde rehin ve babamı ve diğer aile bireylerimizi zor kaçırdık, Türkiye’ye. Elimizdeki bütün birikimlerimizi annemi kurtarmak için DEAŞ’a verdik ama daha fazla para istiyorlar. Türkiye’de çeşitli vakıf ve derneklerden topladığımız paraları gönderip, annemi geri almak için hükümetten yardım talep ettik”.

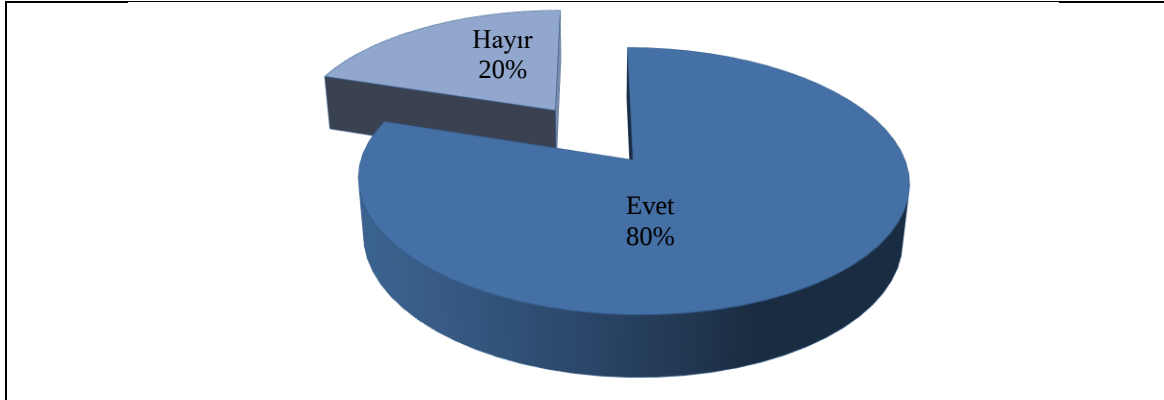
“Suriye’deki iç savaşa kayıtsız kalan insanlar sanıyorlar ki, karşı karşıya savaştığımız birileri var. Hayır, tepemize birden bombalar yağıyor. Bizim elimizde ne bir silah, ne bir roket, ne de hiçbir şey var. Tıpkı kurbanlık koyunlar gibi eli kolu bağlı durumdayız”.

Suriyeli sığınmacıların ülkelerinde yaşanan iç savaşın bitmesi durumunda ülkelerine dönme isteklilikleri, Tablo 90 ve Şekil 84’de arz edilmiştir. Suriyeli sığınmacıların savaşın bitmesi durumunda %80’nin geri döneceği, fakat %20’sinin geri dönmeye istekli olmadıklarını beyan etmişlerdir.

Tablo 90. Erzurum’daki Suriyeli Sığınmacıların Savaş Biterse Geri Dönme Durumu

Savaş biterse geri dönme durumu	Frekans	%
Evet	40	80
Hayır	10	20
Toplam	50	100

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

Şekil 84. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Savaş Biterse Geri Dönme Durumu

Savaşın bitmesi ile geri gitmek istemeyen Suriyeli sığınmacıların oranı %20 olarak belirlenmiştir. Bu sonucu teyit eden diğer araştırmalarda ise %15-45 aralığında Suriyeli sığınmacıların kendi ülkelerine geri dönmeğe istekli olmadıkları rapor edilmiştir (Atasoy ve Akdemir, 2015; İncili ve Akdemir, 2016; Budak ve Demir, 2017; Bulut, Akın ve Karakaya, 2018; Taylan, 2018).

Suriyeli sığınmacıların ülkelerinde yaşanan iç savaşın bitmesi durumunda ülkelerine dönme motivasyon nedenleri, Tablo 91'de sıralanmıştır. 5'li Likert Ölçeği üzerinden değerlendirilen Suriyeli sığınmacıların ülkelerine dönme istekliliklerini etkileyen motivasyon faktörlerinin skor değerleri (1: hiç önemli değil, 3: ılımlı düzeyde nötr bir önem ve 5: çok önemli) dikkate alınarak değerlendirilmiştir. Geçici koruma altında bulunan Suriyeli sığınmacıların geri dönmesi üzerinde etkili olan en önemli faktörün vatan özlemi (4,14) olduğu belirlenmişken; yakın çevrelerinin Suriye'de olması (3,02) ılımlı düzeyde etkili motivasyon faktörüdür.

Tablo 91. Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların Savaş Biterse Ülkelerine Dönme Nedenleri

<i>Geri dönüş nedenleri</i>	<i>Ortalama*</i>	<i>n</i>
Vatan özlemi	4,14	40
Sığınılan ülkede işsizlik problemi	1,80	40
Önceki birikimlerimin tükenmesi	1,68	40
Sığınılan ülkede barınma sorunları	1,80	40
Hane halkı gelirinin düşük olması	1,94	40
Yakın çevrenin Suriye'de olması	3,02	40
Suriye'de sosyal statümün daha iyi olması	2,06	40
Suriye'de daha iyi eğitim alma olanakları	1,56	40
Suriye'de daha iyi sağlık hizmetleri alma	1,30	40
Sığınılan ülkede dışlanmış olma duygusu	1,88	40
Sığınılan ülkede sosyokültürel çatışmalar	1,52	40

*5'li Likert Ölçeği dikkate alınarak değerlendirilmiştir.

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

Diğer taraftan Suriyeli sığınmacıların savaş bitmesini müteakiben ülkelerine dönme motivasyon faktörleri üzerinde önemsiz olarak atfedilen Suriye’de daha iyi eğitim alma, sığınılan ülkede sosyokültürel çatışma, birikimlerinin tükenmesi, sığınılan ülkede işsizlik ve barınma problemleri, sığınılan ülkede hane halkının düşük gelir temini ve dışlanmış olma hissi ve Suriye’de sosyal statülerinin daha iyi olması faktörleri beyan edilmiştir (Tablo 91).

Suriyeli sığınmacıların ülkelerine geri dönmelerinin temel nedenleri arasında vatan özlemi ve akrabalarının Suriye’de olmaları dönüş motivasyon faktörleri olarak gösterilirken, bu sonuçları rapor eden Atasoy ve Demir (2015); Doğan ve Karakuyu (2015), Tunç (2015), İncili ve Akdemir (2016), Budak ve Demir (2017) da aynı faktörler üzerine odaklanmıştır.

Suriyeli sığınmacıların ülkelerinde yaşanan iç savaşın sona ermesi durumunda ülkelere dönmek istememelerinin üzerinde etkili olan faktörlerinin değerlendirilmesi, Tablo 92’de analiz edilmiştir. 5’li Likert Ölçeği üzerinden değerlendirilen Suriyeli sığınmacıların ülkelere dönmek istememelerinin nedenlerinin skor değerleri (1: hiç önemli değil, 3: ılımlı düzeyde nötr bir önem ve 5: çok önemli)’ne göre değerlendirilmiştir. Erzurum’da geçici koruma altına alınan Suriyeli sığınmacıların ülkelerinde savaşın bitmesini takiben ülkelere dönmemeleri nedenleri arasında en önemli faktör savaşın biteceğine inanmamak (4,50) olarak ifade edilirken; dönmemek üzerinde önemli bir gerekçe olarak da Türkiye’de sosyoekonomik durumlarının daha iyi olduğunun belirtilmesidir.

Tablo 92. Erzurum’daki Suriyeli Sığınmacıların Savaş Bitimiyle Ülkelerine Geri Dönmek İstememelerinin Nedenleri

<i>Geri dönülmemesinin nedenleri</i>	<i>Ortalama*</i>	<i>n</i>
Savaşın biteceğine inanmama	4,50	10
Türkiye’de sosyoekonomik durumunun daha iyi olması	4,10	10
Suriye’de geçmişle ilgili kaygılarının olması	2,80	10
Suriye’de yakın çevrenin kalmaması	1,90	10
Suriye’de yaşam standartlarının düşük olması	2,70	10
Suriye’de vatandaşlık haklarından yoksun oluşu	2,50	10

*5’li Likert Ölçeği dikkate alınarak değerlendirilmiştir.

Kaynak: Anket verilerinden elde edilmiştir (2017).

Diğer taraftan Suriyeli sığınmacıların ülkelerine geri göç olgusunu reddetmelerinin arasında ılımlı düzeyde önem arz eden Suriye’de geçmişle ilgili kaygılarının olması (2,80), Suriye’de genel yaşam standartlarının düşük olması (2,70), Suriye’de vatandaşlık haklarından mahrum olunuşu (2,50) gelmektedir. Suriye’ye geri dönüş olumlu bakılmamasının diğer bir önemsiz olarak atfedilen nedeni ise Suriye’de yakın çevrelerinin kalmaması gerekçe olarak gösterilmiştir (Tablo 92).

Mülteciler için en iyi çözüm ülkelerindeki koşulların iyileşmesiyle birlikte ülkelerine dönmeleri olsa da, çözüm sürecinin uzun sürmesi ile kalmaya devam etmektedirler. Bunun sonucunda, Türk toplumunda Suriyeli sığınmacılara dair negatif tutumlar ve davranışlar baş göstermekte olup, onlara karşı kültürel ve ekonomik tehditler, sosyal ve ahlaki düzene, güvenliğe ve temel hizmet alanlarına erişim tehditleri gelmektedir (Ekici, 2019: 715). Sınır illerinde bu algılar sorun haline gelmiş olsa da, Erzurum’daki Suriyeli sığınmacıların nispetleri düşük oranlarda seyrettiği için mekâna yansıyan olumsuzluklar oldukça düşük düzeylerde dir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma sonuçları; Suriyeli sığınmacıların Erzurum'a göç etmeleri sürecinde karşılaştıkları en az önemli sorunların başında sosyal ve kültürel çevreye uyum problemlerinin geldiğini ortaya koymuştur. Fakat en önemli problemler arasında ise işsizlik problemleri ve iklim şartlarına adaptasyon sorunları gelmektedir. Dolayısıyla Suriyeli sığınmacıların kış mevsimlerinde sıcaklığın -35⁰C'lerin de altına düştüğü dikkate alınırsa, iklim ve çevre şartlara uyumda önemli problemler yaşamaları ve bu durum da onların başka alanlara göç etmelerine neden olabilmektedir.

Araştırma sonuçlarına göre Erzurum'a göç etmiş olan Suriyeli sığınmacıların demografik yapıları analiz edildiği zaman; ekonomik katkının en yüksek olduğu 15-49 yaş aralığındaki aktif nüfus içerisinde kadınların oranının yüksek olması, ancak herhangi bir ekonomik katkısının çok fazla dikkate alınmadığı 0-14 yaş aralığındaki erkek çocuklar ile 50 yaş üstündeki erkek olgun nüfusun nispeten fazla olması, hedef kitlenin tüketime eğilimli ve ekonomik katkı sağlama olanaklarının çok düşük olduğu bir profili sergilemiştir. Bu grubun hem iş gücü piyasasına hem de aile bütçesine katkı sağlayamaması, sığınılan ülkeye daha yüksek ekonomik bir yük getirecektir.

Diğer taraftan Suriyeli sığınmacıların mesleki statülerine göre %26'sını memurlar, %34'ünü işçiler, %2'sini çiftçiler, %10'unu işsizler, %12'sini ev hanımları, %10'unu öğrenciler ve %4'ünü de diğerleri teşkil etmektedir. Suriyeli kadın sığınmacıların iş hayatında yer almaması Erzurum'a mahsus bir durum olmayıp, bu durumun Suriye de iken de cari olduğu belirlenmiştir. Aile ekonomisinden sorumlu olan kişiler ise erkeklerdir. Bunun yanında kadınların dilencilik yaptığı göze çarpmaktadır. Temizlik işlerinde çalışmaya teşebbüs eden kadınların aldığı ücretin çok cüzi olması, iş hayatına katılmalarını engelleyen unsurlardan biri olmuştur. Suriyeli kadınların hayat tarzları birbirine benzemektedir.

Erzurum'da yaşayan Suriyeli sığınmacıların %10'u işsiz olup, bunlar iş bulana kadar ki geçen zaman diliminde ceplerindeki nakit sermaye ile idare etmeye çalışmışlardır. Söz konusu %10'luk zümreye öğrencileri de katacak olursak aktif olarak ekonomik katma değer yaratma yetisinden mahrum olanların oranı %30'a ulaşmaktadır. Sığınmacılar arasında devlet yardımlarından haberdar olanların oranı %84'tür. Bu oran hem entegrasyon hem de temel haklara erişim hususunda ciddi bir yere sahiptir.

Araştırma sonuçları aynı zamanda, uluslararası göçün en önemli nedenlerinden birisini teşkil eden kendini güvende hissetme duygusu, Suriyeli sığınmacıların Erzurum'a gelmelerindeki en önemli nedenler arasında olduğuna işaret ederken; halkın sığınmacılara karşı tutum ve tavırları ve sığınılan kentin sosyokültürel yapısının uygunluğu da belirleyici faktör arasındadır. Fakat sınır kentlerine göç etmede ilk sıralarda etkili olan akraba ilişkilerinin olması veya aşiret bağları, Erzurum'da dördüncü sırada yer almaktadır.

Benzer şekilde, din ve mezhep hususu gelen sığınmacılar için herhangi bir problem teşkil etmemektedir, çünkü sığınmacıların hemen hemen tamamının Sünni Müslüman olduğu bilinmektedir. Buna mukabil sığınmacıların ekseriyetle gayri Türk unsurlardan müteşekkil olması dil noktasında birtakım problemlerin yaşanmasına sebep olmaktadır. Türkçe dilini yeterli seviyede iyi kullanan sığınmacıların oranı %25 olup bu durum, sığınmacıların kamusal alanda etkileşime girmesine, iş bulmasına ve entegre olmasına engel olmaktadır.

Araştırma sonuçları, sığınmacıların yarısından fazlasının (%56) şehir merkezlerinden gelmiş olduğunu ve %44'lük kitlenin ise kırsal kesimlerden gelmiş olduğuna işaret etmiştir. Bunun Erzurum bölgesi açısından birtakım avantajları ve dezavantajları bulunmaktadır. Kırsal kesimden gelenlerin şehir hayatına uyum sağlamasının güçlüğü dezavantajlı bir durum olmakta iken buna nazaran kırsal kesimden gelenlerin genel itibariyle çocukluk çağında olup adaptasyon ve entegrasyon açısından daha elverişli bir pozisyonda olmaları avantajlı bir durum olarak öne çıkmaktadır. 2012 yılında ilk olarak Erzurum'a gelen Suriyeli sığınmacıların ortalama kalış süreleri 2,24 yıl olmuş ve bunların %72'sinin uyum problemi yaşadığı belirtilmiş buna karşın kalan %28'lik nüfusun uyum problemi yaşamadığı ifade edilmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre, Erzurum halkının Suriyeli sığınmacılara müspet davranışlar göstermesinde etkili olan hususlar arasında; adaptasyon sağlayan çocuk ve genç nüfusun olması, aynı etnik köken ve mezhep mensubu olma ve birtakım kültürel sebepler belirlenmiştir. Her ne kadar Erzurum büyük bir göç dalgasıyla karşılaşmamış olsa da halkın medyadan etkilenecek olumsuz düşüncelere kapılabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Yerli halkın bu tür düşüncelere kapılmasında etkili olan amiller arasında; iş bulamama ve gelir kaybı kaygısı, iş kaybetme kaygısı, çocuk işçiliğinde artış ve kayıt dışı nüfus ve ekonomi gibi sebepler başta gelmektedir.

Araştırma sonuçları, sığınmacıların oturdukları bölgelerde yaşadığı uyum problemleri arasında iktisadi ve coğrafi faktörlerin ön planda olmasına mukabil sosyokültürel uyumsuzluk, kendini dışlanmış hissetme gibi problemlerin de ortaya çıktığını göstermiştir. Mühim olan bu sürecin iyi yönetilmesidir. Türkiye Cumhuriyeti devleti batı ülkelerinin ağır müeyyideler tatbik ederek dışlamış olduğu bu insanların çaresizliği karşısında sessiz kalmayıp sahip çıkmak ve yardım etmek adına üstüne düşen insani vazifeyi büyük bir çaba sarf etmek suretiyle yerine getirmektedir.

Diğer taraftan analiz sonuçlarına göre Suriye’de iç savaşın bitmesi akabinde ülkelere dönmeyi düşünen sığınmacıların oranının %80 olduğu tespit edilmiştir. Söz konusu kişilerin ülkelerinden ayrılma sebepleri arasında; güvenlik ihtiyacı, iç savaş tehditleri, evrensel insan haklarında mahrumiyet, DEAŞ tehdidi, rejim baskısı gibi sebeplerin ön planda olduğu görülmektedir. Sığınmacıların savaşın bitmesi halinde ülkelere geri dönme sebepleri arasında ilk sıraları ise vatan özlemi, aile efradının Suriye’de olması, sosyal statünün Suriye’de daha iyi olması gibi sebepler teşkil etmektedir. Bunun yanı sıra sığınmacıların ülkelere dönmek istememelerinin baş sebepleri arasında ise savaşın biteceğine inanmama, Türkiye’de sosyoekonomik durumun daha iyi olması ve geçmişle ilgili kaygıların olması gibi gerekçeler yer almaktadır.

Benzer şekilde, sığınmacıların Erzurum’a göç etmeleri esnasında bürokratik, kamusal, şahsi ve çevresel amillere bağlı olarak çeşitli problemlerle karşı karşıya geldiklerini beyan edenlerin oranı %58 iken, herhangi bir problemle karşılaşmadıklarını ifade edenlerin oranı %42 olarak kayıtlara geçmiştir.

Kimlik belgesine sahip olan kişilere sağlık, eğitim ve iş piyasasına erişim gibi temel haklar ile sosyal yardımların sağlanacağı YUKK’nın 22. Maddesindeki yönetmelik mucibince belirtilmiştir. Bu düzenlemeden hareketle devlet yardımlarından faydalanan Suriyeli sığınmacıların sağlık hizmetlerini temin etme noktasında %60’lık kesiminin sadece devlet hastanelerinden, %40’lık kesiminin ise hem devlet hastanelerinden hem de aile hekimliklerinden söz konusu hizmeti aldığı görülmektedir. Sağlık hususunda hastanelerde herhangi bir doluluğa sebebiyet vermemektedirler.

Ayrıca araştırma sonuçları, devlet yardımlarından faydalanan Suriyeli sığınmacıların hizmetlerden istifade etme sıklıklarına göre hiç yardım almayanların oranı %16 iken; ayda bir kez yardım alanların %42, üç ayda bir yardım alanların %20,

on beş günde bir kez ve her gün yardım alanların %6 olduğunu ortaya koymuştur. Bunun yanında kimi sığınmacılar da muhtelif dernek ve vakıflardan günlük ekmek ve yemek yardımı almaktadır. Sığınmacıların mecburi ve temel ihtiyaçlarının temininde ferdi satın alma davranışları (%42) yanında, vakıf ve dernekler (%22), devlet destekleri (26) ve yerli halk yardımları (%10) rol oynamıştır.

Erzurum'a göçle gelen fakir aileler kötü şartlarda ve çok düşük ücretlerde çalışmak zorunda kalırken, birtakım yardım derneklerinde sığınmacıların istihdam edilmesi ve sermayesi olan Suriyelilerin iş kurup istihdam sağlaması işsizlikten ötürü yükselen tansiyonu nispeten de olsa düşürmektedir. Huzursuzluğa yol açan mesele daha çok dilencilerin varlığı olup, bilhassa çocuk dilencilerin varlığı halkı tedirgin etmektedir. Meslek sahibi olsa dahi çalışma izni olmayan sığınmacılar ceza alma korkusundan ötürü çalıştırılmamakta, çalıştırılanlar ise ya kayıt dışı ya da düşük ücretli olarak çalıştırılmaktadır. Çalışma izni olmayan Suriyeliler, çeşitli sebeplerden ötürü hak arama hürriyetini kullanamamaktadır.

Analizlere göre; kamp dışında yaşayan Suriyeli sığınmacılara herhangi bir kişi veya kurum tarafından barınacak yer temin edilmediğinden ötürü sığınmacılar kalacakları meskeni öncelikle kiralama (%96) yoluna gitmektedir. 2017 yılı sonu itibariyle sığınmacıların yarısından fazlasının (%56) 1-3 yıl arası ikamet ettikleri görülmektedir. İkamet ettikleri ilçeler sırasıyla (%78) Yakutiye, (%16) Palandöken ve (%6) Aziziye olmakta iken, çoğunlukla ikamet ettikleri mahalleler ise Rabia Ana ve Şükrüpaşa (%14) ve Kazım Karabekir, Lalapaşa ve Yunus Emre Mahalleri olmaktadır. Sığınmacılar keyfi bir şekilde Erzurum'a dağılmamış, belli öncelikler esas alınmak suretiyle dağılım göstermiştir. Homojen bir profile sahip olmayan sığınmacılar, iktisadi, siyasi, içtimai ve kültürel birçok farklılıktan teşekkül etmiştir. Seçtikleri konutlara bu profile göre değişiklik göstermiştir.

İlk konutlarına 2012'den itibaren yerleşen Suriyeli sığınmacıların oranı %2 iken, 2017'ye doğru nicel olarak sayıları arttıkça yerleşme sıklıkları da oransal olarak artmaktadır. 2016 yılında bu oran %36'ya kadar artmıştır. Geldikleri ilk konutta oturmaya devam edenlerin oranı %56 olarak tespit edilmiş ve bu konutların; Şükrüpaşa, Kazım Karabekir ve Rabia Ana Mahallerinde yer aldığı görülmektedir. İkinci konuta geliş yıllarına bakıldığında ise sığınmacıların %26'sının konutlarını değiştirmedeği, 2017 yılına gelindiğindeyse %28'inin konutlarını değiştirdiği tahlil edilmiştir. Nihayetinde sığınmacıların %74'ünün ilk oturdukları konutu değiştirdiği belirlenmiştir.

Bu durumun sebepleri arasında ise oturlan konutun satılması (%16), geniş ailenin yanından mecburen ayrılma (%12), oturlan ev hakkında yıkım kararı alınması (%10), ısınma problemleri (%10) ve çevre şartlarının kötü olması (%8) gibi sebepler gösterilmiştir. 3., 4. ve 5. konutlara gelindiğinde artık konutunu değiştirmeyenlerin oranının hayli artmış olduğu görülmüştür (%94, %96 ve %97). Sığınmacıların 3., 4. ve 5. evden ayrılma sebepleri arasında ise ailelerin kalabalık olması (%12), konutun fiziki bakımdan kötü durumda olması (%4), yerli halkla anlaşamama (%2) gibi gerekçeler ön plana çıkmaktadır.

Araştırma sonuçları; sığınmacıların hali hazırda ikamet ettikleri bölgeyi seçmelerinde ki temel amillerin güvenli bir çevre, düşük kira harcaması, sosyal yapının uygunluğu olduğuna işaret etmiştir. Devletin herhangi bir yönlendirmesi olmaksızın oturlan muhitler seçilmiştir. Sığınmacılar anketin yapıldığı tarih itibariyle büyük oranda (%94) başka bir semte taşınmayı düşünmemektedir. Bunun sebepleri arasında oturlan semtten memnun olma, bölgeyi iyi bilmeme veya adaptasyon ve entegrasyon noktasında istenen seviyeye gelememe gibi durumlar olmaktadır. Sığınmacılar oturdukları semtlerde herhangi bir değişikliğin olmadığını %62'lik bir oranla ifade etmiş, değişikliğin olduğunu iddia edenler ise bu iddiasını gelen yeni sığınmacıların sayısını gerekçe göstererek ifade etmiştir.

Sığınmacıların barınma problemlerini genellikle biriktirmiş oldukları nakdi sermaye ile çözmeye çalıştıkları, düzenli işlerinin olmamasından ötürü çalışmak için düşük ücretli işlerde çalışmayı tercih ettikleri ve tercih ettikleri konutların ise düşük kiralardan dolayı soğuk, bakımsız, hijyenik olmayan ve eşyasız yerler oldukları gözlenmiştir. Çok katlı, iki katlı ve yığma binalarda oturanların genel itibariyle (%66) bodrum katlarda ve fiziki olarak daha kötü dairelerde oturduklarına şahit olunmuştur. Gecekondualarda kalan kesimlerde (%26) kayıt dışı nüfus daha fazla olmakta, fakat bu durum mahalle sakinleri tarafından şikayet konusu edilmemektedir. Gecekondualarda yaşayan bir kısım insanın dilencilik yaptığı tespit edilmiş olup, bu durumun hem onlar hem de yerli halk için birtakım tehlike ve riskler yaratacağı izahtan varestedir.

Oturlan meskenlerin ısıtılmasında %54'ünün kalorifer kullandığı, fakat bunun yeterli ısınma sağlamadığı ifade edilmiştir. Geldikleri yerlerin ikliminin Erzurum'a nazaran daha sıcak olduğu göz önüne alındığında alışma aşamasında oldukça zorlandıkları söylenilebilir.

Erzurum'a göç eden sığınmacıların %66'sının Halep'ten, %10'unun ise Şam'dan geldiği ve bunların nüfusu en yoğun iki şehir olduğu göz önüne alınmakla birlikte bunları sırasıyla Humus (%6), Hama (%4), İdlip (%4) takip etmekte ve netice olarak kalan %2'lik düşük nispetin ise Ayn-El Arap ve Rakka gibi illerden gelenlere tekabül ettiği tespit edilmiştir. Sığınmacıların yoğun olarak (%56) şehir merkezlerinden geldiği analiz edilmiştir. Sağlıklı bir iletişim ve diyalogla söz konusu nüfus kolaylıkla ilişkiler ağına dahil edilebilecektir.

Analiz sonuçlarına göre; sığınmacıların küçük yaş aralığındaki kitlelerden olması, onların eğitim vasıtasıyla sosyokültürel entegrasyonu kolaylaştıracağı ifade edilebilir. Çocuk ve gençler çoğunluktadır. Bu grubun eğitim imkânlarından faydalanması için Türkiye sürecin başından beri acil tasarruflarda bulunmuştur. 0-6 yaş aralığında çocuğu bulunan ailelerin oranı %68 olup, söz konusu aralıkta 1'den fazla çocuğu bulunanların oranı %19'a tekabül etmektedir. Bu durumun sığınmacıların adaptasyonu noktasında avantajlı olabileceği, istihdam yaratma noktasında ise birtakım problemlere yol açabileceği düşünülmektedir. 7-14 yaş aralığında çocuğa sahip olanların oranı %51 olup, bunların %25'ine tekabüle eden zümre 1'den fazla çocuğa sahiptir. Söz konusu aralıkta eğitim görmeyenlerin oranı %33 olmaktadır. Bu grup çocuk işçiler kapsamında olmakta ve kayıt dışı ve teminatsız çalıştırılma gibi ağır muamelelere maruz bırakılmaktadır.

Sığınmacıların Türkiye'ye zihinlerinde şekillenmiş olan birtakım kolektif önyargılarda birlikte geldiği düşünüldüğünde, bu durumun Türkiye'ye toplumuna da belirli yansımaları olacaktır. Bu bakımdan sığınmacılar için mümkün mertebe kapsayıcı bir ortam tesis edilmeli, onları tecrit edici, yalnızlaştırıcı, kutuplaştırıcı bir takım tavır, siyaset ve davranışlardan uzak durulmalıdır. Türkiye toplumunu ve sığınmacıları ikna edici ve tatmin edici mahiyette karşılıklı anlayış ve saygıyı esas alan plan, program ve politikaların hayata geçirilmesi gerekmektedir. Karşılıklı önyargı ve güvensizliğin tez elden ortadan kaldırılması gerekmektedir.

Analiz sonuçlarına göre, Erzurum'a gelen sığınmacıların Erzurum haricinde başka bir ili görmemiş olanlarının oranı %22'dir. Sığınmacıların diğer şehirlerle kıyas yapma imkanı olduğu düşünüldüğünde söz konusu şehir tercihinin kasti ve iradi olarak yapıldığı düşünülmektedir. Sığınmacıların başlıca gördükleri iller arasında İstanbul (%26), Gaziantep (%13), Batman (%13), Hatay (%18), Şanlıurfa ve Elazığ (%8) bulunmaktadır. Erzurum'dan başka bir ile göç etmek isteyen sığınmacıların oranı ise

%34 olarak kayıtlara geçmiştir. Sığınmacıların göç etmek istedikleri iller, Trabzon (%29), İstanbul (%18), Gaziantep (%18) olarak öne çıkmaktadır. Bunun sebeplerini, iş imkanlarının yetersizliği, tabi şartların çetin ve zorlayıcı olması (%35) ve akrabaların sözü edilen bölgelerde (%24) yaşıyor olması şeklinde beyan etmişlerdir.

Konumu itibariyle orta doğu ülkelerine nazaran daha istikrarlı ve güvenli pozisyonda olan Türkiye'yi ve Erzurum'u tercih eden sığınmacılar, gelinen noktada %80 oranında ülkelere geri dönmek istemekte, şayet bu geri dönüşün sağlıklı bir şekilde gerçekleşmemesi halinde iki taraf için de ciddi sıkıntılar ortaya çıkabilecektir. Diğer taraftan geri dönmek istemeyen sığınmacıların nedenleri arasında savaşın biteceğine inanmama (4,50) ilk sırada gelirken, diğer faktörler ortalamanın altında kalmıştır. Bunun sebepleri arasında gelen tepkilerin fazla olmasından kaynaklandığı tahmin edilmektedir. Buna mukabil geri dönmeyi düşünmeyen kesimlerin birtakım haberleşme vasıtalarıyla yakınlarının da Türkiye'ye gelmelerini sağladıkları tahmin edilmektedir.

Araştırma sonuçları, sığınmacıların yerleştikleri yerde kalma süreleri uzadıkça kendi ülkelere dönmeyi düşünenlerin azalma eğilimi göstereceğine işaret etmiştir. 2012 yılından itibaren Erzurum'a gelen sığınmacıların ortalama kalış süreleri 2,24 yıl olmuş ve bu grubun %72'sinin uyum problemi yaşadığı belirlenmiştir. Uyum problemi belirtilen kriterler dahilinde işsizlik problemi (3,95), tabi şartlara adapte olma problemi (3,61) ve yeteri kadar gelir elde edilememesi (3,50) şeklinde öne çıkmaktadır. Sığınmacıların yarısından çoğu (%66) Erzurum'da kalmayı istemektedir.

Araştırma sonuçlarına göre, sığınmacıların göç akabinde ikamet bölgelerine ilk geliş dönemlerinde ve Erzurum'da ikamet ettikleri dönemlerde karşılaştıkları problemlerin çözümüne yardımcı olan kurumların oranı %48'dir. Bu kurumlar sığınmacıların muhtelif problemlerin çözümüne (gıda, giyim, ısınma, barınma, nakdi gibi) yardımcı olmaktadır. Bunlar arasında Ebu İshak Vakfı (%33), Vuslat Vakfı (%25), Kızılay Kurumu (%21), THY (%17) ve Kültür Eğitim Vakfı gibi kurumlar bulunmaktadır.

Sivil toplum kuruluşları ilk dönemlerde 'Muhacir-Ensar' konusuna vurgu yaparak yerel halkın Suriyelilere olumlu bakması ve yardımcı olmasını sağlamıştır (%62). Bu açıdan bakıldığında yerel sivil toplum kuruluşları probleme detaylarıyla vakıf olan ve fayda sağlayan (%37) kuruluşlardır. Sığınmacılara ilişkin tartışmalar siyasi bir noktaya

yönelmiştir. Sığınmacılar bu tartışmalardan haberdar olup, bu hususta yetkililerin vermiş oldukları beyanlar meselenin bir nebze olsun yatışmasını mümkün kılmıştır.

Küreselleşmeyle birlikte önem kazanan ucuz iş gücü, yasa dışı göçlerle bir avantaj olmaktan çıkmış ve bu durum mağdur insanların sayısının artmasına sebep olmuştur. Sığınmacıların Erzurum halkı nazarında ucuz işçi olarak düşünüldüğü ve bu insanların Türk vatandaşlarının beğenmediği, az ücretli bulduğu işlerde çalıştığı kaydedilmektedir. Bu tablo çerçevesinde, Erzurum halkının sığınmacılara karşı menfi nazarla bakma sebepleri arasında, yerli halkın iş kaybetme kaygısı (2,04), iş bulamama ve gelir kaybı kaygısı (2,26) gibi sebepler bulunmaktadır. Buna ilaveten çocuk işçiliğinin (2,00) vasıfsız iş gücünü kapatma noktasında büyük bir problem teşkil ettiği ifade edilmektedir.

Suriye’de 2011 yılından beri yaşananlar sadece can ve mal emniyetini tehdit etmekle kalmamış, ayrıca eğitim alma hakları da gasp edilmiştir. Türkiye sürecin başından beri problemlere acil çözümler getirmeye çalışmış olup meselenin kalıcılığı arttıkça uzun vadeli çözüm yoluna gitmiştir. Sığınmacıların 15-25 yaş arasına tekabül eden nüfusun %3’ünün kısmının üniversite mezunu olup toplam katılımcı nüfusun ise %24’ünün üniversite mezunudur. Erzurum’da üniversitenin bulunması yabancı uyruklu öğrenci sayısının artmasında pay sahibi olmaktadır. Göç idaresi verilerine göre 2018-2019 yılı itibariyle 230 Suriye uyruklu öğrenci Erzurum’daki üniversitelerde eğitim görmektedir. Bunlar arasında 19 doktora öğrencisi, 6 yüksek lisans öğrencisi, 172 lisans öğrencisi ve 13 ön lisans öğrencisi bulunmaktadır.

2012 yılı itibariyle herhangi bir üniversiteye kayıtlı olan öğrencilerin 1 yıllık TÖMER eğitimi almak şartıyla ilgili bölümlere yerleştirilecekleri ve söz konusu bölümlerde eğitimlerine devam edecekleri kararı alınmış olup (2012), hali hazırda kayıtların düşük olması pek düşündürücüdür.

MEB 2014 Eylül genelgesine göre kayıt altında olan tüm Suriyeliler devlet okullarına (1-12. sınıf) kayıt olabilecekleri halde 7-14 yaş aralığında olup eğitim görenlerin oranı %67’dir. Öğrenim görmeyen çocukların oranının bu şekilde yüksek çıkmasında özellikle mevsimsel veya dönemsel işçi olarak çalışan çocukların varlığı etkili olmaktadır. Sığınmacılar, sıklıkla yaşadıkları yerleri değiştirmekte ve çocuklarını ileri sürerek eğitim hayatından mahrum bırakmaktadırlar. Okula giden çocukların daha kolay adapte oldukları gözlenmiştir.

Ülke genelinde sayıları milyonları bulan sığınmacılar için makro ve mikro planda siyaset üretilmesi, savaşın ne zaman sulha ereceğinin belirsiz olması karşısında elzemdir. Dolayısıyla hem ülke bağlamında hem de Erzurum bağlamında sığınmacılara yönelik öneri mahiyetinde fikirler ortaya konulabilir:

Erzurum ili açısından anketin yapıldığı dönem nazaran kayıt dışılık azalmış, fakat bu yeterli seviyelere ulaşmamıştır. Söz konusu kayıt dışılığın önlenmesi adına sığınmacılara dair veri tabanının arttırılması, planlamanın objektif ve rasyonel veriler üzerinden yapılması gerekmektedir.

Entegrasyon ve adaptasyon sürecinin başarılı geçmesi açısından yerel halk ile sığınmacılar arasında kurulacak olan yakın irtibat ve iletişimin çok kültürlülük ve kültürel zenginliğe katkısı yadsınamaz. Önyargıların kırılması adına daha fazla etkileşim ve diyalog faydalı olacaktır. Yapılan mülakatlarda sığınmacıların kültürel profilinin, hal ve tavırlarının bulundukları çevreye uyum noktasında müsait olduğu da göz önüne alındığında daha fazla bir araya gelinmelidir.

Sığınmacı kadınlar muayyen sebeplerden ötürü ekseriyetle iş hayatında yer alamamaktadır. Bu açıdan sosyal anlamda Erzurumlu kadınlarla benzerlik arz eden sığınmacı kadınların bilhassa yerel halktan kadınlarla bir araya gelmesi sağlanabilir. İş hayatına katılmak isteyen sığınmacılar için de el sanatları ve yöresel yemekler hususunda kendilerini geliştirmeleri için birtakım imkanlar sağlanmalıdır.

Giderek okullaşan sığınmacı çocukların ve gençlerin sisteme uyum sağlaması hususunda okula, öğrenciye, öğretmene ve veliye yardım etmeye yönelik eğitimli sığınmacı kişilerin rehberlik yapmalarının önünün açılması ve destek olunması elzemdir.

Atıl vaziyetteki sığınmacıların potansiyellerini harekete geçirmeye dönük kursların açılması, projelerin geliştirilmesi ve söz konusu kişilerin vasıflı ve katma değer yaratabilen bireyler haline gelmesi için destek olunmalıdır. Hayvancılık sektöründe tecrübeli olanlardan yararlanılarak, kırsal kesimlerde canlılık oluşturabileceği de düşünülerek takibi yapılabilecek yerler gösterilebilir.

Suriyeli sığınmacılar hakkında yanlış ya da çarpıtılmış haberlere cevap mahiyetinde yerel bazda Arapça ve Türkçe teyitli platformlar kurularak, bilgi kirliliğinin önüne geçilmesi sağlanmalıdır.

Arapça eğitimi ve muhtelif alanlarda sığınmacıların bilgi, birikim ve tecrübelerinden istifade edilmesi ve buna yönelik projeler geliştirilmesi düşünülebilir.

Temel sağlık hizmetleri ve entegrasyonun daha etkili, verimli ve hızlı bir şekilde hayata geçirilmesi adına sığınmacıların bulundukları semtleri terk etmeleri birtakım şartlara bağlı hale getirilmelidir.

İşsizlik, yalnızlık, değersizlik ve dışlanma gibi birtakım fiziki ve ruhi problemlerin engellenmesine yönelik olarak eğitimi ve okur-yazar sığınmacıların desteğine ve okulların rehberlik hizmetlerine müracaat edilmelidir.

Kadın sığınmacıların yapmış olduğu ürünleri sergileme imkânı yaratacak faaliyetler tesis edilmelidir.

Sığınmacıların sahip oldukları vasıf ve kabiliyetlerden ücret mukabilinde istifade etmeyi mümkün kılacak şekilde düzenlemeler yapılmalıdır. Bilhassa Arapça eğitiminin faydalı olacağı alanlara yönlendirilmelidir.

Bir kurum çatısı altında çalışan kişiler veya gönüllü rehberler tarafından yeni gelen sığınmacılar için destek, yardım, yönlendirme gibi hizmetleri hayata geçiren mekanizmalar teşkil edilmeli ve bu hizmetler denetime tabi tutulmalıdır.

Sığınmacıları tecrit olmuşluk hissinden uzaklaştıracak mahiyette birtakım sanat, spor ve sohbet faaliyetlerine yönlendirilmelidir. .

Sığınmacıların Türkçe ve Türk kültürüne aşina olması maksadıyla, sığınmacı çocuklarla oynamasına izin verme, renkli hikâye kitapları dağıtma, kötü muameleden kaçınma, okullardaki rehberlik hizmetleri vasıtasıyla iletişimi güçlendirme adına etkinlikler yapılabilir.

Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacı kadınlar; toplantı günlerine, yemeklere ve iletişim gruplarına davet edilebilir.

Sığınmacıların eğitimsizlik (%37) problemi ciddi bir çerçevede ele alınmalı ve bu anlamda onları suça ve dilencilığe iten sebeplerin önüne geçilmelidir.

Mahalle muhtarlarının takip ederek raporlar sunması istenmeli ve ivedilik arz eden konularda harekete geçilmesi sağlanmalıdır.

Farklı ırk, mezhep ve meşrepten insanların geldiği düşünüldüğünde bunların da geldikleri yerde barış içinde bir arada yaşaması için gereken tedbirlerin alınması,

projeleri geliştirilmesi için hem devlet nezdinde hem de toplum nezdinde gerekenlerin yapılması gerekmektedir. Cami ve mescitlerde küçük sohbetlerle kaynaşma olanakları sağlanarak selamlaşma, tanışma imkânları oluşturularak psikolojik depresif çöküntüler giderilebilir.

Göçün siyasi değil insani ve sosyal boyutu ön plana çıkarılmalıdır. Hayatında bir kez olsun Suriyeli bir kişiyle herhangi bir şekilde temasa geçmemiş insanların dahi Suriyelilere tepkili olduğu gözlemlenmiştir. Dolayısıyla objektif veriler esas alınmak suretiyle meseleyi siyasi boyutundan uzak değerlendirilmeli ve sosyolojik realiteler üzerinden çözümler üretilmelidir.

Erzurum'daki Suriyeli Sığınmacıların yoğun olarak cep telefonu kullandıkları gözlemlenmiş olup genellikle sanal ortamda Suriyeli sığınmacıların yer aldığı platformları izledikleri ve bu şekilde olan gruplara katıldıkları fark edilmiştir. Dışa açılmaları sağlanarak, gruplara eklenerek kendilerini ifade etmelerine yer verilmeli, savaş bittiğinde ülkelerine döndükleri zaman sürdürülebilir bir sosyalleşme ortamı üzerinde durulmalıdır.

Suriyeli sığınmacıların şehir merkezlerine taşınması ile birlikte dilencilik ciddi boyutta artmıştır. Bu durum, insanlarda rahatsızlığın ötesinde güvenlik endişesi yaratmış; trafikte, sokakta, parkta gibi mekanlarda dilencilerin yoğun oranda varlığı, insanlarda kapkaç, hırsızlık, gasp olabileceği yönünde endişeye sebep olmuştur. Bu noktada bakıldığında söz konusu şahıslar hakkında yetkili merciler üzerlerine düşen hukuki, idari ve insani tasarrufları yerine getirmelidir.

Suriyeli sığınmacıların suça karışma oranları düşük olmakla birlikte ülke genelinde muhtelif haber organlarından alınan haberler birtakım önyargıları beslemektedir. Bu bakımdan olumlu mahiyet taşıyan haberlere de yer verilmelidir. Sinemalarda, dizilerde manipülasyon yapmadan kültürel zenginlik olarak küçük roller üzerinden değerlerimizle örtüşen ince mesajlar verilebilir. Toplumda uydurulan haberler, bilinen yanlışlar, sanal ortamlarda düzeltilerek abartılmadan, sömürülmeden paylaşılarak oluşan antipatikliğin giderilmesine gayret edilebilir.

Sivil toplum kuruluşları göç etme esnasında yardımcı olduklarından ötürü bundan sonraki uyum aşamasına da katkıda bulunabilirler. Bilhassa yerel sivil toplum kuruluşlarının görüşlerine müracaat edilerek her şahsın kendi şartlarına uyacak şekilde çözümler getirilmelidir.

KAYNAKÇA

- Abadan, U. N. (2002). *Bitmeyen Göç*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Ağır, O. (2018). "Türkiye'deki Suriyelilere sağlanan kamusal hizmetlere yönelik bir değerlendirme". *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(2), 111-128.
- Akıncı, B., Nergiz, A. & Gedik, E. (2015). "Uyum süreci üzerine bir değerlendirme: göç ve toplumsal kabul". *Göç Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 58-83.
- Akkaya, A.Y., Çilingir, G.A & Levent, G. T. (2018). "Van Yüzüncüyıl Üniversitesindeki Suriyeli öğrencilerin akademik sorunları üzerine bir çalışma". *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 18 (40/2), 413-448.
- Akkayan, T. (1979). *Göç ve Değişme*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Basımevi.
- Aksoy, İ. & Akman, K. (2017). Samsun kent merkezi örneğinde mültecilerin sorunlarının çözümü ve topluma uyum sürecinde yerel yönetimlerin rolü". *Göç ve yerel yönetimler. Uluslararası Göç ve Mülteci Sorununun Çözümünde Kamu Yönetiminin Rolü 11. Kamu Yönetimi Sempozyumu: 28-29-30 Eylül 2017*, pp. 1090-1106, Kayseri.
- Aktaş, A. (2016). *Türkiye'de yaşayan suriyeli kadın mülteciler: Kilis Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Altaş, N.T. (2015). *Coğrafi çevre unsurları ile şehirleşme etkileşimi bakımından Erzurum şehri*. Atatürk Üniv. BAP: 2013-164, Pegem Akademi, Ankara.
- Arıncı, K. & Zaman, M. (2018). "Tarihi İpekyolu'ndan Erzurum'a yaya mülteci akını ve ortaya çıkan sorunlar". *International Geography Symposium on the 30th Anniversary of TUCAUM, 3-6 October, 2018, Ankara*.
- Atalay, İ. (1980). "Erzurum Ovası ve çevresinin iklimi". *A.Ü. Araştırma Derg.* 12, 251–341.
- Atasoy, A. & Demir, H. (2015). "Suriyeli sığınmacıların Kırıkhan'a (Hatay) etkileri". *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(38), 457-470.
- Başak, C. (2011). *Mülteciler, sığınmacılar, yasadışı göçmenler*: Ankara, Sonsöz Yay.

- Barkın, E. (2014). "1951 tarihli mülteciliğin önlenmesi sözleşmesi". *Ankara Barosu Dergisi*, (1), 331-360.
- Bayındır, F., Goularas, G. & Sunata, U. (2015). "Türk dış politikasında göç ve mülteci rejimi". *Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Kültürel Çalışmalar Dergisi*, 2(1), 12-40.
- Becker, S. & Ferrara, A. (2019). "Consequences of forced migration: A survey of recent findings". *Labour Economics*, (59), 1-16.
- Biçer, N. (2017). "Yabancılara Türkçe öğretimi alanında yayınlanan makaleler üzerine bir analiz çalışması". *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (27), 236 - 247.
- Boyle, P. J. (1998). *Migration Into Rural Areas: Theories and Issues*. Leeds: Wiley.
- Budak, P., Demir, M., Tan, M. & Sarı, M. (2017). "Yerel halkın algısında Suriyeli sığınmacılar ve toplumsal etkileri: Elazığ ili örneği". *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(62), 543-564.
- Bulut, Y., Akın, S. & Karakaya, S. (2018). "Türkiye'nin mülteci politikaları: suriyeli mültecilerin durumuna ilişkin bir inceleme". *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (39), 207-222.
- Büyüköztürk, Ş. (2015). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı: İstatistik, araştırma deseni." SPSS uygulamaları ve yorum*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Cetinoglu, T. (2019). 'New' humanitarianisms and programming: the encounter of Turkey and Europe with Syrian refugees. *Conflict, Security & Development*, 19(3), 289-294
- Canan, S. (2017). "Göç üzerindeki etkili kamu hizmetleri: Yüksekova örneği". *Göç ve Kent Yönetimi*, Uluslararası Göç ve Mülteci Sorununun Çözümünde Kamu Yönetiminin Rolü 11. Kamu Yönetimi Sempozyumu: 28-30 Eylül 2017, Kayseri.
- Cihan, Ü. & Bilgin, R. (2017). "Suriyeli sığınmacıların görünürlülüğü: Elazığ ili örneği." *Göç ve yerel yönetimler. Uluslararası Göç ve Mülteci Sorununun Çözümünde Kamu Yönetiminin Rolü 11. Kamu Yönetimi Sempozyumu: 28-29-30 Eylül 2017, Kayseri*.

- Cüce, S. (2018). "Suriyeli sığınmacıların gözünden Türkiye'de yaşam: Ankara İli örneği". *Türkiye Sosyal Hizmetler ve Araştırmalar Dergisi*, 2 (2), 228-245.
- Çağlayan, S. (2006). "Göç kuramları, göç ve göçmen ilişkisi". *Muğla Üniv. Sosyal Bilimler Ens. Dergisi*, 17: 67-91.
- Çelik, A., Bilbay, Ö.F. & Aksungur, A.B. (2017). "Sosyal devlet ilkesi bağlamında Suriyeli sığınmacılara yönelik faaliyetler: Eyyübiye İlçesi üzerine bir inceleme". *Göç ve yerel yönetimler. Uluslararası Göç ve Mülteci Sorununun Çözümünde Kamu Yönetiminin Rolü 11. Kamu Yönetimi Sempozyumu*: 28-29-30 Eylül 2017-Kayseri: pp: 952-962, Kayseri, 2017.
- Çetinoğlu, T. (2019). "New humanitarianisms and programming: the encounter of Turkey and Europe with Syrian refugees". *Conflict, Security & Development*, 19(3), 289-294.
- Coşkun, E. (2015). "Kayıt dışı çalışma ve fuhuş kıskacında göçmen kadınlar". Ankara: *DİSKAR*, (4), 104-116.
- Coşkun, O. (2008). "İç göçler açısından Erzurum ilinin analizi". *Doğu Coğrafya Dergisi*, 13(20), 239-266.
- Dağdeviren, G. & Mermutlu, A. (2017). "Suriyeli mültecilerin sorun, ihtiyaç ve beklentileri üzerine bir durum analizi: elazığ örneği". *Göç ve yerel yönetimler. Uluslararası Göç ve Mülteci Sorununun Çözümünde Kamu Yönetiminin Rolü 11. Kamu Yönetimi Sempozyumu*: 28-29-30 Eylül 2017-Kayseri: Bildiriler (696-712), Kayseri, 2017.
- Demir, O. & Erdal, H. (2012). "Yasa dışı göç ile ilgili kavramların doğru anlaşılması sorunu ve yazılı basında çıkan haberler üzerine bir inceleme". *Polis Bilimleri Dergisi*, 12(1), 29-54.
- Demir, Ö. & Aliyev, R. (2019). "Resilience among Syrian university students in Turkey". *Turkish Journal of Education*, 8(1), 33-51.
- Deniz, A. (2012). "Rusya'dan Antalya'ya uluslararası göç ve bu göçün sosyo-mekânsal sonuçları". (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*.

- Deniz, O. (2009). *Uluslararası göçler ve Türkiye'ye yansımaları (sığınmacılar, mülteciler ve yasadışı göçmenler)*. İstanbul: Çantay Yayınevi.
- Deniz, T. (2014). "Uluslar arası göç sorunu perspektifinde Türkiye". *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 181(181), 175-204.
- Dinçer, O., Karaca, S. & Yavuz, H. (2013). "Göçün ikinci yılında Suriyeli savaş mağdurlar". *Analist Dergisi*, 34, İstanbul
- Doğan, B. & Karakuyu, M. (2016). "Suriyeli göçmenlerin sosyoekonomik ve sosyokültürel özelliklerinin analizi: İstanbul Beyoğlu örneği". *Marmara Coğrafya Dergisi*, (33), 302-333.
- Doğanay, H. (1991). "Türkiye'de iç göçler ve başlıca sonuçları". *Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (2), 133-150.
- Doğanay, H. (1997). *Türkiye Beşeri Coğrafyası*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Doğanay, M. & Demiraslan, H. (2016). "Refugees of the Syrian Civil War: Impact on reemerging infections, health services and biosecurity in Turkey". *Health Security*, 14(4), 220-225
- Durgun, S. & Aydın, A. (2017). "Kahramanmaraş'taki Suriyeli sığınmacıların yerel halk tarafından sosyoekonomik ve politik açıdan değerlendirilmesi". *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(2), 501-526.
- Ekici, S. & Tuncel, G. (2015). "Göç ve insan". *Birey ve Toplum Dergisi*, 5(1), 9-22.
- Ekici, H. (2019). "Türk toplumunda Suriyelilere yönelik algılanan tehditler ve çözüm önerileri". *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 19 (44) , 695-730.
- Erdoğan, M. & Ünver, C. (2015). "Türk iş dünyasının Türkiye'deki Suriyeliler konusundaki görüş, beklenti ve önerileri". *Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu*.
- Genç, F., Heck, G. & Hess, S. (2018). "The multilayered migration regime in Turkey: contested regionalization, deceleration and legal precarization". *Journal of Borderlands Studies*, 3(2), 1-21.
- Gökçan, G., Açıkyıldız, Ç. & Ataman, S. (2015). *Göç ve mültecilik*. Erişim adresi: <http://multeci.net/?p=16> (Erişim tarihi: 19 Ağustos 2019).

- Güçtürk, Y. (2018). *5 Soru: Sürgün ile savaş arasında Suriyeli Mülteciler*. Erişim adresi: <https://www.setav.org/surgun-ile-savas-arasinda-suriyeli> (Erişim tarihi: 15 Ağustos 2019).
- Harunoğulları, M. (2016). "Suriyeli sığınmacı çocuk işçiler ve sorunları: Kilis örneği". *Göç Dergisi*, 3 (1), 29-63.
- Hugo, G. & Bun, C. (1990). "Conceptualizing and defining refugee and forced migrations in Asia". *Southeast Asian Journal of Social Science*, 18(1), 19-42.
- İçduygu, A. (2015). Syrian Refugees in Turkey. The long road ahead: transatlantic Council on Migration. Migration Policy Institute, Brussels. Available online at <http://www.migrationpolicy.org/research/syrian-refugeesturkey-long-road-ahead>, checked on, 3(8), 2016. (Erişim Tarihi: Ağustos 2019)
- İçduygu, A. & Diker, E. (2017). "Labor market integration of Syrians Refugees in Turkey: From refugees to settlers". *Göç Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 12-35.
- İlgazi, A. (2019). "Suriyeli sığınmacıların emek piyasasına etkileri: Gaziantep ve Şanlıurfa örneği". *Harran Üniversitesi İİBF Dergisi*, 3 (4), 93-123.
- İnce, C. (2018). *Uluslararası Göç Bağlamında Türkiye'deki Suriyeli Göçmenlerin Mekânsal Yoğunlaşması*. Iksad International Publishing House, Ankara.
- İncili, Ö. & Akdemir, İ. (2016). "Yerinden edilmişliğin coğrafi analizi: Kilis'te Suriyeli sığınmacılar". *Marmara Coğrafya Dergisi*, (34), 118-133.
- Jansen, C. (1969). *Some Sociological Aspects Of Migration*. Cambridge University Press.
- Kahraman, S., Tanıyıcı, Ş. (2018). "Türkiye'de Suriyeli sığınmacılar örneğinde çok düzeyli göç yönetişimi". *TESAM Akademi*, 5 (1), 235-280.
- Karaca, S. & Doğan, U. (2014). *Suriyeli Göçmenlerin Sorunları Çalıştay Sonuç Raporu*. Mersin: Mersin Üniversitesi Bölgesel İzleme Uygulama Araştırma Merkezi.
- Karasar, N. (2002). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara : Nobel Yayınları.
- Kaypak, Ş. & Bimay, M. (2016). "Suriye savaşı nedeniyle yaşanan göçün ekonomik ve sosyo-kültürel etkileri: Batman Örneği". *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 6(1), 84-110.

- Kayserili, A. (2011). "Erzurum şehrinin kültürel coğrafyası" (PhD thesis). *Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beşeri Coğrafya Bilim Dalı*, Erzurum.
- Kılıç, T. (2014). *Türkiye’de Mültecilerin Hukuki Durumu, Uyum Meselesi*, Ed. Servet Karaca ve Uğur Doğan, *Suriyeli Göçmenlerin Sorunları Çalıştay Sonuç Raporu*. Mersin: *Mersin Üniversitesi Bölgesel İzleme Raporu*.
- Kızmaz, Z. & Döner, H. (2017). "Mülteciler ile yerleşik halk arasında olası çatışma dinamikleri üzerine sosyolojik bir yaklaşım: Hatay Örneği". A. Yatkın (Ed.) 11. Kamu Yönetimi Sempozyumu, Elazığ: Fırat Üniversitesi.
- Kirişçi, K. (2014). *Syrian Refugees And Turkey’s Challenges: Going Beyond Hospitality*. Washington: Brookings Institution, 1-46
- Koca, H. (2005). *Dört Yol Şehri/Kuruluşu-Gelişmesi ve Fonksiyonel Özellikleri Yönünden*. İstanbul: Aktif Yayınevi.
- Koç, M., Görücü, İ. & Akbıyık, N. (2015). Suriyeli sığınmacılar ve istihdam problemleri. *Birey ve Toplum Dergisi*, 5 (9), 63-93.
- Koçman, A. (1993). *Türkiye İklimi*. İzmir Ege Üniv. Edeb. Fak. Yay. No: 72.
- Kotler, P. & Armstrong, G. (2011). *Principles of Marketing*. New Jersey: Pearson Education.
- Lee, E. S. (1966). Demography. *Journal of A Teory of Migration*, 3 (1), 47-57.
- Me, O. (1979). "Refugees as a special case of population redistribution". *Policy Development Studies*, 130-151.
- MGM (2019). Erzurum İli Meteoroloji Veriler. Erişim adresi: <https://tr.climate-data.org/asya/tuerkiye/erzurum/erzurum-279> (Erişim tarihi: 25 Kasım 2019).
- MPI (2015). Profile of Syrian Immigrants in the US. Migration Policy Institute, Washington, DC: MPI.
- Memisoglu, F. & Ilgit, A. (2017). "Syrian refugees in Turkey: Multifaceted challenges, diverse players and ambiguous policies". *Mediterranean Politics*, 22 (3), 317-338.
- Mermutlu, A. & Celayir, N. (2017). "Mültecilere yönelik yapılan yardımlara yerel halkın bakış açısı: Elazığ Merkez Örneği". *Göç ve Kent Yönetimi*, Uluslararası

Göç ve Mülteci Sorununun Çözümünde Kamu Yönetiminin Rolü 11. Kamu Yönetimi Sempozyumu: 28-30 Eylül 2017, Kayseri.

Mutluer, M. (2003). *Uluslar arası Göçler ve Türkiye, Kuramsal ve Amprik Bir Alan Araştırması: Denizli Tavas*,. İstanbul: Çantay Kitabevi.

Orhan, O. & Gündoğar, S. (2015). *Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri*. Ankara : Orsam Rapor No: 195, 1-40.

Ozankaya, Ö. (1995). *Temel Toplum Bilim Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Cem Yayınevi.

Özcan, B. & Gültekin, E. (2017). "TRB1 Bölgesinin göç dinamikleri ve sürece ilişkin çözüm önerileri". *Göç ve yerel yönetimler. Uluslararası Göç ve Mülteci Sorununun Çözümünde Kamu Yönetiminin Rolü 11. Kamu Yönetimi Sempozyumu: 28-29-30 Eylül 2017, 1118-1130, Kayseri*.

Özdemir, E. (2017). "Suriyeli mültecilerin Türkiye'deki algıları". *Savunma Bilimler Dergisi*, 16 (1), 115-136.

Özgüç, N. & Tümertekin, E. (2004). *Beşeri Coğrafya, İnsan, Kültür ve Mekan*. İstanbul: Çantay Kitabevi.

Özgüç, N. & Tümertekin, E. (2010). *Coğrafya, Geçmiş Kavramlar, Coğrafyacılar*. İstanbul: Çantay Kitabevi.

Öztürk, S. & Çoltu, S. (2018). "Suriyeli mültecilerin Türkiye ekonomisine etkileri". *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(13), 188 - 198.

Paksoy, H., Koçarslan, H., Kılınç, E. & Tunç, A. (2015). "Suriyelilerin ekonomik etkisi Kilis ili örneği". *Birey ve Toplum Dergisi*, 5(1), 143-173.

Rygiel, K., Baban, F. & Ilcan, S. (2016). "The Syrian refugee crisis: The EU-Turkey deal and temporary protection". *Global Social Policy*, 16(3), 315–320.

Sağlam, H.İ. & Kanbur, N.İ. (2017). Sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Sakarya University Journal of Education*, 7 (2), 310-323.

Sarıkaya, M.E. (2018). "Zorunlu göç bağlamında Kur'an'da göç". *Journal of Analytic Divinity*, 2(1), 235 - 252.

- Sevinç, G., Davran, M. K. & Sevinç, M. R. (2018). "Türkiye'de kırdan kente göç ve göçün aile üzerindeki etkileri". *İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi*, 3 (6), 70-82.
- Seydi, A. (2014). "Türkiye'nin Suriyeli sığınmacıların eğitim sorununun çözümüne yönelik izlediği politikalar". *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (31) 267-305.
- Seyhan, O. (2014). "Changing the status quo of migration and asylum policies in Turkey: A narrative inquiry". *Journal of Organisational Transformation & Social Change*, 11(3), 185-206.
- Sezer, A. & Şanlı, C. (2017). "Coğrafya öğretim programında ve ders kitaplarında göç olgusu". *Marmara Coğrafya Dergisi*, (36), 16 - 25.
- Şengün, H. & Kapusızoğlu, M. (2017). "Üniversite öğrencilerinin Suriyeli mültecilere ilişkin algıları: Bayburt Üniversitesi örneği". *Göç ve yerel yönetimler. Uluslararası Göç ve Mülteci Sorununun Çözümünde Kamu Yönetiminin Rolü 11. Kamu Yönetimi Sempozyumu: 28-29-30 Eylül 2017*, pp. 1480-1497, Kayseri.
- Şimşek, D. (2018). "Mülteci entegrasyonu, göç politikaları ve sosyal sınıf: Türkiye'deki Suriyeli mülteciler örneği". *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 18(40/2), 367-392 .
- Sole, C. (2004). "Immigration policies in Southern Europe". *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 30(6), 1209- 1221.
- Sönmez, M. E. (2016). "Suriyeli sığınmacıların Gaziantep şehrindeki mekansal dağılışı ve geleceği". *International Geography Symposium on the Anniversary of TUCAUM, 3-6 October, 2016*, 392-400, Ankara.
- Tan, M. (2017). "Türkiye'deki Suriyeli mültecilerin sağlık sorunları". *Göç ve Kent Yönetimi, Uluslararası Göç ve Mülteci Sorununun Çözümünde Kamu Yönetiminin Rolü 11. Kamu Yönetimi Sempozyumu: 28-30 Eylül 2017*, Kayseri.
- Tatlıcıoğlu, O. & Apak, H. (2018). "Suriyeliler hakkında yapılan lisansüstü tezler üzerine bir inceleme". *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 18(40/2), 227-254.

- Taylan, H.H. (2018). "Sakarya'daki Suriyeli mültecilerin sosyokültürel ve ekonomik sorunları". *I. Uluslararası Göç ve Mülteci Kongresi Bildiri Kitabı, Düzce Üniversitesi Yayınları No: 5, Düzce.*
- Tekeli, İ. (2011). *Türkiye'nin Kent Planlama ve Kent Araştırmaları*. Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Tok, N. & Korkut, R. (2012). "Küreselleşme ve yerinden olma sorununun çevresel güvensizliklere bağlı değişen tabiatı bağlamında iklim mültecileri". *Akademik Bakış Dergisi*, 32(1), 1-16.
- Topcu, Y. (2019). *Pazarlama Araştırma Teknikleri*. Atatürk Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Yayınları (Basılmamış Ders Notları).
- Tulum, A., Sevim, Y. & Tulum, C., (2017). "Suriye'li sığınmacılar açısından Türkiye: Tamam mı? devam mı? (Malatya ili örneği)". *Göç ve Kent Yönetimi, Uluslararası Göç ve Mülteci Sorununun Çözümünde Kamu Yönetiminin Rolü 11. Kamu Yönetimi Sempozyumu: 28-30 Eylül 2017, Kayseri.*
- Tunç, A. Ş. (2015). "Mülteci davranışı ve toplumsal etkileri: Türkiye'deki Suriyelilere ilişkin bir değerlendirme". *TESAM Akademi Dergisi*, 2(2), 29-63.
- TÜİK (2019). Türkiye ve İllerin Nüfus ve Dağılım Verileri. Erişim adresi: <https://www.tuik.com.tr/nüfus> (Erişim tarihi: 19 Ocak 2020).
- Tümertekin, E. (1977). "Türkiye'de iç göçler üzerine". *İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi*, (22), 29-43.
- Tümtaş, M. & Ergun, C. (2016). "Göçün toplumsal ve mekânsal yapı üzerindeki etkileri". *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(4), 1347-1359.
- Türecan, B. (2017). "Suriye krizi sonrası göçün Türkiye'de bölge ekonomilerine etkileri". *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9 (26), 769-795.
- Unutulmaz, K. O. (2016). *Gündemdeki Kavram: "Göçmen Entegrasyonu: Avrupa'daki Gelişimi ve Britanya Örneği"*, S.G. Ihlamur-Öner, N.A. Şirin Öner (Der.), *Küreselleşme Çağında Göç Kavramlar, Tartışmalar*. İstanbul: İletişim Yayınevi.

- Uzun, A. (2015). "Günümüzün sosyal ve ekonomik sorunlarının mülteci ve hukuku bakımından değerlendirilmesi". *Ankara Barosu Dergisi*, (1), 107-120.
- Yaman, A. & Önalp, G. (2017). "Ardahan ilindeki göç olgusu: sebep ve sonuçlar bağlamında analitik bir araştırma". *Göç ve yerel yönetimler. Uluslararası Göç ve Mülteci Sorununun Çözümünde Kamu Yönetiminin Rolü 11. Kamu Yönetimi Sempozyumu: 28-29-30 Eylül 2017*, pp. 662-675, Kayseri.
- Yavuz, Ö. & Ateş, H. (2017). "Göçmen ötekileştirme ve çok kültürlülük". *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler*, (22), 1287-1301.
- Yazgan, P., Eroglu Utku, D. & Sirkeci, I. (2015). "Syrian crisis and migration". *Migration Letters*, 12(3), 181 – 192.
- Yıldırım, S. & İyem, C. (2017). "Suriyeli sığınmacıların toplumsal kabul ve uyum sürecine ilişkin bir araştırma". *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, (2), 107 - 126.
- Yıldız, Ö. (2013). "Türkiye kamplarında Suriyeli sığınmacılar: sorunlar, beklentiler, Türkiye ve gelecek algısı". *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 16(1), 140 - 169.
- Yigit, I. & Tatch, A. (2017). "Syrian refugees and Americans: perceptions, attitudes and insights". *American Journal of Qualitative Research*, 1(1), 13-31.
- Yonca, A.V. (2014). "Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler", Ed. Servet Karaca ve Uğur Doğan, *Suriyeli Göçmenlerin Sorunları Çalıştay Sonuç Raporu*, Mersin Üniversitesi Bölgesel İzleme Uygulama Araştırma Merkezi, Mersin.

İNTERNET KAYNAKLARI

- <https://www.goc.gov.tr> (Erişim tarihi: Eylül 2019)
- <https://results.unhcr.org.tr> (Erişim tarihi: Ağustos 2019)
- <https://www.iom.int> (Erişim tarihi: Temmuz 2019)
- <https://www.goc.gov.tr> (Erişim tarihi: Ağustos 2019)
- <http://www.unhcr.org.tr> (Erişim tarihi: Ağustos 2019)
- <https://www.igamder.org> (Erişim tarihi: Eylül 2019)
- <https://tr.climate-data.org/asya/tuerkiye/erzurum/erzurum-279> (Erişim tarihi: 25 Kasım 2019)

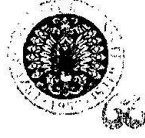
World Migration Report 2018. https://www.iom.int/sites/default/files/country/docs/china/r5_world_migration_report_2018_en.pdf. (Erişim tarihi: Temmuz 2019)

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu. http://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat_metin/1.5.6458.pdf. (Erişim Tarihi: Eylül 2019).

EKLER

EK 1. İzinler

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : 88179374-302.08.01-E.1700330434
Konu : Uygulama İzni (Öznur ŞİMŞEK)

28.11.2017

YAKUTİYE KAYMAKAMLIĞINA

Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Programı öğrencisi Öznur ŞİMŞEK'in, Doç.Dr.Namık Tanfer ALTAŞ'ın danışmanlığında "Erzurum'da Yaşayan Suriyeli Sığınmacıların Sosyo-Ekonomik Özellikleri" konulu tez çalışmasına 15-30 Aralık 2017 tarihleri arasında Yakutiye İlçesi sınırları içerisinde bulunan Kurtuluş, Kazım Karabekir Paşa ve Rabia Ana mahallelerinde ikamet eden Suriyelilerle anket uygulaması yapma isteği ile ilgili adı geçen Enstitüden alınan 28/11/2017 tarih ve 1700329385 sayılı yazı ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereği için ilgililere emir ve müsaadelerinizi arz ederim.

Prof.Dr. Medine GÜLLÜCE
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

Ek : 28.11.2017 tarihli 48553601-300-E.1700329385 sayılı belge

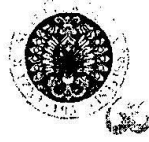
YAKUTİYE İLÇE EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ	
Emniyet Müdürlüğü	
Tarih: 28.11.2017	
İl: 8 Ara. 2017	
Emniyet No:	11835
Emniyet No:	11835

YAKUTİYE KAYMAKAMLIĞI	
İlçe Yazı İşleri Müdürlüğü	
Kayıt No:	6125
Kayıt Tarihi:	29.11.2017
Kayıt Saati:	11:35
İTAALET EDİLECEK YER	
İlçe Emniyet Müdürlüğü	
Kaya Karam	

Atatürk Üniversitesi Merkez Yerleşkesi 25240 Erzurum
Tel: +90 442 2311601
Elektronik Ağ: <http://www.atauni.edu.tr/birim-ogrenci-isleri-daيره-baskanligi>
Kep Adresi: atauni@hs01.kep.tr

Bağlı: Aliye ÖREN
Faks: +90 442 2361026
E-Posta: odare@atauni.edu.tr

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü
Erzurum

Sayı : 48553601-300-E.1700329385

28.11.2017

Konu : Anket Çalışma İzni.

REKTÖRLÜK MAKAMINA
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

Enstitümüz, Coğrafya Anabilim Dalı Beşeri ve İktisadi Coğrafya Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi **Öznur ŞİMŞEK**, “*Erzurum’da Yaşayan Suriyeli Sığınmacıların Sosyo Ekonomik Özellikleri*” konulu tez hazırlamaktadır. Belirtilen tez için çoğunluğu Yakutiye ilçesi, Kurtuluş, Kazım Karabekir Paşa ve Rabia Ana mahallelerinde ikamet eden Suriyelilerle ekte sunulan anketin, 15-30 Aralık 2017 tarihleri arasında uygulanması esnasında karşılaşılabilecek durumlar için Erzurum Valiliğine bağlı Yakutiye Kaymakamlığı’ndan izin alınması gerekmektedir. Konu ile ilgili danışmanı olan Doç.Dr.Namık Tanfer ALTAŞ’ın dilekçesi ve anket örneği ekte sunulmuştur.

Gereğini bilgilerinize ve arz ederim.

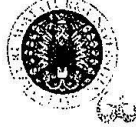
Prof.Dr. Mehmet TÖRENEK
Müdür

Ek : 9 Adet Belge

Atatürk Üniversitesi Enstitüler Binası Kat:3 25240 Erzurum
Tel: +90 442 2314928
Elektronik Ağ: <http://www.atauni.edu.tr/#birm=sosyal-bilimler-enstitusu>
Kep Adresi: atauni@hs01.kep.tr

Bilgi: Tuba CİNGAY
Faks: +90 442 2314911
E-Posta: sosbil@atauni.edu.tr

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Dekanlığı
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü Başkanlığı

Sayı : 29202147-044-E.1700326192

23.11.2017

Konu : Anket İzni (Öznur ŞİMŞEK)

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Enstitünüz, Beşeri ve İktisadi Coğrafya Bilim Dalı'nda yüksek lisans öğrencisi olan 00087522002 numaralı Öznur ŞİMŞEK, "Erzurum'da Yaşayan Suriyeli Sığınmacıların Sosyo Ekonomik Özellikleri" konulu bir tez hazırlayacaktır. İlgili tez için çoğunluğu Yakutiye ilçesi, Kurtuluş, Kazım Karabekir Paşa ve Rabia Ana mahallelerinde ikamet eden Suriyelilerle ekte sunduğumuz anketin, 15-30 Aralık 2017 tarihleri arasında uygulanması esnasında karşılaşılabilecek durumlar için Yakutiye Kaymakamlığı'ndan izin alınması ile ilgili danışmanı olan Doç.Dr.Namık Tanfer ALTAŞ'ın dilekçesi ve anket örneği ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Prof.Dr. Halil KOCA
Anabilim Dalı Başkanı

Ek : Gerekli Belgeler.pdf

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

ERZURUM

Enstitünüz Beşeri ve İktisadi Coğrafya Bilim Dalı'nda yüksek lisans öğrencisi olan 00087522002 numaralı Öznur ŞİMŞEK, "Erzurum'da Yaşayan Suriyeli Sığınmacıların Sosyo-Ekonomik özellikleri" konulu bir tez hazırlayacaktır. İlgili tez için çoğunluğu Yakutiye ilçesi, Kurtuluş, Kazım Karabekir Paşa ve Rabia Ana mahallelerinde ikamet eden Suriyelilerle ekte sunduğumuz anketin, 15-30 Aralık 2017 tarihleri arasında uygulanması esnasında karşılaşılabilecek durumlar için Yakutiye Kaymakamlığı'ndan izin alınması hususunda;

Gereğinin yapılmasını arz ederim.

22.11.2017

Doç. Dr. Namık Tanfer ALTAŞ

(Öğrenci Danışmanı)

EK-1. Anket Formu

EK 2. Anket formu (Türkçe)

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANABİLİM DALI ARAŞTIRMA ANKET FORMU

“Erzurum’da yaşayan Suriyeli sığınmacıların sosyoekonomik özellikleri”

Sayın katılımcı,

Bu anket çalışması, Atatürk Üniversitesi’nde araştırma amaçlı olarak yürütülmektedir. Bu bilimsel çalışmanın amacı, “Erzurum’da yaşayan Suriyeli sığınmacıların sosyoekonomik özelliklerini” belirlemektir. Ankete vereceğiniz cevapların doğru ve tutarlı olması, bu çalışmanın amacına ulaşmasına büyük ölçüde yardımcı olacaktır. Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederiz.

İkamet ettiği ilçe :

...../...../2017

İkamet ettiği mahalle:

S.1. Ankete cevap veren kişinin cinsiyeti ()

(Erkek: 1, kadın: 2 kodlarını kullanınız)

S.2. Katılımcının yaşı ()

S.3. Katılımcının medeni durumu ()

(Bekar: 1, evli: 2, evli fakat ayrı yaşıyor: 3, boşanmış: 4, boşanmış fakat ebeveynleriyle yaşıyor: 5, diğeri: 6:..... kodlarını kullanınız)

S.4. Katılımcının ailedeki görevi ()

(Aile reisi (koca): 1, aile reisinin eşi: 2, ailenin erkek çocuğu: 3, ailenin kız çocuğu: 4 kodlarını kullanınız)

S.5. Katılımcının eğitim durumu ()

(Okuma-yazma bilmeyen: 1, okula gitmemiş fakat okuma-yazma biliyor: 2, ilköğretim mezunu: 3, orta öğretim mezunu: 4, üniversite mezunu: 5, Lisansüstü mezunu: 6 kodlarını kullanınız)

S.6. Katılımcının meslek durumu ()

(İş adamı: 1, yönetici: 2, memur: 3, işçi: 4, esnaf: 5, emekli: 6, çiftçi: 7, işsiz: 8, ev hanımı: 9, öğrenci: 10, diğeri: 11:..... kodlarını kullanınız)

S.7. Katılımcının etnik yapısı nedir?

(1) Arap (2) Türkmen (3) Ermeni (4) Çerkez (5) Süryani/Asuri (6) Diğer:.....

S.8. Katılımcının dini ve mezhebi yapısı nedir?

(1) Sünni (2) Şia (Şii) (3) Nusayri (Alevilik) (4) İsmaili (5) Dürzilik (6) Hristiyanlık
(7) Musevilik (Yahudilik) (8) Yezidi (9) Diğer:.....

S.9. Aile büyüklüğü (ankete cevap verende dahil):.....kişi

S.10. Ailenizdeki bireylerin eğitim ve meslek durumları:

Yaş ve yaşam evresi	Erkek	Kadın	Eğitim*	Meslek**
Ailedeki 0-6 yaş arası çocuk sayısı				
Ailedeki 7-14 yaş arası çocuk sayısı				
Ailedeki 15-25 yaş arası birey sayısı				
Ailedeki 26-35 yaş arası birey sayısı				
Ailedeki 36-49 yaş arası birey sayısı				
Ailedeki 50-65 yaş arası birey sayısı				
Ailedeki 65 yaş üstü birey sayısı				

*Eğitim için S.5’deki kodları kullanınız.

**Meslek için S.6’deki kodları kullanınız.

S.11. Ailenin ikamet ettiği alan: (1) kırsal alan

(2) kentsel alan

S.12. Ailenin ikamet mülkiyeti: (1) kira

(2) kendi mülkü

(3) kamplar

(4) ücretsiz

(5) diğeri:.....

S.13. Ailenin ikamet ettiği konut: (1) müstakil tek katlı

(2) çok katlı bina

(3) gece kondu

(4) kamplar

(5) diğeri:.....

S.14. Erzurum’daki mevcut konutta oturma süresi:.....ay veya yıl

S.15. Erzurum’daki mevcut konuttan kira bedeli:.....TL/ay veya satın alma değeri:.....TL

S.16. Katılımcının Türkiye’deki yasal durumu nedir?

(1) T.C. vatandaşı

(2) Çifte vatandaş

(3) Geçici koruma

(4) Oturma iznini belirli aralıklarla yenileyenler

(5) Kaçaklar

(6) Mülteci

(7) Vize ile giriş-çıkış yapanlar

(8) Diğer:.....

S.17. Türkçeyi kullanabilme düzeyi nedir?

(1) Hiç bilmiyor

(2) Biraz biliyor

(3) Orta düzeyde biliyor

(4) İyi düzeyde biliyor

(5) Çok iyi düzeyde biliyor

3.18. Erzurum'da oturduğunuz ilk ev mi?

Evet (1)

Hayır (2)

Cevabınız Hayır (2) ise,

İkamet edilen evler	Yılı	Nereden	Nereye	Değişim nedeni
1. Konut				
2. Konut				
3. Konut				
4. Konut				
5. Konut				
6. Konut				
7. Konut				

3.19. İkamet ettiğiniz yeri tercih etmenizdeki etkili olan faktörleri değerlendiriniz.

Semt tercihinde etkili olan faktörler	Kesinlikle Önemsiz	Önemsiz	Kararsızım	Önemli	Kesinlikle önemli
Suriyeliler tarafından tercih edilmesi	1	2	3	4	5
Akrabalara yakın olması	1	2	3	4	5
Arkadaşların yanında kalmak	1	2	3	4	5
Ev kiralının düşük olması	1	2	3	4	5
Güvenli bir çevre olması	1	2	3	4	5
Sosyal yapının daha iyi olması	1	2	3	4	5
Ulaşım olanaklarının iyi olması	1	2	3	4	5
Eğitim olanaklarının iyi olması	1	2	3	4	5
Sağlık olanaklarının iyi olması	1	2	3	4	5
Devletin zorunlu yönlendirmesi	1	2	3	4	5
Bu bölgelerde devletin teşviklerinden faydalanma	1	2	3	4	5
Vakıf ve derneklerin olanaklarından faydalanma	1	2	3	4	5
Diğer yabancı uyruklulara yakın olması	1	2	3	4	5
	1	2	3	4	5
	1	2	3	4	5

3.20. Oturmak istediğiniz bir semt var mı?

Evet (1)

Hayır (2)

Cevabınız Evet (1) ise,

Oturmak istediğiniz semtleri belirtiniz; 1:....., 2:....., 3:.....

3.21. Yaşadığınız semtte, siz taşındıktan sonra değişiklikler oldu mu?

Evet (1)

Hayır (2)

Cevabınız Evet (1) ise,

Nasıl değişiklikler oldu	Kesinlikle Önemsiz	Önemsiz	Kararsızım	Önemli	Kesinlikle önemli
Çevre düzenlemesinin yapılması	1	2	3	4	5
Yabancı uyruklu sayısında artış	1	2	3	4	5
Suriyelilerde artış	1	2	3	4	5
Güvenlik tedbirlerinin artırılması	1	2	3	4	5
Yerli halkın taşınması	1	2	3	4	5
Hastalık oranlarında artış	1	2	3	4	5
	1	2	3	4	5
	1	2	3	4	5

3.22. Erzurum'da ne kadar süredir ikamet etmektesiniz?.....ay veya yıl

3.23. Erzurum'da uyum sorunu yaşıyor musunuz?

Evet (1)

Hayır (2)

Cevabınız Evet (1) ise;

Nasıl uyum sorunu yaşıyorsunuz	Kesinlikle Önemsiz	Önemsiz	Kararsızım	Önemli	Kesinlikle önemli
Dil sorunu	1	2	3	4	5
Bürokratik sorun/yasal sorunlar (vize, oturma, çalışma izni vs)	1	2	3	4	5
Geçim sıkıntısı (yeteri gelir elde edememe)	1	2	3	4	5
İşsizlik sorunu	1	2	3	4	5
Sosyokültürel uyumsuzluk	1	2	3	4	5
Kendini yabancı (dışlanmış) hissetme	1	2	3	4	5
Doğal (iklim ve doğal çevre şartları) şartlara uyum sorunu	1	2	3	4	5
Kalacak yer/konut sorunu	1	2	3	4	5
Eğitimde uyum sorunları	1	2	3	4	5
İbadethanelerin yetersizliği	1	2	3	4	5
Hastanelerin yetersizliği	1	2	3	4	5
Kira ödeyememe	1	2	3	4	5
Konut yetersizliği	1	2	3	4	5
Çarşı ve pazarların yetersizliği	1	2	3	4	5

S.24. Erzurum halkının sizlere olan tavırları nasıldır?

	Kesinlikle Önemsiz	Önemsiz	Kararsızım	Önemli	Kesinlikle önemli
Olumlu tavırları					
Halkın yardım sever olması	1	2	3	4	5
Aynı etnik köken ve mezhep mensubu olma	1	2	3	4	5
Adaptasyon sağlayan çocuk ve genç nüfusun oluşu	1	2	3	4	5
Daha ucuz istihdam olanağı	1	2	3	4	5
Çok kültürlülük ve toplumsal kaynaşma	1	2	3	4	5
Ekonomik hareketlilik	1	2	3	4	5
	1	2	3	4	5
	1	2	3	4	5
Olumsuz tavırları					
Sosyokültürel kaygılar	1	2	3	4	5
Demografik kaygılar	1	2	3	4	5
İş kaybetme ve gelir kaybı kaygısı	1	2	3	4	5
Ekonomik (kira fiyatlarının artışı, sosyal hizmet yükü) kaygı	1	2	3	4	5
Salgın hastalık kaygısı	1	2	3	4	5
Güvenlik kaygıları	1	2	3	4	5
Gayri resmi evlilikler ve hukuki statünün korunamaması	1	2	3	4	5
Kayıt dışı nüfus ve ekonomi teşkili	1	2	3	4	5
Sosyal çatışma ve buhran kaygıları	1	2	3	4	5
Çarpık yapılanma	1	2	3	4	5
Çocuk işçiliğinde artış	1	2	3	4	5
Haksız rekabet	1	2	3	4	5
Yerli halkın iş kaybetme kaygısı	1	2	3	4	5
	1	2	3	4	5

S.25. Erzurum'da yaşamayı tercih etmenizin nedenleri?

Erzurum'da yaşamayı tercih nedenleri	Kesinlikle Önemsiz	Önemsiz	Kararsızım	Önemli	Kesinlikle önemli
Başka yere gitme imkânı olmadı	1	2	3	4	5
Yakınlarının burada yaşaması	1	2	3	4	5
Bürokratik yasal engellerle karşılaşmamak	1	2	3	4	5
Daha önce buraya gelenler önerdi	1	2	3	4	5
Baskı ile burada yaşamayı kabul ettim	1	2	3	4	5
Burada biri ile evlendim	1	2	3	4	5
Sosyokültürel yapının uygunluğu	1	2	3	4	5
Ekonomik yapının uygunluğu	1	2	3	4	5
Eğitim imkanları	1	2	3	4	5
Sağlık hizmetlerinden faydalanma olanakları	1	2	3	4	5
Güvenlik/korku endişesi	1	2	3	4	5
Devletin yönlendirmeler	1	2	3	4	5
Halkın yaklaşımı	1	2	3	4	5
Kendilerini güvende hissetme	1	2	3	4	5
	1	2	3	4	5
	1	2	3	4	5

S.26. Erzurum'a ilk defa ne zaman geldiniz?.....yılında

S.27. Erzurum'a yerleşme kararında kim/kimler etkili oldu?

Erzurum'a yerleşme kararında etkili aktörler	Kesinlikle Önemsiz	Önemsiz	Kararsızım	Önemli	Kesinlikle önemli
Kendi kararım	1	2	3	4	5
Aile kararı	1	2	3	4	5
Akraba kararı	1	2	3	4	5
Arkadaşlar	1	2	3	4	5
Suriyeliler	1	2	3	4	5
Türk vatandaşları	1	2	3	4	5
Aracı kişi/kurumlar	1	2	3	4	5
Yardım almadım	1	2	3	4	5
Diğer yabancı uyruklular	1	2	3	4	5
	1	2	3	4	5
	1	2	3	4	5

S.28. Erzurum'a göç sürecinde engellerle karşılaştınız mı?	Evet (1)	Hayır (1)	Cevabınız Evet (1) ise,		
Göç sürecinde engel faktörleri	Kesinlikle Önemli	Önemsiz	Kararsızım	Önemli	Kesinlikle önemli
Bürokratik engeller	1	2	3	4	5
Vize işlemlerinde sıkıntılar	1	2	3	4	5
Çalışma ve oturma izninde problemler	1	2	3	4	5
İş bulmakta zorluk yaşadım	1	2	3	4	5
Ev bulmakta/kiralamakta zorluk yaşadım	1	2	3	4	5
İklim koşullarına ve ortam şartlarına alışmada zorluk	1	2	3	4	5
Ön yargılardan dolayı birey olarak kabulde zorluk yaşadım	1	2	3	4	5
Sosyal ve kültürel çevreye uyum problemleri	1	2	3	4	5
Arkadaş bulmakta zorluk yaşadım	1	2	3	4	5
Türk kültürü ve yemeklerinde zorluk yaşadım	1	2	3	4	5
	1	2	3	4	5
	1	2	3	4	5

S.29. Erzurum'da karşılaştığınız sorunların çözümünde size yardım eden bir sosyal organizasyon var mı?

Evet (1) Hayır (2) Cevabınız Evet (1) ise, Organizasyonun adı:.....

S.30. Türkiye'de Erzurum dışında bulunduğunuz/gördüğünüz yerler var mı? Evet (1) Hayır (2)

Cevabınız Evet (1) ise, Nereler; 1:....., 2:....., 3:.....

S.31. Erzurum'dan başka bir yere göç edecek misiniz? Evet (1) Hayır (2) Cevabınız Evet (1) ise,

Nereye; 1:....., 2:....., 3:.....

Nedenleri; 1:....., 2:....., 3:.....

S.32. Suriye'nin hangi bölgesinden:...../şehirinden:...../köyünden:..... geldiniz.

S.33. Suriye'deki ortalama aylık geliriniz ne kadar:.....

S.34. Suriye'deki ortalama aylık harcamanız ne kadar:.....

Gıda harcaması	Giyim harcaması	Barınma harcaması	Eğitim harcaması	Sağlık harcaması

S.35. Şuanda istihdam ediliyor musunuz? Evet (1) Hayır (2) Cevabınız Evet (1) ise;

İşiniz:..... Aylık toplam geliriniz:.....TL

S.36. Çalıştığınız iş yerinde sizin dışınızda başka yabancı uyruklular çalışıyor mu? Evet (1) Hayır (2) Cevabınız Evet (1) ise;

(1) Suriyeli (2) Afgan (3) Iraklı (4) İranlı (5) Pakistanlı
(6) Türki Cumhuriyetleri (7) Diğer:.....

S.37. Şuanda ortalama aylık harcamanız ne kadar:.....TL

Gıda harcaması	Giyim harcaması	Barınma harcaması	Eğitim harcaması	Sağlık harcaması

S.38. İhtiyaçlarınızı (gıda-giyinme-barınma-ısınma) nasıl temin ediyorsunuz?

(1) Satın alarak (2) Vakıf ve derneklerden (3) Devlet desteklerinden (4) Yerli halktan

S.39. Erzurum'da karşılaştığınız sorunların çözümünde size yardımcı olan bir sosyal organizasyon var mı?

Evet (1) Hayır (2) Cevabınız Evet (1) ise; Organizasyonun adı:.....

S.40. Devlet hizmetlerinden haberdar mısınız? Evet (1) Hayır (2) Cevabınız Evet (1) ise;

Hangi hizmetler alıyorsunuz (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz):

(1) Gıda yardımı (2) Giyim yardımı (3) Barınma yardımı (4) Eğitim yardımı
(5) Sağlık yardımı (6) Ulaşım yardımı (7) Nakdi yardım (8) Isınma yardımı
(9) Su-elektrik yardımı

S.41. Meskenlerin ısıtılmasında kullanılan ısı kaynaklarınız hangisidir?

(1) Soba (2) Kalorifer (3) Elektrikli ısıtıcı

S.42. Sağlık hizmetlerinizi nereden temin ediyorsunuz?

(1) Devlet hastaneleri (2) Özel hastaneler (3) Aile hekimleri (4) Yardım kurumlarındaki Suriyeli hekimler

S.43. Ne sıklıkta yardım alırsınız?

(1) Her gün (2) Haftada bir kez (3) On beş günde 1 kez (4) Ayda bir kez (5) Üç ayda bir kez

S.44. Sizi ülkenizden ayrılmaya zorlayan nedenler nelerdir?

<i>Ülkenizden ayrılma nedenleri</i>	<i>Kesinlikle Önemsiz</i>	<i>Önemsiz</i>	<i>Kararsızım</i>	<i>Önemli</i>	<i>Kesinlikle önemli</i>
Güvenlik ihtiyacı	1	2	3	4	5
İç savaş	1	2	3	4	5
İşsizlik	1	2	3	4	5
Yeterli gelir sağlayamama	1	2	3	4	5
Etnik çatışma	1	2	3	4	5
Mezhep çatışması	1	2	3	4	5
Rejim baskısı	1	2	3	4	5
Evrensel insan hakkı mahrumiyeti	1	2	3	4	5
	1	2	3	4	5
	1	2	3	4	5

S.45. Ülkenizde savaş biterse, geri dönecek misiniz?

Evet (1)

Hayır (2)

<i>Cevabınız Evet (1) ise (geri dönülmesinin nedenleri)</i>	<i>Kesinlikle Önemsiz</i>	<i>Önemsiz</i>	<i>Kararsızım</i>	<i>Önemli</i>	<i>Kesinlikle önemli</i>
Vatan özlemi	1	2	3	4	5
İşsizlik problemi	1	2	3	4	5
Önceki birikimlerin tükenmesi	1	2	3	4	5
Barınma sorunu	1	2	3	4	5
Hane halkı gelirinin düşük olması	1	2	3	4	5
Yakın çevrenin Suriye'de olması	1	2	3	4	5
Suriye'de sosyal statünün daha iyi olması	1	2	3	4	5
Suriye'de daha iyi eğitim alma olanakları	1	2	3	4	5
Suriye'de daha iyi sağlık hizmeti alma olanakları	1	2	3	4	5
Dışlanmış olma hissi	1	2	3	4	5
Sosyokültürel çatışmalar	1	2	3	4	5
	1	2	3	4	5
	1	2	3	4	5

Cevabınız Hayır (2) ise (geri dönülmesinin nedenleri)

Savaşın kesin biteceğine inanmıyorum	1	2	3	4	5
Burada sosyoekonomik durumumun daha iyi olması	1	2	3	4	5
Suriye'de geçmişle ilgili kaygılarımın olması	1	2	3	4	5
Suriye'deki yakın çevrenin olmaması	1	2	3	4	5
Suriye'deki yaşam standartlarının düşük olması	1	2	3	4	5
Suriye'de vatandaşlık haklarımdan yoksun oluşu	1	2	3	4	5
	1	2	3	4	5
	1	2	3	4	5

EK 3. Anket Formu (Arapça)

جمهورية تركيا
جامعة أنطورك - معهد العلوم الاجتماعية
فرع الجغرافيا - استبيان
"الخواص الاجتماعية والاقتصادية للملتجئين السوريين المقيمين في مدينة أنزوروم"

السيدة/المشارك/ة:
تتم توظيف هذا الاستبيان لصالح البحث العلمي في جامعة أنطورك، والهدف العلمي منه هو معرفة "الخواص الاجتماعية والاقتصادية للملتجئين السوريين المقيمين في مدينة أنزوروم" لذلك نرجو من المشاركين أن تكون الإجابات صحيحة وكافية؛ لأنكم بذلك ستدعمونا بشكل كبير للوصول إلى هدفنا العلمي، وشكراً لمشاركتكم.

2017/...../.....
الناحية التي تسكنونها:
الحي الذي تسكنونه:

- س1. جنس المشارك في هذا الاستبيان ()
(أشيروا بالرقم 1 للذكر، و بالرقم 2 للأنثى) **أشيروا في الفراغ أعلاه من خلال الرقم الموضوع بجانب كل حالة.**
- س2. عُمر المشارك/ة ()
- س3. الحالة المدنية للمشارك/ة ()
(أعزب: 1، متزوج: 2، متزوج/ة لكنهما منفصلان في السكن: 3، مطلق/ة: 4، مطلق/ة لكنه/ها يعيش مع الوالدين: 5، غير ذلك: 6) **أشيروا من خلال الرقم الموضوع بجانب كل حالة.**
- س4. الوضع العائلي للمشارك/ة ()
(رَبّ البيت: 1، زوجة رب البيت: 2، ابن العائلة: 3، بنت العائلة: 4) **أشيروا من خلال الرقم الموضوع بجانب كل حالة.**
- س5. الوضع التعليمي للمشارك/ة ()
(لا أعرف القراءة والكتابة: 1، لم أذهب إلى المدرسة لكنني أعرف القراءة والكتابة: 2، أمتلك الشهادة الابتدائية: 3، أمتلك الشهادة الإعدادية: 4، أمتلك الشهادة الجامعية: 5، أمتلك شهادة في التعليم العالي: 6) **أشيروا من خلال الرقم الموضوع بجانب كل حالة.**
- س6. مهنة المشارك/ة ()
(رجل أعمال: 1، مدير: 2، موظف: 3، عامل: 4، تاجر: 5، مُتقاعد: 6، فلاح: 7، عاطل عن العمل: 8، رُبّة بيت: 9، طالب/ة: 10، غير ذلك: 11) **أشيروا من خلال الرقم الموضوع بجانب كل حالة.**
- س7. أصول المشارك/ة ()
(عربي: 1، تركماني: 2، كردي: 3، أرمني: 4، جركسي: 5، سرياني: 6، غير ذلك: 7) **أشيروا من خلال الرقم الموضوع بجانب كل حالة.**
- س8. ما هو دين أو مذهب المشارك/ة ؟
(1) سُني (2) شيعي (3) نُصيري (علوي) (4) اسماعيلي (5) دُرزي (6) مسيحي
(7) يهودي (8) زَيْدي (9) غير ذلك
- س9. عدد أفراد الأسرة (متضمنًا المشارك/ة):

س10. الوضع العلمي والوضع المهني لأفراد العائلة:
العمر والمرحلة العمرية

العلمي	الوضع المهني	الجنس	العمر
			الأطفال الذين تتراوح أعمارهم بين 0-6 أعوام
			الأطفال الذين تتراوح أعمارهم بين 7-14 عاماً
			الأفراد الذين تتراوح أعمارهم بين 15-25 عاماً
			الأفراد الذين تتراوح أعمارهم بين 26-35 عاماً
			الأفراد الذين تتراوح أعمارهم بين 36-49 عاماً
			الأفراد الذين تتراوح أعمارهم بين 50-65 عاماً
			الأفراد الذين هم فوق 65 عاماً

*الإجابة عن الوضع العلمي تكون بناءً على الأرقام الموجودة في السؤال رقم (5)
*الإجابة عن المهنة تكون بناءً على الأرقام الموجودة في السؤال رقم (6)

- س11. مكان إقامة العائلة في: (1) الريف (2) المدينة
- س12. ملكية العقار الذي تسكنه العائلة: (1) إيجار (2) ملك (3) مُخَيَّم (4) بدون أجر (5) غير ذلك
- س13. وصف العقار الذي تسكنه العائلة: (1) بيت مستقل ذو طابق واحد (2) جَمَارَة ذات طوابق عدّة (3) مبيت ليلى (4) مُخَيَّم (5) غير ذلك

س14. مدة الإقامة في العقار الذي تسكنونه في أنزوروم: شهر / سنة

س15. قيمة إيجار العقار الذي تسكنونه في أرضروم: ليرة تركية، وإن كان شراء فيرجى كتابة قيمة الشراء ليرة تركية.

س16. ما هو الوضع القانوني للمشارك في تركيا؟
 (1) مواطن/ة تركي/ة (2) ذو جنسيّتين (3) حامل لبطاقة الحماية المؤقتة (4) حاصل على إذن إقامة يمكن تجديدها لفترة معينة
 (5) مهاجر غير شرعي (تهريب) (6) مُلتجئ (7) الدخول بواسطة الفيزا (8) غير ذلك

س17. مستوى إتقان المشترك/ة للغة التركية:

(1) لا أعلم (2) أعلم قليلا (3) في المستوى المتوسط (4) أعلم التركية بشكل جيد (5) أعلم التركية بشكل ممتاز

س18. هل مكان إقامتكم في أرضروم هو مكان الإقامة الأول؟ نعم (1) لا (2) إذا كان جوابكم بـ لا (2) فيرجى ملء بياناتكم في الجدول أدناه:

سبب الانتقال	إلى أين	من أين	السنة	أماكن الإقامة
				المسكن الأول
				المسكن الثاني
				المسكن الثالث
				المسكن الرابع
				المسكن الخامس
				المسكن السادس
				المسكن السابع

س19. يرجى تقييم العوامل المؤثرة في اختياركم مكان إقامة.

بالتأكيد مهم	مهم	مُتَحَيِّر	ليس مهما	بالتأكيد ليس مهما	العوامل المؤثرة في ترجيحكم الحي
5	4	3	2	1	لترجيحه من قبل السوريين
5	4	3	2	1	لأنه قريب من الأقارب
5	4	3	2	1	لأنني أريد الإقامة بجانب الأصدقاء
5	4	3	2	1	لأن الإيجار رخيص
5	4	3	2	1	لأن المنطقة آمنة
5	4	3	2	1	لأن البنية الاجتماعية أفضل
5	4	3	2	1	لأن إمكانيات المواصلات أفضل
5	4	3	2	1	لأن إمكانيات التعليم أفضل
5	4	3	2	1	لأن إمكانيات الصحة أفضل
5	4	3	2	1	بسبب توجيهات الدولة الإجبارية
5	4	3	2	1	للاستفادة من التحفيزات التي تقدمها الدولة في هذه المنطقة
5	4	3	2	1	للاستفادة من الإمكانيات التي تتيحها الأوقاف والجمعيات الخيرية
5	4	3	2	1	للتواجد بالقرب من الأجانب الآخرين
5	4	3	2	1	
5	4	3	2	1	

س20. هل يوجد حيٌّ تؤدّون الإقامة به؟ نعم (1) لا (2) إذا كان جوابكم بـ نعم (1) فيرجى كتابة أسماء الأحياء التي تؤدّون الإقامة بها:

1: 2: 3:

س21. هل حصلت تغييرات في الحي الذي تسكنون فيه بعد انتقالكم إليه؟ نعم (1) لا (2) إذا كان جوابكم بـ نعم (1) فيرجى ملء بياناتكم في الجدول أدناه:

بالتأكيد مهم	مهم	مُتَحَيِّر	ليس مهما	بالتأكيد ليس مهما	طبيعة التغييرات التي طرأت على الحي
5	4	3	2	1	تغييرات في نظام أرجاء الحي
5	4	3	2	1	زيادة في عدد الأجانب
5	4	3	2	1	زيادة في عدد السوريين
5	4	3	2	1	الزيادة في التدابير الأمنية
5	4	3	2	1	انتقال أهالي الحي إلى حي آخر
5	4	3	2	1	الزيادة في نسبة الأمراض
5	4	3	2	1	
5	4	3	2	1	

س22. كم هي مدة إقامتكم في أرضروم؟ سنة أو شهر

س23. هل تجدون في أرضروم مشكلة من جهة الانتماء مع الناس؟ نعم (1) لا (2) إذا كان جوابكم بـ نعم (1) فيرجى ملء بياناتكم في الجدول أدناه

بالتأكيد مهم	مهم	مُتَحَيِّر	ليس مهماً	بالتأكيد ليس مهماً	طبيعة مشكلة الاندماج
5	4	3	2	1	مشكلة اللغة
5	4	3	2	1	المشاكل القانونية أو الإدارية (الفيزا ، الإقامة، إذن العمل... الخ)
5	4	3	2	1	مشكلة الدُخُل (عدم القدرة على الحصول على دُخُل كافٍ)
5	4	3	2	1	مشكلة البطالة
5	4	3	2	1	عدم الانسجام الاجتماعي والثقافي
5	4	3	2	1	الشعور بالغربة (منبوذ اجتماعياً)
5	4	3	2	1	عدم الانسجام مع الطبيعة (الإقليم و الظروف الطبيعية)
5	4	3	2	1	مشكلة الإقامة في المسكن / المكان
5	4	3	2	1	مشاكل الاندماج في التعليم
5	4	3	2	1	عدم كفاية نُور العيادة
5	4	3	2	1	عدم كفاية المستشفيات
5	4	3	2	1	عدم القدرة على دفع الإيجار
5	4	3	2	1	عدم كفاية سُبُل الإقامة والسكن
5	4	3	2	1	عدم كفاية الأسواق

س24. الطريقة التي يتعامل فيها معكم سُكَّان أرضروم؟

بالتأكيد مهم	مهم	مُتَحَيِّر	ليس مهماً	بالتأكيد ليس مهماً	الناحية الإيجابية في المعاملة
5	4	3	2	1	حُبِّ الناس للمساعدة والخدمة
5	4	3	2	1	الاتحاد من جهة النسب والمذهب
5	4	3	2	1	التكوين السكاني للشباب والأطفال الذي يضمن التكيف
5	4	3	2	1	إمكانية تشغيل اليد العاملة بكلفة رخيصة
5	4	3	2	1	الالتحام الثقافي والاجتماعي الكبير
5	4	3	2	1	النشاط الاقتصادي
5	4	3	2	1	
5	4	3	2	1	الناحية السلبية في المعاملة
5	4	3	2	1	القلق الاجتماعي والثقافي
5	4	3	2	1	المخاوف فيما يتعلق بالتركيبة والبنية السكانية (الديمغرافية)
5	4	3	2	1	المخاوف فيما يتعلق بالدُخُل وفقدان العمل
5	4	3	2	1	الخوف الاقتصادي فيما يخص ارتفاع الإيجار وزيادة أعباء الخدمة الاجتماعية
5	4	3	2	1	انتشار الأوبئة
5	4	3	2	1	المخاوف الأمنية
5	4	3	2	1	الزواج غير الرسمي وعدم حماية المعايير القانونية
5	4	3	2	1	ظهور تنوع اقتصادي وسكاني غير مقيّد أو مسجّل
5	4	3	2	1	المخاوف من الأزمات والصراعات الاجتماعية
5	4	3	2	1	التصادم
5	4	3	2	1	زيادة الأيدي العاملة للأطفال
5	4	3	2	1	المنافسة غير النزيهة
5	4	3	2	1	مخاوف فقدان العمل التي يستشعرها الأهالي المحليون
5	4	3	2	1	

س25. أسباب ترجيحكم العيش في أرضروم؟

بالتأكيد مهم	مهم	مُتَحَيِّر	ليس مهماً	بالتأكيد ليس مهماً	أسباب ترجيحكم العيش في أرضروم
5	4	3	2	1	عدم توفر القدرة على الذهاب إلى مكان آخر
5	4	3	2	1	إقامة الأقارب هنا في أرضروم
5	4	3	2	1	عدم الاصطدام بالمواعيد القانونية البيروقراطية (الروتينية)
5	4	3	2	1	بناء على نصيحة من جاء إلى هنا قبلاً
5	4	3	2	1	القبول بالعيش هنا مع الضيق والضغط
5	4	3	2	1	الزواج بشريك/ة من هنا
5	4	3	2	1	ملاءمة الظروف الاجتماعية والثقافية
5	4	3	2	1	ملاءمة الظروف الاقتصادية
5	4	3	2	1	الفرص التعليمية
5	4	3	2	1	فرص الاستفادة من الخدمات الصحية
5	4	3	2	1	الامان / هاجس الخوف
5	4	3	2	1	توجيهات الدولة
5	4	3	2	1	تَوَدُّد الناس
5	4	3	2	1	الشعور بالامان
5	4	3	2	1	

5	4	3	2	1
---	---	---	---	---

س26. متى كانت زيارتكم الأولى إلى أرضروم؟ عام

س27. من هو أو من هم الذين كانوا سبباً في اتخاذ قرار الإقامة في أرضروم؟

بالتأكيد مهم	مهم	مُتَحَيِّر	ليس مهماً	بالتأكيد ليس مهماً	العوامل المؤثرة في اتخاذ قرار الإقامة في أرضروم
5	4	3	2	1	قرار شخصي
5	4	3	2	1	قرار عائلي
5	4	3	2	1	قرار الأقارب
5	4	3	2	1	الأصدقاء
5	4	3	2	1	السوريون
5	4	3	2	1	المواطنون الأتراك
5	4	3	2	1	المؤسسة الوسيطة أو الشخص الوسيط
5	4	3	2	1	لم أستعن بأحد
5	4	3	2	1	أجانب آخرون
5	4	3	2	1	
5	4	3	2	1	

س28. هل واجهتكم صعوبات فترة لجوئكم إلى أرضروم؟ نعم (1) لا (2) إذا كانت إجابتيكم بنعم (1) فيرجى ملء البيانات في الجدول أدناه:

بالتأكيد مهم	مهم	مُتَحَيِّر	ليس مهماً	بالتأكيد ليس مهماً	العوائق أثناء فترة اللجوء إلى أرضروم
5	4	3	2	1	العوائق الإدارية (البيروقراطية)
5	4	3	2	1	مشاكل في إجراءات الفيزا
5	4	3	2	1	مشاكل في إذن الإقامة والعمل
5	4	3	2	1	صعوبة في إيجاد فرصة عمل
5	4	3	2	1	صعوبة في الحصول على بيت أو استئجاره
5	4	3	2	1	صعوبة في التأقلم مع المناخ والظروف الطبيعية المحيطة
5	4	3	2	1	صعوبة في الإحساس بالقبول الاجتماعي بسبب الأحكام المُسنَّة
5	4	3	2	1	مشاكل الاندماج بالمحيط الاجتماعي والثقافي
5	4	3	2	1	صعوبة في التعرف على صديق
5	4	3	2	1	صعوبة في التأقلم على الثقافة التركية والطعام التركي
5	4	3	2	1	
5	4	3	2	1	

س29. في الصعوبات التي كانت تواجهكم في أرضروم هل وجدتم مؤسسة اجتماعية قامت بمساعدتكم على إيجاد الحلول إزاء تلك المشكلات؟

نعم (1) لا (2) إن كان جوابكم بنعم (1) فيرجى تسمية المؤسسة التي ساعدتكم: "....."

س30. هل توجد أماكن أخرى غير أرضروم تمكنت من السكن فيها أو زرتها في تركيا؟
إذا كانت إجابتيكم بنعم (1) فيرجى كتابة أسماء الأماكن التي زرتها في تركيا 1..... 2..... 3.....

س31. هل يوجد أماكن أخرى تتجاولون إليها في تركيا غير أرضروم؟ نعم (1) لا (2) إذا كانت إجابتيكم بنعم (1) فيرجى كتابة المكان والأسباب:

إلى أين: 1..... 2..... 3.....
الأسباب: 1..... 2..... 3.....

س32. إقامتكم في سوريا: المنطقة..... / المدينة..... / القرية.....

س33. متوسط الدخل الشهري (الإيرادات المالية) الذي كنتم تحصلون عليه في سوريا:

س34. متوسط المصروف الشهري الذي كنتم عليه في سوريا:

المصروف الصحي	مصروف التعليم	مصروف المأوى / المسكن	مصروف الألبسة	المصروف الغذائي

س35. هل تقومون بالعمل في الفترة الحالية؟ نعم (1) لا (2) إذا كانت إجابتيكم بنعم (1) فيرجى كتابة المهنة التي تشغلون فيها والمدخل الشهري:
العمل: المدخل:

س36. هل يوجد أجانب يعملون في المكان الذي تشغلون فيه؟ نعم (1) لا (2) إذا كانت إجابتيكم بنعم (1) فيرجى بيان جنسياتهم:
(1) سوري (2) أفغاني (3) عراقي (4) إيراني (5) باكستاني (6) من الدول التركية (7) أخرى:

س37. متوسط المصروف الشهري حالياً: ليرة تركية.

المصروف الصحي	مصروف التعليم	مصروف المأوى / المسكن	مصروف الألبسة	المصروف الغذائي

س38. كيف توثقون احتياجات الغذاء والألبسة والملوى والتدفئة؟	(1) شراء	(2) الوقف والجمعيات الخيرية	(3) دعم الدولة	(4) الأهالي
--	----------	-----------------------------	----------------	-------------

س39. في الصعوبات التي كانت تواجهكم في أرضروم هل وجدتم مؤسسة اجتماعية قامت بمساعدتكم على إيجاد الحلول إزاء تلك المشكلات؟
نعم (1) لا (2) إن كان جوابكم بـ نعم (1) فيرجى تسمية المؤسسة التي ساعدتكم: "....."

س40. هل أنتم على علم بالخدمات التي تقدمها الدولة التركية؟ نعم (1) لا (2) إذا كانت إجابتكم بـ نعم فيرجى إيضاح الخدمات التي تحصلون عليها (بإمكانكم اختيار أكثر من خيار من الخيارات التالية):
(1) المساعدة الغذائية (2) المساعدة في الألبسة (3) المساعدة في السكن (4) المساعدة في التعليم (5) المساعدة الصحية
(6) المساعدة في المواصلات (7) المساعدة النقدية (8) المساعدة في التدفئة (9) المساعدة في الماء والكهرباء

س41. في مسكنكم الحالي ما هي الطريقة المستخدمة في التدفئة؟
(1) المدفأة (صوبيا) (2) التدفئة بالوشائع (كالكورفر) (3) التدفئة الكهربائية

س42. من أين تقومون بتأمين الخدمات الصحية؟
(1) مستشفيات الدولة (2) المستشفيات الخاصة (3) حكيم العائلة (المستوصفات) (4) الأطباء السوريون العاملون في مؤسسات الإغاثة

س43. تقريبا كم الفترة التي تحصلون فيها على المساعدات؟

(1) كل يوم (2) مرة في الأسبوع (3) مرة كل خمسة عشر يوما (4) مرة كل شهر (5) مرة كل ثلاثة أشهر (6) أبداً

س44. ما هي الأسباب التي أجبرتكم على الخروج من بلدكم؟

بالتأكيد مهم	مهم	مُتَحَيِّر	ليس مهماً	بالتأكيد ليس مهماً	أسباب الخروج من بلدكم
5	4	3	2	1	الاحتياج إلى الأمان
5	4	3	2	1	الحرب الأهلية
5	4	3	2	1	البطالة
5	4	3	2	1	عدم القدرة على تأمين مدخول كافٍ
5	4	3	2	1	الصراعات الطائفية
5	4	3	2	1	الصراعات المذهبية
5	4	3	2	1	الضغط من قبل النظام الحاكم
5	4	3	2	1	الحرمان من الحقوق الإنسانية المشروعة
5	4	3	2	1	
5	4	3	2	1	

س45. في حال انتهاء الحرب في بلدكم فهل ستعودون إليها مرة أخرى؟ نعم (1) لا (2)

بالتأكيد مهم	مهم	مُتَحَيِّر	ليس مهماً	بالتأكيد ليس مهماً	إن كان جوابكم بـ لا (2) فيرجى بيان أسباب عدم الرغبة في العودة:
5	4	3	2	1	الشوق إلى الوطن
5	4	3	2	1	مشكلة البطالة
5	4	3	2	1	استهلاك ما تم أخذاره سابقاً
5	4	3	2	1	مشكلة السكن
5	4	3	2	1	ضعف مدخول أهل البيت
5	4	3	2	1	الوسط القريب مني الموجود في سورية
5	4	3	2	1	كون الوضع الاجتماعي في سورية أفضل
5	4	3	2	1	إمكانات التعليم في سورية أفضل
5	4	3	2	1	الحصول على الإمكانات الصحية في سورية بشكل أفضل
5	4	3	2	1	الشعور بالفقرية (منبوذ اجتماعياً)
5	4	3	2	1	الصراعات الاجتماعية والثقافية
5	4	3	2	1	
5	4	3	2	1	
5	4	3	2	1	عدم التصديق بأن الحرب ستنتهي بشكل نهائي
5	4	3	2	1	كون الوضع الاجتماعي والاقتصادي هنا أفضل
5	4	3	2	1	مخاوف المتعلقة بالماضي في سورية
5	4	3	2	1	عدم وجود وسط ومحيط اجتماعي قريب مني في سورية
5	4	3	2	1	كون معايير المعيشة في سورية في حالة متدنية
5	4	3	2	1	كون حقوق المواطنة في سورية منعدمة
5	4	3	2	1	الخوف من ممارسة النظام الحاكم الأساليب القمعية في الحكم مرة أخرى
5	4	3	2	1	

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Öznur ŞİMŞEK
Doğum Yeri ve Tarihi	Erzurum, 1978
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, Coğrafya Öğretmenliği
Y. Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri	Liseler Arası 45. Araştırma Projeleri Yarışması TÜBİTAK teşvik ödülü danışmanlığı
İş Deneyimi	
Stajlar	
Projeler	
Çalıştığı Kurumlar	Erzurum İbrahim Hakkı Fen Lisesi
İletişim	
E-Posta Adresi	oznurvesimsek@gmail.com
Tarih	27.12.2019